

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут іноземної філології
Студентське наукове товариство «Просвіта»**

**СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ**

**МАТЕРІАЛИ
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців**

25 лютого 2011 року

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2011**

УДК: 811.11'25+821.111.0
ББК: 81.43 – 7+83.3. (4) я43

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана
Франка
від 28 січня 2011 року, протокол №6*

Рецензенти:

В.М. Мойсієнко – доктор філологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту філології та журналістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Е.Ф. Маліновський – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету.

Л.Ф. Могельницька – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського державного технологічного університету.

Сучасні напрямки досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов: Збірник наукових праць / За заг. ред. В. В. Жуковської, І. І. Савчук, Л. Є. Блін – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2011. – 456 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень студентів та молодих науковців вищих навчальних закладів України та Республіки Білорусь із сучасних напрямків досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов.

Видання розраховане на студентів старших курсів, аспірантів та викладачів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на літературні джерела та інші відомості відповідають автори публікацій. Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

К. Г. Антонова

*Національний аерокосмічний університет імені
М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"*
*Науковий керівник: доцент кафедри прикладної лінгвістики
Н. С. Дорошенко*

Вивчення особливостей перекладу часткових інтернаціоналізмів

Світова глобалізація суспільного життя викликає тенденцію сучасних мов до інтернаціоналізації лексики. Спільність або подібність найменувань, зокрема у спеціальній науковій і технічній термінології, значно полегшує міжмовні контакти. Проте серед подібних слів досить багато схожих за звучанням і формою, але різних за семантичною структурою. До них належать численні одиниці української й англійської лексики, що позначають поняття науки, техніки, економіки, політики, мистецтва, спорту, моди, сфери споживання й обслуговування. У цьому зв'язку порівняльне вивчення і термінологічне позначення таких слів української і англійської мов набуває особливої актуальності, адже однакова в плані вираження, але семантично невідповідна лексика в українській і англійській мовах залишається поки що недостатньо дослідженою.

Так, деякі дослідники стверджують, що інтернаціональні слова, які цілком не збігаються за значенням, називають псевдоінтернаціоналізмами або "хибними друзями перекладача" (ХДП). Між тим ще В. В. Акуленко пропонував відносити до ХДП як псевдоінтернаціоналізми, так і інтернаціоналізми, семантична структура яких не цілком збігається. Він наголошував, що ХДП є діалексемами і можуть описуватися лише стосовно пар мов, що зіставляються в синхронічному аспекті [1: 34].

Саме ця група діалексем викликає труднощі в процесі здійснення міжкультурної комунікації. Слова такого типу відрізняються в порівнюваних мовах денотативними, диференціюючими, конотативними значеннями або стилістичною співвіднесеністю. В англійській та українській мовах така лексика нараховує кілька тисяч одиниць, які в більшості випадків становлять прямі чи опосередковані запозичення із спільного джерела. Часто це інтернаціональні слова чи паралельні

утворення від таких запозичень. Значно менше представлені результати власне українсько-англійських контактів: слова англійського походження в українській мові й українського походження в англійській. Характерною рисою сучасної англійської мови є багатозначність ХДП, яка є менш властивою українській мові.

Дослідивши англомовні тексти науково-технічного спрямування і їхні переклади українською мовою, ми виявили, що тільки в 48 % випадків перекладачі вибрали інтернаціональні лексеми українською мовою як відповідники англомовним інтернаціоналізмам (*hypothesis* – гіпотеза, *sylogism* – силогізм). В решті випадків були обрані неінтернаціональні словникові відповідники (*focus* – зосереджувати, *discussion* – обговорення) або ситуативні еквіваленти (*motivation* – поштовх, *progress* – крок уперед). Цікавим є факт обрання відповідників з масиву інтернаціональних слів української мови, які не співвідносяться з англійськими словами як діалексеми (*candidate* – варіант, *examination* – аналіз).

Оскільки багатозначні ХДП мають кілька перекладних еквівалентів, залежно від кількості лексичних значень (лексико-семантичних варіантів), перекладач вирішує завдання вибору одного адекватного в даному контексті варіантного відповідника слова оригіналу з кількох, поданих у словнику, або відшукує контекстуальний еквівалент для ситуації, що описується. Для правильного перекладу перекладачеві необхідно визначити лексико-семантичний варіант слова на підставі інформації про предметну сферу тексту і речення, яке перекладається, характер відповідності змісту речення, в якому вжито даний ХДП, змісту всього тексту та семантичну узгодженість лексичних елементів даного речення.

Особливий інтерес становлять спеціальні значення загальноновживаних слів-інтернаціоналізмів, яких вони набувають у науково-технічній літературі [5: 16]. Саме тут загальноновживані слова-інтернаціоналізми в НТЛ отримують нові значення, що не є інтернаціональними (*symptoms* – ознаки, *proposal* – вирішення, запропонована ідея). Іноді перекладні словники (оскільки вони описують або загальноновживану лексику, або ж тільки термінологію) навіть не фіксують загальнонаукові значення таких слів, що робить їх переклад особливо складним.

Разом з тим опитування майбутніх науково-технічних спеціалістів – студентів нашого ВНЗ – свідчить, що вони по-різному оцінюють групу англійської лексики, яка є розпізнавальною для україномовних і російськомовних мовців. Так, у нашому опитуванні більшість студентів-першокурсників відповіли, що така лексика дуже допомагає їм у перекладі і розумінні. У той же час третьокурсники, які на власному досвіді переконалися в оманливості перекладної відповідності діалексем, визнають необхідність цілеспрямованого вивчення ХДП. Саме тому ми рекомендуємо для втілення в навчальний процес з англійської мови в технічному ВНЗ розроблений нами короткий курс з аналізу 100 ХДП, семантики діаморфем і особливостей загальнонаукових слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Акуленко В. В. Лексические интернационализмы: итоги, перспективы, методы исследования // Интернациональные элементы в лексике и терминологии. – Харьков: Вища школа. Изд-во при Харьк. ун-те, 1980. – 208 с.
2. Кияк Т. Р. Запозичення та інтернаціоналізми у фахових мовах // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2006. – № 27 – С. 32-34.
3. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. – М.: Наука, 1982. – 152 с.
4. Методичні вказівки до курсу "Перекладацький аналіз науково-технічного тексту" на тему "Інтернаціоналізми та "фальшиві друзі перекладача" в науково-технічній літературі" (для спеціальності "Переклад") / Уклад.: Л. М. Ангарава, О. М. Васильєва; ПДТУ. – Маріуполь, 2005. – 34 с.
5. Скороходько Э. Ф. Вопросы перевода английской научно-технической литературы. – К.: Изд.-во Киев-го ун-та, 1963. – 92 с.

К. О. Ахтирська

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: канд. філол. наук, професор В. О. Самохіна*

АНГЛІЙСЬКИЙ ДИВАК як культурний концепт

Для британської лінгвокультури знаковою є мовна особистість дивака. Лінгвокультурний типаж АНГЛІЙСЬКИЙ ДИВАК за визначенням В. І. Карасіка та О. А. Ярмохової являє собою зафіксоване у мовної свідомості уявлення про типову поведінку певної людини, що відрізняється від інших у рамках британського соціуму; ця відмінність передбачає співвіднесення поведінки такої людини з усередненою нормою, відсутність небезпеки з його боку і поблажливо-жартівливе ставлення до нього [1: 219].

Попередні дослідження дають можливість стверджувати, що АНГЛІЙСЬКИЙ ДИВАК є британським культурним концептом [1]. Проаналізуємо зміст даного концепту за схемою запропонованою Ю. С. Степановим, виділивши основний (актуальний, активний), додатковий (пасивний) шар даного концепту і його внутрішню форму [2]. Основний, актуальний, активний шар концепту дивак зафіксований в сучасних тлумачних словниках. Ми обираємо словарну дефініцію *eccentric* для побудови зазначеного концепту, оскільки, на наш погляд, лінгвокультурна специфіка властива саме англійському ексцентрику, при цьому його вікові і гендерні характеристики нейтралізуються. Усі тлумачні словники підкреслюють невелике, але помітне відхилення від норми: *a person of unconventional and slightly strange views or behaviour* [7]; *someone who is eccentric often behaves in slightly strange or unusual ways* [5]; *someone who behaves in a way that is different from what is usual or socially accepted* [4]; *a person who behaves unconventionally or oddly* [3].

У додаткових, пасивних ознаках свого змісту концепт АНГЛІЙСЬКИЙ ДИВАК актуалізується лише в декількох соціальних групах. Таке трактування вперше з'являється у 1832: "the amount of eccentricity in a society has generally been proportional to the amount of genius, mental vigour, and moral courage which it contained" [8]. На цьому підґрунті можна умовно виділити чотири основних підтипи в рамках цього типуажу: 1) ексцентрична людина, захоплена незвичайним хобі;

2) екстравагантний представник світу мистецтва; 3) дивний, прищелепкований інтроверт, що живе у своєму внутрішньому світі, куди нікому немає доступу; 4) розсіяний і не за віком серйозний знайка. Внутрішня форма або етимологія концепту *eccentric* (з грецької *ekkentros*, де *ек* (поза) + *kentros* (центр)) вперше з'явився у 1550 році, спочатку цей термін використовувався у астрономії Птолемея, та мав значення "ексцентричне коло чи орбіта". У переносному значенні цей концепт має тлумачення "дивний, химерний", у якості гірикметника вперше зафіксований у 1620-х роках. Іменник зі значенням особи з такими властивостями вперше зафіксовано у 1832 році [6].

Таким чином, культурний концепт АНГЛІЙСЬКИЙ ДИВАК є актуальним смисловим утворенням у свідомості англійців. Соціальна оцінка типажу "дивак" може служити одним з орієнтирів для визначення значущості індивідуальної свободи в суспільстві як культурної домінанти цього суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Карасик В. И., Ярмахова Е. А. Лингвокультурный типаж "английский чудак" / В. И. Карасик, Е. А. Ярмахова. – М.: Гнозис, 2006. – 240 с.
2. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской литературы / Ю. С. Степанов. – М.: Языки русской культуры, 1997. – 784 с.
3. Collins English Dictionary & Thesaurus Range. – Режим доступу: <http://www.collinslanguage.com/results.aspx>
4. Longman English Dictionary Online. – Режим доступу: http://www.ldoceonline.com/dictionary/eccentric_2
5. Macmillan Dictionary and Thesaurus. – Режим доступу: <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/eccentric>
6. Online Etymology Dictionary. – Режим доступу: <http://www.etymonline.com/index.php?search=eccentric&searchmode=none>
7. Oxford Dictionaries. – Режим доступу: www.oxforddictionaries.com/view/entry/m_en_gb0254480#m_en_gb0254480
8. Wikipedia, the free encyclopedia. – Режим доступу: [http://en.wikipedia.org/wiki/Eccentricity_\(behavior\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Eccentricity_(behavior))

Е. О. Бавикіна

Національний аерокосмічний університет імені

М. Є. Жуковського

"Харківський авіаційний інститут"

Науковий керівник: доцент кафедри прикладної лінгвістики

Н. С. Дорошенко

Прагматична адаптація у синхронному перекладі кінострічок

В епоху глобалізації міжкультурна комунікація стає все більш складною, різноплановою і відіграє все помітнішу роль у житті суспільства. Зростає потреба в перекладачах, які мають професійні навички роботи з таким особливим видом дискурсу, як кінотекст.

Синхронний переклад через мікрофон того, що говорять у даний момент герої кінофільму чи диктор, майже повністю витіснив останніми роками так зване дублювання – заміну тексту, який звучить іноземною мовою, на підготовлений текст мовою перекладу у виконанні акторів.

Важливо те, що, окрім суттєвого спрощення і здешевлення кіноперекладу, синхронний переклад дає глядачеві повніше уявлення про художній задум авторів фільму, зберігаючи звуковий ряд оригіналу: тембр голосу, інтонації, специфіку виголошених реплік, фонові шуми в кадрі [1: 10].

Завданням кіноперекладача є прагматична адаптація іншомовного і іншокультурного аудіо-візуального продукту за допомогою міжмовної трансформації елементів його лінгвістичної системи з урахуванням лінгво-комунікативних компетенцій носіїв мови оригіналу і мови перекладу. Для успішного розв'язання цього завдання кіноперекладач повинен володіти специфічними операційними навичками [3: 70].

З метою дослідження прагматичної обумовленості перекладацьких трансформацій у синхронному перекладі художньої кінопродукції нами було проаналізовано 36 випадково обраних фрагментів з відомої французької кінострічки "Амелі" (фр. *Le Fabuleux Destin d'Amélie Poulain*, 2001 р.) режисера Ж. П. Жене. Загальний час звучання – 122 хвилини. Досліджувався текст французького оригіналу, а також синхронних перекладів англійською, польською, російською та українською мовами. Нас особливо цікавило питання про спільні

тенденції і розбіжності в застосуванні перекладацьких трансформацій представниками різних мовно-культурних колективів. Розглянемо декілька прикладів.

У французькій мові є вислів, що має своє коріння в Біблії, *плакати наче Мадлен (Магдаліна)*, тобто дуже гірко плакати. Французам також відомі паризькі фонтани Валас. У фільмі прізвище героїні – *Валас*, а ім'я – *Мадлен*, і вона бачить у них дві причини свого нещасливого життя. Оскільки у носіїв мов перекладу такі асоціації не виникають, перекладачі дають героїні прізвища, пов'язані з водою (напр., укр. *Фонтана*, англ. *Wells*).

Герой фільму, бажаючи підкреслити надзвичайну потужність пам'яті своєї матері, порівнює її з пам'яттю слона, і це порівняння зберігається в англійському і польському перекладах. В українській і російській мовах номінативна одиниця *слон* асоціюється тільки з надзвичайним розміром і фізичною силою, тому перекладачі цілком слушно вибрали інше порівняння, з пам'яттю комп'ютера.

Застосування фразеологізму й каламбуру в репліці: *Vous au moins vous ne risquez pas d'être un légume, puisque même un artichaut a du coeur* (в англійському варіанті дано буквальний переклад *You'll never be a vegetable. Even artichokes have hearts!*) потребувало від перекладачів російською, українською і польською мовами заміни *овоча* і *артишока* на *фрукт* і *яблуко* відповідно, тому що в слов'янських мовах складних у спілкуванні людей зазвичай називають *фрукт*, а не *овоч*.

Цікавим є пестливе порівняння жінки з пухнастою тваринкою. У французькому оригіналі це ласка, і це ж порівняння зберігається в англійському варіанті, а в українському і російському перекладах – *кицька*, у польському – *оленятко*.

Репліки *Collignon, crque chignon; Collignon, face de fion; Collignon, tkte a gnons* ілюструють пошук смішної рими до імені негативного героя фільму. Така гра з добором кумедних, безглузвих рим є дуже популярною у Франції. Римовані відповідники віднайшли перекладачі англійською і російською мовами, але в українському і польському перекладах рими втрачені.

На нашому матеріалі ми побачили, що перекладач повинен бути енциклопедично освіченим, щоб розуміти етнокультурну специфіку оригіналу, а також легко оперувати фразеологізмами,

іменами і цитатами; володіти почуттям гумору і тактом, щоб якнайкраще відтворити задум автора [2: 56].

Порівняння перекладів різними мовами дозволяє також зробити висновки про взаємодію об'єктивних і суб'єктивних факторів у роботі перекладача. Так, відносно невелика кількість лексичних, граматичних і прагматичних трансформацій в англійському перекладі віддзеркалює спорідненість мов і культур Західної Європи. Підтвердилася гіпотеза про існування набагато значніших семантичних і формальних перетворень у перекладах слов'янськими мовами. Разом з тим перекладачі українською, російською і польськими мовами часто віднаходять різні засоби прагматичної адаптації і лінгвістичної компенсації у відповідності до власного розуміння завдання, професіоналізму, а також укладених у роботу зусиль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Слышкин Г. Г., Ефремова М. А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). – М.: Водолей Publishers, 2004. – 153 с.
2. Чернов Г. В. Теория и практика синхронного перевода. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 208 с.
3. Чужакин А. П., Палажченко П. Р. Мир перевода – 1. Introduction to Interpreting XXI. Протокол, поиск работы, корпоративная культура. 6-е изд., доп. М.: Р. Валент, 2004. – 224 с.

О. С. Багінська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук*

Мовні засоби вираження ідентичності підлітка у романі Дж. Д. Селінджера "Над прірвою в житті"

Лінгвістичні дослідження сьогодення спрямовані на вивчення не тільки і не стільки форми та змісту мовної одиниці, а й на фактор мовця та інтерпретатора. Вивчення літературних творів також набуло нових граней у руслі комунікативно-когнітивних досліджень. Художній твір – це ключ не лише до зображення культури певної спільноти певного часу, це ще і

шлях до тлумачення внутрішнього світу, психічних та соціальних особливостей героїв, як представників окремої спільноти, класу тощо.

Об'єктом нашого дослідження є ідентифікація підлітка в художніх творах. Цей віковий період є цікавим, зважаючи на його психологічні особливості, серед яких посилена чутливість, експресивність, емоційність, бунтарські настрої. Підліток – вже сформована особистість, яка протягом дитинства набувала основних соціо-психологічних рис члена певної спільноти. Проте у віці 12-18 років ще не має тієї поміркованості, яка з'являється в дорослому житті, тому для дослідника мова підлітка є експліцитним матеріалом для виявлення комунікативно-когнітивних особливостей.

Важливо охарактеризувати поняття ідентичності в світлі комунікативно-когнітивної лінгвістики. Поняття ідентичності широко використовується різними антропоцентричними науками і його тлумачення не є однозначним. Ідентичність визначають насамперед як властивість людини, пов'язану з її відчуттям приналежності до певної групи, виділяючи різні аспекти цієї властивості: етнічна, расова, гендерна, статеві тощо [3: 132]. В такому розрізі поняття ідентичності є синонімічним поняттю приналежності. Говорячи про ідентичність підлітка, маємо на увазі належність людини до соціальної групи, відмінною рисою якої є вікова характеристика 12-18 років. В лінгвокогнітивному та лінгвокомунікативному сенсі ми дещо уточнюємо характеристики цієї групи як наділеної сукупністю навичок мовленнєвої поведінки, притаманної виключно цій групі.

Проте існує й інший підхід до пояснення поняття ідентичності як властивості індивіда усвідомлювати себе особистістю, що відрізняється від інших подібних до нього. Це визначення можна вважати антонімічним до першого за критерієм протиставлення колективне-індивідуальне. Беручи до уваги вказане протиріччя, вважаємо доцільнішим використання терміну ідентифікація на позначення самоусвідомлення та виокремлення індивіда, незважаючи на традиційне ототожнення понять ідентичності та ідентифікації у науковій літературі.

Дослідження спрямоване на виявлення мовного портрету підлітка середини ХХ століття, тобто його ідентичності, яка виражена за допомогою мовних засобів, використаних автором.

Предметом дослідження постає даний аспект у романі Дж. Д. Селінджера "Над прірвою в житті".

Мова у всьому розмаїтті комбінацій, зафіксована автором, допомагає реконструювати певним чином свідомість письменника на момент написання твору. Автор – носій суспільної ментальності, дослідження якої може вестися через мову, що є найважливішим засобом ідентичності людини [2: 142]. Задачею науковця є інтерпретація твору з метою отримання даних про окремі грані соціальної свідомості.

Звернемося безпосередньо до мовних засобів, використаних Дж. Д. Селінджером у його романі "Над прірвою в житті" для вираження ідентичності підлітка. Роман є плідним матеріалом для вивчення даного аспекту, оскільки ведеться від імені підлітка, тобто весь текст роману є мовним відображенням його ідентичності. Насамперед, варто відмітити особливості вокабуляру, яким користується головний герой. Добір слів вражає своєю розкутістю, багатством зниженої, розмовної лексики (*buzz, dump, damn, stink*), вульгаризмів (*bastard, ass, sonuvabitch, goddam*), слів-паразитів (*or so, and all* в кінці речень і фраз, *as hell* – при означеннях, *sort of*), скорочень (*bunk, Coke, damn, Chrissake*) тощо, що є притаманним підлітковому мовленню, спрямованому на вираження їх протесту. Однією з характерних особливостей мови підлітків є також використання багатофункціональних епітетів, які вживаються через необхідність експресивно й лаконічно передати усю гаму відтінків враження від предмета, явища, людини тощо. Серед улюблених слівцеь Голдена *lousy, terrific, crumby, old, corny*, їх комбінаторика часто неочікувана, надає значенню нових відтінків: *lousy teeth, lousy manners, lousy childhood; terrific book, terrific friend, terrific guy; crumby hand, crumby old razor, crumby toilet articles, crumby old hairy stomach; corny shoes, corny jokes, corny things like traveling incognito; old Stradlater, old Jane, the little old goddam Governor's son, the old peak of my hunting hat*.

Синтаксичні й граматичні конструкції, вживані героєм, також є виразними рисами підліткового мовлення, що майорить еліптичними структурами (*See?, Why not? Why the hell not?, Same old Caulfield, Ya like it?*), скороченнями (*Wuddaya say? C'mon! Wuddaya say?, Why can'tcha?*), неправильними формами (*an account of wasn't coming back; I'd woke him up; she's been laying*

here all night; D. B. took Phoebe and I; told Allie and I; kept telling Stradlater and I).

Виділивши особливості мовлення герою роману, які відповідають загальним закономірностям підліткового спілкування і відображають соціальні та психологічні характеристики цього вікового періоду, маємо можливість вказати на те, що саме ці мовні засоби допомагають авторові реалістично зобразити героя, сприйняття образу якого читачем відповідає стереотипам мовної поведінки підлітка загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Над прірвою в житті = *The catcher in the rye* / J. D. Salinger; Авт. вступ. ст. та комент. Є. В. Бондаренко. – Харків: Ранок-НТ, 2003. – 256 с.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Evans, Vyvyan & Melanie Green (2006). *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Н. С. Барбелко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

Н. А. Сейко

Виховання міжкультурної толерантності у процесі вивчення іноземної мови

Актуальність дослідження формування міжкультурної толерантності студентів у процесі вивчення іноземної мови зумовлена добою змін, що відбуваються в Європі, зокрема, у контексті європейської інтеграції України. Шлях до участі у європейській культурі проходить через розуміння власної самобутності, власний розвиток, завдяки спілкуванню з іншими, і, як наслідок, взаємозбагачення. Це можливо завдяки відкритості та діалогу, утвердженню толерантності у взаємовідносинах.

Особлива роль у контексті інтеграції України у світову спільноту відводиться досконалому володінню іноземними мовами. Безперечно, що на початку нового сторіччя навчання іноземним мовам уже не є простою передачею лінгвістичних

знань, умінь та навичок, і, навіть, не засвоєння країнознавчої інформації, яка обмежується географічною та історичною інформацією. Для повноцінного міжкультурного спілкування недостатньо володіти лише комунікативною компетентністю. Взаємопорозумінню із представниками інших мов та культур, а також уникненню міжкультурних непорозумінь сприяє наявність соціокультурної компетентності.

Треба зазначити, що соціокультурна компетентність передбачає формування, перш за все, міжкультурної толерантності. Це пов'язано, на думку І. Ємельянової, із тим, що "у сучасному суспільстві нетерпимість все частіше стала переходити у різні форми екстремізму, що розпалює ворожнечу, національну розрізненість, що породжує соціальні конфлікти" [3: 15]. Тому прояв толерантності – терпимості до іншого способу життя, поведінки, звичок, почуттів, думок, ідей та вірувань – є безперечною умовою існування особистості в полікультурному світі.

На сьогодні аналіз науково-педагогічної, психологічної та методичної літератури свідчить про те, що актуальність проблеми формування міжкультурної толерантності не підлягає сумніву в педагогічній науці.

Ф. Бацевич виділяє поняття міжкультурної толерантності як терпимість, ставлення з розумінням (а часто з інтересом та симпатією) до наявних відмінностей у комунікативній поведінці учасників міжкультурної комунікації, які залежать від відмінностей у рідних мовах і культурах їх носіїв [1].

У цьому ж контексті, але більш чітко щодо міжкультурної толерантності висловився Д. Зінов'єв. Зокрема, він писав: "Міжкультурна толерантність – це моральна якість людини, яка характеризує терпиме відношення до інших людей, незалежно від їхньої етнічної, національної або культурної приналежності, терпиме відношення до іншого роду поглядів, звичок; необхідна по відношенню до особливостей різноманітних культурних груп чи до їх представників". Науковець зазначає, що міжкультурна толерантність є ознакою впевненості у собі та розуміння надійності своїх позицій, ознакою відкритості для всіх ідейних напрямів, ознакою людини, яка не боїться порівняння із іншими точками зору й не уникає духовної конкуренції. Міжкультурна толерантність виражається у прагненні досягти взаємної поваги, розуміння та злагоди різних інтересів та точок зору без

використання тиску, переважно методами роз'яснення та переконання [4].

О. Скуратова вважає, що толерантність має бути соціальною нормою, що забезпечує стійкість до конфліктів на етнічному та соціальному ґрунті, й тим самим сприяти забезпеченню миру та безпеки у всьому світі [6].

О. О. Першукова зазначає, що в процесі підготовки студентів до міжкультурної взаємодії необхідно звернути особливу увагу на теми, що відображають:

- загальноєвропейські цінності: свободу, демократію, права людини в суспільстві;
- прагнення до збалансованості інтересів представників різних країн, до проведення спільних акцій, спрямованих на розв'язання екологічних, економічних, соціальних і політичних проблем сучасної Європи і світу;
- відкритість і толерантність до представників інших культур, готовність вивчати традиції і звичаї інших народів;
- відмову від упередженого ставлення до іноземців, готовність знайти взаєморозуміння [2; 5: 116].

Отже, ми можемо зробити висновок, що міжкультурна толерантність – це моральна якість особистості, яка передбачає терпимість до інших точок зору та думок не залежно від національної та культурної належності, що сприяє взаємопорозумінню між представниками різних мов та культур. Формування міжкультурної толерантності відбувається у процесі міжкультурної комунікації з носіями іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
2. Гришкова Р. О. Англомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії / Р. О. Гришкова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Npchdu/Pedagogics/2009_95/95-24.pdf
3. Ємельянова И. Н. Ценности современного общества в содержании университетского образования / И. Н. Ємельянова // Высшее образование сегодня. – 2007. – №1. – С. 14-18.
4. Зиновьев Д. В. Социокультурная толерантность – ее сущностные характеристики / Д. В. Зиновьев. – Режим доступу: <http://res.krasu.ru/paradigma/1/6.htm>

5. Першукова О. О. Переосмислити мету / О. О. Першукова // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №4. – С. 116-122.

6. Скуратова О. Б. Проблема формування соціокультурної толерантності у учащихся в системі начального і середнього образования через приобщение к культурному многообразию современного общества / О. Б. Скуратова. – Режим доступу: <http://www.oim.ru/reader@pomer=552.asp>

Г. О. Батеніна

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Ф. Соловійова*

Класифікації синонімів у сучасній англійській мові

Синоніми, вказуючи на одне і те ж поняття і маючи однакове лексичне значення, розрізняються своєю експресивною забарвленістю, закріпленістю за певним стилем, ступенем вживаності. Для повного розуміння питання синонімії необхідно розглянути існуючі в англійській мові класифікації синонімів.

Багато дослідників не обмежуються визначенням критеріїв для виділення синонімів, а дають свою класифікацію останніх. Так, Ю. С. Степанов виділяє синоніми по денотату і по сигніфікату. Синоніми по денотату виражають два різних поняття про один предмет, а синоніми по сигніфікату, навпаки, виражають одне й те ж поняття, але називають два різних предмета. При цьому Ю. С. Степанов зауважує, що в чистому вигляді як перший, так і другий типи зустрічаються рідко, набагато частіше два слова позначають один предмет і одне поняття, розрізняючись лише у його "відтінках" [4: 30].

Більшість дослідників, в тому числі В. Г. Вілюман, в залежності від стилістичної гомо- та гетерогенності, виділяють дві великі групи синонімів: ідеографічні, що відрізняються смисловими відтінками (to understand – to realize) та стилістичні, що відрізняються за стилістичною забарвленістю (get arrested – get nailed). Зазвичай підкреслюється, що ідеографічні синоніми сприяють більш точному вираженню думки, а стилістичні синоніми роблять мовлення більш емоційним і виразним [2: 33-35].

Т. І. Арбекова ділить синоніми в залежності від розпізнавальних ознак на:

1) емоційно нетотожні; 2) асоціативно нетотожні; 3) дефініційно нетотожні [1: 129-134].

Емоційно нетотожні синоніми виражають різне емоційно-оціночне ставлення в одних і тих самих предметів і, як правило, належать до різних стилів мовлення: soldier (стилістично немаркована) – warrior (уроч.), get married – get buckled (жарт.)

Асоціативно нетотожні синоніми, як правило, розрізняються сферою вживання і є різностильовими синонімами. Вони є семантично похідними від різних коренів і співвідносять один і той самий предмет з різними класами предметів. Наприклад, money: cabbage, chips, berries, dough, brass; prison: cage, den, cooler, school, can, hotel.

Дефініційно нетотожні синоніми – синоніми, з яких один висловлює побутове, а інший – науково відпрацьоване поняття про той самий предмет: die – pass away, join the great majority, take the ferry, kick the bucket [5].

Ще один критерій – територіальна поширеність тих чи інших синонімів. В цьому аспекті можна говорити про загальнопоширені та територіально-діалектні синоніми [3: 136].

У сучасній англійській мові варто виділити також американо-британські синоніми – найменування одних і тих же предметів, прийнятих в різних варіантах англійської мови: chemist's – drugstore; luggage – baggage.

Отже, різні підходи до класифікації англійських синонімів та вивчення існуючих типів синонімів дають нам повніше уявлення про синонімію як одне із мовних явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка / Т. И. Арбекова. – М.: Высшая школа, 1977. – 240 с.
2. Ворно Е. Ф. Лексикология современного английского языка / Е. Ф. Ворно. – Л.: Просвещение, 1955. – 169 с.
3. Левковская К. А. Лексикология немецкого языка / К. А. Левковская. – М.: Просвещение, 1956. – 224 с.
4. Степанов Ю. С. Основы языкознания / Ю. С. Степанов. – М.: Просвещение, 1966. – 271 с.
5. Мовні явища в англійській мові. – Режим доступу: http://revolution.allbest.ru/languages/00007898_0.html.

К. І. Бежан

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Ф. Соловійова*

Словотворчі типи американського молодіжного сленгу

Мова кожної історичної епохи відображає її культурно-історичні надбання і, зазвичай, є повністю зрозумілою тільки людям, які живуть в цю епоху. Сленг молоді відображає нові явища і сам змінюється в процесі їх перетворень.

В сучасній англійській мові розрізняють два види сленгу: загальний та спеціальний. Молодіжний сленг відноситься до спеціального сленгу, що входить до загальноновживаного просторіччя. Спеціальний сленг – це нестандартний лексикон певної соціальної групи, який може складатися зі стилістично різномірної нестандартної лексики [2].

Для сленгу характерні всі види словотвору, що притаманні для певної мови. Одним з основних прийомів поповнення словникового складу є семантична деривація, в результаті якої відбувається розширення смислового об'єму слова літературного стандарту за рахунок появи в ньому просторічних лексико-семантичних варіантів [3].

Одним із найпоширеніших засобів утворення нових лексичних одиниць є зміна значення первинної лексичної одиниці: *birdcage* – студентський гуртожиток; *zombie* – втомлена людина, *four-eyes* – людина в окулярах. Також одним із характерних засобів словотвору, передусім для молодіжного сленгу, є каламбурна підстановка: *braniac* – інтелектуал [1].

Значну роль в експресивному просторічному словотворі займають аналогія і антономазія. Так, в молодіжному сленгу по аналогії назв навчальних дисциплін на *-ology* були створені жартівливі найменування: *bugology* (етномологія), *zerology* (курс пустих лекцій). Антономазія – тип словотвору, при якому власна назва замінюється загальною чи навпаки: *Ken* – a stereotypical college aged white male [4].

У сленгу також широко використовується морфологічний словотвір. При утворенні сленгізмів використовуються ті ж суфікси, що й у нейтральній лексиці, але в сленгу вони здобувають більш широкий спектр значень: суфікс *-er*: *reader* – шпаргалка; *sleeper* – курс лекцій; суфікс *-o*: *eggo* – лисий; спостерігається також активний словотвір за допомогою типово іншомовних суфіксів, таких як, наприклад: *-ateria/-eteria* (ісп.): *luncheteria* – закусочна, *bookateria* – книжкова крамниця; *-aroo/-eroo/-roo/-oo* (амер.-ісп.): *flopperoo* – невдаха, *-ino* (іт.): *lookerino* – красуня.

Префіксальний словотвір не властивий для американського молодіжного сленгу.

Вживання дієслів в стійкому сполученні з постпозитивами *down, off, out, up, around* також є одним зі словотворчих типів молодіжного сленгу. Найбільш продуктивні – *out* і *up* [1].

Отже, формування словника молодіжного сленгу відбувається за рахунок тих же джерел і засобів, які властиві мові взагалі. Джерелом поповнення словника молодіжного американського сленгу може бути все, що пов'язане з діяльністю молоді, оскільки сленг змінюється разом з суспільством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ханасова Е. В. Об источниках и способах образования школьного и студенческого сленга (на материале англ. яз.) / Е. В. Ханасова // Русская и сопоставительная филология. – Казань: Унипресс, 2002. – № 2. – С. 59.
2. Хомяков В. А. Введение в изучение сленга – основного компонента английского просторечия / В. А. Хомяков. – Вологда: ВГПИ, 1971. – 176 с.
3. Хомяков В. А. Структурно-семантические и социально-стилистические особенности английского экспрессивного просторечия / В. А. Хомяков. – Вологда, 1980. – 156 с.
4. <http://www.onlineslangdictionary.com>.

М. В. Білик

Київський Національний Авіаційний Університет

Науковий керівник: канд. філол. наук., доцент О. О. Михайленко

Релевантні для перекладу риси функціонального стилю наукової і технічної літератури

Функціональний стиль – це історично-складений і суспільно-усвідомлений різновид літературної мови, що функціонує у певній сфері людської діяльності та спілкування, створений особливостями вживання у цій сфері мовних засобів та їх організацією. Зазвичай виділяють п'ять основних функціональних стилів: *науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній та розмовно-побутовий*, які в свою чергу розпадаються на власні різновиди залежно від проявів у мовленні [2: 67].

Для досягнення адекватності перекладу потрібно дотримуватися норм мови оригіналу та мови перекладу, адже переклад – це відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту та форми. Останнім часом значно зріс інтерес до наукових та технічних текстів.

Про характеристику функціональних стилів науково-технічної літератури йдеться у роботі І. К. Білодіда, де зазначається, що кожний функціональний стиль має певний набір властивих лише йому ознак, які визначають його специфіку [3: 124]. Найбільшу увагу приділяють синтаксичним та морфологічним характеристикам.

Однією з граматичних особливостей науково-технічних текстів є велика кількість поширених складних речень, що вживаються для передачі типових для наукового викладу логічних відношень між об'єктами, подіями та фактами за допомогою таких причинно-наслідкових сполучників і логічних зв'язків, як *since; therefore; it follows that; so; thus, etc.* Так, А. В. Федоров підкреслює, що стиль наукового тексту дає перекладачеві дуже широкі синтаксичні можливості: оскільки будова речення тут не відіграє самостійної ролі, остільки при перекладі іншою мовою можливі різного роду граматичні перебудови й синтаксичні перегруповування [4: 45].

Синтаксичні особливості перекладу науково-технічної літератури доцільно аналізувати на рівні словосполучень та речень. Як зазначає В. І. Карабан, в англійських фахових текстах

значно частіше, ніж в українських, вживаються форми пасивного стану та неособові форми дієслів, інфінітивні, дієприкметникові та герундіальні звороти й специфічні синтаксичні конструкції, особові займенники першої особи однини та однокленні інфінітивні й номінативні речення тощо [1: 15].

Серед морфологічних труднощів перекладу науково-технічних текстів значної уваги заслуговують особливості відтворення форм числа іменників, відтворення прислівників на -ly та форм наказового способу дієслова.

На думку В. І. Карабана, обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати будову іншомовних речень, правильно визначати граматичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови й жанру перекладу [1: 16]. Під час перекладу потрібно правильно зрозуміти зміст речень, смислові відношення між реченнями та значення основних елементів тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця: Нова книга, 2002. – 564 с.
2. Кожина М. Стилистика русского языка – М.: Просвещение, 1983. – 223 с.
3. Коптілов В. В. Фоностилістика // Сучасна українська літературна мова. Стилiстика / За ред. І. К. Білодіда. К.: Наук. думка, 1973. – С. 100-243.
4. Мушніна О. О. Граматичні особливості українського перекладу англомовної науково-технічної та художньої прози: Дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 250 арк.: табл. – Бібліогр.: арк. 195-219.

І. Л. Білюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. С. Семенюк*

Базові моделі комунікативного дискурсу

У лінгвістиці не існує загальноприйнятого визначення дискурсу. У дослідженнях останніх років зазначається, що межа між поняттями "дискурс" та "текст" не є досить чіткою [2: 5]. Проблема диверсифікації дискурсу, його варіативності, і, відповідно, його класифікація становлять найважливіше теоретичне питання у дискурсивному аналізі [1: 12]. Останнім часом все більше лінгвістів досліджують варіативність дискурсу та класифікують його різновиди.

Згідно визначення класика критичного дискурсивного аналізу Т. ван Дейка дискурс є комунікативною дією, яка відбувається між тим, хто говорить та тим, хто слухає в процесі комунікативної дії в певному часовому, просторовому контекстах. Ця комунікативна дія може бути усною, письмовою, мати вербальні та невербальні складові [5: 194].

Сучасні дослідження комунікації як процесу дають підставу виділити три основні теоретичні моделі комунікативного дискурсу: кодову, інференційну та інтеракційну [3: 106-109]. Для кодової й інференційної моделі характерним є те, що головна роль у них відведена інтерсуб'єктивності. Якщо в кодовій моделі мовець відправляє слухачеві думку, то в інференційній, вкладаючи свій зміст у висловлення, тричі демонструє свої інтенції [3: 69]:

- має намір сказаним викликати певну реакцію аудиторії;
- хоче, щоб аудиторія розпізнала його намір;
- вважає, що це розпізнавання наміру аудиторією стало підґрунтям для бажаної реакції.

Наявність цих трьох інтенцій необхідна, щоб індивід став "мовцем", а їхнє виконання забезпечує успіх комунікативного дискурсу. Мовним засобом для вираження намірів учасника дискурсу є висловлення. В інференційній моделі на відміну від кодової, зміст висловлювання не обмежується репрезентативними повідомленнями про стан речей, вони можуть виражати емоції, тощо. Іntenції не є пропозиційними самі по собі, оскільки, за своєю природою вони є те саме, що й настанови

або мотиви. Однак зміст висловлювань або повідомлень є пропозиційним. Іntenції, зокрема, визначають пропозиційний зміст. Інтеракційна модель комунікативного дискурсу утворюється при взаємодії його учасників у соціально-культурних умовах. Саме комунікативно обумовлена соціальна практика пояснює природу (транс)формування змістів висловлювань у дискурсивному діалозі [3: 98-105]. Інтеракційна модель ставить у центр уваги аспекти комунікативної поведінки учасників дискурсу, в тому числі й інтенційної [3: 190]. Спілкування може відбуватися незалежно від намірів мовця, а також від сприйняття висловлення слухачами/читачами. Комунікативний дискурс відбувається не як трансляція інформації та маніфестація наміру його учасників, а як демонстрація змістів висловлювань, не обов'язково призначених для розпізнавання й інтерпретації реципієнтом [1: 12]. Практично будь-яка форма поведінки – дія, бездіяльність, мовлення, мовчання – у певній ситуації може виявитися комунікативно значущою. Так, скажімо, раптове почервоніння обличчя (неосмислене і несвідоме) інтерпретується психологічно-інференційно, на підставі минулого досвіду та соціально-культурних конвенцій і набуває у дискурсі ситуативного змісту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Белова А. Д. Поняття "стиль", "жанр", "дискурс", "текст" у сучасній лінгвістиці // Вісник Іноземна філологія. – К., 2002. – Вип. 32-33. – С. 7-14.
2. Ільченко О. М. Етикет англomовного наукового дискурсу: Монографія. – К.: ІВЦ Політехніка, 2002. – 288 с.
3. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність [На матеріалах сучасної газетної публіцистики]: Монографія / За ред. В. Різуна / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 392 с.
4. Dijk T., van Ideology: A Multidisciplinary Approach. – L.: Sage, 1998. – 374 p.

І. М. Бовсуновська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Рудик

Гастрономічні культурні константи англомовного простору

Термін "константа" стосується точних математичних наук і означає постійну незмінну величину в ряді змінних. Аналіз культури як такої починається з вивчення культурних констант, тобто постійних, загальних елементів, властивих культурі взагалі. Говорячи про константи культури, ми робимо наголос на способі дії людини стосовно об'єктів навколишньої дійсності. Культурні константи, хоч і не усвідомлюються людиною, є інструментом упорядкування і раціоналізації досвіду, отриманого із зовнішнього світу.

Комплекс культурних констант – це призма, через яку людина дивиться на світ, в якому повинна діяти, тому це одночасно і комплекс констант культурного сприйняття. Завдяки їм людина формує такий образ оточуючого світу, в якому всі елементи структуровані і співвіднесені з самою людиною [2: 40]. Культурні константи матеріалізуються в базовому компоненті культури – мові. На рівні мови матеріальна культурна константа закріплена у фразеології. Англійська фразеологія є скарбницею англійської мови, яка відображає багатовікову історію англійського народу, особливості його культури, побуту, звичаїв та традицій. Це чітко прослідковується в тих фразеологічних одиницях (ФО), до складу яких входять гастрономічні константи. Вони є найменш дослідженими, але водночас важливими для існування людини, оскільки відбивають культурні уподобання, смаки, переваги, етнічні традиції, які стосуються традиційної для народу їжі. Цим і пояснюється **актуальність** обраної теми.

Об'єкт дослідження: фразеологізми англійської мови.

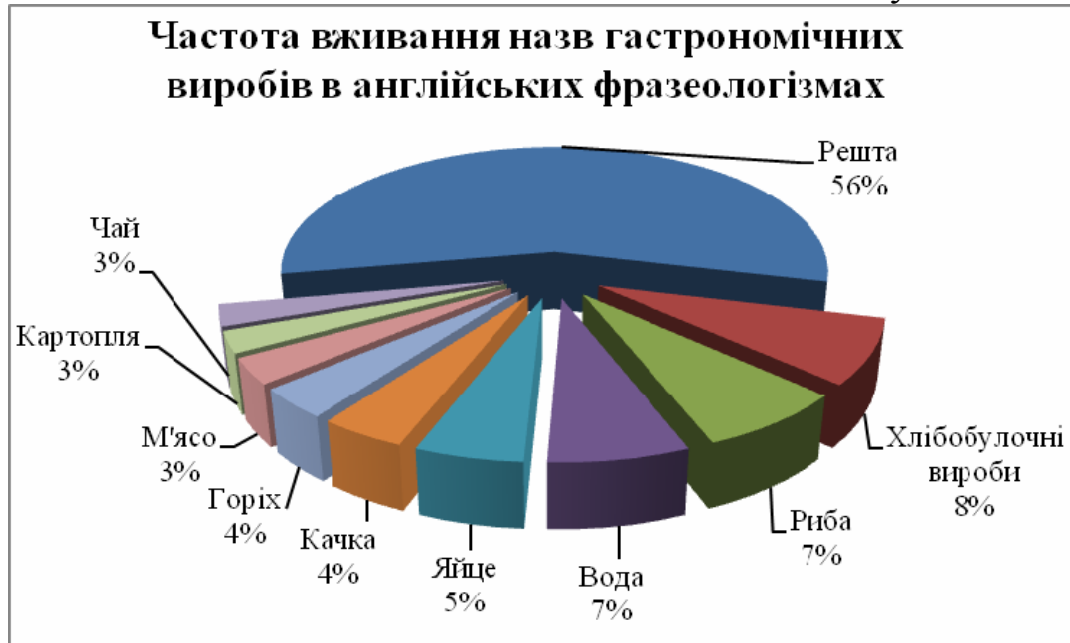
Предметом дослідження є англійські фразеологізми, у структурі яких присутні назви гастрономічних виробів.

Мета дослідження: визначити базові для англійців продукти харчування, назви яких є компонентами фразеологічних одиниць сучасної англійської мови.

Матеріалом для наукового дослідження слугує вибірка фразеологізмів із гастрономічним компонентом у британському

варіанті англійської мови, виокремлених з одного лексикографічного джерела (Longman Idioms Dictionary, 1998).

Для досягнення поставленої мети і розв'язання конкретних завдань у статті використано метод суцільної вибірки, описовий метод та методи компонентного та лексичного аналізу.

Загальна вибірка становить 192 гастрономічні одиниці. До найчастотніших констант ми віднесли такі продукти харчування: хлібобулочні вироби, що становлять 8%. До них ми включили хліб та пиріг. Вони представлені в таких фразеологізмах: *smb's bread and butter* (хліб насущний, засоби для існування); *break bread with smb* (розділити трапезу, бути чиймось гостем); *nice as a pie* (дуже хороший, симпатичний, милий); *pie in the sky* (рай на небесах).

Другою за частотою гастрономічною одиницею є риба, (понад 7%). Вона згадується в таких фразеологізмах: *have other fish to fry* (мати важливіші справи); *be like a fish out of water* (бути не в своїй тарілці).

Дещо меншу питому вагу мають лексичні одиниці "яйця" та "качка" (по 5%). Вони зустрічаються в таких фразеологізмах: *make ducks and drakes of smth* (марнотратити); *be a sitting duck* (легка здобич); *put all one's eggs in one basket* (ризикувати, поставити на карту); *as sure as eggs is eggs* (ясно, як два плюс два).

Серед плодових культур 4% займає горіх: *a hard nut* (міцний горішок); *go nuts* (з'їхати з глузду).

За цією одиницею слідують гастрономічні терміни "м'ясо" та

"картопля" (по 3%): *meat and potatoes of smth* (найголовніше, основне); *a hot potato* (неприємна справа, запитання); *be meat and drink to smb* (хоч хлібом не годуй).

До гастрономічних термінів ми також відносимо назви напоїв, серед яких виділяємо "чай" та "воду", причому останній займає понад 7% від усієї вибірки. Назви напоїв представлені в таких фразеологізмах: *be smb's cup of tea* (бути до смаку, подобатися); *get into deep water* (потрапити в біду); *a lot of water has flowed under the bridge since* (багато часу сплинуло з тих пір).

Решту вибірки складають ті назви гастрономічних продуктів і напоїв, частотність вживання яких у зафіксованих ФО становить менше 3%.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що основними гастрономічними одиницями, які вживаються у фразеологізмах, є хліб, вода і риба. Це пояснюється тим, що Великобританія є острівною країною, де добре розвинутий рибний промисел, а хліб – це основна кулінарна складова. Значна частка припадає на качку, що пов'язано з великою кількістю у Британії прісноводних водойм. Оскільки клімат країни є вологим і прохолодним, то раціон харчування людини повинен включати ті продукти, які мають велику поживну цінність. До них відносимо: яйця, м'ясо, картоплю і горіхи. Ці продукти є дуже поживними, бо багаті на білок, клітковину, жири, вітаміни та мінеральні речовини. Стосовно чаю, то він є традиційним напоєм британців з тих пір, як був завезений до країни у 16 столітті.

Як підсумок, гастрономічна константа чітко відбиває культурні уподобання, переваги та етнічні традиції споживання їжі британцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кунін А. В. Курс фразеології сучасної англійської мови / А. В. Кунін. – М.: Вища шк., 1996. – 381 с.
2. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка / А. И. Смирницкий. – М., 1956. – 236 с.
3. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М.: Академический проект, 2001. – 989 с.
4. Longman Idioms Dictionary. – Addison Wesley Longman Limited, 1989. – 398с.

К. І. Богадиця

Маріупольський державний університет

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. О. Балабан

Семантичні особливості фразеологічних евфемізмів в англійській та російській мовах

Дослідження присвячено семантичним особливостям субстантивних фразеологічних евфемізмів у російській та англійській мовах. Актуальність вивчення евфемії визначається тим, що останніми десятиріччями використання евфемізмів у різних жанрах відрізняється особливою інтенсивністю, вони отримують виключне поширення у суспільно важливих сферах мовної діяльності.

Оскільки в наших попередніх дослідженнях було виявлено, що найрозповсюдженішим структурним типом англійських фразеологічних евфемізмів є субстантивні, нашою метою є порівняння семантичних особливостей саме субстантивних фразеологічних евфемізмів в англійській і російській мовах. Матеріалом дослідження є 200 одиниць субстантивних англійських і російських фразеологічних евфемізмів, відібраних зі збірного англо-російського фразеологічного словника О. В. Куніна, фразеологічного словника російської мови під редакцією І. В. Федосова та "Dictionary of Euphemisms" Р. В. Холдера.

В. І. Заботкіна дає наступне визначення евфемізмам: "Евфемізм – це троп, який полягає у непрямому, прихованому, ввічливому, пом'якшеному визначенні якого-небудь предмету або явища – виникає з ряду причин (ввічливість, делікатність, благопристойність, прагнення завуалювати негативну сутність окремих явищ дійсності)" [2]. Більша частина евфемізмів є надлексемними одиницями, які являють собою відносно стійке експресивне поєднання слів із цілісним значенням. Вони отримали назву фразеологічних евфемізмів [3].

Опрацьовані та відібрані англійські фразеологічні евфемізми за сферою вживання ми поділяємо на три групи: релігійні, побутові та соціальні. Релігійні евфемізми складають найменшу групу та нараховують 2%. Вони являють собою евфемістичні найменування пекла та диявола: *the bad fire, the dark man*.

Соціальні евфемізми складають 47% від загальної кількості. Буде доцільним розподілити їх на такі групи, як державна політика, військові дії та діяльність армії, міжетнічні відносини, сфера економіки, злочини та діяльність поліції, соціальні хвороби (алкоголізм, наркоманія, ігроманія та проституція), професії (евфемістичне визначення має за мету підвищити престижність цих професій або приховати негативне враження від роду занять, який визначають прямим найменуванням): *ethnic cleansing, expedient demise, African American, early release, house of correction, an alley cat, dismal trade*.

Побутові евфемізми є найчисленнішою групою та нараховують 51%: стосунки між статями, розумові та фізичні можливості людини, зовнішність, смерть, фізичні та психічні хвороби, фізіологічні процеси, вік, якості та поведінка, що викликають суспільний осуд (тобто брехливість, лицемірство, розпусність тощо) – *amorous favours, a calorie counter, eternal life, heart condition, certain age, afternoon man*.

5% опрацьованих одиниць не є можливим віднести до жодної з груп через їх специфічність (тобто вони використовуються лише у конкретному випадку) або, навпаки, загальність (тобто можливість вживати у будь-якому випадку): *absent parent, banana skin*.

Опрацьовані російські фразеологічні евфемізми ми також поділяємо на релігійні, побутові та соціальні. Релігійні евфемізми, як і в англійській мові, є найменшою групою та складають 3%. Вони також є найменуваннями для диявола та пекла: *Князь тьмы, нечистая сила, геена огненная*. На відміну від англійської мови група побутових евфемізмів у російській не є найчисленнішою та складає 43%, тобто на 8% менше. Але сфери вживання побутових фразеологічних евфемізмів є однаковими в обох мовах. Наведемо наступні приклади: *друг дома, курский соловей, вечный покой, медвежья болезнь, критические дни, закат дней, слуга двух господ*. 11% опрацьованих одиниць не є можливим віднести до жодної з груп через їх специфічність або, навпаки, загальність, як і в англійській мові. Наприклад, *красный петух, пиковое положение*.

Соціальні евфемізми є найчисленнішими та нараховують 54%. Тематичні групи співпадають із англійськими. Наприклад: *этническая чистка, дружеская помощь, некоренное население*,

либерализация цен, мокрое дело, представительница древнейшей профессии, оператор машинного доения.

Отже, семантика англійських і російських фразеологічних евфемізмів має певні спільні та відзначні характеристики. Головною відмінністю у сферах вживання евфемізмів є перевага соціальних евфемізмів у російській мові з найчисленнішою групою під умовною назвою "Державна політика", що зумовлено попереднім тоталітарним режимом. В англійській ж мові переважають побутові евфемізми. Проте, не дивлячись на відмінності між евфемізмами в англійській та російській мовах, нам вдалося виокремити однакові тематичні групи, і деякі евфемізми є прямими еквівалентами одне одного (*ethnic cleansing* – *этническая чистка*, *fraternal assistance* – *дружеская помощь*). Це зумовлюється тим, що евфемізм є не тільки мовним поняттям, але й культурним, оскільки сама людина суб'єктивно визначає, що є непристойним, недоречним, недоладним. Перспективним є порівняння семантичних особливостей англійських і російських субстантивних фразеологічних евфемізмів із особливостями семантики фразеологічних евфемізмів у новогрецькій мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-русский фразеологический словарь [Сост. А. В. Кунин] – М.: Русский язык, 1984. – 945 с.
2. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / В. И. Заботкина. – М.: Высшая школа, 1989. – 126 с.
3. Ковалёва Т. А. Фразеологические эвфемизмы в современном английском языке: Автореф: дис ... канд. филол. наук: 10.02.04. – М., 2008. – 22 с.
4. Фразеологический словарь русского языка [Сост. И. В. Федосов] – М.: ЮНВЕС, 2003. – 608 с.
5. A Dictionary of Euphemisms [Уклад. R. W. Holder] – New York: Oxford University Press Inc., 2002. – 525 p.

А. С. Богінська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Т. Р. Кияк

Прагматична диференціація нової лексики та її зв'язок із семантикою

Будь-яка соціальна поведінка, в тому числі і мовна діяльність, регулюється правилами. Норми мовної поведінки, хоча і входять (або повинні входити) в систему виховання, відносяться до сфери мовчазної угоди між комунікативно зобов'язаними членами суспільства. Завдання прагматики – виявити і сформулювати правила мовного спілкування [2].

Прагматичним правилам в системі лексичного значення слова повинні відповідати прагматичні компоненти, які кодують прагматичні параметри, а також ті, які визначають обмеження на вживання лексичних одиниць. Інакше кажучи, одним із завдань функціональної лексикології є вивчення тих рис контекстів вживання слів, які закодовані на рівні системи, тобто на рівні їх лексичного значення. Ми виходимо з схеми структури лексичного значення слова, розробленої М. В. Нікітіним, згідно з якою у змісті словозначень виділяються: інтенціонал (ядро значення), імплікаціонал (всі стереотипні асоціації, традиційно асоціюються з денотатом) та емоціонал (суб'єктивно-оцінний компонент змісту, який різними лінгвістами у різні часи називався *feeling, tone, emotive valeur*). Розпорядчі компоненти значення можуть співвідноситись з кожним із трьох перерахованих аспектів словозначень. На думку Е. С. Азнаурової прагматичне значення співвідноситься виключно з імплікаціоналом [1].

Якщо вони співвідносяться з інтенціоналом, в цьому випадку сама денотативна зумовленість слова визначає сферу його адекватного вживання, окреслює коло можливих ситуацій спілкування. Так, денотативна специфіка слів типу *bio-computer, multy-user, co-processor* обмежує їх вживання рамками ситуацій, пов'язаних з використанням комп'ютерів. Дані компоненти кодують професійний параметр учасників ситуації спілкування. Прагматичні компоненти можуть локалізуватися в імплікаціоналі значення. Так, для правильного вживання нового ЛСВ слова *bird*

(an attractive girl or a woman) необхідно знати, що в імплікаціоналі цього словозначення закодовано припис, що обмежує вживання цього слова рамками чоловічої компанії. Компоненти цього типу кодують соціальний, віковий, статевий, етнічний параметри комунікантів, їх рольові стосунки. Нарешті, прагматичні компоненти можуть співвідноситися з емоційним значенням і бути експліцитно виражені через емоційно забарвлені словотворчі елементи та оціночні слова в дефініції. Дані прагматичні компоненти кодують такі параметри ситуативної варіативності, як тональність ситуації спілкування, намір мовця.

Виходячи з цього, в новій лексиці можна виділити три великі пласти:

- 1) слова з інтенсіональними прагматичними компонентами;
- 2) слова з емоційними прагматичними компонентами;
- 3) слова з імплікаціональними компонентами.

У першу групу (що включає слова з інтенсіональними прагматичними компонентами) увійшли одиниці, які є за своєю природою ідентифікуючими (називаючими), тобто гетеросемні; в значенні цих слів експліцитно виражений набір ознак денотата, по яких він ідентифікується. Ці слова, як правило, вживаються в певних, вузькоспеціальних конкретних сферах. Так, наприклад, словосполучення *theatre of fact*, *theatre of absurd*, *theatre of cruelty*, *black theatre* обмежені у вживанні рамками театральної тематики і групою фахівців у даній області.

У другу групу нової лексики входять слова, що містять визначаючі компоненти в емоційному значенні. Слова цієї групи, як правило, є предикативними за своєю природою, моносемними, що несуть, як правило, одну ознаку і не мають такої чіткої референтної співвіднесеності, як слова першої групи. До цієї групи входять також семантичні неологізми, що являють собою нові ЛСВ іменників, прагматичні компоненти яких експліцитно виражені у словникових дефініціях через оцінні прикметники.

У третю групу увійшли слова з прагматичними компонентами, що локалізуються в імплікаційному значенні. Адекватне вживання даних слів вимагає знання додаткових асоціацій, пов'язаних з культурою, традиціями, побутом країни досліджуваної мови. Слова цього шару можуть бути як предикативними, так і ідентифікуючими. Можна говорити про реальність існування в семантичній структурі словозначення прагматичних компонентів. При цьому, однак, помилково

стверджувати, що прагматика слова співвідноситься з одним одиничним аспектом структури словозначення. Вона пронизує всі її аспекти. Можна говорити про існування певної типології прагматичних компонентів у значенні слова. Між типом прагматичних компонентів і параметрами прагматичної ситуації існує діалектичний взаємозв'язок. Так, обмеження з професійного параметру пропонуються, як правило, інтенціональними компонентами, обмеження за віком, статтю, расою – імплікаціональними прагматичними компонентами, обмеження по лінії ситуативної варіативності (тональність, рольові відносини комунікантів) співвідносяться переважно з емоційним значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Азнаурова Э. С. – Прагматика художественного слова – Ташкент: Фан, 1988.
2. Арутюнова Н. Д. – Диалогическая цитация (к проблеме чужой речи) // Вопросы языкознания, 1986.
3. Заботкина В. И. – Новая лексика современного английского языка, 1989.
4. Никитин М. В. – Спецкурс по общей и английской лексикологии, 1974.

А. С. Богінська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Соловйова Л. Ф.*

Природа терміна як одиниці спеціального найменування

Серед проблем, що постійно перебувають у центрі уваги лінгвістів, є, насамперед, проблеми, пов'язані з найбільш рухомими, динамічними мовними явищами, які відображають поступальний рух та розвиток суспільства. Саме до таких належать дослідження, присвячені вивченню функціонування мови у науковій сфері спілкування, закономірностей становлення та розвитку термінологій, що обслуговують певну галузь людської діяльності.

На сучасному етапі розвитку термінознавства окреслилося два основні підходи у дослідженні термінів – нормативний та

дескриптивний. Представниками нормативного підходу є О. С. Ахманова, В. П. Даниленко, Д. С. Лотте, О. О. Реформатський. Термін розглядається ними як слово (або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням спеціального поняття та вимагає дефініції [4], тобто термін, як особливе слово або словосполучення, за своєю структурою та значенням протиставляється загальноновживаним словам чи словосполученням. Дескриптивний підхід ґрунтується на положенні Г. О. Винокура про те, що "у ролі терміна може виступати будь-яке слово, оскільки ... терміни – це не особливі слова, а лише слова у особливій функції" [1; 3]. При такому підході специфіка терміна полягає у його високій інформативності, високому рівні вмотивованості та узагальнення, у особливому призначенні, функціях, насамперед, функції називання, позначення спеціальних понять, функції знакової систематизації, наукової комунікації, гносеологічній та евристичній функціях.

Відсутність єдиного визначення терміна пояснюється відмінністю підходів до вивчення терміна та термінології. Будь-який термін співвідноситься з термінологією і будь-яка термінологія є інститутом певної соціальної групи [6]. Термінологія розглядається як сукупність термінів, що співвідносяться з певною областю професійної діяльності людини та зв'язані один з одним на понятійному, лексико-семантичному, словотворчому та граматичному рівнях [2].

Беручи до уваги той факт, що предметом нашого дослідження є саме науково-технічна термінологія, зокрема економічна, слід детальніше розглянути поняття науково-технічного терміна. Отже, поняття "науково-технічний термін" можна визначити як номінативну групу (іменник або субстантивне словосполучення), пов'язану з конкретним науково-технічним поняттям, яка належить до певної сукупності текстів і виражає сталий комплекс ознак поняття [5]. І тут слід бачити різницю між загальноновживаною лексикою та науково-технічною, зокрема економічною термінологією. Наприклад, загальноновживаний прикметник "bearish" має значення "ведмежий, грубий". У результаті розвитку семантичного значення він набув значення "понижуючий; той, що знижується" (про ринок цінних паперів) [7]. І, звичайно, науково-технічний термін є ядром, центральною ланкою науково-технічної термінології.

Отже, на сучасному етапі, науково-технічна термінологія у широкому розумінні розглядається як лексична система – складова сучасної літературної мови, що утворена з найменувань членів системи понять науки, техніки та характеризується екстралінгвістично вираженою ієрархічною системою організації [2; 3]. За науково-технічний термін сучасні мовознавці приймають будь-яку повнозначну частину мови або словосполучення, що виражає спеціальне поняття, має точну дефініцію, виконує функції знакової систематизації, наукової комунікації, гносеологічну та евристичну функції, характеризується точністю, стислістю та легкістю творення похідних термінів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Архипов И. К. Словообразовательная валентность производных основ прилагательных: автореф. дис ... канд. филол. наук: 10.02.04 / И. К. Архипов // Ленинградский гос. ун-т. – Л., 1975.
2. Винокур Г. О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии // Труды МН ФПИ. / Г. О. Винокур. – М. – 1939. – т. 5.
3. Володина М. Н. Термин как средство специальной информации. / М. Н. Володина. – М.: Изд-во МГУ, 1996.
4. Даниленко В. П. Русская терминология. Опыт лингвистического описания. / В. П. Даниленко. – М.: Наука, 1997.
5. Іщенко В. Л. Особливості семантичної структури англійських економічних термінологічних словосполучень // В. Л. Іщенко / Філологічні науки. – 2000. – Випуск 4-5.
6. Костенко В. Г. Словотворчі потенції твірних іменних кореневих основ германського походження: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / В. Г. Костенко // Харківський нац. ун-т. – Харків, 2000.
7. Financial management. – Hanover: Dartmouth Printing Company, 2000.

Н. О. Большакова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент І. В. Самойлюкевич*

**Мотиваційний потенціал використання спілкування в
соціальних мережах у процесі навчання граматики учнів
старших класів спеціалізованих шкіл**

У статті визначається сутність поняття мотив навчання, його типи та місце в процесі розвитку граматичної компетенції учнів старших класів спеціалізованих шкіл засобами спілкування у соціальних мережах.

Поглиблення міжнародних зв'язків України, інтеграція країни до загальноєвропейських структур підвищують роль іноземних мов як важливого засобу міжкультурного спілкування. У зв'язку з цим змінюються вимоги до викладання англійської мови, рівня практичного оволодіння учнями уміннями спілкування в усній і писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм комунікації. Це потребує застосування більш ефективних підходів до викладання мови, зокрема комунікативний підхід, який передбачає формування в учнів комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, його наближення до реального процесу спілкування почала проявлятися вже давно – ще в середині ХХ століття. Розробкою комунікативного методу в тій чи іншій мірі займалось багато наукових колективів та методистів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування методу зробили найпослідовніші його прихильники і, насамперед, G. Widowson, W. Littlewood, Г. Е. Піфо, Ю. І. Пассов, Н. К. Скилеренко [2: 320].

Застосування комунікативного підходу в процесі вивчення іноземної мови передбачає і сучасна програма для учнів 10-11 класів для спеціалізованих шкіл. Відповідно до цієї програми, учні повинні активно використовувати мову, що вивчають; сприймати новий досвід (нову мову, нових людей, нові способи поведінки тощо) і практикувати інші компетенції для того, щоб діяти у специфічній навчальній ситуації; мати здатність до співпраці з викладачем та іншими учнями у різних видах діяльності [4]. Однак, наукове спостереження за навчальним

процесом старших класів спеціалізованих шкіл виявило в учнів старших класів низький рівень зацікавленості у вивченні граматики і вмотивованості до соціальної співпраці. Дані труднощі спонукають до глибокого вивчення проблеми мотивації учнів в процесі розвитку граматичної компетенції учнів старшого шкільного віку.

На нашу думку, ефективними засобами розвитку соціальних мотивів можуть виступати інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують умови для віртуального спілкування через використання соціальних мереж. Більшість вчених вважають, що засобом підвищення рівня зацікавленості учнів у процесі розвитку граматичної компетенції можуть слугувати інформаційно-комунікаційні технології, зокрема соціальні мережі, які є соціальними структурами, утвореними індивідами та організаціями для передачі різного виду інформації. Дослідження в декількох академічних сферах показали, що соціальні мережі діють на багатьох рівнях, починаючи від родин, закінчуючи націями, та відіграють важливу роль у навчанні, спілкуванні та інтелектуальному розвитку особистості.

Метою статті є визначити сутність і спрямованість мотивів навчання граматики учнів старших класів та роль комунікативного підходу з використанням соціальних мереж.

Для досягнення мети слід врахувати психологічний зміст поняття мотивів та їх класифікацію, психологічні особливості учнів, способи організації спілкування старшокласників у соціальних мережах для вдосконалення їх граматичної компетенції.

Більшість психологів визначають "мотив навчання" як спрямованість учнів на різні сторони навчальної діяльності. Розрізняють дві базові групи мотивів: **пізнавальні**, пов'язані зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання; **соціальні**, пов'язані з різними соціальними взаємодіями школяра з іншими людьми. Перша група мотивів включає: *широкі пізнавальні мотиви*, що полягають в орієнтації школярів на опанування нових знань; *навчально-пізнавальні мотиви*, що полягають в орієнтації на засвоєння способів одержання знань: інтереси до прийомів самостійного набуття знань, способів саморегуляції навчальної роботи, раціональної організації своєї праці; *мотиви самоосвіти*, що полягають у спрямованості школярів на самостійне удосконалення способів одержання

знань. Усі ці мотиви забезпечують подолання труднощів школярів у навчальній роботі, викликають пізнавальну активність тощо. Друга група мотивів – соціальні мотиви – поділяються на три групи: *широкі соціальні мотиви*, що полягають у прагненні одержувати знання, у розумінні необхідності навчання (великого значення набувають мотиви усвідомлення соціальної необхідності); *вузькі соціальні мотиви*, що полягають у прагненні зайняти певну позицію, місце у відносинах з оточуючими, одержати їхнє схвалення, заслужити в них авторитет (пов'язані з потребою школяра у спілкуванні, у прагненні одержати задоволення від процесу спілкування та налагодження стосунків з іншими людьми); *мотиви соціальної співпраці*, що полягає у тому, що учень не тільки хоче спілкуватись і взаємодіяти з іншими людьми, але й прагне усвідомлювати, аналізувати способи і форми своєї співпраці та стосунків із учителями і однокласниками [1].

Проаналізувавши психологічні особливості старшокласників, ми визначили, що у школярів виникає потреба вдосконалення своєї навчальної діяльності, що виявляється у прагненні до самоосвіти. Навчальні дії можуть переростати у методи наукового пізнання. Навчально-пізнавальний мотив удосконалюється як інтерес до методів теоретичного і творчого мислення. Мотиви самоосвітньої діяльності у старшокласників пов'язуються з більш віддаленими цілями, життєвими перспективами вибору професії. Соціально позиційні мотиви учнів стають більш диференційованими за рахунок розширення ділових стосунків з однокласниками і вчителями. У зв'язку зі стрімким розвитком інноваційних технологій учні розширюють свій спектр спілкування за допомогою соціальних мереж, використовуючи їх також для пошуку інформації та самоосвіти. Наведемо приклад вправи, спрямованої на формування граматичної компетенції з використанням соціальних мереж на прикладі навчання теми "First Conditional".

Вправа спрямована на перевірку засвоєних учнями знань та вміння застосовувати їх на практиці.

Завдання: Create your own facebook quiz. To write the quiz you have to: pick a title, write some questions using First Conditional, and write some outcomes. The topic of the quiz can be about anything under the sun.

Хід виконання: всі учні групи працюють за комп'ютерами підключеними до мережі Internet, переглядаючи веб-сторінку соціальної мережі Facebook [5]. Вчитель просить учнів зайти в додаток "Quiz Whiz" і створити там власний тест, використовуючи First Conditional. Учні створюють тест. Вчитель перевіряє. Спосіб контролю: фронтальний, комп'ютеро-базований у режимі онлайн.

Результати експериментального навчання, проведеного під час проходження практики у вересні-жовтні 2010 року, доводять, що використання системи подібних вправ сприяє підвищенню мотивації учнів у процесі розвитку граматичної компетенції, оскільки вони показують якісний і кількісний приріст (відповідно 51% і 56,5%) умінь правильно вживати граматичний матеріал у різних ситуаціях реального і віртуального спілкування. Запропонований підхід може застосовуватись з певною адаптацією на середньому і старшому ступенях навчання у загальноосвітніх і спеціалізованих школах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Заброцький М. М. Вікова психологія: Навчальний посібник / М. М. Заброцький. – К. : МАУП, 1998. – 92 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
3. Програма для загальнонавчальних закладів. Англійська мова 10-11 класів. Профільний рівень на 2010-2011 н. р. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/average/prog12>
4. Руда Н. Л. Особливості мотиваційної сфери старшокласників з різним рівнем навчальних досягнень: дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Н. Л. Руда. – К.: Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2006.
5. Режим доступу: <http://apps.facebook.com/zquizyurmxaHu/?redirect=1&rf=nf&rts=1288281949>

Т. М. Бондарчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

Т. П. Ковальова

Еволюція текстових форм портретної характеристики персонажа в німецькій художній прозі I-ої половини XX століття

Однією з основних особливостей художнього тексту як одиниці естетичної комунікації є його антропоцентричний характер. Антропоцентричність художнього тексту визначається взаємодією автора з читачем через систему дійових осіб. На основі всіх лінгвостилістичних засобів, що відносяться до характеристики персонажа, створюється його літературно-художній портрет [2: 95].

У нашій роботі ми розглядаємо портрет як зображення зовнішності персонажа засобами художнього слова. У художньому тексті портрет реалізує декілька завдань: здійснює функцію представлення й характеристики персонажа, слугує засобом вираження авторської модальності – відображає авторське ставлення до героя – та засобом реалізації ідейно-естетичного змісту твору.

Мета дослідження проаналізувати становлення текстових форм портретної характеристики персонажа в німецькій художній прозі XX століття.

Матеріалом дослідження слугують приклади портретних описів, отриманих методом суцільної вибірки з роману Томаса Манна "Buddenbrooks", Генріха Манна "Der Untertan" та Еріха Марії Ремарка "Drei Kameraden".

Характер матеріалу, що досліджується, дозволяє застосувати класифікацію текстових форм, розроблену на матеріалі портретної репрезентації персонажа Т. І. Іжевською [3]. У даній класифікації залежно від кількості семантичних ознак, що вживаються в портретному описі, розмежовуються текстова форма Деталі (в описі передається одна ознака), текстова форма Короткої Оповіді (передано не більше трьох ознак) та текстова форма Розгорнутої Оповіді (передано більше трьох ознак). Нами запропоновано проміжну ланку між текстовими формами Короткої Оповіді та Розгорнутої Оповіді, а саме – текстову

форму Малої Оповіді, яка охоплює до 9 семантичних ознак. Максимальна кількість представлених в даній формі семантичних ознак відповідає верхній межі числа 7 ± 2 , що виведене американським психологом Міллером для визначення кількості одиниць інформації, яку людина здатна одномоментно втримати в своїй пам'яті [1: 219].

Домінантною текстовою формою портретного опису в художніх текстах I-ої половини XX століття є текстова форма Малої Оповіді. Ця текстова форма реалізується, наприклад, в описі зовнішності Юльхен Хагенштрем у романі Томаса Манна "Buddenbrooks": *"Dies war ein Kind mit etwas zu hohen Schultern und großen, blanken, schwarzen Augen..."* ("Buddenbrooks", S. 56)

Текстова форма Розгорнутої Оповіді найчастіше зустрічається у романі Томаса Манна "Buddenbrooks". Деякі портретні описи у творі настільки деталізовані, що їх обсяг може досягати однієї сторінки тексту. Текстова форма Розгорнутої Оповіді є менш вживаною в роман Генріха Манна "Der Untertan" та майже не зустрічається у романі "Drei Kameraden" Еріха Марії Ремарка. Натомість у творах цих письменників зростає питома вага описів, представлених у формі Короткої Оповіді та Деталі.

Характер текстових форм портретної характеристики пов'язаний безумовно з особливостями індивідуального стилю письменників. Так Томас Манн тяжіє до докладної характеристики персонажа, ретельно змальовує як обличчя, статуру, міміку, жести, так і одяг та прикраси персонажа.

Крім того, скорочення обсягу текстових форм зумовлено деякими загальними тенденціями розвитку художньої техніки. Зокрема, докладні розгорнуті описи у творах, що відносяться до початку XX століття, представляють зображення зовнішності персонажа з точки зору автора, яка має необмежену просторову перспективу і дає змогу дослідити зовнішність персонажа з різних ракурсів. У більш пізніх творах зовнішня характеристика подається з позиції героя-оповідача, який зображає лише те, що потрапляє у поле його безпосереднього спостереження.

По-друге, скорочення обсягу текстових форм спричинено розосередженням структури портретних описів. Ця тенденція особливо чітко простежується у творі Еріха Марії Ремарка "Drei Kameraden", в якому портрет героя твориться методом багаторазової експозиції. Крім того, описи перемежуються з

іншими композиційно-мовленнєвими формами (оповіддю, роздумом) та елементами діалогічного мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Воробьева О. П. Стилистика текста // А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. Стилистика английского языка: Учебн. пособие. – К.: Вища школа, 1991. – С. 195-226.
2. Домашнев А. И., Шишкина И. П., Гончарова Е. А. Интерпретация художественного текста: Нем. яз.: Учеб. пособие для студентов пед. Ин-тов по спец. Иностр. яз. – 2-е изд., дораб. – М.: Просвещение, 1989. – 208 с.
3. Ижевская Т. И. Становление лингвистических форм и способов внешней характеристики персонажа в художественном тексте (на материале английской литературы X-XX веков): Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Киевск. гос. пед. ин-т иностр. яз. – К., 1988. 17 с.

К. О. Боримська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

І. Р. Буніятова

Англійські терміни опадаткування: структура, семантика, функціонування

Сучасні світові процеси глобалізації в економічній та фінансовій сфері зумовили широкомасштабні та багатосторонні податкові реформи в різних, у першу чергу, розвинених країнах, що передбачає спрощення та універсалізацію податкових систем усіх держав, які зацікавлені у формуванні ефективного світового економічного простору. Україна також стала на шлях економічних реформ, успіх яких великою мірою залежить від ефективної національної податкової системи. Створення її вимагає, зокрема, грамотного застосування досвіду країн-лідерів у цій галузі, до яких відносяться Велика Британія та Сполучені Штати Америки. Вивчення американо-британської податкової термінології є актуальним також тому, що становить основу професійної комунікації англомовних спеціалістів з

оподаткування. Це сприятиме адекватному формуванню відповідної української термінології, полегшенню комунікації спеціалістів галузі та оптимізації шляхів засвоєння необхідної професійної інформації.

В моїй роботі розглядаються закономірності структурної організації термінології оподаткування в сучасній англійській мові, вивчаються способи утворення термінів різних структурних типів, здійснюється структурний аналіз моно- і полілексемних термінів оподаткування, описуються їхні словотвірні моделі та структурні особливості з точки зору експліцитності передачі диференціальних ознак цілісного ускладненого поняття та продуктивності термінотворчої моделі. Також розглядається семантична деривація як один із способів термінотворення.

Особливості семантики податкових термінів полягають у специфічній природі позначуваних ними позалінгвальних явищ соціально-економічного характеру. Їхні концептуальні характеристики відображаються в термінології оподаткування суто мовними засобами. Послідовний аналіз терміносистеми потребує застосування внутрішньоструктурного підходу для розкриття парадигматичних зв'язків термінологічних одиниць.

Порівняльний аналіз англійської термінолексики оподаткування на лексико-семантичному рівні дозволяє зробити висновок, що єдність семантичної організації податкової термінолексики ґрунтується на загальномовних гіперо-гіпонімічних, синонімічних та антонімічних кореляціях.

Відомо, що незважаючи на помітні розбіжності між варіантами сучасних розвинених мов, варіативність англійської мови залишається відносною, тому англійські терміносистеми оподаткування характеризуються перевагою одиниць спільного термінофонду над маркованими елементами.

Зафіксовані міжваріантні розбіжності поділяються на лексико-семантичні дивергенти та аналоги. Групу лексико-семантичних дивергентів становлять терміни з односторонньою локальною маркованістю; лексико-семантичні аналоги мають синоніми зі спільного загальномовного термінологічного ядра. Вони відображають соціально-економічні процеси, що розвиваються в двох ареалах незалежно один від одного.

Гіперо-гіпонімічна організація досліджуваної термінології відбиває різнорівневі родо-видові зв'язки понять, в межах яких реалізуються синонімічні та антонімічні парадигматичні

відношення термінологічних одиниць оподаткування. Родовидові відношення характеризують не тільки вузько окреслені терміносистеми, а й виходять за межі таких систем, зв'язуючи лексикон у єдине семантичне ціле, у нашому випадку більш широку фінансово-економічну терміносистему і підпорядковану їй терміносистему оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Авербух К. Я. Терминологическая вариативность: Теоретический и прикладной аспекты // Вопросы языкознания. – 1986. – №6. – С. 38-49.
2. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке. – М.: Высш. школа, 1986. – 120 с.
3. Єнікєєва С. М. Формування та функціонування нових словотворчих елементів англійської мови: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – Запоріжжя, 1999. – 176 с.
4. Константинова О. В. Структурно-семантичні особливості англійських термінів оподаткування // Науковий вісник ВДУ. Романо-германська філологія. – 1998. – №3. – С. 23-27.
5. Лейчик В. М. Особенности функционирования терминов в тексте // Филологические науки. – 1990. – №3. – С. 80-87.

Б. Ю. Борисова

*Хмельницький національний університет
Науковий керівник: старший викладач О. К. Садикова*

Переклад і міжкультурна комунікація

Переклад – це засіб забезпечити можливість спілкування (комунікації) між людьми, що говорять на різних мовах. Тому для теорії перекладу особливе значення мають дані комунікативної лінгвістики про особливості процесу мовної комунікації, специфіку прямих і непрямих мовних актів, про співвідношення вираженого сенсу, що мається на увазі, у вислові і тексті, впливі контексту і ситуації спілкування на розуміння тексту, інших чинниках, що визначають комунікативну поведінку людини. Мовне спілкування може здійснюватися і між комунікантами, що говорять на різних мовах. Кожному перекладачу як учаснику своєрідного мовленнєвого акта абсолютно необхідне володіння

певною екстралінгвістичною інформацією. Перекладачеві також необхідно знати культуру народів, що говорять даними мовами [5].

Безліч дослідників прагнуло винайти певну перекладацьку систему, яка б допомагала класифікувати тексти, а також словосполучення, визначитись з методами та прийомами перекладу. Професор університету Чікаго Джон Катфорд, розглядаючи проблему перекладу загалом, зазначає, що існує 4 види перекладу. Він пропонує класифікувати ці переклади за ступенем точності та за характером матеріалів, що перекладаються. Терміни, які автор використовує при класифікації не зовсім точні, але дослідник досить змістовно їх розкриває. Джон Катфорд виділяє наступні види перекладу:

1. *Досконалий переклад* – переклад лише інформаційних фраз.

2. *Адекватний переклад* – переклад сюжетних творів, де важливий лише зміст, а яким чином він виражений несуттєво. В такому перекладі перекладач може пропускати слова або навіть цілі речення, які йому не зрозумілі, або ж перефразовувати їх.

3. Цей тип перекладу не має певної назви – це *переклад класичних творів*, де форма так само важлива як і зміст. Цей переклад не може бути "досконалим", він вимагає багато часу та великих зусиль, що, таким чином, спрощує комерційну цінність перекладу.

4. Четвертий тип перекладу визначається, як *близький до "адекватного"*. Його використовують для перекладу науково-технічної літератури. Він вимагає досконалого знання перекладачем предмету, про який іде мова в оригіналі [1: 18].

Багато російських науковців вказують на існування певної перекладацької норми, а саме в працях Р. Міньяр-Білоручева ми зустрічаємо такі норми як конвенціональна норма перекладу, тобто вимоги, яким повинен відповідати переклад у зв'язку з загальноприйнятими в даний період поглядами на роль та завдання перекладацької діяльності. Також дослідник окремо звертає увагу на жанрово-стилістичні норми перекладу, які автор пояснює як вимоги, яким повинен відповідати переклад в залежності від приналежності оригіналу до певного функціонального стилю, і, нарешті, Р. Міньяр-Білоручев окремо розглядає норму еквівалентності перекладу, як вимогу

максимально можливої смислової близькості перекладу до оригіналу [2: 112].

Нарешті, в процесі перекладу особливе місце відводиться прагматичі перекладу. Зокрема, під власне прагматикою перекладу зазвичай розуміють вплив на хід та результат перекладацького процесу, необхідності відтворення прагматичного потенціалу оригіналу та забезпечення бажаного впливу на рецептор перекладу, а вже під прагматичною адаптацією перекладу розуміють зміни, які вносяться в текст перекладу щоб досягти певної реакції з боку рецептора перекладу.

В теорії інформації, комунікацією вважають діяльність, результатом якої є певне збільшення упорядкованої інформації. Представляє інтерес така упорядкованість інформації, яка виникає в процесі спілкування між людьми. Комунікація визначається як спілкування між людьми. Крім того, комунікація може відбуватися і між організаціями, державами. Тоді той, що говорить, виступає не від себе особисто і висловлює не свою думку [4].

Національні мови не є просто неживими дзеркалами одна одної. Кожна мова містить у собі цілий світ, а тому змушує її носіїв і творців мислити, відчувати, пам'ятати й сподіватися так, як це не відбувається у носіїв інших мов. Для "тестування" цієї думки ми вирішили взяти тему перекладу: адже що ліпше від перекладу демонструє ті розриви, незбіги, дистанції, які існують між різними мовними середовищами?

Із цими розривами стикається кожен перекладач, кожен автор, що балансує між мовами, що запозичує слова та концепти з інших мовно-культурних контекстів. Іноді переклад стає не тільки "трансляцією" сенсів, але й джерелом їх спотворень. Культурні, ментальні та смислові розриви між нашою культурою та західними традиціями породжували специфічні зміщення сенсів у тій перекладній літературі, яка почала активно з'являтися в Україні протягом останніх десятиліть.

Спілкування між мовами ніколи не подібне до ідеального арифметичного рівняння, в якому досягаємо результату без залишку, воно допускає незбіги та зміщення, які видаються часом деструктивними, а часом продуктивними [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисова Л. И. Ложные друзья переводчика: Уч. пос. по научно-техническому переводу. – М: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2005. – 212 с.
2. Нестеренко Н., Лисенко К. А Course in Interpreting and Translation. Посібник для викладачів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 248 с.
3. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://euosvita.blogspot.com/2010/10/blog-post.html>
4. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua/content/pereklad-neologizmiv-ta-bezekvivalentnoi-leksiki-i-mizhkultura-komunikatsiya>
5. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://poglyad.com/students/item/7514/>

К. С. Бочарова

*Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент С. П. Грушко*

Переклад як акт міжмовної та міжкультурної комунікації

Відіграючи важливу роль у житті суспільства, переклад одвічно привертав до себе увагу літературознавців, психологів, етнографів і лінгвістів. Різні, інколи взаємовиключні, погляди на феномен перекладу та його принципи простежуються на різних етапах розвитку людської думки. Разом з тим спроби створити наукову дисципліну, націлену на опис і аналіз цього складного і суперечливого феномена, мають порівняно нетривалу історію.

Свого часу видний радянський лінгвіст А. А. Реформатський дав негативну відповідь на питання про можливість створення "науки про переклад", аргументуючи це тим, що практика перекладу користується даними різних галузей науки про мову, тому вона не може мати власної теорії [3: 29]. Однак наука про переклад в наш час утвердилась як наукова дисципліна. Цьому сприяли усвідомлена суспільна потреба в науковому узагальненні перекладацької діяльності, розвиток мовознавства, теорії комунікації та інших галузей знання, що забезпечили наукову базу для вивчення перекладу. З'явилися серйозні перекладацькі дослідження, що переконливо довели перспективність створення

наукового напрямку для виявлення суті перекладу як процесу міжмовної та міжкультурної комунікації.

Л. С. Бархударов розуміє переклад як процес перетворення мовного твору однієї мови на мовний твір іншої. Дослідник переконаний у тому, що переклад "має справу не з системами мов, а з конкретними мовними творами, тобто з текстами" [1: 27]. З цією тезою не погоджується В. Н. Комісаров, який вважає, що в гіпотезі Бархударова присутня певна "незалежність", "периферійність" перекладу по відношенню до мови. В. Н. Комісаров не заперечує того, що перекладач дійсно має справу з мовними творами. "Але якщо мовознавець розглядатиме переклад лише з позицій перекладача, – пише він, – він ризикує не помітити істотних рис цього явища, які включають його в предмет мовознавства, завдання якого полягає в тому, щоб у простежуваних фактах мови виявити прояв системи мови" [2: 27]. Звідси робиться висновок про те, що для лінгвістичного аналізу перекладу тексти і мовний процес є лише початковим об'єктом дослідження.

З часів де Соссюра в методологічній орієнтації мовознавства відбулися істотні зміни. Напрямок "від мовного матеріалу до мовної системи" перестав бути єдиною можливим напрямом лінгвістичного дослідження. Виокремилося помітне зрушення в бік вивчення мови як предмету дослідження в усіх напрямках сучасного мовознавства. Саме ці напрями відкрили нові перспективи перед теорією перекладу. Тому Бархударов має рацію, коли вбачає тісний зв'язок між теорією перекладу і такими лінгвістичними дисциплінами та науковими течіями, які перейшли від вивчення мови як абстрактної системи до вивчення функціонування мови в мові. Це, перш за все, психолінгвістика, комунікативний синтаксис, лінгвістика тексту [1: 28].

Досліджуючи переклад як особливий вид мовної комунікації, теорія перекладу не обмежується аналізом його мовного механізму. Адже переклад – це не тільки взаємодія мов, але і взаємодія культур. У перекладі знаходять своє віддзеркалення ситуація породження початкового тексту і ситуація перекладу. Навряд чи вдасться адекватно описати процес перекладу, не враховуючи того, що він здійснюється не конструктором, що ідеалізується, а людиною, ціннісна та психологічна орієнтація якої неминуче позначається на кінцевому результаті. Саме тому в предмет теорії перекладу входить процес перекладу в широкому

соціокультурному контексті з урахуванням позамовних чинників, що впливають на нього, – його соціальних, культурних і психологічних детермінантів. Без урахування останніх навряд чи можливий адекватний теоретичний опис перекладу.

До числа компонентів перекладацької діяльності, що моделюється в теорії перекладу, входять "дотичні" тексти.

Одностороння орієнтація лише на один із компонентів, підпорядкування йому всіх інших зміщує перспективу аналізу й неминуче веде до недооцінки деяких чинників, що впливають на переклад. Так, Турі, справедливо критикуючи деякі традиційні варіанти теорії перекладу за односторонню орієнтацію на початковий текст (відповідність цьому тексту розглядається як головна і визначальна межа процесу перекладу), пропонує в той же час інший підхід, орієнтований на тексти перекладу з урахуванням традицій і норм "нового", перекладеного тексту.

Структура теорії перекладу складається із загальної теорії (розглядає загальні закономірності перекладу незалежно від його жанрової специфіки), умов здійснення перекладу, особливостей тих або інших конкретних мов та конкретних теорій. Останні існують у трьох вимірах. По-перше, серед них виділяються дисципліни, орієнтовані на той або інший жанр або тип текстів (художній, науково-технічний, публіцистичний переклад). По-друге, дисципліни, орієнтовані на умови та спосіб здійснення перекладу (усний послідовний, синхронний, двосторонній переклад). По-третє, теорії, які обмежені певною парою мов (переклад з української мови на англійську, з німецької на французьку).

Між цими теоріями існує тісна взаємодія. Загальна теорія створює понятійний апарат для опису перекладу, розкриває його загальні закономірності та інваріантні риси, тим самим створюючи концептуальну базу для побудови конкретних теорій перекладу. Що стосується останніх, то вони, виявляючи конкретні жанрові, мовні, культурні та психологічні детермінанти процесу перекладу, вносять істотні уточнення до даних загальної теорії, дають їй матеріал для узагальнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 296 с.
2. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. – М.: Междунар. отношения, 1980. – 234 с.
3. Реформатский А. А. Принципы синхронного описания языка // Реформатский А. А. Лингвистика и поэтика. – М.: МГУ, 1987. – 254 с.

С. Е. Велішаєва

*Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
Науковий керівник: канд. філол. наук, професор
М. П. Дворжецька*

Роль просодії в реалізації прагматичної спрямованості англійської сценічної мови

Актуальність даної статті полягає в тому, що просодичні засоби поряд із засобами інших мовних рівнів грають важливу роль в реалізації прагматичної орієнтованості англійської сценічної мови. Однією з актуальних проблем фонетичних досліджень останніх десятиліть є вивчення ролі просодії в реалізації різних комунікативних, синтаксичних, модальних і стилістичних значень.

Відомо, що просодія може підсилювати значення, виражені лексико-граматичними засобами і діяти самостійно.

Так, наприклад, Ю. А. Дубовський пише, що "комунікативні, модальні, стилістичні значення можуть бути виражені лише інтонацією" [1: 394].

З урахуванням труднощів при численній кількості значень доцільним представляється об'єднати все, що пов'язує інтонацію із значенням і з синтаксичною будовою речення під назвою комунікативна функція.

Поряд з прагматичною функцією інтонації, лінгвісти найчастіше виділяють такі функції як стилістичну, синтаксичну, емоційно-експресивну і модальну. Девід Крістал вказує на самостійність функції просодичної системи в організації змістовної сторони вислову, підкреслюючи при цьому важливість принципів сполучуваності просодичних параметрів [3: 92].

Представляється, що інтонація може компенсувати відсутність деяких синтаксичних і лексико-семантичних засобів вислову і тексту, створюючи такий звуковий ефект, який привертає увагу слухача до семантичних центрів усередині вислову.

Мова на сцені завжди займала і займає місце в характеристиці того або іншого стилю акторського виконання. Увага до змістовності сценічної мови, передачі відтінків думки і відчуттів, до яскравої емоційної виразності слова складає предмет особливої турботи акторів.

Сценічна мова – це постановка дихання і голосу, тренування хорошої дикції і правильної вимови, інтонації.

Слово, що звучить зі сцени театру, має особливо важливе значення, оскільки безпосередньо через слово актор впливає на партнера і на глядача. Ідейний зміст спектаклю, його надзадача, а також наскрізна дія і надзадача ролі в основному розкриваються через словесні дії – через слово.

Відомий російський театральний критик, режисер і актор К. С. Станіславський писав:

"...Слово є найконкретнішим виразником людської думки".
Сценічне слово Станіславський визначив, як словодію.

Правильне поєднання комунікативної й емоційної функції при реалізації мелодики наголосу, темпу, паузи, гучності сприяє оптимізації мовної дії. Апеляція супроводиться фразами типу:

I think↑ I hear↓ them. Stand,↑ ho! Who's↑ there?[4: 44]

Або OPHELIA

I do not → know, my↑ lord, what → I should↑ think.[4: 132]

Подібні репліки оформлені високим низхідним тоном або нисхідно-висхідним тоном, сплеском гучності на тлі нейтрального, не маркірованого оточення.

Було виявлено велику кількість спонукальних фраз *remember, be aware, mind though*.

Аналіз корпусу дослідження дозволяє зробити висновок про те, що просодія сприяє реалізації наступних функцій:

1. Привертає увагу до теми виступу, особливо в початковому положенні.

Низхідно-висхідний тон забезпечує маркірованість апеляції на тлі оточення, сприяє формуванню спрямованості звучного акторського монологу на аудиторію, підсилює діалогізований характер виступу. Висхідний тон передає прагнення актора

зацікавити аудиторію, привернути увагу аудиторії до фактів, що викладаються.

O,↑ my lord, my lord, I → have been↑ so affrighted!

But how → hath she

Received his↑ love? [4: 31]

Даний приклад наочно відображає взаємозалежність просодичного оформлення вислову і наміру актора виділити найбільш значимі елементи вислову.

2. Прагматична (що впливає) функція просодії – забезпечує комунікативну спрямованість сценічної мови і дії на слухача.

Мовна дія знаходиться в прямій залежності від використовуваних певних лінгвістичних засобів при головуючій ролі інтонації. Просодичні засоби сприяють в деяких випадках при виділенні змістовного центру вислову, коли актори використовують високий низхідний тон широкого діапазону, що контрастує з нейтральним оточенням і підсилює значення ключового слова.

Просодія, як засіб мовної дії, безпосередньо бере участь у формуванні прагматичної орієнтованості сценічної мови та дає можливість акторові донести до глядача ідеї, думки і відчуття, закладені в тексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубовский Ю. А. Просодические контрасты в языке. – Симферополь.: СГУ, 1983. – 394 с.
2. Станіславський К. С. Работа актера над собой. – Режим доступу: <http://www.koob.ru>
3. Crystal D. The encyclopedia of the English language. – Cambridge, 1998. – p. 92.
4. Shakespeare W. Hamlet Moscow Raduga Publishers, 1985. – p. 31, 44, 132.
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: [www.shakespeare.com\(Hamlet.mp3\)](http://www.shakespeare.com/Hamlet.mp3)

О. С. Вербовська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

Т. П. Ковальова

Мовна репрезентація адресанта та адресата у слоганах німецькомовних рекламних оголошень

Реклама є багатогранним суспільним та культурним явищем, яке характеризується специфікою зв'язків з реальним світом, з людиною, з її мовною свідомістю. Реклама не тільки інформує про продукцію, а й перетворює її в певний образ, який стає в свідомості покупця невіддільним від фактичних відомостей про рекламований товар чи послугу.

Зв'язок реклами з реальним життям відображено у понятті рекламного дискурсу, який розуміється як зв'язний, вербально-невербальний, усний або письмовий текст у сукупності з прагматичними, соціальними, культурними, психологічними та іншими факторами.

Дослідження рекламних слоганів як форми мовленнєвої комунікації – це продовження традицій, започаткованих такими дослідниками, як М. Фуко, А. Дейк, Л. Бове, У. Аренс. У вітчизняному мовознавстві ця проблематика була представлена в працях О. Зелінської, Є. Коваленко, Н. Костенко, О. Ткачук-Мірошніченко та інших дослідників.

Рекламний текст як різновид тексту масової комунікації має свою прагматичну установку – вплинути на споживача в напрямку зміни або зміцнення його позитивного ставлення до рекламованого товару/послуги [1: 146]. Зазвичай, рекламний текст складається з двох негомогенних частин – вербальної і невербальної.

Слоган як центральний вербальний компонент рекламного тексту набуває особливого значення в рекламній комунікації. Він відбиває унікальність об'єкта реклами й специфіку пропозиції рекламодавця, передаючи його ключове повідомлення, та слугує своєрідним "розпізнавальним знаком" рекламодавця.

У рекламному тексті слоган є носієм наступних функцій: атрактивної – привернути увагу цільової аудиторії до продукту/фірми; інформативної – виділити особливості (переваги) продукту, розширити зміст рекламного повідомлення;

емотивної – сформувати певний емоційний образ, пов'язаний з продуктом/фірмою. Крім того, слоган має забезпечити легке запам'ятовування рекламного повідомлення [2: 175].

Метою статті є дослідити мовні засоби представлення адресанта та адресата у слоганах німецькомовної комерційної та соціальної реклами.

Матеріалом дослідження слугують 300 рекламних слоганів, відібраних з газети "Wochenblatt", журналів "Deutsches Ärzteblatt", "VR-Immo", "VitaPlus" та з німецькомовних інтернет-текстів.

Проведений аналіз показав, що способи репрезентації адресанта та адресата в комерційній та соціальній рекламі можуть бути як експліцитними, так і імпліцитними. Експліцитно адресант рекламного тексту представлений через назву фірми, що рекламує свою продукцію, або товару, який рекламується: "*Neckermann macht's möglich*" (Neckermann – назва фірми текстильних виробів), "*Ja das macht das Essen fein, Maggi Würze muss hinein*" (зазначається товар – приправа Maggi). Цікавим є спостереження, що за допомогою займенника "wir" адресант та адресат об'єднуються в єдине ціле: "*Wir können Kinder glücklich machen*". Наведений слоган закликає до співпраці адресата з адресантом для досягнення спільної мети – допомогти дітям у скрутному становищі.

Імпліцитний спосіб представлення адресанта реалізується у іменниках та прикметниках, які характеризують якісні ознаки товарів чи послуг: "*Güte. Kompetenz. Sicherheit.*" (Pius-Hospital Oldenburg), "*-kompetent, -professionell, -serviceorientiert*" (TÜV-geprüfte Baufinanzierung).

Експліцитна репрезентація адресата здійснюється за допомогою займенників 3-ої особи множини або 2-ої особи однини: "*Und plötzlich sind Sie bei jedem Termin zu früh*", "*Du bist stärker als du denkst*". Займенники підсилюють спрямованість рекламного звернення на адресата, стають засобом інтимізації спілкування. З психологічної точки зору, адресат не може проігнорувати слоган, в якому звертаються до нього. "*Bringen Sie neue Kraft auf die Straßen*", "*Willst du viel, spül' mit Pril*". Імпліцитно адресата рекламного тексту представляє об'єкт реклами: "*Katzen würden Whiskas kaufen*" (адресат – людина, в якій є домашня тварина – кіт), "*Gemeinsam für die Zukunft aller Kinder*" (адресат – людина, яка має/любить дітей).

Проаналізований матеріал дозволяє стверджувати, що в комерційній рекламі переважає експліцитний адресант та імпліцитний адресат: *"Kleidung clever kaufen bei Kik"*, *"Knorr, Essen mit Lust und Liebe"*. Як у комерційній так і у соціальній рекламі переважає експліцитний спосіб вираження адресанта та імпліцитний спосіб вираження адресата. Відмінність полягає у тому, що адресант у соціальній рекламі набагато частіше представлений займенником *"wir"*. Цей елемент слогану підвищує атрактивність рекламного посилання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дейк А. Т. Язык. Познание. Коммуникация / А. Т. Дейк. – М., 1989. – 311 с.
2. Коваленко Є. С. Структурна організація рекламного тексту в аспекті його лінгвістичного аналізу / Є. С. Коваленко // Лінгвістичні студії. – К., 2009 – № 18. – С. 173-177.
3. Ткачук-Мірошніченко О. Є. Імплікація в рекламному дискурсі (на матеріалі англомовної комерційної реклами): автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. Є. Ткачук-Мірошніченко. – Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2001. – 18 с.
4. Новак Л. Що нам хоче сказати наша реклама? / Л. Новак. – Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/ji-junior/N32-1/novak.html>
5. Janich N. Werbesprache. Ein Arbeitsbuch / N. Janich. – Режим доступу: www.teachsam.de/pro/pro_werbung/werbesprache/anzeigenwerbung/pro_werbung_spr_anz_3_3_5_4_2.htm

І. Ф. Винокурова

*Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов
Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
І. П. Мегела*

Англомовне фентезі в контексті глобалізації на межі століть. Феномен субкультури

Англомовне фентезі ХХ століття, зокрема трилогія "Володар кілець" Дж. Р. Р. Толкіна і її екранізація (фільм "Володар кілець", режисер П. Джексон, 2002 р.), виявилось безпрецедентним явищем культури. За даними журналу "Локус", трилогія Толкіна

була визнана "найкращим твором фентезі всіх часів" [2: 557]. Заслугує на увагу не тільки масовий читацький успіх, а й культурно-соціальний резонанс, що луною розійшовся по Європі, Америці і планеті загалом.

У чому криється секрет популярності й актуальності жанру? Як на сьогодні визначена жанрова природа фентезі? У чому і як збігаються фентезі і фантастика? Закономірність чи випадковість, що фентезі виявилось переважно англomовним? Соціально-культурне відлуння – це молодіжна мода, тренд чи генетичний попит на людськість?

Тримаючись окресленого кола питань, відстежемо жанрову традицію.

Одна з найрозповсюдженіших тем у творах фантастів – це подорожі в невідомі країни, які фактично продовжують традиції міфів і легенд. Іншою популярною темою є "новий світ", або нове, покращене суспільство, де цінуються знання. Зазначені теми отримали розвиток у романах англійських авторів XVII століття. Наукова фантастика, як жанр літератури, об'єктивно з'явилась після Промислової революції 1750 року в Англії, коли зародилась кардинальна тема жанру – взаємини людини й машини. Ця тема простежується у творах таких письменників XIX століття, як Натаніель Готорн, Едгар По, Артур Конан Дойл, Ред'ярд Кіплінг.

Наступне XX століття було часом бурхливого розвитку фантастики. Літератори позичають ідеї зі свіжих наукових розробок, а інколи висувають й свої. Визначаючи жанр наукової фантастики, критики констатують, що наукова фантастика має справу з подіями, які не відбулись або *ще* не відбулись. Щодо жанру фентезі, то проблема виявляється більш складною і заплутаною. Безпосереднім джерелом жанру фентезі можна вважати готичний роман, який, в свою чергу, походить від середньовічної літератури, зокрема чарівної казки. Поява цього жанру у XVIII столітті піднесла фантазію на новий рівень уявлення й сприйняття. Містика і магія проклали дорогу з казкової країни у реальність. "Замок Оранто" Гораціо Уолпола, "Монах" Мет'ю Грегорі Льюїса, романи Анни Радкліфф і її послідовників створювали для читачів "нову реальність буття".

Фентезі першої половини XX століття представлено насамперед творчістю американського письменника Роберта Говарда (1906-1936 рр.), який видав цикл оповідань про Конана,

варвара з Кіммерії (фільм "Конан-варвар", режисер Дж. Міліус, 1981 р.). Друг Толкіна по "Інклінгах" К. С. Льюїс (1898-1963 рр.) видав у 1950 році книгу "Хроніки Нарнії". В 1954 році Толкін публікує "Володаря кілець". На позначення нового жанру запропонували термін "фентезі", що походить від англійського *fantasy*, яке, в свою чергу, походить від імені давньогрецького бога сну й сновидінь на ім'я Фантаз. (Порівняймо з грецьким "phantasia".)

Протягом 1960-х років у цьому жанрі пишуть як відомі літератори, так і початківці. Серед них Андре Нортон з циклом романів, повістей і оповідань "Чаклунський світ", Урсула Ле Гуїн з тетралогією "Чарівник Земномор'я" (1968-1990 рр.), Пул Андерсен з романами "Зламаний меч" (1954 р.), "Операція Хаос" (1971 р.) та інші. Їх творам притаманні філософічність, драматичність і навіть трагедійність сюжету, бо, як правило, розв'язання моральних і етичних проблем відбувається на межі життя і смерті.

Характерна особливість фентезі – це магія як рушійна сила сюжету. Найважливіша складова космосу і земного довкілля, магія виступає ані злом, ані добром, але може набути корисної чи лихої сили залежно від рук, до яких потрапить.

Тривалі міркування і всебічний, здавалось би, аналіз не призвели до вичерпного і загально прийнятного визначення жанру фентезі, як на сьогодні. Тим не менш літературознавці дійшли певного консенсусу: подія у творах фентезі розгортається в інших, можливих світах. Можливі світи є спільною платформою двох споріднених жанрів – фантастики і фентезі. Однак фантастика має справу зі світом майбутнього, з просуванням у часі, з досягненнями науки і техніки, а фентезі, навпаки, заглиблюється у минуле і має справу з магією, лицарями, королями, дивними тваринами і птахами, вигаданими країнами і народами.

Щодо до "Володаря кілець" сам Толкін визначав жанр твору про Середзем'я як феєрія (*fairy-tale*). "Феєрія являє собою адаптацію міфологічного типу світосприйняття до менталітету сучасного техногенного суспільства" [1: 1042]. Соціально-культурна значущість "Володаря кілець" виходить за суто літературні рамки. Твір ініціював молодіжну субкультуру, що являє собою "доволі розповсюджений і помітний шар моральної свідомості й поведінки, дещо відмінний від традиційних

стереотипів дорослих" [3: 414]. Молодь світу – Європи, Америки, Росії, Австралії – відгукнулась на трилогію ігровим почином, який, за загальною оцінкою, вилився в інтернаціональний рух толкіністів (маніфестації, апокрифи, літературні пародії, інтерактивні ігри, твори в стилі Толкіна").

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Екадумов А. И. Толкин (Tholkien) Джон Рональд Руэл (1892-1973) // Новейший философский словарь. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный дом. 2001. – С. 1042.
2. Энциклопедия фантастики: Кто есть кто / Под. ред. Вл. Гакова. – Минск: ИКО "Галаксиас", 1995. – 694 с.
3. Этика: Учеб. пособие / Под ред. Т. В. Мишаткиной, Я. С. Яскевич. – Мн.: новое знание, 2004. – 509 с.

Е. О. Вігерт

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: старший викладач В. П. Прищеп*

Засоби вираження полемічності в навчальній п'єсі Б. Брехта "Баденська навчальна драма про згоду"

На початку ХХ століття світова драматургія поповнила свої запаси "навчальними п'єсами". Під "навчальною" або "повчальною" (Lehrstück) п'єсою ми розуміємо своєрідний жанр, який знайшов своє відображення у драмах відомого німецького драматурга Бертольта Брехта (1898-1956). Даний жанр є різновидом тенденційної музичної п'єси, політично-педагогічного прикладного мистецтва для аматорів, що порушує важливі суспільно-політичні проблеми та аналізує їх під кутом діалектичного методу філософського пізнання світу [1: 4].

Драми Бертольта Брехта виступали скоріше навчальною інструкцією для акторів, ніж дидактичним матеріалом для самих глядачів, тобто вони не виховували їх, а лише допомагали опановувати та удосконалювати професійні навички театралів. При цьому сам перехід від навчальної п'єси, у вузькому значенні цього слова, до п'єси, що, покликана виховувати публіку, є поступовим [2: 1022].

До цього часу ведуться певні суперечки щодо приналежності тієї чи іншої драми автора до жанру "Lehrstück". Сам Бертольт Брехт до числа навчальних відносить лише 6 п'єс, серед яких є і "Баденська навчальна драма про згоду" ("Das Badener Lehrstück vom Einverständnis", 1929). Роботу над цією п'єсою Брехт розпочинає одразу після написання "Польоту Ліндберга" (1929) у співпраці з Елізабет Гауптман та Златаном Дудовим [3: 102]. Дана п'єса входить до числа перших трьох "навчальних" у так званому "педагогічному" періоді творчості метра та призначена для Баден-Баденського фестивалю. Назву отримала за місцем прем'єри. Задля підтвердження "навчальної" мети, п'єса мала виконуватися "колективно", де роль "натовпу" виконувала публіка (персонаж "натовп" не зазначений серед дійових осіб). Музика повинна була мати "соціальний" вплив на реципієнта, тобто лише "впорядковувати" його почуття. Таке сприйняття театральної вистави викликало неоднозначні почуття у акторів та глядачів. Досить важкий за змістом текст, дивакуваті декорації та набір персонажів, що не має чіткої логічності, стикаються з обуренням та нерозумінням того, що відбувається. Виникає полеміка і автор викликає у публіки неоднозначні почуття, щодо сприйняття побаченого та почутого. Глядач сам критикує побачене і актори отримують чітку картину суспільної критики.

У п'єсі "Баденська навчальна драма про згоду" полемічність реалізується як через експліцитні (тексти хору, коментатора, авторські звернення) так і через імпліцитні засоби (декорації, натяки, підтекст).

Цікавими є моменти, коли професійний хор звертається до натовпу, безпосередніх глядачів, із певними запитаннями: "А вони вам допомогли?" ("Haben sie euch geholfen?"). Коментатор звертається зі словами: "Над тілами, що холонуть, нам розібратись не завадить, чи водиться у світі нашім, щоб ближній ближньому поміг." ("Über die Erkaltenden hinweg wird untersucht, ob es üblich ist, dass der Mensch dem Menschen hilft"). Безпосередніми звертаннями автор спонукає глядачів до обговорення суспільних тем, активізує їх увагу. Глядач є безпосереднім учасником вистави. Дуже брутальною є частина твору "клоунада". Метою є "дослідження", чи допомагають люди один одному. У досить жахливих сценах автор доводить, що "Людина людині – вовк." ("Der Mensch hilft dem Menschen nicht"). Як наслідок – відмова у допомозі ("Die Hilfeverweigerung").

Найбільше непорозуміння викликає "згода" – ключове поняття "повчальних" п'єс Брехта. Вона була інтерпретована як цілковите підкорення окремого індивіда колективу та стирання його індивідуальності [1: 193]. Під "згодою" можна знайти прихований зміст, що має на меті конкретні дії, коли людина оволодіває та може подолати певні явища, знаючи їх суть та закони функціонування. Отже, суспільство по суті живе за законами природи і, вивчаючи їх, людина зможе подолати проблеми, що постають перед нею. До цього і спонукає у своїх п'єсах Бертольт Брехт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бертольт Брехт. Lehrstücke ("навчальні п'єси") // За науковою редакцією доктора філологічних наук, професора О. С. Чиркова – Житомир 2009. – С. 4-193.
2. Bertolt Brecht. Theorie der Pädagogien. In: Bertolt Brecht. Gesammelte Werke in 20 Bänden. Band 17: Schriften zum Theater 3 – Suhrkamp. 1967. – S. 1022.
3. Bertolt Brecht. Anmerkungen zu den Lehrstücken // Schriften. – Berlin und Weimar: Aufbau-Verlag, 1973. – B. 5. – S. 102.

О. А. Войтович

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Суб'єктивна модальність як категорія художнього тексту

Модальність – багатоаспектне явище, тому в лінгвістичній літературі висловлюються різноманітні погляди щодо суті даного феномена, який Ш. Баллі назвав "душою речення" [1: 44]. Термін "модальність" широкий по об'єму, оскільки він використовується для позначення різних явищ, неоднорідних за смисловим об'ємом, граматичними властивостями і за ступенем оформленості на різних рівнях мовної структури. Визначення модальності як функціонально-семантичної категорії, що виражає відношення змісту висловлювання до дійсності, практично єдиний її аспект, що не є предметом дискусій [5].

Семантичний обсяг категорії модальності представлений різного роду відношеннями суб'єкта мовлення до змісту висловлення. Модальність вміщує оцінне значення як суб'єктивний аспект цієї категорії [3: 114]. Більшість вчених, наприклад, В. В. Виноградов, Ф. Палмер, Р. О. Якобсон, І. Р. Гальперін, Ш. Баллі, Л. С. Єрмолаєва, В. З. Панфілов, Н. Б. Шведова та ін. в самій категорії модальності виділяють її підкатегорії, що мають різні назви, але одну й ту саму суть: об'єктивну і суб'єктивну, зовнішню і внутрішню модальності.

Суб'єктивна модальність – це відношення мовця до висловлюваного. Суб'єктивно-модальне значення передбачає посилення експресивної оцінки, переконаність або непевність, незгоду або згоду. Ця оцінка багатогранна: вона виражає власні думки мовця, а у внутрішньому світі людини оцінка відповідає бажанням та потребам, обов'язковій та систематизованій волі. Модальна оцінка має суб'єктивний характер незалежно від того, чи відповідає ця суб'єктивна оцінка об'єктивному стану речей чи ні. Сутність оцінки пояснюється теорією ціннісної спрямованості людської свідомості [4: 54].

Суб'єктивна модальність присутня не в усіх висловлюваннях, адже мовець може ніяк не виражати свого відношення до повідомлення. Однак дуже часто таке відношення присутнє; воно виражається найбільш різноманітними мовними засобами: інтонацією, спеціальними синтаксичними конструкціями, порядком слів, повторенням слів, співвідношенням повнозначних слів з частками, з вигуками, вставними словами і словосполученнями (іноді їх називають "модальними словами"), а також різноманітними комбінаціями цих засобів. Особливі труднощі при дослідженні категорії модальності викликають її семантичне наповнення і границі об'єму виражених значень [5].

Коло суб'єктивно-модальних значень дуже широке, і самі ці значення майже завжди експресивно забарвлені, та не в усіх випадках можуть бути строго і однозначно визначені.

Суб'єктивно-модальні значення надзвичайно різноманітні, їх найперша, первинна класифікація базується на протиставленні значень оцінно-характеризуючих і власне оцінних. Власне оцінні значення цілковито лежать у сфері суб'єктивної модальності. Це багаточисленні значення, що містять у собі особисте, суб'єктивне відношення мовця до змісту повідомлення: згоду чи незгоду, прийняття чи неприйняття, позитивну чи негативну оцінку, різні

види волевиявлення, подив, спантеличення чи нерозуміння, бажання щось в'яснити, бажання щось підкреслити, акцентувати, посилити увагу до чого-небудь у повідомленні, уявлення чогось як належного чи неналежного дійсності.

Вибір тих або інших засобів для передачі особистої оцінки відправником змісту висловлення залежить від комунікативного наміру самого відправника. Він обирає з наявного набору мовних засобів саме ті, які вважає найбільш відповідними для даної ситуації. Таким чином, не існує суворих правил при обиранні того або іншого засобу вираження модального компоненту в тексті, хоча, поза сумнівом, цей вибір визначається властивостями і правилами мови, на якій створюється текст [2]. Лінгвістичні розвідки з англійської мови доводять, що суб'єктивна оцінка інформації може бути представлена різноманітними мовними засобами: модальними дієсловами і їх еквівалентами; ввідними членами речення; модально забарвленими прикметниками і прислівниками; емоційною формою присудка; інвертованим порядком слів [2].

Англійський сатиричний текст ХХ сторіччя містить оцінку мовцем відображуваних фактів об'єктивної дійсності, виражає його особистісне ставлення до висловлюваного [4: 54].

Викладене вище показує доцільність дослідження модальності як важливого феномену будь-якого художнього тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли. – М.: ИИЛ, 1955. – 416 с.
2. Вагапова Л. Л. Модальность в английских текстах и способы ее передачи в русском языке / Л. Л. Вагапова. – Режим доступа: http://zhurnal.lib.ru/w/wagapow_a_s/modality-tr.shtml
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 138 с.
4. Розова І. Аксіологічний характер модальної семантики англійського сатиричного тексту ХХ сторіччя / І. Розова // Наукові записки Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка. – 2010. – Випуск 89 (5). – С. 54.

5. Шадрина Н. А. Семантико-прагматические особенности модуса высказывания в английском языке / Н. А. Шадрина. – Режим доступа: <http://philarts.spbu.ru/structure/sub-faculties/engl-filolog/etyudy/semantiko-pragmaticcheskie>

О. С. Волкова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Концептуальний аспект в персонажних характеристиках

Статтю присвячено лінгвокогнітивному дослідженню специфіки вираження концептуального аспекту в персонажних характеристиках в художніх творах.

Актуальність матеріалу, викладеного у статті обумовлюється зростанням ролі когнітивного підходу до вивчення мовленнєвих явищ, мовної картини світу, що є найкращим віддзеркаленням концептуальної діяльності людини і відображається у художніх творах. Оскільки ключову роль в художніх творах відіграє характеристика персонажів, доцільним є вивчення вираження системи концептів саме в персонажних характеристиках.

Однією з важливих парадигм сучасного мовознавства є вивчення пізнавальної діяльності людини. В сучасній психології та мовознавстві ця діяльність називається когнітивною [4: 89].

Когнітивна лінгвістика – це дослідження співвідношення мовних структур та когнітивних процесів і явищ, які ці структури відображають, тобто процесу, який було названо концептуалізацією [6: 195].

Її дослідженню присвячені праці багатьох науковців (Дж. Лакофф, М. Джонсон, Р. Джекендофф, Дж. Тейлор, О. Кубрякова, А. Ченкі).

Всю пізнавальну діяльність людини (когніцію) можна розглядати, як зростаючі вміння орієнтуватися у світі і ця діяльність пов'язана з необхідністю ідентифікувати та розрізняти об'єкти. Тобто мова виступає засобом концептуалізації та категоризації людиною оточуючої дійсності [3].

Концептуалізація – процес пізнавальної діяльності людини, осмислення, впорядкування і структурування інформації, що надходить по різних каналах. Категоризація – це підведення

явища, об'єкта, процесу тощо, під певну категорію з досвіду, результат класифікаційної діяльності [7: 6].

Ці процеси світосприйняття знаходять своє відображення в концептах. В сучасній лінгвістиці існує безліч визначень поняття "концепт". Неодноразово зазначалося, що на даному етапі розвитку когнітивної лінгвістики поняття "концепт" належить до числа нечітко визначених лінгвістичних категорій, оскільки сам термін "концепт" є відносно новим і не має однозначного вираження. Концепт – це зосередження, "згусток" найрізноманітніших смислів, які об'єктивуються в системі значень окремо взятої мови і виникають в процесі пізнавальної (відображальної) діяльності людини [2: 205; 9: 159]; це оперативно-змістовна одиниця мислення людини, що несе комплексну інформацію про відображений у свідомості предмет дійсності [4: 90].

Цікавим і актуальним є залучення методики когнітивного аналізу для вивчення художніх текстів, оскільки естетична та творча специфіка таких текстів детермінує специфіку когніції при їх породженні та сприйнятті.

У художній літературі мова функціонує як засіб відтворення мовної картини світу, що дає нам змогу відтворити концептуальну картину автора та співставити її з картиною читача. Суперечність природи концепту обумовлює складність сприйняття концептуальної реальності через мовне вираження: поєднання загального, універсального, спільного для всіх людей, з індивідуальним, авторським, особистісним.

У художніх творах ключову роль відіграє зображення персонажів. Вона є важливим засобом вираження ідеї твору, ланкою структури його загального концепту. Тому доцільним є виділення концептуального аспекту в персонажних характеристиках, який досягається шляхом когнітивного процесу сприйняття персонажу, аналогового осмислення певних експресивних засобів в його характеристиці, тощо [1: 89].

Через експліцитну та імпліцитну характеристику персонажа створюється його певний системний образ, його роль у тексті, концептуальна парадигма відносин кожного даного персонажа з іншим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бєлєхова Л. І. Глосарій з когнітивної поетики: наук.-метод. Посібник / Л. І. Бєлєхова. – Херсон: Айлант, 2004. – 124 с.
2. Іващенко В. Л. Організація ментальності концепту / В. Л. Іващенко // Семантика мови і тексту. Зб.ст. VIII міжнародної наукової конф. – Івано-Франківськ: Плай, 2003. – С. 202-208.
3. Кубрякова Е. С. Концепт. Концептуалізація / Е. С. Кубрякова // Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996. – С. 90-94.
4. Кубрякова Е. С. Язык и знание / Е. С. Кубрякова. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
5. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов по спец. №2103. Иностр. яз. / В. А. Кухаренко. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
6. Полюжин М. М. Курс лекцій з лінгвоісторіографії. Навчальний посібник для студ. філол. спеціал. / М. М. Полюжин. – Вінниця: ПП. "Фоліант", 2004. – 272 с.
7. Савчук І. І. Основи теорії мовленнєвої комунікації: Навчальний посібник / І. І. Савчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 84 с.
8. Скідан О. Когнітивно-дискурсивний напрям дослідження концептів / О. Скідан // Лінгвістика. – Випуск 9. – Розділ 6. Когнітивні аспекти лінгвістики. – С. 334-338. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvkhdu/2009_9/reports/334-338.pdf
9. Хорошун О. О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики / О. О. Хорошун // Вісник Житомирського державного університету. – Випуск 49. Філологічні науки. – 2010. – С. 158-160.
10. Язык, сознание, коммуникация / Отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. – М.: МАКС Пресс. – 2002. – Вып. 21. – 184 с.

Ю. О. Волшебна

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Свченко

Особливості функціонування форм флективного родового відмінка в сонетах Шекспіра

Родовий відмінок у слов'янських і в низці інших індоєвропейських мов належить чи не до найчисельніших стосовно різнорідного синтаксичного використання відмінкових грамем. У дослідженнях його семантико-синтаксичних функцій окреслені дві тенденції: тенденція до інтеграції відмінкових значень і тенденція до їхньої широкої диференціації.

Функціональний підхід до вивчення граматичної категорії відмінка іменника спирається на теоретичні положення, які розглядають її у єдності значень, форм і функцій, і передбачає розкриття функціональних можливостей відмінкових форм іменників і особливостей їх реалізації в процесі спілкування [4: 70].

Реалізація того чи іншого компонента семантики відмінкових форм іменників можлива і залежить від контексту.

Відмінок визначають як "граматичну категорію імен (іменників, прикметників, займенників, числівників), що відбиває його синтаксичні відношення до інших слів у реченні" [4: 72].

В англійській мові зазвичай прийнято говорити саме про два відмінки іменників в англійській мові: про загальний (Common Case) і присвійний (Possessive Case) [6: 47].

Одним з основних значень родового відмінка є позначення атрибутивних відношень між предметами та явищами об'єктивної дійсності. У межах цих відношень можна виділити кілька підтипів, яким в англійській мові відповідають прийменниково-іменникові сполучення атрибутивного змісту: характеристика предмета за посесивністю. Як зазначає О. Безпояско, "значення належності у формальній репрезентації родового присубстантивного відмінка зумовлене синтаксичним контекстом, сконденсовані конструкції якого утворилися на комунікативному рівні" [2: 63]. Посесивність в англійській мові передається конструкцією структурою з аглютинуючим післяйменником 's.

Форма родового відмінка виражає ознаку предмета, тобто належність цього предмета певній особі, що підтверджують приклади із сонетів Шекспіра: *Ex. Sonnet 3 "thou art thy mother's glass"; Sonnet 9 "is it for fear to wet a widow's eye"; "by children's eyes, by husband's shape in mind"; Sonnet 13 "against the stormy guests of winter's day"; Sonnet 19 "devouring Time, blunt thou the lion's paw"; "pluck the keen teeth from the fierc tiger's jaws"; "a woman's gentle heart"; "which steals men's eyes"; Sonnet 21 "with earth and sea's rich gems"; "as any mother's child"; Sonnet 24 "and perspective it is best painter's are"; Sonnet 153 "but at my mistress' eye Love's brand new-fired"* [1: 3, 7, 9, 12, 13, 14, 80].

Для однозначного виразу приналежності, володіння, форма присвійного відмінка є більш прийнятною [3: 97]: характеристика предмета (явища, особи) за відношенням до інших предметів. Це значення виявляється у ряді функціональних різновидів:

а) характеристика предмета за змістом. Іменники у формі родового відмінка без прийменника розкривають або уточнюють зміст означуваного слова. В англійській мові це значення виражається конструкцією "іменник + *of* + іменник у загальному відмінку" [2: 169].

Ex. Sonnet 1 "that thereby beauty's rose might never die"; "feed'st thy light's flame withself-substantial fuel"; Sonnet 2 "and dog deep trenches in thy beauty's field"; Sonnet 5 "beauty's effect with beauty were bereft"; Sonnet 6 "to be death's conquest and make worms thine heir"; Sonnet 19 "o, carve not with thy hours my love's fair brow"; "for beauty's pattern to succeeding men"; Sonnet 20 "with shifting change, as it false women's fashion, women's soul amazeth"; "and love's use their treasure"; Sonnet 21 "with April's first-born flowers"; "that heaven's air in this hugerondure hems"; Sonnet 152 "but why of oath's breach do I accuse thee" [1: 3, 5, 12, 13, 80].

б) характеристика предмета за призначенням. В англійській мові цій структурі відповідає конструкція з прийменником *for*.

Ex. Sonnet 32 "had my friend's muse grown with this growing age"; Sonnet 36 "which though it alter not love's sole effect"; Sonnet 63 "though my lover's life" [1: 18, 20, 34].

в) характеристика предмета за відношенням до суб'єкта дії чи стану. У ролі означуваних слів виступають віддієслівні іменники.

І остання ознака яку можна назвати – це вживання іменника в родовому відмінку, який позначає абстрактне значення:

Ex. **Sonnet 23** "the perfect ceremony of love's right"; "to hear with eyes belongs to love's fine wit"; **Sonnet 26** "in thy soul's thought, all naked, will bestowe it"; **Sonnet 36** "which though it alter not love's sole effect"; "yet doth it steal sweet hours from love's delight"; **Sonnet 37** "so I, made lame by Fortune's dearest spite"; **Sonnet 42** "if I lose thee, my loss is my love's gain" [1: 14, 15, 20, 21, 23].

Отже, виходячи з усього зазначеного, можна зробити висновок що відмінок – морфологічна категорія, що передає відношення імені в реченні. В англійській мові зазвичай прийнято говорити саме про два відмінки іменників в англійській мові: про загальний відмінок (Common Case) і присвійний (Possessive Case). Одним з основних значень родового відмінка є позначення атрибутивних відношень між предметами та явищами об'єктивної дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. William Shakespeare "The Sonnets and Narrative Poems"
2. Безпояско О. К. Іменні граматичні категорії: функціональний аналіз. – К, 1991. – 63 с.
3. Берман И. М. Грамматика английского языка. – М.: Высшая школа, 1994. – 97 с.
4. Вихованець І. П. Відмінок // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – 70 – 73 с.
5. Старостин П. И. Учебник английского языка. – Москва, 1976. – 47 с.

О. В. Воробчук

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. І. Лопатюк*

Специфіка спонукальних мовленнєвих актів у жанрі короткого оповідання

Пропонована робота присвячена дослідженню чотирьох типів спонукальних мовленнєвих актів – *реквестивів, прескриптивів, сугестивів та менасивів* – у текстах коротких оповідань англійського письменника Роальда Даля.

До реквестивного типу належать мовленнєві акти «прохання» та "благання", з яких перший є найбільш частотним

(68%). *Прохання* – ввічливе звернення до кого-небудь з метою домогтися чогось, спонукати кого-небудь зробити, виконати щось. Ситуації звернення можуть бути офіційними та неофіційними. Якщо в першому випадку мовець займає нижчий від адресата суспільний щабель, істотним стає ступінь знайомства та різниця у віці. Старший за службовим станом або за віком, маючи право виражати спонукання в категоричній формі, вдається до прохання, коли прагне перевести комунікацію у неофіційний реєстр, наприклад: "Then listen and I'll tell you. Will you listen to me?" [1]. У неофіційній атмосфері суспільний стан та вікові відмінності, а також родинні стосунки менш істотні: "I swear it. Now lie back and relax. Close your eyes. Go on, close your eyes. That's right. That's better. Good girl..." [1].

Проведений аналіз вказує на те, що прохання в англійській мові виражають: 1) розповідні речення (з дієсловом чи без): "The sun deck, please," he said to the elevator man [2]; "...Please – a glass of water. It's my heart" [1]; 2) питальні речення: "Might I inquire if you are the owner?" Mr. Boggis asked, undaunted, addressing himself to Rummins [1].

Питальні завершення *will, would, won't, could, can, can't you?* змінюють характер прохання, утворюючи шкалу експресивних забарвлень, починаючи з найввічливішого і закінчуючи найгрубішим: *Come in, won't you?* – "Заходьте, прошу", *Come in, can't you?* – "Та заходьте ж ви!". Вибір експресивного забарвлення прохання залежить від того, наскільки добре знаємо адресата. Завершення *can you?* з'ясовує можливість задовольнити прохання, а прохання з завершенням *can't you?* має відтінок нетерпіння або докору, навіть роздратування. Завершення *will you?* вживається у випадку, якщо задоволення прохання сприймається як належне; 3) наказові речення: "Come on, Daddy," the girl said. "Turn it round and let's have a peek. I want my two houses" [2]; "You come too," he said to the girl. "You come and watch" [1]; "Madam," he cried, "I beg of you, please, don't get me started on Socialism" [1].

До прескриптивних мовленнєвих актів належать команда, наказ (*розпорядження*), вимога, дозвіл, заборона: "Feel it!" Mr Boggis ordered. "Put your fingers on it! There, how does it feel, warm or cold?" [1]; "You can't tell me this writing ain't bloody old," Rummins said, and he held the paper out to Mr Boggis [1]; "Go on!" cried the innkeeper's wife [1]; "I want you to bet me the hand of your

daughter in marriage" [2].

До сугестивів відносяться *порада* та *пропозиція*: "You'd better come down," the bony woman said [2]; "Here is the little beauty!" she cried beaming. "Would you like to hold him, my dear?" [1]; "Would you like to bet fifty cases?" [2].

До менасивів відносять мовленнєві акти *застереження* та *погрози*: "I've got a dancing dress but I haven't worn it for years." "You shall wear it tonight" [2]; "Going to be a dirty night," the purser said, looking at Mrs Renshaw [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Dahl R. The Collected Short Stories of Roald Dahl, Volume 1 / R. Dahl. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.scribd.com/doc/27458576/Roald-Dahl-The-Collected-Short-Stories-Of-Roald-Dahl-Volume-1>

2. Dahl R. The Collected Short Stories of Roald Dahl, Volume 1 / R. Dahl. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.scribd.com/doc/15666439/The-Collected-Short-Stories-of-Roald-Dahl-Volume-2-Roald-Dahl>

И. Г. Вялкова

*Мариупольский государственный университет
Научный руководитель: старший преподаватель
Е. В. Плотникова*

Комплекс ситуативно-игровых заданий в рамках коммуникативного похода

Наше время характеризуется поиском новых форм, методов и приемов обучения. Современная школа нуждается в методах обучения, которые бы помогли не только качественно обучить, но в первую очередь, развить потенциал личности. Современное обучение направлено на то, чтобы готовить учащихся не только приспосабливаться, но и активно осваивать ситуации социальных перемен. В игре способности любого человека, а особенно ребенка проявляются в полной мере.

Среди существующих игровых систем обучения методически наиболее корректными представляются ситуативно-вариативные упражнения, структурно-содержательные игры, коммуникативно-

направленные игровые задания и синергетические игры. Однако при обучении иностранному языку дошкольников потенциал учебной игры используется недостаточно. Это обусловлено способами организации и обработки учебного материала, не обеспечивающими коммуникативную направленность обучения, и недостаточным учетом возрастных особенностей детей. Так, ситуативно-вариативные игры обучают лишь отдельным операциям по восприятию, узнаванию, различению, имитации и составлению предложений по образцу, не обеспечивая уровня владения иностранным языком, достаточного для решения элементарных коммуникативных задач. К недостаткам деятельности игр относятся отсутствие опоры на родной язык и невозможность переноса навыков из родного языка в иностранный язык; преобладание языковых аспектных упражнений, не обеспечивающих автоматизацию речевого навыка [1].

Коммуникативно-направленные игры основаны на принципах коммуникативности, двуплановости, доступности учебного материала, расширяющих потенциал учебной игры. Ограничение же учебного общения рамками одного функционального типа диалога не позволяет реализовать декларируемую задачу параллельного обучения диалогу и монологу и накопить достаточный лексический запас. К достоинствам синергетических игр относятся соответствие тематики и характера учебной игры возрастным особенностям детей, сочетание коммуникативной деятельности с другими видами деятельности в рамках учебной игры; концентрическую организацию языкового материала; сочетание активизирующих игр с релаксационными. Однако опора на чтение и письмо не позволяет применять данный курс для обучения 4-5 летних детей [2].

Предлагаемый комплекс представлен как последовательность серий учебных речевых ситуаций. Решение учебных задач осуществляется в языковых, условно-речевых и речевых упражнениях с опорой. Наличие коммуникативного задания в игровой форме – отличительная черта всех упражнений. Даже языковые упражнения по формированию рецептивной стороны лексического навыка являются учебные игры. Устное коммуникативное задание, нацеленное на репродукцию, содержит образец выполнения упражнения.

Имитационные упражнения составляют ядро 1 этапа комплекса. Объект усвоения – отдельные лексические единицы и клише речевого этикета, воспринимаемые детьми как единые речевые единицы. Задача этапа – накопление лексики, воспринятой глобально и ассоциируемой с функцией лексических единиц. Лексический материал тематически организован. Задачей 2 этапа является формирование, автоматизация и обеспечение условий переноса лексических навыков в новых учебных речевых ситуациях. Сначала выполняются упражнения в подстановке, затем – в трансформации речевого образца. Решение речемыслительной задачи облегчается опорой на механизм аналогии. Форма усваивается в тесной связи с ее функцией при ведущей роли последней. Наличие учебных игр позволяет не разграничивать во времени 2 и 3 этапы комплекса. Коммуникативные задания предусматривают решение детьми речемыслительных задач разного уровня сложности в зависимости от уровня сформированности речевых навыков. Ребенок, быстрее научившийся сочетать разноструктурные речевые образцы, может быть лидером в игре, подающим инициативную реплику. Задача 3 этапа – совершенствование речевых навыков в условно-речевых и речевых упражнениях с опорой на предмет, картинку, ситуацию. Коммуникативное задание этого этапа – ролевая игра в новых ситуативных условиях, предполагающих развитие умения решать коммуникативную задачу на основе имеющихся речевых средств [3].

Игра предполагает принятие решения – как поступить, что сказать, как выиграть. Желание решить эти вопросы обостряет мыслительную деятельность играющих. А если учащиеся при этом говорят на иностранном языке, игра открывает богатые обучающие возможности. Являясь развлечением, отдыхом, игра способна перерасти в обучение, в творчество, в модель человеческих отношений.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Стронин М. Ф. Обучающие игры на уроке английского языка. / М. Ф. Стронин. – М.: Просвещение, 1984. – 110 с.
2. Негневицкая Е. И. и др. Книга для учителя к учебному пособию по английскому языку для 1 класса

общеобразовательных учреждений. / Е. И. Негневицкая. – М.: Просвещение, 1994. – 171 с.

3. Гергель А. Ф. Методичні рекомендації з навчання англійської мови на початковому етапі (1-3 класи). / А. Ф. Гергель. – К.: 1993. – 19 с.

О. О. Гайнулліна

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська*

Фразеологічні одиниці на позначення негативних рис характеру людини у сучасній англійській мові

Фразеологічна одиниця (ФО) – це лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, але неподільна лексично, стійка у своєму складі і структурі, яка, маючи цілісне значення, відтворюється у мові за традицією, автоматично [1: 137].

З метою дослідження ФО на позначення негативних рис людини в сучасній англійській мові нами було проаналізовано Англо-російський фразеологічний словник за ред. О. В. Куніна [2], Oxford Dictionary of Idioms [3] та Metaphorically Speaking: a dictionary of 3, 800 picturesque idiomatic expressions by N. E. Renton [4], з яких методом суцільної вибірки було вибрано 719 фразеологічних одиниць та розподілено за 7 тематичними групами на позначення негативних рис людини.

Характер людини виявляється в системі відносин:

1. У ставленні до інших людей: **неввічливість**, **нетаковність**, **невихованість** ((as) rough as bags; know no bounds), **хитрість** ((as) tricky as a monkey; a sly dog), **недоброзичливість** (wish smb. ill; get a down on smb.), **цікавість** (poke one's nose into smb.'s affairs; have (got) long ears), **ненадійність** (a fair-weather friend; (as) unstable as water), **заздрість** (sour grapes; green with envy), **зневага до інших** (*leave smb. in the cold; snap one's fingers at smb.*), **відчуженість**, **замкнутість** (*a dumb dog; be in a world by oneself*), **непорядність** (*a bad character; (as) crooked as a dog's hind leg*), **гординя**, **пихатість** (*fly high; (as) proud as Lucifer*), **кепкування та**

глузування (*take the mick(e)y out of smb.; hold smb. up to ridicule*), **брехливість** (*draw a long bow; lead smb. up the garden*), **зрадництво** (*sell the fort; a cat in (the) pan*), **догідливість**, **улесливість** (*bow and scrape; be at smb.'s beck and call*), **владність** (*bring smb. to his knees; have one's foot on smb.'s neck*), **підлість** (*do dirt to smb.; a dirty trick*), **норовистість** (*be out of hand; play the wild*), **жорстокість** (*((as) hard as nails; (as) hard as iron*), **лицемірство** (*play double; sail under false colours*), **пліткарство** (*dish the dirt; tell tales out of school*), **наклепництво** (*stab smb. in the back; bring a slur on smb*), **мстивість** (*pay someone back in their own coin; settle a score*), **балакучість** (*let the cat out of the bag; talk nineteen to the dozen*), **злість** (*breathe fire; have your monkey up*), **критиканство** (*a back-seat driver; pick a hole in smb.*).

2. У ставленні до самої себе: **хвалькуватість** (*shout the odds; blow one's own horn*), **кар'єризм** (*whip the devil round the post; on the make*), **самовпевненість** (*a smart Aleck; a wise guy*), **самозакоханість та самолюбство** (*have tickets on yourself; sing one's own praises*), **невпевненість у своїх силах та нерішучість** (*blow hot and cold; be in two minds*), **егоїзм** (*to one's own cheek; play for one's own hand*), **марнославство** (*too big for your boots; (as) proud (vain) as a peacock*), **безпринциповість** (*change like a weathercock; a reed shaken by the wind*), **мрійливість** (*catch at shadows; be in the clouds*), **користолюбність** (*be on the grab; have an eye to the main chance*), **незграбність** (*have two left feet; butter fingers*), **песимізм** (*see through blue glasses; look at the dark side (of things)*), **легковажність** (*ride for a fall; fling one's cap over the mill*), **занудство** (*((as) dull as ditch (-)water; a pain in the neck*).

3. У ставленні до праці та справи: **лінощі** (*a drugstore cowboy; lazy beggar*), **пасивність** (*let the grass grow under one's feet; fold one's hands*), **несумлінність** (*do smth. by halves; let things go hang*), **неорганізованість** (*play the field; have (got) (too) many irons*), **неуважність** (*absence of mind; in at one ear and out at the other*), **безвідповідальність** (*pass the buck; pass the baby*).

4. У ставленні до власності, речей та природного середовища: **марнотратство** (*make ducks and drakes of smth.; spend money like water*), **жадібність та скупість** (*have death adders in one's pocket, button up one's pockets*).

Проте окремі якості можуть бути розглянуті як складові особливості характеру людини. У структурі характеру виокремлюють такі його компоненти:

5. Вольові риси: **несамостійність** (*a mummy's boy; be pinned to one's wife's (mother's, etc.) apron strings*), **боягузтво** (*as timid as a hare; get one's tail down*), **слабохарактерність** (*((as) soft as butter; (as) weak as water*).

6. Інтелектуальні: **дурість** (*as silly as a goose; as stupid as a donkey*), **байдужість** (*sit loose to smth.; cold turkey*), **повільність у прийнятті рішень** (*as slow as a snail; a slow coach*).

7. Емоційні риси: **гарячковість, запальність** (*get one's blood up; go off at half-cock*), **брутальність, грубість** (*give cheek; give smb. the works*), **бездушність та холодність** (*a cold fish; (as) cold as (a) stone*).

Результати аналізу показали, що найчисельнішою є група ФО на позначення негативного відношення до людей, яка включає 368 одиниці (51,2% від загальної кількості аналізованих ФО). Найменш чисельна є група ФО на позначення негативного ставлення до власності, яка включає 16 одиниць (2,2%). Таким чином, матеріал нашого дослідження свідчить про те що, такі негативні риси характеру, як брехливість, схильність до шахрайства (51 ФО), дурість (49 ФО), запальність та гарячковість (44 ФО), гордія та пихатість (28 ФО), злість та агресивність (26 ФО), лицемірство (26 ФО), невічливість, нетактовність та невихованість (24 ФО), лінощі (23 ФО) є найбільш вживаними в англійській мові. Такі негативні риси характеру, як заздрість, неухажливість, самозакоханість, кар'єризм, байдужість представлені незначною кількістю ФО і є найменш вживаними. Проведена розвідка має перспективи подальших досліджень. На нашу думку, перспективною є спроба комплексного аналізу ФО сучасної англійської мови на позначення позитивних і негативних рис людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сучасна українська літературна мова. – За редакцією М. Я. Плющ. – Київ: Вища школа, 2005. – 432 с.
2. Кунин А. В. Большой англо-русский фразеологический словарь: около 20000 фразеологических единиц. – М.: Живой язык, 1998. – 944 с.
3. The Oxford Dictionary of Idioms Edited by Judith Siefring. – Oxford University Press. – 1999, 2004. – 340 p.
4. Metaphorically Speaking: a dictionary of 3,800 picturesque idiomatic expressions / N. E. Renton. – 1990. – 528 p.

В. В. Галінська

*Хмельницький національний університет
Науковий керівник: старший викладач Г. А. Дармороз*

Англійська і німецька мови в умовах глобалізації

Кінець XX і початок XXI століття став періодом посилення процесу глобалізації. Він охопив економічну, політичну і культурну сфери суспільства. Даний феномен обговорюється у всіх галузях сучасної науки: соціології, культурології, політології, інформатики і, звичайно, в лінгвістиці.

Глобалізація з погляду культури означає формування такої знакової системи, яка б була придатна для опису всіх можливих фізичних, економічних і соціальних реалій усіх суспільств, залучених в глобалізаційний процес. Основною небезпекою при цьому виявляється можливість втрати різними культурами своєї індивідуальності, своєї специфіки, що неминуче призведе і до втрати носіями даної культури своєї самоідентичності, до розмивання культур і внаслідок цього до втрати виключно важливого для розвитку будь-якої цивілізації чинника різноманітності [3: 219].

Якщо ми вивчимо стан різних мов сьогодні у світі, то переконаємось, що англійська мова – це міжнародна мова, якою розмовляють більше 1 млрд. 100 млн. людей, при цьому лише четверта частина вважає цю мову рідною. Посилення впливу англійської мови стало можливим частково через перерозподіл статусів європейських мов, який почався ще під час Першої світової війни. Після Другої світової німецька мова втратила свій статус міжнародної, її вплив стрімко зменшився. У 1945 році, коли було створено ООН, німецька мова там взагалі не була представлена, вона почала використовуватися тільки в 1975 році. Процес активного захоплення англійською мовою світового мовного простору активізувався одразу після 1945 року, коли США з системою американських цінностей, "американським стилем життя", голлівудськими фільмами виявилися в дуже привабливому світлі. В "західногерманському варіанті" німецької мови (ФРН) вже тоді з'явилося багато американських запозичень. Зараз англійська продовжує здійснювати свій вплив на світ. Через новітні технології, програмне забезпечення, світову мережу

Інтернет відбувається пропаганда мови як універсальної мови світу [5].

Процес розповсюдження англійської мови по світу різні вчені розглядають по-різному. І досі науковці сперечаються щодо того, чи ця мова не чинить негативний вплив на культури інших країн. Так, наприклад, в онлайн газеті "Есперанто" професор Ренато Корсетті висловив думку, що англійська мова загрожує Європі. На думку італійського вченого, вона витісняє інші мови із системи освіти, серйозно міняючи облік Європи [4].

"У зв'язку з глобалізацією мовам загрожує не тільки винищення, яке схоже на знищення деяких видів тварин... Англо-американська хвиля накриває нас і загрожує потопити наш маленький мовний корабель", – писав Герт Кейтель у газеті "Шпігл" в жовтні 2000 року, стверджуючи, що англійська мова вже глибоко проникла в структуру німецької мови: англійська граматики глибоко укорінилася в німецькій мові, яка морфологічно змінюється. Невластиві німецькій мові засоби вираження чіпляють душу мови [2].

В XX – поч. XXI ст. німецька мова активно запозичує англійські слова, при цьому це явище стає характерним в усіх сферах суспільства. Відповідно часто виділяють наступні групи запозичень:

1. Bauen und Wohnen (Apartment, WC, Lift, Center);
2. Gesundheit, Medizin, Kosmetik (Aids, Stress, Body Lotion, Make up, relaxen);
3. Informationstechnik (Bit, Byte, Computer, editieren, downloaden, Hacker);
4. Kultur und Bildung, Literatur und Kunst (Bestseller, Essay, Love Story);
5. Nahrungs und Genussmittel, Gastronomie (Bar, Brandy, Chips, Cream, grillen);
6. Natur und Umwelt (Greenpeace, Smog, Setter);
7. Schaugeschdft und Unterhaltung (Musical, Actionfilm, Cast, Star);
8. Sport, Spiel, Freizeit (Baseball, Beach Volleyball, dribbeln, Jogging, Start, Team);
9. Staat, Recht, Politik, (Check point, killen, Law and Order, Royalty, Green Card);
10. Szene und Jugendjargon (aufpeppen, crazy, cool, O.K., Punk, Tattoo, Trouble);

11. Telekommunikation, Post (Handy, Hotline, Internet, E Mail, Browser);

12. Verkehrswesen, Seefahrt (Cab, chartern, Crash, Jeep, Luxusliner, SOS, Truck).

Очевидно, що німецька мова витісняється англійською у всіх сферах суспільного життя. Так, наприклад, всі комп'ютерні терміни запозичені з англійської мови: *email*, *Browser*, *onLineBanking*, *surfen* usw. Деякі терміни використовуються на шкоду досить адекватним німецьким еквівалентам: *chatten* замість *plaudern*, *downloaden* замість *herunterladen*. З деякими запозиченими дієсловами досить важко скласти синтаксичні конструкції, хоча є і такі, які швидко прижились в мові і активно використовуються: *testen*, *liften*, *surfen*, *clonen*, *tunen* [1].

Отже, ми точно можемо сказати, що англійська мова здійснює відчутний вплив на всі сфери суспільства у різних країнах, і німецька мова яскравий приклад цього. Наскільки цей вплив є позитивним, досить важко сказати, та варто зауважити, що внаслідок глобалізації змінюються не тільки мови різних країн, а й культура, яка втрачає при цьому свою самобутність [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Мартинов Д. В., Ципкін Е. І. Лингвистический аспект глобализации на примере современного немецкого языка // Вісник. – 2009. – № 5. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.nbuuv.gov.ua/portal/Natural/VDnabia/2009_5/64martinov.pdf

2. Мельников А. С. Диалог культур: все ли равно, на каком языке? – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://miresperanto.narod.ru/artikoloj/melnikov.htm>

3. Семигінівська Т. Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1\(102_2\)/9_Semyginivska.pdf](http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1(102_2)/9_Semyginivska.pdf)

4. Китайский угрожает Тибету, английский – Европе // Esperanto Новости. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.e-novosti.info/blog/24.10.2010/1>

5. Міжнародна англійська мова у глобальному світі // Освіта. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://osvita.ua/languages/article/5684>

Я. О. Гаращук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри

міжкультурної комунікації О. Ю. Андрушенко

Типи складнопідрядного зв'язку в англійській мові (діахронний аспект)

Сучасні лінгвістичні розвідки позначені посиленням інтересом до проблем, пов'язаних із природою речення як у синхронному, так і в діахронному аспектах [Див. 1; 3]. Предметом нашого аналізу є дослідження типів зв'язку в складнопідрядних реченнях (давньо-, середньо- та ранньомовноанглійського періодів).

Виокремлюють такі типи складних речень: складносурядне, складнопідрядне та безсполучникове. Усі ці різновиди існували ще в дописемний період розвитку англійської мови.

Складне речення утворювалося на основі низки простих речень за допомогою сполучників або безсполучникового зв'язку [1].

Головною ознакою залежного компоненту складнопідрядного речення є підрядні сполучники і сполучні слова.

До другорядних ознак підрядності належать: вживання лексико-морфологічних засобів; використання особливого порядку слів в головному й підрядному реченнях; специфічний порядок розташування зв'язаних між собою речень; використання умовного способу дієслів у підрядному реченні [1].

Основними типами підрядних речень у давньоанглійській мові були такі [1, 238-242]:

1) Присубстантивно-означальні: відносні (релятивні) або комплементарні (додаткові). До відносних (релятивних) сполучникових засобів належать: *se, seo, þæt, þ(e), þær*.

2) Придієслівно-означальні: мети (*þæt, swa þæt(te), to þæm (...), þæt(te), for þæm (...), þæt, þy læs*); причинові (*for þæm (þe), for þy/þi (þe), nu, þa, siþþan, mid þy/þæm, þonne, þæt, swa, þe*); умовні (*gif, butan, gif... ne, nymte/nemne*); допустові (*þeah (þe)*); темпоральні (*þa, þonne, þær, þenden, þe hwile þe, siþþan, swa lange swa, æfter þæm (þe), þæs þe, sona swa (þa, mid), ær (þæm (þe), of (þæt), hwænne*); порівняльні (*þon/þy/þe ... þe, swa (swa) (...swa),*

þan(ne), þonne); питальні (hwæðer, hwa, hwæt, hwelc, hu, hwær); локативні (þær, hwer, swa huer).

У середньоанглійський період відбувся значний розвиток складнопідрядних сполучників [2]. Це підштовхнуло до переосмислення значення старих сполучників і переходу до сполучникових одиниць інших лексико-граматичних розрядів або ж до запозичення сполучників з інших мов. Найпоширенішим сполучником був сполучник 'þat', на його основі відбувався розвиток нових сполучників: 'how þat', 'which þat', 'when þat', 'after þat', 'because þat', 'soone as þat'. 'þe while þat', 'til þat'. До інших належали 'gif', 'þeah', 'ere', 'þer as', 'for why', 'right as'. Безсполучникове з'єднання у складнопідрядному реченні виражало значення атрибутивності й відносності.

Еволюція синтаксису на сучасному етапі призвела до використання наступних сполучників підрядності: з'ясувальні (that, if whether); часу (after, as, as soon as, before, since, till, until, when, while); місця (where); причини (as, because, since); мети (in order to (that), lest, so that, that); умови (if, provided, unless); допустовості (although, even if, even though, though); порівняння (as, as ... as, as if (as though), than); причини та наслідку (for, so, thus, therefore).

Таким чином, спостерігається розширення сполучникових засобів на позначення підрядності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (V-XIII ст.) – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2003.
2. Расторгуева Т. А. История английского языка: Учебник. – М.: ООО "Издательство Астрель", 2001.
3. Семененко Г. М. Підрядні речення обставини причини в давньоанглійській мові: структура та функціонування: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2003.

Л. Г. Гладкоскоко

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

В. В. Левицький.

Співвідношення параметрів сполучуваності прикметників зі значенням "світлий" у сучасній англійській мові

У ході дослідження сполучуваності лексико-семантичної групи прикметників зі значенням "світлий" розглянуто основні сполучувальні параметри обраної групи слів, такі як широта, селективність та інтенсивність сполучуваності. Кожен з названих параметрів обчислено за допомогою статистичних методів та інтерпретовано загальнолінгвістичним описовим методом [1]. Проте відкритим залишається питання про те, чи впливають одні сполучувальні характеристики слів на інші, та яким чином можна простежити їхню взаємну зумовленість.

Метою доповіді є підтвердити чи відкинути висунуту нами гіпотезу щодо наявності взаємозв'язку між окремими сполучувальними параметрами прикметників.

Об'єктом аналізу є прикметники зі значенням "світлий" у сучасній англійській мові, об'єднані в лексико-семантичну групу.

Матеріалом дослідження слугують літературні тексти сучасної англійської мови загальним обсягом близько 2,5 млн. слів, з яких дібрано 934 фрагменти, що містять прикметники зі значенням "світлий".

Установлено, що в підгрупу "світлий" входять такі прикметники: *light, bright* (ядро групи), *pale, fair, sunny, blond* (центр); *pastel, clear, luminous* (периферія групи). Для того, щоб спробувати встановити, від яких чинників можуть залежати інтенсивність, широта та селективність сполучуваності, укладаємо таблицю, в якій представлено величини трьох указаних параметрів, а також частоту вживання досліджуваних слів і середню кількість їхніх значень за словниками (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Величини основних параметрів сполучуваності та інших характеристик слів зі значенням "світлий"

хар-ки слова	частота	широта сполучуваності	селективність	інтенсивність (к-сть позитивних зв'язків)	середня к-сть значень
light	91	0,71	0,29	3	12,8
pale	224	0,81	0,19	3	3
bright	249	0,90	0,10	3	8
sunny	38	0,52	0,48	2	2,6
blond	41	0,43	0,57	2	1,8
fair	46	0,43	0,57	2	12,6
luminous	31	0,48	0,52	2	2,6
clear	209	0,76	0,24	6	16,4
pastel	5	0,19	0,81	0	0,6

Як видно з таблиці, найбільшу широту сполучуваності, тобто здатність вживатися з максимальною кількістю семантичних підкласів іменників, демонструють *bright*, *pale*, *light*, *clear*. Найвищий ступінь селективності спостерігаємо у *pastel*. Найбільша кількість суттєвих синтагматичних зв'язків характерна прикметникові *clear*. Інші спостережувані слова мають по 2-3 зв'язки (крім *pastel*). Найбільшу середню кількість значень фіксуємо у *clear*, *light*, *fair*, *bright*, найменшу – у *pastel*.

Піддаємо дані таблиці кореляційному аналізу [3: 24], результати якого дозволять простежити обумовленість одних статистичних характеристик досліджуваних слів іншими. Результати обчислення наведено в таблиці 2. Аналізуємо статистичні параметри 9 прикметників зі значенням "світлий". Число $df = 7$. Статистично значущими показниками при $df = 7$ вважають 0,67–0,80 [2: 172].

Найбільшу зумовленість, за даними таблиці 2, спостерігаємо між частотою вживання досліджуваних слів і широтою їхньої сполучуваності (показник – 0,91): широка сфера вживання прикметника вказує на його можливість позначати якості різного ґатунку та вживатися з різними підкласами іменників.

Таблиця 2

**Співвідношення параметрів сполучуваності
прикметників зі значенням "світлий"**

	широта сполучуваності	Селективність сполучуваності	к-сть синтагматичних зв'язків	середня к-сть значень
Частота вживання	0,91	-0,91	0,71	0,40
широта сполучуваності		-1,0	0,75	0,47
Селективність сполучуваності			-0,75	-0,47
к-сть синтагматичних зв'язків				0,73

Кількість синтагматичних зв'язків приблизно однаковою мірою залежить від частоти вживання слова, широти його сполучуваності та середньої кількості його значень. Що більше значень має прикметник, а сфера його вживання при цьому стає ширшою, то більша його здатність вступати в синтагматичні зв'язки з різними підкласами іменників. Селективність сполучуваності демонструє з усіма іншими параметрами обернену кореляцію зі знаком мінус.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гладкоскок Л. Сполучуваність прикметників зі значенням "світлий" в англійській мові / Леся Гладкоскок // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць / наук. ред. Левицький В. В. – Чернівці: Рута, 2010. – Вип.: Германська філологія. – С. 75-83.
2. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / Левицкий В. В. – Черновцы: Рута, 2004. – 190 с.
3. Левицкий В. В. Статистическое изучение лексической семантики: учеб. пособ. / Левицкий В. В. – К.: УМК ВО, 1989. – 156 с.

М. М. Гнітецька

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Рудик

Метафора як засіб вираження оцінності в сучасному публіцистичному тексті

Мова виступає засобом репрезентації реального світу в світі ідей, відповідно, в її елементах поєднується інтелектуальна та оцінна форми пізнання світу, а оцінність в пізнанні відповідає оцінності в мові.

Оцінка – це універсальна категорія, що виражає позитивне чи негативне ставлення мовця до змісту мовлення й реалізується в частинах слова, повнозначних лексемах, модальних частках, словосполученнях, фразах, у вигуках, мовленнєвих актах й аксіологічних категоріях [2: 55].

Багатоаспектність категорії оцінки спричинила її лінгвістичне вивчення у різних напрямках: лексичному, граматичному, стилістичному, комунікативному тощо.

Проблема особливості вираження оцінності у текстах певного стилю є однією з актуальних проблем сучасної лінгвістики.

Для того, щоб вплинути на читача, журналісти використовують передусім стилістичні засоби вираження оцінності, наприклад, метафору, епітети, гіперболу, гру слів.

Зважаючи на те, що газетно-публіцистичний стиль представлений великим розмаїттям текстів та мовних жанрів, таких, як стаття, кореспонденція, замітка, оголошення, рецензія, нарис, фейлетон та інші, ми розглянемо засоби вираження експресивності на рівні одного з елементів статті – заголовка, адже саме заголовок несе основну інформацію та являє собою "скомпресований варіант замітки в одній фразі" [1].

Тому заголовок націлює на певну смислову перспективу, розуміння якої, найчастіше, можливе лише після ознайомлення зі змістом тексту, а повне її розкриття відбувається через ретроспективний зв'язок оповідання та заголовка.

З метою підвищення експресивності заголовків журналісти зазвичай використовують лексичні одиниці у переносному значенні, метафорично застосовуючи терміни у невласливих їм

сферах, завдяки чому вони отримують негативну або позитивну оцінку.

Продуктивним є, зокрема, процес метафоризації військових термінів:

- *A campaign "to win the souls"* (The Day);
- *Dean's devices open new era in battle for votes* (Advertising Age).

Яскравими є також приклади тілесної метафори:

- *I leave a part of my heart in Ukraine* (The Day);
- *Vote with your head, not heart* (The Day);
- *Language as the blood of nation* (The Day).

Досліджуючи заголовки різноманітних статей, ми виокремлюємо в окрему категорію кольорову метафору:

- *Black Friday sells up only slightly* (The Day).

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що метафора у публіцистичному тексті представлена такими категоріями, як військова, тілесна та кольорова. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розгляді інших засобів вираження оцінності в публіцистичному тексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонович М. М. Функції газетних заголовків, виражених словосполученнями типу NNN / М. М. Антонович // Іноземна філологія. – Львів: Світ, 1992. – №103.

2. Панина Л. С. Экспрессивная и эмоциональная лексика как оценочная категория / Л. С. Панина // Проблемы современной русской лексикологии: Сб. науч. тр. – Калинин: КалининГУ, 1983. – С. 55-59.

Н. В. Говорун

Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Якуба

Ендемічні характеристики картин світу носіїв англомовних лінгвокультур

Формування антропоцентричної парадигми сучасних лінгвістичних досліджень призвело до акцентування лінгвістичної проблематики на людині, її місці у культурі, оскільки у центрі уваги культури і культурної традиції знаходиться мовна особистість. Носіями культур є етноси, соціальні групи та окремі індивіди. Взаємодіють та здійснюють комунікативні акти не самі культури, а люди, що мають можливість пізнавати та оцінювати різні культури, їх матеріальні та духовні складники. Мова таким чином досліджується як засіб кодування ціннісної картини світу її носія.

Кожна мова володіє унікальним, лише їй властивим способом сприйняття і відображення навколишньої дійсності, яке знаходить вияв у спільній для всіх її носіїв системі поглядів, що призводить до різного сприйняття світу носіями різних мов, а отже до формування неповторної, притаманної тільки даній спільноті мовної картини світу. За виразом А. Вежбицької: "Кожна мова утворює свій "семантичний всесвіт". Не тільки думки "думаються" однією мовою, але й почуття переживаються в рамках однієї мовної свідомості" [4: 5]. Національна картина світу відтворюється в семантиці мовних одиниць через систему значень і асоціацій, слова з особливими культурно-специфічними значеннями відображають способи життя та мислення, характерні для мовного колективу.

У мові відображені специфічні національні факти матеріальної і духовної культури суспільства, що нею обслуговується. Як транслятор культури суспільства, мова здатна впливати на спосіб світосприйняття, характерний для певної лінгвокультурної спільноти [2: 137].

Мовна картина світу – умовне відображення реальності, пофрагментарне відтворення ментальних установок в одиницях мови [3: 258].

Ментальність являє собою сукупність різних констант, стереотипів, закодovаних в асоціативно-образних комплексах

мовних одиниць, що лежать в основі картини світу, яка дісталася у спадок від попередніх поколінь і змінюється в ході суспільної практики.

Таким чином, певні комунікативні категорії у свідомості мовців притаманні тільки певному етносу і мають виразні національні особливості.

Наприклад, такі фрейми спілкування англомовної лінгвокультури, як *small talk*, *privacy*, *political correctness* невластиві комунікантам української лінгвокультури. Носії англомовних лінгвокультур володіють комунікативним суверенітетом, тобто комунікативне вторгнення у сферу партнера-комуніканта (зауваження, поради, висловлювання своєї думки стосовно тем, які обговорюють незнайомі люди) відбувається згідно з чіткими правилами.

На утворення мовної картини світу впливають традиції, природа і ландшафт, соціальні фактори. Для формування англійського національного характеру вирішальним виявилось острівне розташування країни та океанічний клімат з великою кількістю опадів та сильними вітрами: англійцям властиве відчуття відокремленості від решти світу, замкнутість, стриманість у висловлюванні почуттів. Як наслідок, в англійській мові мало неперехідних дієслів, що виражають емоції (*worry*, *grieve*), деякі з них мають негативні конотації (*fret*, *rave*, *fume*). Висока зайнятість населення в галузі мореплавства зумовлює диференціацію слів, що означають рух по воді – *to swim*, *to sail*, *to navigate*, *to float*, *to drift*.

Сполучені Штати Америки – країна дивовижного географічного, етнічного, та економічного різноманіття, яке знайшло відображення в численних національно-маркованих елементах американського варіанту англійської мови.

Так, поняття "*frontier*" вийшло за рамки географічного терміну і означає специфічний пласт розвитку культурної думки в США, а деякі слова-запозичення з мов та говірок етносів, що проживають на території країни, виконують в американській англійській функцію емоційного забарвлення мовлення: *schmooze* (гаряча суперечка), *kosher* (чесний, відкритий), *pronto*, *blitz* (терміновий). Національно-марковані елементи австралійського та новозеландського варіантів англійської мови відображають специфіку флори і фауни ("*bush*" – центральна частина Австралії, вкрита низькою степовою рослинністю,

"*koala*" – автомобіль з дипломатичними номерами, "*dingo*" – зрадник, "*kiwi*" – житель Нової Зеландії) та історичного розвитку ("*empire builder*" – предок сучасного австралійця, у минулому в'язень з Великобританії). Специфічним для англомовних лінгвокультур є вживання власних назв у ролі евфемізмів: "*Ned Kelly*" – благородний розбійник, "*Matilda*" – волоцюга (Австралія), "*Sam Hill*" – диявол (США).

Серед ендемічних ознак невербальної поведінки англомовних спільнот слід зазначити чітке розмежування зон міжособистісного простору, монохромне (лінійне) сприйняття часу, "посмішку ввічливості" та притаманну кожній лінгвокультурі систему типових жестів, які можуть виступити темою окремого дослідження.

Таким чином, все вищезазначене доводить, що для повноцінного оволодіння іноземною мовою та адекватного сприйняття образу світу лінгвокультури, мова якої вивчається, необхідні емпіричні знання про дійсність, спільні для всіх користувачів цієї мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ощепкова В. В. Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии / В. В. Ощепкова. – М. / СПб.: ГЛОССА / КАРО, 2006. – 336 с.
2. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / О. А. Семенюк, В. Ю. Паращук. – К.: ВЦ "Академія", 2010. – 240 с.
3. Юнацька А. Б. Мовне відображення картини світу: стереотипізація мовлення (на матеріалі англійської мови) / А. Б. Юнацька // Нова філологія. – Запоріжжя, 2009. – № 34. – С. 257-262.
4. Wierzbicka A. Semantic, Culture, and Cognition / Anna Wierzbicka. – Oxford University Press, 1992.

О. Ф. Голумбієвська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри

міжкультурної комунікації О. Ю. Андрушенко

Засоби вираження майбутнього часу в давньо- і середньоанглійській мовах

У статті розглянуто засоби вираження майбутнього часу в давньо- та середньоанглійській мовах.

Метою дослідження є проаналізувати, яким чином засоби вираження майбутнього часу змінювалися в давньо- та середньоанглійській мовах. Оскільки часові категорії та засоби вираження часів є предметом досліджень видатних учених-мовознавців та граматистів як минулих століть, так і сьогодення, то варто зазначити, що великий внесок саме у дослідження зародження та розвитку майбутнього часу в англійській мові зробили такі вчені як: С. Джонсон, Дж. Месон, Дж. Уолліс та ін.

Як і всі германські мови, давньоанглійська не мала особливої форми для передачі майбутнього: така дія виражалася зазвичай за допомогою теперішнього часу. Наприклад:

Is hine sweorde swebban nelle 'я його мечем вбивати не хочу' [3: 114].

Sceal hrin3-naca ofer heafu brin3an lāc and luf-tācen 'корабель привезе через моря подарунки і знак кохання' [3: 114].

При цьому не потрібно було, щоб часові значення уточнювалось контекстом – прислівником або підрядним реченням часу. Хоча також використовувалися контекстуальні уточнювачі часової сфери дії або весь лексичний склад речення підказував ідею майбутнього.

Одночасно в цей період значення майбутнього часу могло передаватися за допомогою модального складеного присудка. У цьому випадку використовувалися такі модальні дієслова, як **sculan**, **willan**, **cunnan**, **durran** у поєднанні з інфінітивом, які чітко зберегли своє лексичне значення: **sculan** – облігаторність, **willan** – бажання або волевияв.

У середньоанглійській мові форма майбутнього часу остаточно сформувалася як складова частина системи часів і майже звільнилася від зв'язку з модальними значеннями. У цей період майбутня дія виражалася за допомогою дієслів **will** +

інфінітив, shall + інфінітив, які в більшості випадків сприймалися як допоміжні. Обидва дієслова вживалися для усіх осіб, використовувалися як в простих, так і в складних реченнях, займали позицію після підмета та часто могли взаємозамінювати одне одного.

Дієслово **will** вживалося як допоміжне дієслово, що виражає мету чи намір, якусь заплановану дію або рішення, переконання або твердження, очікування чи припущення, передбачення або сповіщення та інше, яке має відношення до майбутнього часу.

У цей період майбутній час передавався також дієсловом **wurthen + інфінітив**, яке вживалося у простих реченнях після підмета. Така форма використовувалася рідко, і спочатку з північного діалекту, а потім взагалі зникла з мови разом зі зникненням самого дієслова: *Grete waters worthen zut red of tannes blode* 'великі води стануть червоні від людської крові' [2].

Отже, особлива форма майбутнього часу, зародження якої відносять до давньоанглійського періоду, в середньоанглійському остаточно формується як основна частина системи часів і майже звільняється від того зв'язку з категорією модальності, що була характерною для неї на ранніх етапах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аракин В. Д. История английского языка. – Москва, 1985.
2. Иванова И. П., Беляева Т. М., Чахоян Л. П. Практикум по истории английского языка. – Москва, 1985.
3. Ильиш Б. А. История английского языка. – Москва, 1958
4. Костюченко Ю. П. Історія англійської мови. – Київ, 1963.

Н. І. Горбачова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук*

Особливості прояву гендерної нерівності у США в публіцистичних виданнях

Дискурс є складним багатоплановим феноменом, що знаходиться у центрі уваги сучасної науки у цілому і лінгвістики зокрема. Розглядаємо дискурс як спосіб актуалізації тексту в ментальних умовах. Розуміючи дискурс як текст, нерозривно

пов'язаний з реальним життям, досліджуємо та вивчаємо нерівність як явище культури окремого народу через форми існування дискурсу – засоби масової інформації. Саме публіцистичні тексти у газетах та журналах є формою існування **медійного дискурсу**. Картина світу носів англійської мови в США, зокрема їхнє розуміння нерівності відображене в публіцистичних текстах. В даній роботі висвітлено вираження гендерної нерівності на сторінках публіцистичних видань.

Термін "гендер" прийшов у лінгвістику з антропології на початку 70-х років XX століття [1: 7]. Це поняття повинне було містити акценти здебільшого не на природний, а соціокультурний чинник **міжстатевих** відмінностей. Проблема гендерної нерівності часто обумовлена стереотипами. Гендерний стереотип розуміємо як історично обумовлене мінімізоване, типізоване і структуроване у вигляді фрейму уявлення, що склалося в колективній свідомості певного лінгвокультурного соціуму, про атрибути, що є властивими/невластивими чоловіку або жінці, а еталон – як уявлення про атрибути, що є бажаними/небажаними для них [1]. Чоловіки сприймаються як владні, незалежні, домінуючі, активні, неемоційні, грубі, прогресивні і мудрі. Жінок, навпаки, вважають залежними, лагідними, слабкими, емоційними, чуттєвими, мрійливими і забобонними. Сучасна демократія скасувала середньовічну суспільну ієрархічну систему та привілеї, пов'язані зі статевою належністю, й проголосила принцип рівності усіх перед законом. Жінки доводять, що їм цілком під силу займатися будь-яким видом бізнесової, економічної, державної, законотворчої діяльності. Не зважаючи на це, випадки гендерної нерівності досі часто зустрічаються, проте не завжди її суб'єкти лише індивіди жіночої статі.

Гендерна нерівність яскраво висвітлена в американських публіцистичних виданнях, охоплюючи різні сфери, причини та наслідки її прояву. Особливості реалізації гендерної нерівності встановлено за допомогою загального фрейму "нерівність", який відбиває представлення про суб'єкти нерівності, об'єкт порівняння, сферу, наслідки та засоби її подолання.

Суб'єкти гендерної нерівності:

- учениці навчальних закладів, наприклад, школи;
- чоловіки та дружини: *A 2003 survey indicated that about a third of wives earned more than their husbands [6].*

Об'єкт порівняння представників різної статі становить:

– догляд за дітьми і батьками, який віднімає більше часу у жінок: *Women [...] take more breaks from the workplace to care for children and elderly parents [4].*

– огляд спортивних подій, в якому новинам в жіночих видах спорту приділяється менше уваги: *Day after day, The Times gives unequal coverage to women's sports [5].*

– написання законів, участі у дебатах, де жінки є менш активними;

– освіченість, законні права, яких жінки мають менше;

– матеріальне збагачення: заробітна плата чоловіків, вища, ніж у жінок.

Сфера гендерної нерівності:

– сімейне життя: жінки страждають від дискримінації та жорстокості: *Women are facing discrimination at home. There is domestic violence, unequal access to health and education [5].*

– робота: жінкам доводиться долати більше перепон на шляху до успішної кар'єри.

– спорт: обмежений доступ до закладів фізичних тренувань для представників чоловічої статі: *And, until now, the athletic department didn't bar the doors of the gym against male students[5].*

Наслідки гендерної нерівності:

– різниця у прибутках: хоча жінки є більш економними, матеріальних ресурсів у них менше, оскільки заробітна плата жінок нижча: *And though studies show that women tend to save a slightly higher percentage of their paychecks than men, they ultimately end up with smaller balances because of their lower earnings[3].*

Засоби подолання гендерної нерівності:

– прийняття відповідних законів: *...bill set aside one-third of all legislative seats for women, a move aimed at overturning six decades of male-dominated decision-making in this country [2].*

В американському медійному дискурсі виявлено великий спектр об'єктів порівняння нерівності. Чоловіки отримують переважно вищі заробітні плати, є більш освічені у фінансових питаннях та приймають активнішу роль у діяльності держави. Гендерна нерівність прослідковується в багатьох сферах людської діяльності і її уникнення на даний момент є неможливим.

Перспективою даного дослідження є вивчення стану вікової нерівності на сторінках американських публіцистичних видань та в американських ток-шоу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі / А. П. Мартинюк. – Харків: Константа, 2004. – 225 с.
2. Boston magazine (August 16, 2008).
3. Harvard Magazine (January 22, 2008).
4. Los Angeles Times (April 29, 2008, October 11, 2008, October 28, 2006).
5. New York Times (May 11, 2006, March 23, 2010).
6. Washington Post (March 19, 2007, May 18, 2008).

І. С. Грицай

*Національний технічний університет України "КПІ"
Науковий керівник: старший викладач О. П. Демиденко*

Вживання технічних термінів в англomовній художній літературі та їх переклад на українську мову

Художній стиль відрізняється своєю образністю та виразністю і завдяки своїм особливим експресивно-естетичним якостям помітно виділяється серед інших різновидів літературної мови. Художня література є формою суспільної свідомості, дзеркалом дійсності і тому чутливо реагує і всебічно відтворює багатогранні явища суспільного життя [3: 59]. Під впливом неупинного розвитку науки і техніки, досліджень у різних галузях знання словниковий склад, характерний для художнього твору, поповнює ще один вид лексики – терміни.

Терміном, або термінологічною лексичною одиницею називається слово чи словосполучення, що має спеціальне, точно сформульоване значення в тій чи іншій галузі науки та техніки [6: 8]. Термінам притаманний стійкий комплекс ознак, таких як мотивованість, стилістична нейтральність, системність, наявність дефініції, відсутність експресії [2: 509].

Технічна термінологія представлена такими групами слів:

1. Загальноновживані слова, які, крім своїх основних значень, набувають специфічних значень для певної галузі науки чи

техніки. У цьому випадку значення терміну є одним зі значень слова.

2. Загальнотехнічні терміни, які використовуються у різних галузях науки і техніки (*power amplifier* – *підсилювач потужності*).

3. Спеціальні терміни, які вживаються лише у певній галузі науки чи техніки. У таких випадках значення слова і значення терміну збігаються, тому що дана лексична одиниця застосовується виключно для передачі одного спеціального поняття і є терміном (*helium* – *гелій*, *radius* – *радіус*).

4. Багатозначні терміни, які мають два чи більше значення в одній галузі. Такі терміни перекладаються залежно від контексту [1: 10-11].

Термінологічна лексика в мові художнього стилю репрезентована всіма структурними типами, що існують у термінології: терміни-слова, терміни словосполучення та аббревіатури [4: 1].

Використання термінів у художній літературі зумовлене тим завданням, яке ставить той чи інший автор, його естетичним смаком і майстерністю. Терміни в художньому стилі можуть використовуватися в прямому та переносному значенні. Також, входячи в різні жанри художнього стилю, термінологічна лексика набуває виразних стилістичних функцій [5: 97].

У художні твори термінологічна лексика вводиться переважно без пояснень. Як правило, це частовживані терміни, пов'язані з виробництвом, з різними галузями науки, техніки, тому вони зрозумілі для сучасного масового читача. Терміни часто виступають у ролі синонімів до загальновживаних слів, за допомогою яких розкривається значення спеціального слова [4: 4].

Розкриття та передача засобами української мови іншомовних реалій становить основну складність при перекладі термінів. Труднощі перекладу пов'язані з передачею правильного змісту кожної фрази, якому далеко не завжди відповідає дослівний переклад. Для правильного перекладу термінів необхідно знати морфологічну будову термінів, семантичні особливості, що відрізняють їх від загальновживаних слів, їх структурні особливості та специфіку вживання. Контекст також відіграє важливу роль для адекватного перекладу

термінологічних лексичних одиниць, особливо у творах художньої літератури.

Головним прийомом перекладу термінів у текстах художнього стилю є переклад за допомогою лексичного еквіваленту (*iron lever* – *залізний важіль*, *gear* – *прилад*). Також поширеними способами перекладу науково-технічних термінів є калькування (*a standard key-combination* – *стандартна комбінація клавіш*), транскодування (*modem* – *модем*) та модуляція, яка включає конкретизацію та генералізацію (*tangential stress* – *тангенційна напруга*). При перекладі англomовних термінів на українську мову досить поширеним явищем стає детермінологізація – втрата терміном його головної властивості – позначення наукового чи технічного поняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад. – Черкаси: ЧДТУ, 2002. – 92 с.
2. Ахманова О. С. Терминология лингвистическая // Языкознание: БЭС / Гл. ред. В. Н. Ярцева – 2-е изд. – М. 2000. – 509 с.
3. Ефимов А. И. Стилистика художественной речи. М.: Издательство Московського университета, 1961. – 520 с.
4. Катиш Т. В. Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики: Дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Дніпропетровський національний ун-т. – Д., 2004. – 202 с.
5. Пономорів О. Д. Стилистика сучасної української мови. К.: "Либідь", 1992. – 248 с.
6. Пронина Р. Ф. Перевод английской научно-технической литературы: Учеб. пособие для вузов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. шк., 1986. – 175 с.

А. П. Гріневич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор ЖДУ Л. В. Калініна*

Зміст та структура соціокультурної грамотності як основа формування вмінь міжкультурного спілкування учнів профільної школи

Сьогодні учні українських шкіл мають багато можливостей навчання за кордоном, що потребує від них вмінь грамотного спілкування з іноземними однолітками. Для того, щоб на належному рівні брати участь у діалозі культур, вони мають оволодіти нормами комунікативної поведінки у відповідності з нормами, прийнятими в країні, мова якої вивчається, аби не потрапляти в "соціокультурні пастки". Входження особистості в інший соціум може відбуватися тільки за умови ефективного розвитку іншомовної комунікативної компетенції, яка залежить від загальних соціолінгвістичних знань, а отже, і **соціокультурної грамотності**. Таке завдання ставить перед учнями загальноосвітніх шкіл державний стандарт з іноземної мови та програма з іноземної мови, складена з урахуванням Рекомендацій Ради Європи [2: 101].

Володіння **моделями соціокультурної грамотності** – це вміння не тільки спілкуватися з носієм іноземної мови, дотримуючись основних норм, прийнятих у країні, мова якої вивчається, а також вміння адекватно поводитися в комунікативних ситуаціях, демонструючи конкретну мовленнєву та розуміючи вербальну і невербальну поведінку, характерну для носіїв мови.

Тому, навчаючи іноземній мові, особливої уваги слід надавати формуванню соціокультурної грамотності, яка є частиною соціокультурної компетенції [3: 48]. Учні старших класів повинні оволодіти соціокультурною компетенцією, щоб користування іноземною мовою відбувалося відповідно до умов соціокультурного середовища носіїв цієї мови.

Соціокультурна компетенція визначається вченими (Н. Ф. Бориско, Н. Б. Ішхіньян, Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич) як вміння враховувати культурні особливості, правила вербальної і невербальної поведінки в типових ситуаціях спілкування. Борис Гершунський розуміє

"грамотність" і "культуру" як характеристики різних рівнів підготовленості особистості, а саме: через поняття "грамотність" він позначає деякий освітній мінімум, а через поняття "культура" найвищий прояв людської освіченості [1: 54]. Ми визначаємо **соціокультурну грамотність** як володіння знаннями про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, норми мовленнєвої та немовленнєвої поведінки її носіїв, вміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм. Отже, представимо структуру соціокультурної грамотності як цілісну систему у наступній схемі:

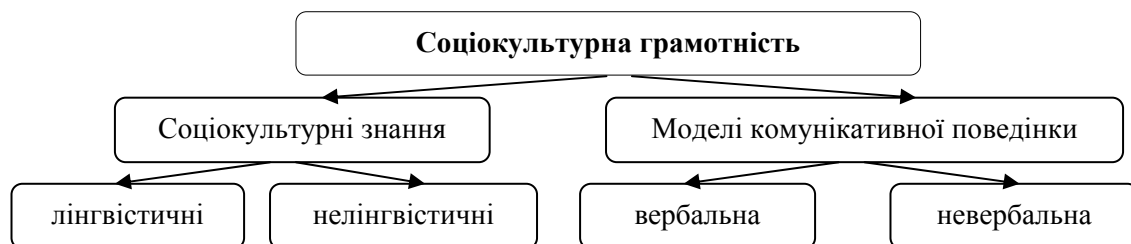

Схема 1. Структура соціокультурної грамотності

Згідно програмних вимог з англійської мови для учнів старшої школи при формуванні соціокультурного компоненту вчитель повинен використовувати матеріали країнознавчого та лінгвокраїнознавчого характеру. Використання матеріалів із соціокультурною забарвленістю допомагає розширити лінгвістичний та загальний кругозір учнів, дозволяє заглибити їх у реально функціонуючу мову та навчити самостійно справлятися з її складністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гершунський Б. С. Философия образования / Б. С. Гершунський. – М.: Флинта, 1998. – 428 с.
2. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge University Press, 2001. – 260 p.
3. Kalinin V. Teaching Language and Culture / V. Kalinin. – Харків: Видавнича група "Основа", 2004. – 92 с.

Т. В. Грошко

*Буковинська державна фінансова академія
Науковий керівник: доктор філол. наук, професор,
В. В. Михайленко*

Семантизація концепту "BANK"

До семантичних засобів належать банківські номінативні ланцюги, що складаються з простого повтору чи заміщення тематично головного слова.

Системність лексики виявляється в закономірностях, відносінах її одиниць, що регулярно повторюються. Усі взаємозумовлені елементи мови знаходяться у словниковій системі в різноманітних відносінах один із одним, у певний спосіб взаємодіють між собою, утворюючи широкий спектр лексико-семантичних об'єднань. Взаємодіючи з лексико-семантичною системою, термін зберігає свою індивідуальність, що відрізняє його від інших слів у багатогранній системі мовних відносин.

Розглядаючи терміни банківської справи як певний прошарок загальнолітературної лексики, як фахову терміносистему, натрапляємо на ряд труднощів у розумінні того, що таке термін. Лінгвісти, котрі досліджують лексеми у складі їх терміносистеми, приймають слово у такому термінологічному значенні за самостійну одиницю терміносистеми. Наприклад, лексема *loan* має як другорядне значення, так і термінологічне значення банківської сфери *кредит, позика*. Саме у цьому значенні спеціальні словники містять це слово як лексему.

Термінологічна лексика як сукупність термінів певної галузі знань може бути представлена двома групами: 1) власне терміни (типу *dividend, audit, finance*), котрі, будучи вузькоспеціальними лексемами, функціонують переважно у спеціальній сфері; 2) лексеми, котрі умовно можна назвати загальними термінами, типу *deposit*, які функціонують переважно у спеціальній сфері у ролі термінів і в неспеціальній – переважно як загальновживані слова [1: 365].

Друга група представлена загальними термінами, містить лексичні одиниці двопланового характеру, котрі обслуговують як спеціальну, так і неспеціальну сфери. Зміни лексичних зв'язків досліджуваних одиниць під час їх функціонування у

неспеціальному контексті є не тільки показником наявності у терміна загальновживаного значення, непов'язаного з термінологією, але і показником його неоднорідності стосовно одного і того ж значення, у якому він виступає як термін у спеціальній сфері і як загальновживане слово у неспеціальній.

Термінологічне значення за своєю мовною природою визнається лексичним; одним із показників останнього є співвідносність терміна із постійним референтом – спеціальним об'єктом певної галузі знань.

Взаємодія загальновживаної лексики та терміносистеми яскраво проявляє себе у термінологізації значення лексичної одиниці. Лексема, утворена у результаті термінологізації, є семантично вмотивованою лексичною одиницею. Для дослідження спеціальної термінології велика увага приділяється концептуальному полю. За визначенням О. С. Ахманової, концептуальне поле – "певна понятійна галузь, певна сукупність взаємопов'язаних понять" [3: 664].

Мінімальною одиницею опису концептуального поля є концепт, ментальна структура, що відображає "знання й досвід людини; оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку (*lingua mentalis*), всієї картини світу, відображеної у психіці людини" [2: 34]. Концепт охоплює всі значення репрезентуючого його слова (словникові та контекстуальні), всі значення, що відображаються в цьому слові.

Отже, структура банківської системи як частина економічної системи є результатом розвитку фінансів та економіки.

Схематично ми це покажемо на Рисунку 1. Однак банківська система не перебуває в статичному стані – вона постійно розвивається, як і економічні відносини у суспільстві.

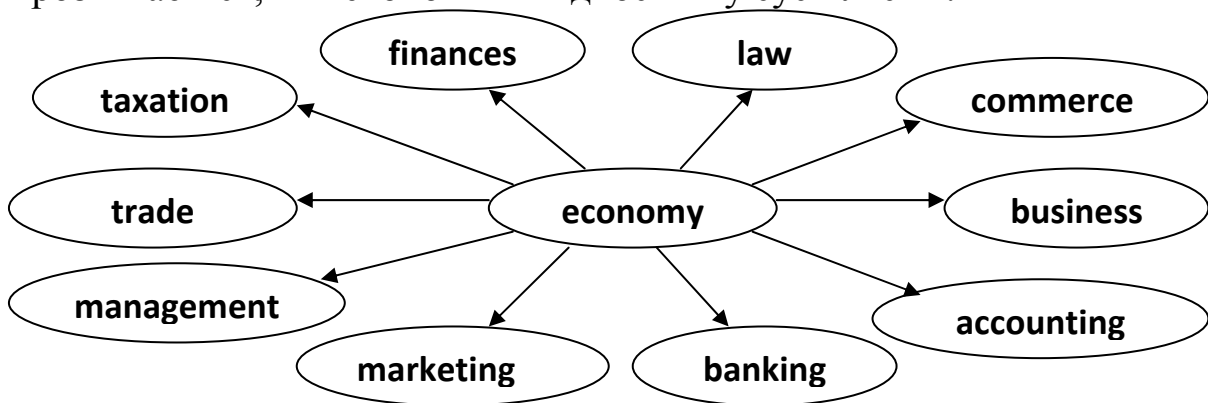

Рис. 1. Структура Bank

До ядра концепту "*bank*" належать такі лексеми – *bank, finance, economics, credit, audit, deposit, money, accounts, accounting* – усі вони взаємопов'язані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Грошко Т. В. Семантична функція номінативних ланцюжків банківських номінацій у спеціальному дискурсі / Т. В. Грошко // Наукові записки. – Випуск 89 (5). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 5 ч. – Кіровоград РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – С. 363-366.
2. Иванова А. Н. Морфология слова в аспекте номинации: К вопросу о формировании морфологического строя новой английской лексики / А. Н. Иванова // Сб. науч. тр. – М.: МГПИИЯ им. М. Тореца, 1980. – Вып. 164. – С. 32-39.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

Н. В. Гуравська

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. О. Калінін

Мотиви формування граматичного компоненту

Проблемами формування граматичних навичок займалися багато вчених, зокрема: І. О. Зимня, П. Гальперін, О. Потебня, С. Рубінштейн та багато інших. Сучасні психологи й педагоги єдині в тому, що якість виконання діяльності і її результат залежать, насамперед, від спонукання й потреб індивіда, його мотивації; саме мотивація викликає цілеспрямовану активність, що визначає вибір засобів і прийомів, їхнє впорядкування для досягнення цілей. Мотивація є тому "запускним механізмом" (І. О. Зимня) усякої людської діяльності: праці, спілкування або пізнання. Живить і підтримує мотивацію відчутний, реальний, етапний і кінцевий успіх. Якщо успіху немає, то мотивація згасає, і це негативно позначається на виконанні діяльності [1].

Розцінюючи мотивацію як найважливішу пружину процесу оволодіння іноземною мовою, зокрема і граматичним компонентом, що забезпечує його результативність, потрібно

мати на увазі наступне: мотивація – сторона суб'єктивного світу учня, вона визначається його власними спонуканнями й пристрастями, усвідомлюваними ним потребами. Вчені виокремлюють різні види мотивації і ми вважаємо, що усі вони застосовні і щодо формування граматичного компоненту мовленнєвих умінь [2].

Беззаперечно, найголовнішим у системі мотивів, на нашу думку, є **пізнавальні мотиви** – вони мають бути викликані вчителем як прагнення учнів розмовляти правильно, виразно, добирати для цього відповідні граматичні засоби. Це не стільки оволодіння різними граматичними формами, скільки пізнання різноманітних комунікативних функцій, які можуть передаватись тим чи іншим граматичним явищем. **Соціальні мотиви** пов'язані з соціальними взаємодіями школяра з іншими людьми. Соціальні мотиви полягають в бажанні отримати знання, щоб бути корисним суспільству, бути спроможним самореалізуватися, особливо коли мова йде про вивчення іноземної мови та її застосування в різноманітних галузях людського спілкування.

Варто також виділити групу **творчих мотивів**, які дозволяють учням творчо використовувати граматичний матеріал. Учні працюють над різноманітними проектами, які вимагають від них самостійності у вираженні власних ідей.

Також виділяють **спонукальні мотиви**, які пов'язані з самостійним пошуком граматичних знань, яких не вистачає [3: 4].

Звісно, вироблені й інші підходи до класифікації мотивів, та це не змінює значущості цього чинника в формуванні граматичного компоненту мовленнєвих умінь.

Водночас ми повинні пам'ятати, що до навчання учнів спонукає не один мотив, а ряд мотивів різної якості. Кожен з них виступає у взаємодії з іншими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Божович Л. И. Избранные психологические труды / Под ред. Д. И. Фельдштейна. – М., 1995. – 53 с.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский. – М.: Работник просвещения, 1926. – 287 с.
3. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности / И. А. Зимняя. – Москва – Воронеж, 2001. – 430 с.
4. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.

А. А. Дегонская

Барановичский государственный университет

Научный руководитель: канд. пед. наук Ю. В. Маслов

Электронный обучающий комплекс как средство повышения языковой компетенции

В настоящее время одним из основных направлений развития программного обеспечения образовательного процесса является разработка и внедрение обучающих систем, в частности электронных обучающих комплексов. Под электронным обучающим комплексом принято понимать упорядоченное множество взаимосвязанных средств обучения, необходимых и достаточных для изучения и успешного усвоения одной из тем учебной программы [3]. Накоплен опыт использования ЭОК для индивидуального и группового обучения в школе и в высших учебных заведениях [4; 5].

К достоинствам ЭОК можно отнести: резкое возрастание активности обучающихся; увеличение объема усвоенной информации; облегчение выработки практических навыков; создание возможности решения большого количества учебных и профессиональных задач.

Применение ЭОК позволяет активнее включаться в многосторонний процесс обмена информационными ресурсами, что в конечном итоге позволит свободно ориентироваться в информационных потоках, участвующих в решении социальных задач [1].

Главным недостатком ЭОК является проблема обратной связи, т. е. при обучении с помощью компьютерных систем снижается возможность непосредственного контакта преподавателя с аудиторией, учащиеся лишены возможности задать вопрос преподавателю, что является основной преградой к широкому распространению компьютерных обучающих комплексов.

Актуальность исследования обусловлена: быстрым развитием сферы электронного образования в настоящее время; повышением эффективности и качества обучения учащихся при использовании информационно-коммуникационных технологий и электронных средств обучения в образовательном процессе; большим объемом имеющейся пассивной информации

(бумажных учебников), которую необходимо перевести в активную, электронную, форму; наличием обучающих программ в образовательном процессе в количестве, недостаточном для современного уровня развития информационных технологий в целом.

Целью данного исследования является разработка и тестирование учебно-методического ЭОК по предмету "Английский язык". Нами создан ЭОК, который апробирован в старших классах средней школы.

В результате проведенного исследования выявлено, что уровень знаний выше у групп, которые изучали тему "Словообразование" с помощью электронного обучающего комплекса, чем у групп, которым данная тема преподавалась с помощью традиционных методик. Это было подтверждено при проведении контролирующего теста: количество отметок "9" в экспериментальных группах составило 50% от общего количества отметок.

В заключении необходимо отметить, что в ходе исследования была выявлена более высокая степень усвоенности материала по теме "Словообразование", так как информационно-иллюстративное обучение способствует усвоению большого по объему и достаточно сложного материала. ЭОК, включающий в себя не только текстовую и графическую информацию, но также звуко- и видеофрагменты, позволяет индивидуализировать обучение. В отличие от обычного (печатного) учебника, он обладает интерактивными возможностями, т. е. может предоставлять необходимую информацию по запросу обучаемого, что приближает использование ЭОК к обучению, проводимому под руководством учителя.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Гнитецкая Т. Н. О концептуально-информационном подходе к обучению // Новые информационные технологии в образовании. Тезисы докладов первой дальневосточной школы-семинара. – Режим доступа: <http://www.drgu.ru/vido/supennarket/Data/konf/kon.html>

2. Краснова Г. А., Беляев М. И., Соловов А. В. Технологии создания электронных обучающих средств // Краснова Г. А. [и др.]. – М., МПТУ, 2001. – 224 с.

3. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров // Беспалько В. П. – М.: Изд. Московского психолого-социального института, 2002. – 352 с.

4. Зимина О. В., Кириллов А. И. Печатные и электронные учебники в современном высшем образовании: Теория, методика, практика. // Зимина О. В [и др.] – М.: Изд-во МЭИ, 2003.

5. Попков В. А., Коржуев А. В. Теория и практика высшего профессионального образования: Учеб. Пособие // Попков В. А. [и др.] – М.: Академический проспект, 2004. – 432 с.

Ю. О. Десюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Граматичні особливості заголовків англomовного рекламного дискурсу

Рекламний дискурс – це цілий комплекс відношень, які виявляються в процесі виникнення, формування, розвитку й функціонування рекламного тексту. Він є когнітивним процесом, який пов'язаний зі створенням тексту, а рекламний текст – мовний відрізок як продукт діяльності мовлення та мислення, за допомогою якого комунікатор і реципієнт вступають у певні соціальні стосунки [1: 9].

Специфіка рекламного дискурсу полягає у використанні вербальних та невербальних засобів. До складу вербальної частини реклами входять: слоган, заголовок, основний рекламний текст та ехо-фраза. Предметом статті є морфологічні та синтаксичні особливості заголовків реклами.

Заголовок – це найбільш важливий компонент рекламного дискурсу, функціями якого в першу чергу є привернути увагу, зацікавити реципієнта та продати товар/послугу. В ньому виражаються головне рекламне звертання і аргумент [2: 3, 4]. Зустрічаються також випадки, коли за відсутності заголовка малюнок виконує його функції.

До морфологічних особливостей заголовків реклами належать:

1. Прикметники у вищому та найвищому ступенях порівняння:

а) *"tighter clumping makes it easier"* [5: 110]

б) *"DISCOVER HALF SIZES AND FIND A MORE PERFECT FIT"* [5: 190]

Інваріантним граматичним значенням прикметників є значення якості, яке нерозривно пов'язане з емоційністю та експресивністю [3: 78]. Реклама з застосуванням прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння, наголошує на перевазі товарів та послуг над іншими, даючи їм позитивну оцінку.

2. Особові займенники *you* та *we*:

а) *Something to hold you over while you're saving for the private jet* [6: 3]. У даному випадку займенник *you* апелює до реципієнта реклами, вказує на його причетність до товару, необхідність у ньому.

б) *No placebos. What we do for you really works* [6: 129]. Займенник *we* у цьому заголовку має на увазі компанію, яка надає медичні послуги.

3. Дієслова у різних часових формах:

а) *Some people are afraid to get lost. Some people look forward to it* [7: 10]. Present Indefinite позначає постійний стан суб'єктів.

б) *HAVE YOU SEEN D TODAY?* [6: 84]. Present Perfect виражає закінчену дію, яка пов'язана з теперішнім.

в) *MONSTER KNEW BETTER. DELL KNEW HOW* [6: 104]. Past Indefinite фіксує дію, яка відбулася в минулому, яке згадується або мається на увазі в рекламному дискурсі.

Характерними синтаксичними особливостями заголовків реклами є наступні:

1. Парцеляція: *Her look says it all. Stylish, Confident, Irresistibly Beautiful* [5: 147]. Використовуючись часто у розмовному стилі, парцеляція характеризується ефективною експресивною цінністю [4: 197].

2. Відповідно до типу комунікації заголовки виражаються розповідними, питальними та спонукальними реченнями:

а) *The angle is information* [7: 57].

б) *Why do we work?* [6: 193]

в) *TURN A DAY AT THE PARK INTO A LIFETIME OF MEMORIES* [5: 39]. Заголовки-спонукування виражають прохання або наказ, мотивують реципієнта реклами придбати певний товар. У багатьох випадках вони оформлені знаком оклику. Наприклад, *Sit. Stay. Watch!* [8: 85]

3. Еліптичні речення, які наближають рекламу до розмовного стилю, сприяють її швидшому сприйманню читачами: *Goes from pocket to dash to anywhere* [6: 77]. *Designed to work the way you work* [6: 81].

Англomовна реклама характеризується широким набором морфологічних та синтаксичних засобів, які спрямовані привернути увагу, проінформувати читача, зацікавити його продукцією. В той же час, використання форм розмовного стилю в поєднанні з графічними засобами оформлення сприяє швидкому сприйманню змісту рекламних оголошень. Заголовок, один з найбільш важливих компонентів рекламного дискурсу, перебуває у кореляції з його іншими складовими. Реклама – це комунікація, яка включає читача в свою структуру та змушує його декодувати отриману інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дедюхин А. А. Модели организации вербальной и визуальной информации в тексте рекламы (на материале английских и русских текстов рекламы автомобилей): автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.19 "Теория языка" / А. А. Дедюхин. – Краснодар, 2006. – 25 с.
2. Кафтанджиев Х. Тексты печатной рекламы / Х. Кафтанджиев. – М.: Смысл, 1995. – 76 с.
3. Мороховский А. Н., Воробьева О. П., Лихошерст Н. И., Тимошенко З. В. Стилистика английского языка: Учебник / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева. – К.: Выща шк., 1991. – 272 с.
4. Raevska N. M. Modern English Grammar / N. M. Raevska. – К.: Вища школа, 1976. – 304 с.
5. Cosmopolitan. – 2005. – vol. 239, № 2. – 252 p.
6. Fortune. – 2004. – vol. 150, № 6. – 252 p.
7. Outside. – November, 2002. – 148 p.
8. People. – September 4, 2006. – 180 p.

Г. М. Дзіман

Національний технічний університет України "КПІ"

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. І. Тараненко

Мовні засоби реалізації зв'язності науково-технічного тексту

Однією з найважливіших категорій тексту, що визначається більшістю дослідників, є зв'язність. Перші свідчення про вивчення специфіки організації зв'язного тексту наведено ще в давніх джерелах. Інтеграційний етап текстового аналізу починається наприкінці 70-х років минулого століття. При цьому явище зв'язності або його окремі прояви характеризують у лінгвістичній літературі досить різними термінами, такими як лексична солідарність, ізотопія, рекурентність, когезія, когерентність, інтеграція, інтегративність тощо.

Аналіз лінгвістичних джерел засвідчує, що більшість понять або категорій зв'язності спираються на ознаки внутрішньої організації та послідовності тексту. Вважається, що зв'язність є невід'ємною ознакою, оскільки незв'язних текстів не існує, а втрата зв'язності руйнує текст.

Вивчення праць, присвячених дослідженню науково-технічного тексту, дозволяє нам констатувати, що його зв'язність є результатом взаємодії таких факторів:

- логіка викладу, що відображає співвіднесеність явищ дійсності й динаміку їхнього розвитку;
- особливість взаємодії мовних засобів, а саме фонетичних, лексико-семантичних і граматичних, та їхнє функціонально-стилістичне навантаження;
- комунікативна спрямованість науково-технічного тексту, тобто його відповідність цілям та умовам перебігу комунікації;
- композиційна структура – послідовність і сумірність частин, що сприяють виявленню змісту науково-технічного тексту.

Зупинившись на такій послідовності систематизації засобів реалізації зв'язності науково-технічного тексту: стилістичні – граматичні – фонетичні, вважаємо, що вони є прямими засобами, які забезпечують досягнення реципієнтом цілісності сприйняття смислу, що передається.

До найчастотнішого стилістичного засобу забезпечення зв'язності науково-технічного тексту, згідно з І. Р. Гальперінім

[1: 84], належать повторення одного й того ж стилістичного прийому (порівняння, алюзії, метафори), якщо його основа тотожна, а форми реалізації різні. При цьому технічним текстам властиві переваги експліцитно виражених засобів зв'язності. Завдяки тісному зв'язку референта і займенника реалізується така стилістична ознака науково-технічних текстів, як точність, що сприяє успішній комунікації та є засобом досягнення прагматичного ефекту. Синтаксичними засобами зв'язності за С. І. Гіндіним [2: 128] є зачеплення і повтор. Розглядаючи функціонально-синтаксичні засоби зв'язності, М. П. Котюрова [3: 151] вважає, що до них можна віднести анафоричні сурядні сполучники, вставні слова, які передають логічні відношення між висловлюваннями та деякі прислівники, що відтворюють порядок викладу думок.

У свою чергу, фонетичні засоби зв'язності озвученого науково-технічного тексту з погляду їх ефективного використання в лінгвістичній практиці досліджені недостатньо повно. Проте, спираючись на праці Р. К. Потапової та С. В. Прокопенко [4: 113], визначаємо, що ритм, формуючись усіма мовними засобами, забезпечує зв'язність і цілісність науково-технічного тексту, у межах якого наративна семантична зв'язність при взаємодії з "носієм свідомості" у процесі декодування тексту втілюється "в когнітивному змісті, в єдиному, континуальному смислі". При цьому провідними одиницями ритму в тексті можуть виступати всі традиційно виділені одиниці науково-технічного тексту: ритмогрупа, синтагма, фраза, надфразова єдність.

Слід зазначити, що лексико-граматична зв'язність у науково-технічних текстах реалізується через використання повторів, особових і вказівних займенників, слів-замінників (поданих вказівними займенниками, дієсловами, неозначено-особовим займенником *one*) і означеним артиклем *the* як показником граматичної залежності наступних пропозицій від попередніх. Вказівні займенники в технічних текстах є не лише засобами зв'язку, вони реалізують прагматичну мету – забезпечують точність викладу. Сполучникові прислівники та їх еквіваленти (*therefore, thus, in addition, etc.*), що займають початкову позицію, забезпечують логічні зв'язки між реченнями, виконуючи тим самим риторичну функцію. Іншими словами, логіка викладу та розуміння читачем ходу міркування автора при доказі істинності

описуваних явищ сприяють переконанню адресата у вірогідності повідомлюваної інформації. Зв'язок між реченнями і абзацами виражається також контактними та дистантними повторами слів або словосполучень. Регулярна повторюваність ключових слів, що у науково-технічних текстах позначають описувану деталь чи пристрій, забезпечує предметно-змістовну зв'язність.

Таким чином, можемо узагальнити, що найхарактернішими мовними засобами реалізації зв'язності науково-технічних текстів є повторення, вживання особових і вказівних займенників та слів заміників, які також забезпечують реалізацію прагматичної мети науково-технічного тексту і логічність його викладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 138 с.
2. Гиндин С. И. Онтологическое единство текста и виды внутритекстовой организации // Машинный перевод и прикладная лингвистика. – М.: /МГПИИЯ им. М. Тореца. – 1971. – Вып. 14. – С. 114-135.
3. Котюрова М. П. О понятии связности и средствах её выражения в русской научной речи // Язык и стиль научной литературы. Теоретические и прикладные проблемы. – М.: Наука, 1977. – С. 139-160.
4. Потапова Р. К., Прокопенко С. В. К опыту изучения семантико-синтаксической ритмизации текстов художественной прозы // Вопросы языкознания. – 1997 – № 4. – С. 101-114.

А. В. Дюміна
Миколаївський національний університет імені
В. О. Сухомлинського
Науковий керівник: І. О. Кузнєцова

Ігрові технології як засіб навчання і виховання на уроках англійської мови

Об'єктивні цивілізаційні зміни, викликані невідпинним розвитком країн Світу викликають необхідність сучасних змін в освіті. Перехід до інформаційних технологій, до суспільства знань, глобалізаційні процеси, утвердження України на

міжнародній арені – це важливі чинники, врахування яких обов'язкове для виховання підготовлених, кваліфікованих, конкурентоспроможних людей. Освіта має стати соціокультурною, включати виховання в особистості культурних, соціальних, політичних інтересів.

На діалозі культур одним з найважливіших інструментів взаємодії є мова. Соціокультурний підхід до навчання іноземних мов аналізували Бориско Н. Б., Грушевська Т. П., Попов В. Д., Садохін А. К. У методиці викладання англійської мови існують різні способи оптимізації навчальної діяльності. Одним із найефективніших є гра. Статистичні дані засвоєння навчальної інформації вказують, що 70% інформації засвоюється під час навчальних дидактичних ігор. Російський письменник Ю. Нагибін так оцінює значення дитячої гри: "У грі виявляється характер дитини, її погляди на життя, її ідеали. Самі того не усвідомлюючи, діти в процесі гри наближаються до рішення складних життєвих проблем" [7: 115].

З одного боку питання використання ігор під час навчально-виховного процесу в середніх школах, зокрема під час вивчення іноземних мов, досить опрацьовано і обґрунтовано в працях багатьох педагогів, психологів і методистів (Ельконіна Д. Б., Співаковської А. С, Люблинської Г. О., Богуш А. М., Зимної І. А., Панової А. С, Виготського Л. С, Олійник Т. І.). На думку цих авторів гра – це унікальна діяльність, яка не лише здійснює великий вплив на психічний розвиток дитини, перетворює навчання в радісний процес, а й непомітно для школярів сприяє засвоєнню ними певного мовного матеріалу, формуванню умінь і навичок іншомовного спілкування. Проте існують певні протиріччя між можливостями педагогічно доцільного й ефективного використання дидактичних ігор в навчально-виховному процесі на уроках, в тому числі і англійської мови, в середніх школах та реальним станом речей.

На уроках англійської мови широкого використання має набути рольова гра. **Рольова гра** допомагає активізувати мовну діяльність учнів, формує навички використання англійської мови в життєвих повсякденних ситуаціях, вдосконалює навик мислити та виражати свої думки англійською, а не перекладати їх з рідної мови. Тобто рольова гра наближує мовленнєву діяльність на уроці до реальної комунікації. Рольова гра не позбавлена і виховного значення: вона формує вміння висловлювати власну

думку, виховує в учнів почуття впевненості в собі, сприяє створенню позитивного психологічного мікроклімату на уроці, допомагає згуртувати учнівський колектив.

Під час вивчення іноземних мов велику ефективність для поповнення мовного запасу, засвоєння нових слів та їх відтворення мають **буквені ігри**, тобто ігрові завдання на відгадування зашифрованих слів чи виразів. Перший тип буквених ігор – буквені задачі (анаграма, паліндром, метаграма, логогриф), другий – головоломки (кросворд, чайнворд, ребус, арифмограф), третій – шаради. Буквені ігри розвивають кмітливість, сприяють розвитку інтелекту та активізації мовного поля під незвичним, асоціативним кутом зору. Буквені ігри розширюють ерудицію, дають можливість тренувати пам'ять.

Необхідним елементом вивчення іноземної мови є використання аудіо-матеріалів. В середніх школах на уроках англійської мови ефективно використовувати **музичні ігри**, зокрема пісні. Вони тренують слух учнів для сприймання іноземної мови, покращують вимову, прискорюють темп мовлення нерідною мовою. Крім цього музика безпосередньо впливає на почуття дитини, формує її моральний обличчя, закладає основи культури майбутньої людини.

Дидактичні ігри можуть бути використані на етапі перевірки й оцінки засвоєних раніше знань, на етапі сприймання і осмислення нових знань, під час відтворення опорних знань учнів та практичного використання щойно вивченого матеріалу тощо.

Отже, використання дидактичних ігор має велике значення в процесі викладання англійської мови, будучи дієвим засобом введення та закріплення фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу для учнів будь-яких класів в середніх закладах освіти. В умовах соціокультурної освіти найсильнішим засобом соціалізації дитини є саме гра, яка формує особистість, здатну функціонувати в якості повноправного члена колективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Грушевская Т. П., Попков В. Д., Садохин А. К. Основы межкультурной коммуникации. – М., 2000. – 352 с.
2. Капітанчук Т. В. Рольова гра як резерв підвищення якості та ефективності навчання іноземних мов. // Англійська мова та література. – 2003. – № 31. – С. 2-7.

3. Кувшинов В. І. Ігри на уроках англійської мови. // Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С. 26.
4. Майстренко С. В. Рольові ситуаційні ігри. // English. – 2000. № 37. – С. 4.
5. Німчук Г. Б. Розважально-пізнавальні ігри на уроках англійської мови. // Англійська мова та література. – 2003. – № 28. – С. 12-15.
6. Савченко О. Ю. Використання буквених ігор в навчанні англійської мови. // Іноземні мови. 2001 – № 1. С. 34-40.
7. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Вибр. пед твори: У 2-х т. – Т. 1. – К.: Просвіта, 1957. – 406 с.
8. Черниш В. В. Пісенні ігри англійською мовою. // Іноземні мови. – 2000 – № 3. – С. 43-46.

А. В. Ермолович

Минский государственный лингвистический университет

Научный руководитель: канд. филол. наук, доцент

Е. Г. Каранетова

**Дискурсивные особенности лексических единиц
синонимического ряда с доминантой "кризис" (на материале
англоязычных текстов)**

Синонимический ряд – один из наиболее продуктивных способов реализации потенциала семантико-деривационного развития лексемы. Изучение закономерностей его формирования позволяет уяснить изменения, происходящие в языковой картине мира, иллюстрацией чего является эволюция лексико-семантической структуры концепта "кризис" в современном англоязычном дискурсе.

Возникнув как медицинский термин, обозначавший "переломный момент в течение болезни", слово "кризис" впоследствии стало обозначать широкий спектр социальных явлений [1]. Сегодня это понятие применимо во всех сферах англоязычной лингвокультуры, что придает ему статус одной из констант современной концептосферы.

Смысловая структура концепта "кризис" представляет собой иерархию ядерных и периферических уровней. Его доминанта, выраженная значением "переходный период", с течением времени

дополнилась обширным шлейфом коннотативных значений, аккумулярованных в информационном, оценочном и ассоциативном интерпретационных полях.

Организующим началом для лексических единиц, составляющих концепт "кризис", является субстантивный синонимический ряд, состоящий в основном из контекстуальных синонимов, фиксирующих сдвиги в языковом сознании. Процесс формирования синонимического ряда с доминантой "кризис" и дискурсивные особенности входящих в него языковых единиц можно проследить на примере политического дискурса.

Слово *кризис* входит в сферу политического общения в конце XIX – начале XX вв., как понятие, обозначающее сбой в экономической деятельности. Языковые единицы, репрезентирующие это значение, выполняли конкретизирующую функцию (*дефицит, инфляция, девальвация, безработица и т.д.*). Выбор конкретной единицы обуславливается жанром, целевыми установками и речевой ситуацией. Так, с конца XIX в. негативное восприятие обществом кризисных явлений в экономике приводит к эвфемизации слова "кризис": "негативное, обвиняющее явление" (Буркхардт), *slump, recession, downturn, "the R-word", depression, panic, failure, meltdown, untenable situation*. Общим семантическим признаком для всех единиц ряда здесь является "неопределенность, движение вспять или вниз, застой". Начиная с рубежа XIX-XX вв. слово "кризис" широко употребляется для номинации застойных или регрессивных явлений в философии, науке, религии, искусстве и т. д. [2, 3].

Развитие экономической теории в XX в. вновь актуализирует в понятии "кризис" исходное значение "переходный период", вычленив в его структуре две стадии (*падение / подъем*). В лексических единицах, репрезентирующих эти смыслы, актуализируются ассоциации с медицинским значением слова: *collapse* 'полный упадок сил, изнеможение', *recovery* 'выздоровление, восстановление физических сил', *adaptation* 'привыкание, приспособление, переделка'.

Для современной речевой ситуации (2008-2010 гг.) характерно изменение оценочного отношения к понятию "кризис". Ситуация *неопределенности, переходности, непрерывных изменений* начинает восприниматься как естественное условие существования, в то время как ценность понятия "стабильность" ставится под сомнение. Причины этого

когнитивного сдвига связаны с формированием во второй половине XX в. идеи *устойчивого развития в условиях меняющегося мира*, которая становится константой общественного сознания. Анализ языковых единиц, номинирующих текущий экономический кризис, позволяет выделить в структуре концепта признак *economic turmoil*, реализуемый понятиях типа *period of negative economic growth*, *time of great change*, *unprecedented challenge* и суммируется в понятии *changing world*, близком по значению к единице мифологического дискурса.

На наш взгляд, представление о развитии лексемы "кризис" дополняют наблюдения над актуальными изменениями, происходящими в ее семантической структуре **в художественном дискурсе**, прежде всего в лирике, поскольку лирический текст при минимуме словесного выражения содержит максимум значений, представляющих в совокупности целостный образ мира. При этом наиболее релевантным является такой жанр молодежной субкультуры, как песенная лирика, который обладает минимальной дистанцией между событием и его творческой интерпретацией, передачей и восприятием сообщения.

Целью данного этапа исследования было выявить лексические единицы, принадлежащие к синонимическому ряду с доминантой "кризис", в текстах песен и определить их семантический потенциал и выявить семантические модификации их значения в дискурсе.

Наблюдение над корпусом текстов песенной лирики показывает, что синонимический ряд с доминантой "кризис" характеризуется открытостью. Языковые единицы, составляющие ряд, являются в основном контекстуальными синонимами, актуализирующими значения "нестабильность", "переход", "изменение", "выбор": *war* 'война', *fight* 'битва', *battle* 'сражение', *hurricane* 'ураган', *hard times* 'тяжелые времена', *last chance* 'последний шанс', *year zero* 'точка отсчета', *moment of truth* 'момент истины', *crossroads* 'распутье', *ghost of a chance* 'призрачный шанс', *turning point* 'поворотный момент', *point of no return* 'точка невозврата', *fork* 'развилка', *crunch* 'затруднительное положение' и т. д. Ярким примером изменения современного англоязычного сознания является фрагмент текста песни "Butterflies and Hurricanes": *Your hard times are ahead //*

Best, you've got to be the best // You've got to change the world // And use this chance to be heard // Your time is now... (Впереди у тебя трудные времена... // Лучшим, ты должен быть лучшим, // Ты должен изменить мир // И использовать этот шанс быть услышанным... // Твоё время настало...).

На основании проведенных наблюдений можно сделать вывод о том, что наполнение синонимического ряда осуществлялось по мере уяснения закономерностей социально-экономической жизни. Актуализация различных лексических единиц для номинации тех или иных смысловых оттенков понятия "кризис" в дискурсе детерминирована необходимостью конкретизации понятия "кризис" в жанрах научного и политического дискурса, его эвфемизацией в связи с возникновением оценочных значений в его семантической структуре и ассоциативным полем, обусловленным включенностью концепта "кризис" в различные контексты институционального и неинституционального общения.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Online Etymology Dictionary. © November 2001 Douglas Harper. – [Электронный ресурс]. – 2009. – Режим доступа: <http://www.etymonline.com/index.phpsearch=crisis&searchmode=none>. – Дата доступа: 12. 12. 2009.

2. The American Heritage® Dictionary of the English Language. – 4th ed. copyright © 2000 by Houghton Mifflin Company. Updated in 2009. – Houghton Mifflin Company. – [Электронный ресурс]. – 2009. – Режим доступа: <http://www.thefreedictionary.com/crisis>. – Дата доступа: 12.12.2009.

3. Longman Dictionary of Contemporary English. – 3d ed. – Bungay (Suffolk), 1995. – P. 279.

А. О. Євтушенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: старший викладач Н. П. Сіваєва*

Формування соціокультурного аспекту діалогічного мовлення учнів основної школи на основі відеокурсу "Family Album, USA"

Завдяки активному входженню України до Європейської спільноти іноземна мова стає важливим засобом міжнародного спілкування, сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн. У зв'язку з цим стає актуальною позиція, за якої здатність зрозуміти представника іншої культури залежить не тільки від коректного використання мовних одиниць, але й від умінь розуміти норми його культури, у тому числі мовленнєвої поведінки у різноманітних ситуаціях спілкування. Зазначене зумовлює визначення нових напрямів процесу оволодіння нею, перегляду цілей, змісту, методів, прийомів і засобів навчання.

Значущості набуває діалогічне мовлення як вид іншомовної мовленнєвої діяльності. У більшості випадків основною метою мовленнєвої діяльності є передача необхідної інформації у процесі міжособистісного спілкування.

В методиці навчання іноземних мов класично виділяють три етапи формування діалогічних вмінь:

- 1) оволодіння певними діалогічними єдностями;
- 2) складання мікродіалогів (об'єднання засвоєних діалогічних єдностей);
- 3) формування навичок вести діалоги різних функціональних типів, обсяг яких відповідає вимогам програми для основної школи, на основі створеної вчителем (описаної в підручнику) комунікативної ситуації [1: 156-158].

Сьогодні розглядається формування діалогічного мовлення учнів з урахуванням соціокультурного аспекту, так як культура стає центром, а не периферією уваги. Учні повинні уміти здійснювати мовленнєві функції, вживаючи загальні вирази та висловлювання і знати правила мовного етикету країни, мова якої вивчається [2].

Ми вважаємо, що використання автентичного відеокурсу є методично ефективним і доцільним під час формування навичок і вмінь діалогічного мовлення учнів, тому що:

- учні мають змогу сприймати мову безпосередньо від носіїв, з усіма її особливостями;
- відео поєднує візуальні образи з аудіо записами, що активізує роботу одночасно слухового і зорового аналізаторів;
- вживання відео взагалі інтенсифікує навчальний процес (сприяє швидкому оволодінні мовою, підвищує запам'ятовування та ін.);
- використання відео є засобом впливу на розвиток мислительної та інтелектуальної сфер учня основної школи.

Базуючись на дослідженні О. І. Близнюка [3], ми пропонуємо наступний алгоритм формування соціокультурного аспекту діалогічного мовлення учнів основної школи на основі відеокурсу "Family Album, USA" (Unit 9 *"It's Up to You"*):

1. Введення нового соціокультурного матеріалу. Мета – ознайомлення учнів з новим соціокультурним матеріалом, а також перевірка його розуміння учнями. На даному етапі ми пропонуємо використовувати наступні вправи:

- Watch the preview with the sound off and guess what Philip and Robbie are going to say. Circle correct variant.
- Find the correct meaning of the word/phrase.

2. Ознайомлення учнів із загальним змістом відеофрагменту та перевірка його розуміння. Мета – демонстрація відеофрагменту, а також перевірка його загального розуміння учнями. Пропонуються такі вправи:

- Watch the scene again and find out which word or phrase Robbie or Philip uses to express each of the following meaning.
- Circle true or false according to the information in fragment.

3. Тренування нового соціокультурного матеріалу на рівні діалогічних єдностей. Мета – активізувати дії учнів з новим соціокультурним матеріалом на рівні діалогічних єдностей. Завдання до етапу:

- React to the statement. Answer the question.

4. Тренування нового соціокультурного матеріалу на рівні мікродіалогу. Мета – автоматизувати дії учнів з новим соціокультурним матеріалом на рівні мікродіалогу. Приклади завдань для виконання:

- Work with your partner. Complete Philip's and Robbie's lines and act out the conversation.
- Make up a mini-interview with the Dean of Admissions using

following information.

5. Використання нового соціокультурного матеріалу на рівні діалогу. Мета – навчити учнів вживати новий соціокультурний матеріал в комунікативних ситуаціях. Приклади вправ:

– Imagine you'll enroll in a university next September. You have to find an apartment to live near the university. You have already found 3 apartments. Discuss with your friend advantages and disadvantages of each.

– Try to help your son/daughter to choose a university.

Отже, навчальні відеокурси є ефективним засобом формування соціокультурного аспекту діалогічного мовлення учнів основної школи як з психологічної точки зору (відповідність віковим особливостям учнів), так і з точки зору соціолінгвістики (доступне ознайомлення учнів з країнами, мова яких вивчається).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.

2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 2 – С. 10-19.

3. Близнюк О. І. Відео у навчанні іноземних мов / О. І. Близнюк // Іноземні мови. – 1996. – № 3. – С. 22.

Т. С. Ємцева

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Колірні компаративні засоби створення образності у морській прозі Дж. Конрада

Наш видимий світ сповнений кольорових об'єктів. Колір важливий для ідентифікації об'єктів та розміщення їх у просторі, а також для їх повторного розпізнавання, тому що сприйняття людиною певного об'єкта включає в себе насамперед ідентифікацію його саме за зовнішніми ознаками. Відомо, що колір – одна з трьох основних зовнішніх ознак предмета (форма, розмір, колір), тому при описі будь-якого предмета не можна не

згадати про його колір, використовуючи колірний лексикон, який обов'язково існує в кожній мові.

Актуальність теми. Теорія кольору завжди представляла і буде представляти науковий інтерес не лише для лінгвістичних досліджень. Практично неможливо розглядати науку про колір як дисципліну відокремлену, таку, що не піддається впливові досліджень інших наук. У різних мовах існує неоднакова кількість колірних позначень і відповідно різні способи класифікації колірної лексики, оскільки кожна мова по-своєму, специфічними засобами описує і членує об'єктивну реальність. Дослідження лексичного складу через виокремлення та всебічне вивчення окремих лексичних мікросистем надзвичайно важливе для подальшої систематизації лексики художнього твору та аналізу лінгвостилістичних особливостей ідіостилю письменника.

Предметом дослідження є роль колірних компаративних засобів у створенні художньої образності у морській прозі Дж. Конрада.

Предмет дослідження визначає **мету** – виявлення та опис компаративних засобів естетичного функціонування категорій кольору та світлотіней у прозових творах Дж. Конрада "Серце півми" та "Лорд Джим".

Колірна лексика неодноразово піддавалась детальному вивченню на матеріалі різних мов у синхронічному, діяхронічному аспектах, з використанням різноманітних підходів та концепцій. Кольороназви часто виявлялися для лінгвістів багатим фактичним матеріалом для експериментів. У дослідженнях із загального мовознавства та загально-теоретичних питань мови колірна лексика використовувалась для ілюстрації системності мови.

Лексико-семантичні характеристики позначення кольору досліджували досить часто, використовуючи різні підходи. Так, вивченню колірної лексики приділяли увагу лінгвісти П. Кей [4], Б. Берлін [4], А. Вежбицька [2] та ін.

Слід зазначити, що головним предметом аналізу тексту є слово і його стилістичне функціонування в художній структурі тексту. У прозових творах Дж. Конрада художні символи створюються насамперед лексико-семантичними компаративними засобами: порівняннями, метафорами та епітетами. Порівняння малюють цілісну картину непізнаних

відчуттів в їхній аналогії з чимось звичайним, добре відомим у реальному житті, стимулюючи читача уявити картину описуваного.

Метафора – це одна із найхарактерніших стилістичних особливостей образності конрадівських прозових творів. Метафора – це функціональна номінація, тобто вторинна семантична функція слова, а не структура, як порівняння, незважаючи на близькість їхніх стилістичних функцій. При метафоризації відношення між прямим і набутим контекстуальним значенням здійснюється на принципах схожості, уподібнення, зіставлення (метафора, метонімія, персоніфікація) або бінарної опозиції значень (іронії) [1: 17].

Для ілюстрації варто навести декілька прикладів колірних компаративних засобів створення образності у прозі Дж. Конрада: *True, by this time it was not a **blank space** any more. It had got filled since my boyhood with rivers and lakes and names. It had ceased to be a blank space of delightful mystery – a **white patch** for a boy to dream gloriously over. It had become a **place of darkness*** [5: 10]. *The edge of a colossal **jungle, so dark-green as to be almost black**...* [5: 17].

В текстах вищезгаданих творів багато колірних та світлових конфігурацій, які сприймаються як унікальні семантичні асоціації, що дозволяє досягти високого ступеня образності, емоційності та оціночності.

Таким чином, роль кольору і світла в реалізації прагматичної установки автора дуже значна. Взаємодіючи з іншими тропами, фонетичними і стилістичними засобами експресивності, колірні і світлові засоби допомагають створювати яскраві, незабутні образи персонажів твору і предметів довколишньої дійсності.

Отже, результати нашого дослідження сприяють отриманню чіткого уявлення про основні характеристики семантичного поля кольороназв у морській прозі Дж. Конрада, дають змогу здійснити комплексне дослідження для створення цілісного образу лексико-семантичної мікросистеми художнього тексту та розкривають особливості майстерного авторського стилю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии / О. С. Ахманова. М., 1957. – 85 с.
2. Вежбицка А. Обозначения цвета и универсалии зрительного восприятия / А. Вежбицка // Язык. Культура. Познание. – М.: Русские словари, 1996. – С. 231-291.
3. Онопрієнко Т. М. Епітетні засоби створення кольорової палітри художнього тексту / Т. М. Онопрієнко. – Житомир: Вісник ЖДУ – № 33. – 2007. – С. 128-131.
4. Berlin B., Kay P. Basic Colour Terms: Their Universality and Evolution / B. Berlin, P. Kay – Berkeley and Los Angeles: Univ. of California Press, 1969. – 178 p.
5. Conrad J. Heart of Darkness / J. Conrad. – N.Y.: The Millennium Library, 1993. – 110 p.

К. О. Забашта

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук

Політичні події України у сучасних англомовних публіцистичних текстах українського та американського видання

Публіцистика є сферою масової комунікації, мусить бути одночасно і впливовою, й інформативною та призначена формувати громадську думку. Визначальною рисою публіцистичного стилю є вдале поєднання логізації викладу з емоційно-експресивним забарвленням. Адже у публіцистичному творі потрібно не тільки подати інформацію, а й витлумачити її з певних позицій, переконати читача в їх правильності [1: 12-13]. Суто інформативним жанром стилю преси є огляд новин, інформативно-оціночний характер мають жанри передової та аналітичної статті, до більш суб'єктивізованих, емоційно-забарвлених належать коментар, нарис, рецензія, анонс, інтерв'ю.

Політика – це соціальна діяльність груп, партій, індивідів, держави у сфері суспільства, пов'язана з реалізацією загальнозначущих інтересів за допомогою політичної влади; це багатоманітний світ відносин, діяльності, поведінки, поглядів і

комунікаційних зв'язків між людьми з приводу влади і управління суспільством [2: 96].

Дане дослідження ґрунтується на англомовних виданнях американської [4] та української преси [3], у яких описано події ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ в Україні у 2004 році. Мета роботи – визначити складові поняттєвого наповнення політичної події ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ. Концептосферу статей склали такі елементи як: характеристика кандидатів у депутати *"white-and-blue candidate, Our Ukraine's leader, a naked king, the chosen successor of Leonid Kuchma"*, засоби дій *"Svoboda!, Freedom! Rise up! Ukraine is a true democratic country!"*, опис виборів *"society was in a pre-panic state, it was hardly possible to avert protests, the government is prepared to rig the vote"*, характеристика революції *"a nonviolent revolution, it's a process that didn't begin yesterday and won't end tomorrow, against brutal violations of human rights, all in all it gave a new image and new chances, bloody confrontation between outraged Ukrainian population at large and the pro-Russian elements in and out of government"*, передбачення *"the December 26 voting might be disrupted for technical or organizational reasons, the election will set a new standard of democracy, either higher or lower, the white-and-blue candidate stills the election, bloody results, demonstrations"*, мета кандидатів *"pledges to crack down on corruption and take the country further to the democracy and membership in NATO and the EU, Ukraine to be recognized internationally, to develop the domestic market, to fight shadow economy, dual citizenship, Russian language status"*, результат *"Ukrainian society is the winner, the victory of certain values and principles, political tension, civilization breakdown, lack of statehood"*.

Елементи, що були відтворені лише в американських публіцистичних джерелах такі: орієнтація кандидатів у президенти *"opts for closer ties to the West, gravitates towards East"*, оцінка виборів іншими країнами *"we cannot accept this result, Putin called it open and honest, dirty, international observers recorded an astounding variety of abuses"*, підтримка політики кандидатів *"dollars from Washington, backed by America, political advisers from Moscow, is heavily backed by Moscow, Putin proclaimed Yanukovych the clear winner"*.

Таким чином, у поданих прикладах політичної преси виокремлено поняттєву і аксіологічну складову політичної події

ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ, кожному виразу надається певна позитивна або негативна оцінка в залежності від сторони, яка висвітлює подію. Перспектива дослідження вбачається у встановленні текстово-композиційних особливостей втілення референтної ситуації ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ у сучасній англomовній публіцистиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов: Навчальний посібник / О. Ю. Дубенко. – К.: Нова книга, 2005. – 224 с.
2. Пономарів О. Д. Стилiстика сучасної української мови: Підручник / О. Д. Пономарів. – К.: Либiдь, 1993. – 245 с.
3. Солодкий С. Coming elections Worsening East-West Confrontation in Ukraine / С. Солодкий // The day. – 2004. – № 37. – С. 1-2.
4. Pepper T. The Poisoned Election / T. Pepper // Newsweek. – 2004. – № 48. – Р. 4.

Л. Е. Заїка

*Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Д. В. Василенко*

Військова алюзія

Військова лексика є сукупністю мовних одиниць, що поєднуються спільним змістом і відображають понятійну, предметну та функціональну схожість явищ, які вони позначають. Одним з компонентів військової лексики є сленг, під яким розуміють ненормативну, стилістично знижену і функціонально обмежену мову військовослужбовців, що виконує комунікативну та емоційно-експресивну мовленнєві функції, до якої належать військові сленгові лексичні і фразеологічні одиниці [1].

Низка військових сленгізмів побудована на основі алюзії, натяку на загальновідомий історичний, літературний чи побутовий факт, який аналізується нами як засіб створення нових мовних одиниць. Приклади англomовних військових алюзивних сленгізмів не є численними, проте алюзія належить до таких

засобів номінації, які характеризуються стійкістю і зберігаються у субстандартній лексиці протягом XX – початку XXI століття [2; 4]:

1) алюзивні власні назви: *Beltway bandit / Beltway clerk* – "високооплачуваний фахівець-консультант, що працює на міністерство оборони" < *Beltway* – "назва автостради навколо Вашингтона, що з'єднує різні штати"; 2) алюзивні композити і словосполучення: *elephants' graveyard* – "Бостонський штаб військово-морського району, останнє місце призначення морських офіцерів часів В'єтнамської війни" < *elephants' graveyard* – "місце, до якого за легендою йдуть вмирати слони"; *fangs out* – "готовність вбивати" < *fangs out* – "змія, яка готова атакувати, показує отруйні зуби".

Алюзивні антропоніми є широковідомими власними іменами, що позначають: 1) прізвище або ім'я людини (*Schwarzkrieg* < "*Schwarzkopf*, американський генерал, командуючий американськими військами під час першої війни у Перській Затоці"); 2) географічні назви (*Baghdad Buffoon* – "Саддам Хуссейн, іракський політичний лідер, президент (1979-1994)" < "*Baghdad* – столиця Іраку, *buffoon* – блазень, прізвисько Саддама Хуссейна"); 3) імена вигаданих персонажів фільмів, книг тощо (*John Wayne cookies* – "містечко у солдатському раціоні" < "алюзія на реалії фільму Джона Вейна *"The Green Berets"*).

Джерелами алюзії є художня література, міфологія, історія і культура. Виокремлюються військові літературні алюзії (*Emerald City* – "військове містечко короля Халада у Саудівській Аравії" < "Смарагдове місто", літературна асоціація з оповіданням "*The Emerald City of Oz*" – "Смарагдове місто країни Оз", написаним американським письменником Л. Френком Баумом), біблійні, релігійні алюзії (*Noah's Ark Plan* – "концепція цивільної оборони, згідно з якою лише молоді і здорові люди будуть евакуйовані, щоб уникнути ядерної атаки" < "алюзія на Ноев ковчег"), міфологічні алюзії (*Neptune aspirin* – "глибинна бомба" < "алюзія на Нептуна, володаря морських глибин"), історичні алюзії (*Sherwood forest* – "ракетний відсік субмарини" < "натяк на щільно розташовані ракети, що нагадують дерева у лісі"), культурні алюзії (*Little Hollywood* – "телевізійний майданчик, що розташовувався біля Міжнародного готелю "Джаххран" в Іраку" < "Малий Голівуд, алюзія на американську кіностудію").

Військові сленгізми характеризуються різними типами узуальної конотації, емоційним, оцінним і образним компонентами. Непряме найменування об'єкту виконує функції додаткової експресивності, оцінки, створення неочікуваного або гумористичного ефекту.

У військовій субстандартній лексиці специфічна форма вираження понять ускладнює розуміння зв'язків між прямим та переносним значенням слова. Перенос значення у кожному випадку викликає необхідність дешифрування асоціації, що привела до нього, і яка логічно виправдовує його. У цьому полягає одна з причин особливої експресії цього мовного засобу. Слід зазначити, у цілому, незрозумілість або неповна зрозумілість військової субстандартної лексики не є наслідком яких-небудь суб'єктивних намірів.

Декодування алюзії потребує певних фонових знань. Відомо, що алюзії ґрунтуються на загальному досвіді та рівні знання співрозмовників. Як зазначає Л. Ф. Омельченко, "неповна інформативність щодо історії, культури, традицій іншого етносу призводить до створення комунікативного шуму, що викликає перешкоди, які знижують ефективність комунікації і можуть призвести до її припинення" [3: 412]. Отже, правильне сприйняття військової алюзії не можливе без розуміння військових реалій, таких як особливості військової зброї, бойових дій, умов проходження служби та інших.

Таким чином, алюзія є важливим засобом творення нової військової субстандартної лексики. Основною умовою існування алюзії є відомість, зрозумілість її джерела. Фонові знання є основою вірного сприйняття військової алюзії. Перспективою подальшого дослідження англomовних військових алюзивних сленгізмів може бути вивчення особливостей їх функціонування у військовому дискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу / Віктор Володимирович Балабін. – К.: Логос, 2002. – 300 с.
2. Василенко Д. В. Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття / Д. В. Василенко. – Горлівка: Вид-во ГДПІМ, 2009. – 220 с.

3. Омельченко Л. Ф. Структурно-складні лексеми типу to baby-sit: функціонально-семантичний аспект / Л. Ф. Омельченко, Н. М. Максимчук, І. А. Онищенко // Філологічні студії: зб. наук. праць. – Луцьк: Волинський нац. ун-т. – 2008. – № 1-2. – С. 408-413.

4. Dickson P. War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War / P. Dickson. – New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore, Pocket Books, 1994. – 403 p.

І. В. Залізняк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

Т. П. Ковальова

Лінгвопоетичні особливості зображення художнього простору у творах Франца Кафки

Простір та час є найзагальнішими формами буття, без яких воно не має дійсності визначення, не стає загальною умовою існування. Як і час, простір, що пронизує будь яке явище, є фрагментом об'єктивного світу, відіграє важливу роль у відокремленні однієї речі від іншої та у конкретизації універсальних зв'язків між речами або явищами.

У філософії простір визначають як форму буття матерії, що виражає протяжність об'єктів, їх будову із елементів та часток. Починаючи з XVII ст., у філософії постало питання про існування фізичного простору. Згодом вчені починають розрізняти складні органічні форми простору, зокрема біологічний та людський (соціальний) простір [1: 144-147].

Дискусії у сфері літературознавства тривають протягом багатьох десятиліть, але інтерес до проблеми не тільки не згасає, а й зростає з кожним роком, адже "художній час та художній простір – найважливіші характеристики художнього образу, які організовують композицію твору і забезпечують його сприйняття як цілісної та самобутньої художньої дійсності" [2: 234].

Фундаментальними стали студії таких видатних вчених, як М. Бахтін (йому належить термін "хронотоп" – часопростір, або

часово-просторова організація картини світу в літературі), В. Шкловський, О. Чичерін, А. Гуревич, Д. Ліхачов.

Об'єктом нашого дослідження виступає зображення художнього простору у творах визначного письменника ХХ ст. Франца Кафки, чия творчість значною мірою вплинула на шляхи світового художнього пошуку. Разом з іншими модерністами Ф. Кафка йде шляхом створення власної картини світу. Він далекий від реалістичного зображення ідейних, теоретичних, психологічних взаємозв'язків світу, що його оточує. Письменник йде традиційним для модерністів шляхом – він пише заради авторського самовираження, створюючи світ з уламків того, що донедавна визнавалося об'єктивною картиною реальності [3: 256-260].

У романах Ф. Кафки простір є вираженням суб'єктивного пізнання та засобом змалювання переживань персонажа. Художній простір зображується через призму сприйняття героя і стає не тільки місцем та носієм дії, а й втіленням психологічного стану персонажа.

Характерними мовними ознаками зображення простору у творах Ф. Кафки є:

1. Посилений інтерес до зображення об'єктів неживої природи, серед яких такі мікроеlementи топосу як *пори́г, сходи, двері, вікна й лі́жко* відіграють особливу функціональну роль. Пори́г, наприклад, позначає не лише фізичне розмежування простору, а й відтворює протиставлення героя та його антагоніста. Двері уособлюють перешкоду, яка заважає йому рухатись вперед до поставленої мети.

2. Використання чуттєвих властивостей матеріальних речей, як то: *колір, світло, звук, температура*, не тільки для наочного зображення простору, але й для вираження ідейного змісту твору. Так, взаємини між людьми, що відчують неприязнь один до одного, позначаються в творах письменника через зображення задухи і спеки, а відчуження між героями – гіперболізовано через крижаний холод.

3. Обмежена колористична палітра зображення художнього простору. Ф. Кафка не схильний творити багатобарвний світ, тому хроматична гама кольорів з'являється в описах вкрай рідко. У творах переважає ахроматичний спектр, а саме чорний, білий, сірий кольори та їх відтінки. Використання таких колористичних

епітетів спрямовує опис художнього простору на відображення психологічного стану героя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Горак Г. І. Філософія. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 144-147.
2. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: Худож. лит., 1975. – С. 234.
3. Відомі літератори ХХ століття. – К., Ленвіт, 1999. – С. 256-260.

О. М. Зварич

*Мариупольский государственный университет
Научный руководитель: старший преподаватель
Е. В. Плотникова*

Использование обучающего комплекса HiClass в преподавании английского языка

С каждым днём всё больше и больше людей нуждаются в изучении английского языка, который невероятными темпами завоёвывает все стороны общественной, культурной и научной жизни. Но далеко не каждый человек обладает выдающимися способностями к изучению языков, поэтому сейчас разрабатывается большое количество различных методов для более эффективного изучения языка. Одним из таких методов является обучающий комплекс HiClass, который предоставляет возможности для облегчения процесса изучения языка.

Мультимедийный сетевой обучающий комплекс HiClass предлагает комплексное решение проблемы усвоения материала и оригинальный подход в области обучения иностранному языку. Это уникальное мультимедийное решение, предназначенное для конечного пользователя. Сетевой обучающий комплекс HiClass создает динамичную образовательную среду. Сочетая в себе передовую технологию, мощь и простоту управления, HiClass предоставляет преподавателю действительно эффективный инструмент для обучения на базе компьютера, а студенту – дружественный интерфейс, концентрирующий внимание на предмете. Кудинова Р. А. отмечает, что благодаря этому комплексу обстановка в кабинете обучения, меняется, в связи с

тем, что лекционный материал, демонстрируемый на преподавательском компьютере отображается на мониторах учащихся, концентрируя их внимание, т.к. они не только слышат материал, но и видят его [1].

Карамышева Т. В. говорит о том, что Мультимедийная сеть сочетает изучение и обсуждение, интерактивное общение студента и преподавателя, что существенно повышает эффективность обучения. С использованием этого комплекса значительно упрощается управление материалом и контроль за работой учащихся, так как панель предлагает преподавателю набор мощнейших инструментов таких, как: Broadcast и Quick Broadcast для изложения аудио- и видеонасыщенных материалов на ПК обучающихся в реальном времени; Observe и Quick Observe для наблюдения за процессом обучения без вмешательства; Control для оперативного контроля и помощи в обучении.

Этот режим обеспечивает дистанционное управление компьютером студента при помощи клавиатуры и мыши преподавателя; Reboot – дистанционная перезагрузка рабочей станции; Group Dialog – формирование групп внутри класса для проведения дискуссий, либо изучения языков. Для подключения в мультимедийную сеть HiClass на всех рабочих местах устанавливаются передатчики аудио- и видеоданных, соединенные между собой специальными кабелями. На каждой студенческой станции предусмотрен блок для вызова преподавателя, который позволяет оперативно обмениваться информацией с преподавателем посредством гарнитур и микрофонов с наушниками [2].

Основные преимущества сетевого обучающего комплекса HiClass по мнению Колесниковой И. Л. и Долгиной О. А. следующие:

а) HiClass – это отработанная, стабильная и последовательная система, работающая без проблем;

б) HiClass – уникальное, но в то же время простое в освоении мультимедийное решение, предназначенное непосредственно для конечного пользователя, а не для специалиста по компьютерам. HiClass – система, поднимающая на новый уровень возможности преподавателя и позволяющая эффективно использовать компьютеризированные учебные материалы, осуществляя в

процессе обучения контроль индивидуальной и групповой работы студентов;

в) HiClass превращает обычный компьютерный класс в мультимедийную лабораторию. В обычных классах преподаватель должен постоянно перемещаться по аудитории для решения возникающих у студентов проблем;

г) лекционный материал, демонстрируемый на преподавательском компьютере отображается на мониторах учащихся. Студенты обучаются в действии, а такое обучение гораздо эффективнее привычных занятий [3].

Подводя итог вышесказанному, можно сделать вывод, что HiClass действительно является новым решением проблемы усвоения материала. Он сочетает в себе передовые технологии, широкий спектр функций и простоту управления. Этот комплекс предоставляет преподавателю действительно эффективный инструмент и новые возможности для организации учебного процесса, а студенту – дружелюбный интерфейс, концентрирующий внимание на предмете. Обучение с HiClass облегчает изучение учебных материалов – притом как для преподавателей, так и для студентов.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Кудинова Р. А. Использование компьютерных технологий при подготовке к Единому государственному экзамену (ЕГЭ): [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/214712/>).

2. Карамышева Т. В. Изучение иностранных языков с помощью компьютера: в вопросах и ответах / Т. В. Карамышева – СПб.: Союз, 2001. – 192 с.

3. Колесникова И. Л., Долгина О. А., Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И. Л. Колесникова. – СПб.: Изд-во "Русско-Балтийский информационный центр "Блиц", "Cambridge University Press", 2001 – 224 с.

Ю. А. Зушенська

*Криворізький державний педагогічний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. Д. Соловійова*

Особливості розробки тестових завдань для контролю іншомовних рецептивних навичок та вмінь

Насьогодні, змінені умови навчання потребують від учителя використання більш ефективних прийомів та методів контролю і оцінки знань, умінь та навичок учнів. Питання удосконалення контролю при вивченні іноземної мови постійно підіймаються багатьма науковцями. Зокрема, найбільше обговорюється проблема тестового контролю знань.

В Україні система тестів була вперше введена у 1993 р., а з 2006 р. запроваджено систему зовнішнього незалежного тестування, з 2008 р. запроваджено ЗНО з англійської мови, що викликало досить палкі дискусії у наукових колах і поставило проблему розробки тестових завдань для підготовки учнів до випускних випробувань [1].

Вчителі на практиці зіткнулися з проблемою розробки тестів з перевірки рівня сформованості вмінь аудіювання та читання, які відносяться до рецептивних видів діяльності, і саме тому ми вважаємо тему нашої роботи **актуальною**.

Мета статті: розглянути використання різних типів тестових завдань з контролю рецептивних навичок і вмінь серед учнів 11 класів.

У навчанні іноземних мов застосовується лінгводидактичне тестування. Лінгводидактичним тестом називається підготовлений відповідно до певних вимог комплекс завдань, які пройшли попереднє випробування з метою визначення якісних показників і які дозволяють виявити в учасників тестування рівень їх мовленнєвої компетенції та оцінити результати тестування за заздалегідь встановленими критеріями. Основними показниками лінгводидактичного тесту є валідність, надійність, диференційна здатність, практичність та економічність. Мінімальна одиниця лінгводидактичного тесту – тестове завдання. Кожне завдання складається з інструкції, зразка виконання (іноді може бути відсутнім), матеріалу, що подається тестованому та очікуваної відповіді, яка планується розробником тесту як ключ/еталон [2].

Як вже було зазначено, великої уваги в освітянському просторі України приділяють тестуванню рецептивних навичок та вмінь, до яких відноситься читання та аудіювання. Якщо тестування рівня сформованості аудіативних вмінь та навичок ще тільки планується бути включеним у ЗНО і становить собою потенційну проблему, то тестування з читання є проблемою реальною, до вирішення якої, вчителі досить часто неготові. Ми пов'язуємо цю проблему, впершу чергу, з недосконалістю методичних розробок поточного тестування зазначених вмінь та навичок.

Звіт Міністерства освіти і науки України за минулі роки тестування показує невтішні результати тестування, підвищення яких досягається не більш якісною підготовкою, а поліпшенням самих завдань.

До тесту ЗНО з рівня сформованості навичок іншомовного читання включено такі типи завдань: з вибором однієї правильної відповіді, на встановлення відповідності, визначення правильності/неправильності твердження, заповнення пропусків, розгорнута відповідь, за також заповнення пропусків з короткою відповіддю. Звісно, щоб підготувати випускників до всіх цих типів тестових завдань необхідно вводити їх у повсякденну практику та під час підготовки до тестування.

Крім зазначених вище типів тестів, необхідно відбирати та застосовувати й інші їх різновиди. Зокрема, такі як: перенесення інформації (information transfer – перенесення прочитаної або почутої інформації з тексту до таблиці); тести на встановлення послідовності подій (ordering tasks – необхідно встановити правильну послідовність подій згідно з текстом); завдання на виправлення помилок (editing tests – виправлення помилок у тексті поданого завдання); завдання на моделювання (remodeling tests – перефразування речення з використанням слів, які подані у завданні) [3].

Для покращення результатів випускників необхідно практикувати роботу з тестами якомога частіше. Важливим фактором покращення і удосконалення є також on-line тестування, яке допоможе абітурієнтам зорієнтуватися в тому, які труднощі викликає у них тестування та подолати їх за допомогою спеціально розроблених систематичних вправ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів 2008 р.: Інформаційні матеріали / Український центр оцінювання якості освіти [уклад.: І. Л. Лікарчук (наук. ред.) та ін.]. – К., 2007. – 288 с.
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
3. Soloviova Natalia D. Theory and practice of teaching English at schools. Part 2. Teaching speech competence / Теоретико-практичний посібник з методики викладання англійської мови. / Natalia D. Soloviova. – Кривий Ріг, 2010. – 116 с.

Т. О. Іванішко

*Криворізький державний педагогічний університет
Науковий керівник: Л. Ф. Сорочан*

Forming linguistic competence of pupils at the secondary school using lexical games

Nowadays the main goal of teaching any foreign language is to teach pupils to communicate in the target language. However, communication is impossible without knowledge of grammar, phonetics, orthography and especially vocabulary. That is why at the secondary school teachers should pay much attention to forming linguistic competence as one of the main components of communicative competence.

Linguistic competence includes knowledge of how the linguistic system of a language operates and appropriate habits. It combines the following components: grammar competence, phonological competence, orthographical competence and lexical competence [1]. One of the most important aspects which represent some difficulty while forming the linguistic competence, especially at the secondary school, is learning new vocabulary because many pupils tend to forget or misuse new words. This happens due to different factors such as: words are not properly stored in pupils' minds or they are not practiced enough.

It is well known that the influence on the pupils' emotional sphere is of great importance while teaching a foreign language as it increases the efficiency of studying.

Therefore the usage of lexical games at the secondary school is appropriate as they can be used for the presentation, reiteration and practice of the new vocabulary [9: 7].

We would like to give some examples of how lexical games can be used for the effective presentation and practice of the new vocabulary connected with the topic "Shopping" (for the 7th form).

The introduction of the new lexical items

"Hangman"

Have the students mark lines on their papers that correspond to the number of letters in a word. For example, if the word is "supermarket", they would make 11 lines on their paper. Then you should give them the first letter – "s" and invite them to call out possible answers. Everyone writes down the letter on the first line. Encourage all guesses. After a very brief time, give them the next letter – "u" and everyone writes it on the second line (It should look like this s u _ _ _ _ _ _ _ _ _ _). Invite them to guess again. Continue on, adding a letter and having them guess until someone comes up with the right word. Then you can ask the students to try to translate the word.

"Word in the word"

There are some hidden words in the words that are written on the blackboard. All the hidden words are connected with the topic. The students have to find the hidden words and try to translate them.

1. ***Billboard***
2. ***Capable***
3. ***Exchange***
4. ***Fitness***
5. ***Trolleybus***
6. ***Curtails***

The reiteration of the new vocabulary items

"Memory game"

The students are asked to revise all the words connected with the topic. The teacher gives a sentence and everybody has to repeat it adding one new word or word-combination.

T: In the supermarket I need to buy a shirt.

P1: In the supermarket I need to buy a shirt and a skirt.

P2: In the supermarket I need to buy a shirt, a skirt and jeans.

"Finish the word"

The students are divided into 2 teams. A member from the first team says the first part of the word and asks any member from the other team to finish it.

P1: cash

P2: cashdesk

P3: flea

P4: flea market

P5: house

P6: house frock

Unfortunately, many teachers do not use lexical games at the secondary school lacking their pupils to:

- change the role of the teacher and the learner;
- create positive atmosphere;
- learn new lexical items more easily and in a funnier way;
- motivate themselves to use new lexical items while communicating [3].

That is why teachers should remember that lexical games are one of the most effective methods that can be used to form the linguistic competence at the secondary school.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2002. – 327 с.

2. Родкин К. А. Игра как средство повышения эффективности уроков английского языка / К. А. Родкин – Иваново, 1961. – 56 с.

3. Lee W. R. Language teaching games and contests. – Oxford Univ. Press, 1979. – P. 214.

М. В. Іванюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу М. В. Полховська

Характеристика сучасного англомовного наукового дискурсу

У сучасній лінгвістиці поняття дискурсу трактується неоднозначно. Воно розглядається з точки зору найрізноманітніших аспектів: і як когнітивний процес (Кубрякова Е. С.), і як текст (Ішмуратов О. Т.), і як система (Почепцов Г. Г.), і як комунікативна подія (Т. ван Дейк). У нашому дослідженні за Арутюною Н. Д. ми визначаємо дискурс як зв'язаний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними й іншими факторами; текст, взятий у подієвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах) [2: 136]. Метою нашої роботи є аналіз основних характеристик сучасного англомовного наукового дискурсу.

На розвиток та становлення англо-американського наукового дискурсу значною мірою вплинули етнокультурні та історичні фактори. Оволодіння особливостями англійської мови науки (зокрема *EAP (English for Academic Purposes)* та *ESP (English for Specific Purposes)* і, передусім, *EST (English for Science and Technology)*) як важливим засобом міжнародного наукового спілкування є неможливим без ретельного вивчення специфіки – як вербальної, так і візуальної – цього типу дискурсу, що є актуальним завданням, зокрема з огляду на сучасний статус англійської мови, а також в аспекті такого важливого напрямку лінгвістики, як загальна теорія міжмовних відносин [1: 5].

Науковий дискурс не є чимось однорідним, єдиним та усталеним – його жанрова структура зазнає істотних змін: відбувається змішування жанрів, з'являються нові жанри та жанрові різновиди, натомість інші жанри трансформуються або зникають [3: 26].

До основних жанрів англійської наукової прози належать: оглядові й експериментальні статті, наукові статті типу "обговорення за круглим столом", "інтерв'ю", матеріали наукових конференцій, повідомлення про майбутні та минулі конференції,

нові наукові й технічні розробки, анотації, рецензії, монографії, подання на отримання грантів, традиційна та "електронна" наукова кореспонденція тощо [5: 56].

Дискурс як своєрідна "мова в мові", але подана в соціальній реальності, існує, передусім, у текстах, але таких, що мають власну, притаманну лише їм граматику, лексикон, правила слововживання та синтаксису, особливу семантику, свої правила синонімічних заміन, а також етикет [8: 44, 45]. Між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, існують значні лексичні, граматичні та стилістичні відмінності, зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення. Так, в англійських фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживається форма пасивного стану та не особової форми дієслів, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції. Однією з найпомітніших особливостей наукових текстів є велика кількість різного роду поширених складних (у першу чергу – складнопідрядних) речень [6: 15].

За своєю прагматичною спрямованістю англомовний науково-технічний дискурс належить до інформативного/аргументативного типу дискурсу [7: 42].

Науковий дискурс є особливим типом інтерперсональної взаємодії адресанта й адресата, в якому адресант намагається переконати адресата в істинності повідомлення через своєрідний внутрішній діалог з читачем. Тому його характерною ознакою є певна категоричність, що стосується передачі рішучості та безумовності [4: 43].

Отже, актуальність вивчення специфіки наукового дискурсу зумовлена його важливим місцем у міжнародному науковому спілкуванні. Дискурс слід розглядати на лінгвістичних, когнітивних, соціальних і культурних засадах. Науковий дискурс як реально існуюче явище, відображений у наукових текстах різних жанрів, які мають власну, притаманну лише їм граматику, лексикон, правила слововживання та синтаксису, особливу семантику, свої правила синонімічних замін, а також етикет.

Серед основних характеристик виділяємо інтертекстуальність, жанрову стратифікацію, категоричність висловлення. Основними лінгвістичними особливостями є використання пасивного стану, неособових форм дієслова,

дієприкметникових зворотів та поширених складнопідрядних речень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Акуленко В. В. Світова лінгвістика XX-XXI століть: міжнародне взаємопорозуміння та його обмеженість / Акуленко В. В. // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – № 1. – К.: ЦНДВІМ НАНУ, 2006. – С. 3-10.
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 136-137.
3. Белова А. Д. Лінгвістичні перспективи і прогнози у XXI столітті. / А. Д. Белова // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – № 1. – К.: ЦНДВІМ НАНУ, 2006. – С. 22-31.
4. Зверева Е. А. Выражение категоричности высказывания в английских научных текстах / Е. А. Зверева // Дидактико-педагогические основы обучения иностранным языкам научных работников. – Л.: Наука, 1988. – С. 42-49.
5. Ільченко О. М. Етикет англомовного наукового дискурсу: Монографія / О. М. Ільченко. – К.: ІВЦ "Політехніка", 2002. – 288 с.
6. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця, Нова книга, 2002. – 564 с.
7. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. – К.: ВЦ "Київський університет", 1999. – 308 с.
8. Слышкин Г. Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе / Г. Г. Слышкин. – М., 2000. – 128 с.

О. С. Івасюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу О. М. Мосейчук

Категорія експресивності (на матеріалі ідіом англомовної ідіоматики)

Категорія експресивності належить до суперечливих, дискусійних з погляду її лінгвістичної інтерпретації і являє собою триєдиність форми, її стилістичних конотацій та прагматичної функції. Експресивність – це складна інтегральна мовна категорія, що охоплює усі виражальні якості мови, що представляються її лексичними, словотворчими і граматичними засобами (експресивною лексикою, особливими афіксами, тропами, фігурами тощо), включає в себе комплекс таких понять, як емоційність, оцінність, виразність, інтенсивність та образність, які одночасно є її складовими елементами та слугують для увиразнення висловлювання з метою його максимального впливу на реципієнта.

Антиномія двох функцій мови – інформативної та експресивної зумовлена асиметричністю мовного знака і є потужним стимулом розвитку системи мови. Надлишковість, естетична інформація та експресивність, таким чином, відіграють значну роль у процесі комунікації поряд з чистою інформативністю [4: 39]. Розвиток системних знакових властивостей і функцій ідіом полягає у створенні необхідного рівня знакової надлишковості.

Розглядаючи поняття надлишковості в межах ідіоматики, слід зазначити, що воно позбавлене значення "зайвий", "непотрібний", якого це поняття набуває у повсякденному мовленні [1: 172]. Отже, надлишковість є абсолютно необхідною властивістю ідіоматичного знака.

Це означає, що мовці у процесі комунікації передають і отримують нову інформацію за допомогою вже існуючих у мові одиниць (*to christen* – вперше використати якусь річ; *chicken* – боягуз; *buzz* – чутки; *breeze* – щось дуже легке; *bananas* – божевільний, дурний).

Підкреслюючи існуючий зв'язок між експресивністю, емоційністю та оцінкою, дослідники все ж таки намагаються

провести між ними більш-менш чітку межу.

Експресивність є посиленням сприйняття за рахунок емоційної реакції, яка спричиняється образністю. Таким чином, через експресивність емотивно-оцінна одиниця набуває іллокутивної сили [2: 112; 202].

Характеризуючи відношення експресивність/емоційність, слід зазначити, що експресивність є більш опосередкованою семантичною властивістю через ширший діапазон функціонування: "<...> будь-який прояв емоційної семантики є експресивним, але не все експресивне є емоційним" [4: 43].

Експресивність пов'язана з емоційною оцінкою, хоча і не вичерпує її. У мовленнєвих актах експресивність оцінювальних виразів спрямована на посилення емоційного впливу на співрозмовника, тобто на збільшення перлокутивного ефекту оцінювального висловлювання.

Досить часто, розмежовуючи експресивність, оцінку та емоційність, мовознавці оперують поняттям образності. Залежність цих понять є очевидною, оскільки образність є одним з потужних факторів підвищення емоційно-оцінного й експресивного потенціалу лексики та фразеології. Експресивність, оцінка та емоційність є синхронними, монофункціональними властивостями лексики та фразеології, а образність є діахронічною, поліфункціональною властивістю [4: 43-44], тому образність є одним із засобів утворення експресивності.

Отже, експресивність є спільною і необхідною ознакою ідіом. Експресивність є категоріальною ознакою, що відрізняє функціональний клас ідіом взагалі, від ідіоматичних, але неекспресивних одиниць. Саме експресивність є вирішальною категоріальною ознакою при кваліфікації мовної одиниці як ідіоми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Каплуненко А. М. Историко-функциональный аспект идиоматики (на материале фразеологии английского языка): дис. ... д-ра филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / А. М. Каплуненко. – Москва, 1992. – 351 с.
2. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М.: Школа "Языки русской культуры". – 1996. –

295 с.

3. Проблемы фразеологической семантики / [Бирих А. К., Волков С. С., Кабанова Н. М. и др]. – СПб. : Издательство СПб. ун-та, 1996. – 172 с.

І. В. Каленська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Т. Р. Кияк

Визначення ядра лексико-семантичного поля ІНТЕЛЕКТ

Ідеї та принципи семантичного аналізу мови, які вчені об'єднують під загальною назвою дослідження семантичного поля, охоплюють період кінця ХІХ – початку ХХ століть. Формулювання цих ідей та принципів ми знаходимо в працях А. А. Потебні, М. М. Покровського, Р. М. Мейера, Й. Тріра, Г. Штерберга, Г. Ібсена, В. Порціга, А. Йолеса тощо.

У сучасному мовознавстві семантичне поле визначається як сукупність мовних (головним чином лексичних) одиниць, які об'єднані спільністю змісту (деколи також спільністю формальних показників) і відображають понятійну, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ [2: 138].

У структурі семантичного поля можна виділити такі частини:

1) ядро поля – компонент, навколо якого розгортається поле. Оскільки ядро є лексичним вираженням смислів, або семантичних ознак, воно може замінити кожен із членів парадигми, виступаючи представником усієї парадигми;

2) центр поля складається з одиниць, які мають загальне з ядром і між собою значення;

3) периферія поля складається з одиниць, що є найвіддаленішими за своїм значенням від ядра. Вони деталізують та конкретизують основне значення поля;

4) фрагменти поля є вертикальною ядерною і центро-периферійною структурою, яка за своєю семантикою утворює окрему структуру однотипного/різностипного складу [1: 191].

Для визначення ядра лексико-семантичного поля необхідно встановити значення основних лексем, які об'єктивують концепт ІНТЕЛЕКТ в англійській мові, оскільки слово як елемент

лексико-семантичної системи реалізується в складі певної лексичної парадигми, що інтерпретується як інваріант даної парадигми, утвореної лексико-семантичним варіантом цього слова, і як ім'я (синонімічного) ряду, утвореного синонімами, співвіднесеними з одним із лексико-семантичних варіантів цього слова [1; 2; 3]. Також необхідно провести аналіз дефініцій лексеми ІНТЕЛЕКТ у лінгвістичних словниках і провести компаративний аналіз синонімічного ряду з дефініціями цього концепту.

У Roget's Thesaurus найпершою дефініцією концепту ІНТЕЛЕКТ виступає *"ability to perceive, understand"* [7]. У Longman Dictionary of Contemporary English подані наступні дефініції: 1. a) *the ability to learn, understand, and think about things*; b) *a high level of this ability*; 2. a) *information about the secret activities of foreign governments, the military plans of an enemy etc* [5]. Щодо Oxford Dictionary, то в ньому превалюючими дефініціями є наступні: 1. a) *the ability to acquire and apply knowledge and skills*; b) *a person or being with the ability to acquire and apply knowledge and skills*; 2. a) *the collection of information of military or political value*; b) *people employed in the collection of military or political information*; c) *military or political information*; d) *information in general; news* [6]. У Cambridge Advanced Learner's Dictionary знаходимо наступні дефініції лексеми *intelligence*: 1. (noun *ability*) a) *the ability to learn, understand and make judgments or have opinions that are based on reason*; 2. (noun *secret information*) *secret information about the governments of other countries, especially enemy governments, or a group of people who collect and deal with this information* [4].

На основі дефініційного аналізу лексеми *intelligence* у системі англійської мови ми можемо визначити максимальну кількість семем, які воно може позначити. Сукупність семем однієї лексеми і утворює необхідну семантему як спосіб мовної реалізації базових концептуальних ознак досліджуваного концепту, а, отже – утворює ядро цього концепту [3].

До ядра семантичного поля входять наступні іменники (за ступенем емоційної інтенсивності):

1. *intellect, understanding, aptitude, capacity, brainpower, cleverness, astuteness, quickness, alertness, keenness, brightness, shrewdness, wit, mother wit, (common) sense, insight, perspicacity,*

perception, discernment, discretion, percipience, perspicaciousness, wisdom, sagacity, (colloq) brains, savvy, grey matter;

2. *information, knowledge, word, data, facts, advice, news, tidings, findings, (colloq) dope, low-down, info, (Brit) gen, (US) inside, poop.*

Всі прикметники лексико-семантичного поля ІНТЕЛЕКТ відображають дві сфери: інтелектуальні здібності самої людини та результати її інтелектуальної праці – об'єкти (абстрактні і конкретні).

Отже, ядро лексико-семантичного поля на позначення концепту ІНТЕЛЕКТ було виявлене за допомогою аналізу складових компонентів дефініцій лексеми *intelligence* і шляхом дослідження синонімічного ряду, який входить до складу концепту; також шляхом уточнення реального, когнітивного змісту лексеми, що репрезентує цей концепт в англійській мові та дозволяє виявити його диференційні ознаки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. – Воронеж: Истоки, 2002. – 191 с.
2. Сереброва Т. В. Поле как категория представления словарного состава // Общие проблемы строения и организации языковых категорий. – Москва: МГПУ, 1998. – 137-141 с.
3. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы. – М.: Изд-во АН СССР, 1962. – 287 с.
4. Cambridge Dictionary Online: Free English Dictionary and Thesaurus. – Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/>
5. Longman Language Activator. The World's First Production Dictionary / By D. Summers. – Harlow: Longman, 1998. – 1587.
6. Oxford Advanced Learner's Dictionary. – Режим доступу: http://oxforddictionaries.com/view/entry/m_en_gb0415170#m_en_gb0415170
7. Roget's International Thesaurus of English Words and Phrases. – Режим доступу: <http://www.bartleby.com/110/>

О. Ю. Камінська

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Н. В. Горобченко

Особливості формування навичок письма молодшого школяра ЗНЗ

Формування навичок письма має велике не тільки педагогічне, а й суспільно-виховне значення. Привчаючи першокласників до чіткого, акуратного, усталеного письма, вчитель виховує у них старанне ставлення до виконання будь-якої роботи, не лише письмової.

Як зазначається в Державному освітньому стандарті, письмо є метою і важливим засобом навчання іноземної мови. Програма 1-4 класів передбачає початковий етап навчання письма молодших школярів і ставить за мету навчання охайного, розбірливого письма [4]. На цьому етапі учні оволодівають такими навичками:

а) технічними: правильно користуватись письмовим приладдям, координувати рухи фуки під час письма, дотримуватись гігієнічних правил письма;

б) графічними: правильно зображувати букви і їх поєднання (елементи букв і букву в цілому, дотримуватись співвідношення її частин), склади, слова, словосполучення, короткі речення; писати букви з одним нахилом, дотримуватись однієї висоти й ширини букви, рівномірно розташовувати слова у рядку; писати крапку, кому, знак оклику, знак питання, тире; самостійно написати своє ім'я, адресу, оформлювати лист, листівку-вітання;

в) елементарними орфографічними: правильно визначати звуковий і буквений склад слів, написання яких відповідає їх вимові (встановлювати послідовність звуків у слові і трансформувати їх послідовно у букви).

Вироблення в першокласників розбірливого й швидкого письма за короткий час неможливе, бо ця навичка формується повільно – протягом кількох років. З приходом до школи 6-річних учнів проблема навчання письма загострилась іще більше. Це пов'язано з психофізіологічними можливостями малят. У дітей цього віку ще недостатньо розвинені дрібні м'язи кисті руки, недосконала регуляція рухів під час письма, низька витривалість

до довгочасних напружень. Діти при сприйнятті схильні звертати увагу на яскраве, емоційно-забарвлене. Однак увага їх відрізняється нестійкістю: вони вміють зосередитися лише на кілька хвилин. Діти не сприймають тривалих (більше 2-5 хвилин) монологічних пояснень учителя, тому будь-яке пояснення потрібно будувати у формі бесіди [2: 33].

У молодших школярів переважає мимовільне запам'ятовування: добре й швидко запам'ятовується те, що цікаве й викликає емоційний відгук. Тому ми вважаємо, що актуальним є застосування ігрових прийомів, що дозволяє створити умови для довільного засвоєння дітьми всіх мовних засобів (лексики й мовних зразків) у процесі захоплюючої взаємодії один з одним. Гра – регулятор усіх життєвих позицій дитини [1: 12]. Навчальні ігри допомагають зробити процес навчання іноземної мови цікавим і захоплюючим. Почуття рівності, атмосфера захопленості дають можливість учням перебороти незручність, скутість, втому та зняти мовний бар'єр. Коли дитині цікаво, вона легко концентрує увагу й виконує дані їй завдання, особливо, якщо вони несуть ігровий характер. Ігри допомагають дітям стати творчими особистостями, навчають творчо ставитися до будь-якої справи, а значить виконувати її якісно, на більш високому рівні [3].

Таким чином, письмо – комплексний вид навчальної діяльності. Воно складається з багатьох структурних компонентів, умінь і навичок, оволодіння якими – складний, тривалий і нелегкий процес для учнів початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильєв В. А. Обучение английскому произношению в средней школе: Пособие для учителей / В. А. Васильев. – М.: Просвещение, 1979. – 144 с.
2. Вашуленко М. С. Навчання в 1 класі / М. С. Вашуленко. – К.: Рад. шк., 1991. – 495 с.
3. Витлин Ж. Л. Эволюция методов обучения иностранным языкам в XX в. / Ж. Л. Витлин // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 2. – С. 53-56.
4. Державний освітній стандарт з іноземної мови. – К.: Ленвіт, 1998.

І. В. Керного

Національний технічний університет України "КПІ"

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. О. Федорова

Особливості перекладу неологізмів французької мови українською

Нові слова та нові значення старих слів народжуються у різних сферах мовленнєвої діяльності. Французька дослідниця Ф. Кюзен-Берш слушно зауважує, що неологізм є особливим явищем з погляду взаємодії мови і мовлення, оскільки мова збагачується новими одиницями завдяки мовленнєвим актуалізаціям, які викликані позамовними чинниками [1: 25].

Ж.-Ф. Саблероль у книзі "Неологія у сучасній французькій мові. Розгляд концепту і аналіз недавніх новотворів" [6] подає різні погляди на природу та типи неологізмів. К. Ажеж розрізняє типи неологізмів за їхніми джерелами: спонтанне словотворення, усвідомлене словотворення (зокрема, в термінології), а між ними – авторські новотвори. Серед основних причин виникнення неологізмів: розвиток світу, розширення міждержавних культурних зв'язків, розвиток науки й техніки, потреба в експресивності. Як наслідок, у французькій і українській мовах з'явилися слова типу *ordinateur* – комп'ютер, *imprimante* – принтер [4].

Разом з тим принцип економії часто спонукає до запозичення чужих слів на позначення нових понять. При цьому чужомовні слова здатні витіснити власні новотвори. Саме така доля спіткала термін *електронно-обчислювальна машина* (ЕОМ), який не витримав конкуренції з англіцизмом, а запропонований замість нього неологізм *обчислювач* не прижився на українському ґрунті. Тож у французько-українському перекладі неологізмів ми часто змушені користуватися англіцизмами, а от зворотній напрямок перекладу, як правило, цього не передбачає. Це наштовхує на думку, що процеси неології активніше проходять у французькій мові порівняно з українською. Деякі мовознавці, зокрема А. Рей, головний упорядник словників Робера і автор нещодавно виданої книжки "Відкриття слова" (*A mots découverts*) [5], відносять запозичення до неологізмів, включаючи у цю категорію як зовнішні, так і внутрішні запозичення (з територіальних діалектів, професійних жаргонів тощо). Зокрема, до

центральнофранцузької норми увійшли слова: *courriel*, утворене методом телескопії у канадському варіанті французької мови на базі словосполучення *courrier électronique* (ел. пошта). З професійного жаргону запозичено слово *voyagiste* "турагент", яке зайвий раз засвідчило високу продуктивність форманта *-iste* у творенні французьких неологізмів [7].

Прийом семантичного калькування широко застосовується при перекладі новотворів у галузі термінології, які виникли в наслідок метафоричного переосмислення звичайних слів. У такий спосіб у сфері інформатики з'явилась *мишка* (англ. mouse, фр. souris). Однак прийом семантичного калькування не є ефективним у разі перекладу неологізмів метафоричного походження, які мають яскраво виражене національне забарвлення і виступають, зокрема, у ролі евфемізмів. Застосування власних моделей словотвору сприяло появі неологізмів *la mercatique* і *le monitoring* на заміну англіцизмів *marketing* і *monitoring*. Тема неологізмів та їх перекладу є надзвичайно цікавою і невичерпною. Її не можна розкрити в межах короткої розвідки і навіть розлогої монографії. Подальша розробка цієї теми сприятиме більш детальному дослідженню проблеми відтворення французьких неологізмів українською мовою [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Cusin-Berche F. Les mots et leurs contextes. – Paris, 2003.
2. Lindenberg D. Le rappel à l'ordre. – Paris, 2002.
3. Mitterand H. Les mots français. – Paris, 1981.
4. Mounin G. Quelques observations sur le lexique français d'aujourd'hui // Europe, № 738, octobre 1990, p. 10.
5. Rey A. A mots découverts. – Paris, 2006.
6. Sablayrolles J.-F. La néologie en français contemporain. Examen du concept et analyse de productions néologiques récentes. – Paris, 2000.
7. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. – Київ, 2007.

А. А. Когадеева

Донецкий национальный университет

Научный руководитель: канд. филол. наук, доцент А. В. Чигирёва

Семантические особенности космонимов в современном английском языке

В статье анализируются лексико-семантические особенности космонимов, а именно наименования созвездий, звезд, входящих в эти созвездия, и астероиды, как часть лексической системы современного английского языка.

Материалом исследования являются наименования космических объектов, извлеченных из различных лексикографических источников на английском языке. Общее количество выборки составило 840 лексических единиц (далее – ЛЕ). Были проанализированы созвездия (88 ЛЕ), звезды (352 ЛЕ), которые входят в эти созвездия, и астероиды (400 ЛЕ).

Новизна данной работы состоит в том, что впервые были проанализированы наименования звезд, созвездий, астероидов в современном английском языке с точки зрения их лексических особенностей.

В ходе исследования были выявлены следующие семантические особенности:

В основу наименований созвездий и звезд положены существительные [2; 3; 4].

Напр.: англ. *the Balance* "Весы", *the Wolf* "Волк", *the Altar* "Жертвенник", *the Clock* "Часы".

Названия созвездий и звезд взяты от наименований:

- животных (*the Bear* "Большая Медведица", *the Hare* "Заяц", *the Giraffe* "Жираф", *the Fox* "Лисичка");
- людей (*the Twins* "Близнецы", *the Sculptor* "Скульптор");
- неодушевленных предметов (*the Triangle* "Треугольник", *the Arrow* "Стрела", *the Boat* "Лодка");
- частей тела (*the Belly* "Живот", *the Shoulder* "Плечо", *the Knee* "Колено");
- предметов одежды (*the Belt* "Пояс", *the Cover* "Покров");
- мифических существ (*the Dragon* "Дракон", *the Unicorn* "Единорог", *the Winged Horse* "Пегас");
- абстрактных существительных (*the Joy* "Радость", *the Maidenhood* "Девичество", *the Blaze* "Пламя", *the Glance* "Блеск");

– имен собственных, в частности людей, царей и героев (*the Hero* "Персей", *the King* "Цефей", *the Princess* "Андромеда", *the Seated Queen* "Кассиопея").

Наименования астероидов имеют разнообразные культурные и географические источники. Они были взяты из мифов, сказаний, романов, а также из опер (*Carmen* "Кармен", *Bianca* "Бьянка", *Lola* "Лола"). В основе лежат названия географических объектов всего мира, которые охватывают различные временные отрезки [1; 3; 4].

Названия астероидов имеют различное происхождение. Так, например, встречается множество имен греческого и римского происхождения. В наименованиях астероидов присутствуют кельтские, норвежские, французские, немецкие и испанские корни (*Belisana* "Белизана" – Кельтская богиня, *Ilse* "Ильза" – легендарная немецкая героиня, *Yrsa* "Ирса" – известная королева в норвежской мифологии).

В течение долгого времени использовались только женские (или феминизируемые) названия (*Victoria* "Виктория", *Fortuna* "Фортуна", *Lutetia* "Лютеция"). Лишь астероиды, имеющие необычные орбиты, получали мужские имена (например, *Ikar* "Икар", приближающийся к Солнцу ближе Меркурия).

Поскольку число астероидов начало превышать сотни, и, в конечном счете, тысячи, исследователи начали давать им все более фривольные названия, напр., англ. *Petrina* "Петрина" и *Seppina* "Сеппина".

Был выделен **смешанный тип наименований астероидов**, в основе которых лежат имена:

– героинь мифов (*Kassandra* "Кассандра", *Elektra* "Электра", *Antigone* "Антигона", *Hermione* "Гермиона", *Medusa* "Медуза", *Medea* "Медея");

– ученых, философов и их жен, сестер и матерей (*Beatrix* "Беатрикс", *Sylvia* "Сильвия", *Thyra* "Тира");

– литературные героини (*Undina* "Ундиона", *Una* "Уна", *Loreley* "Лорелей", *Ophelia* "Офелия", *Elsa* "Эльза", *Isolda* "Изольда");

– имена дочерей и жен астрономов (*Aline* "Алина", *Florentina* "Флорентина", *Erna* "Эрна", *Hedda* "Хедда", *Henrietta* "Генриэтта", *Adelinda* "Аделинда");

– имена ученых – открывателей (*Lamberta* "Ламберта", *Dembowska* "Дембовска", *Gabriella* "Габриэлла");

- названия географических объектов (*Austria* "Австрия", *Russia* "Россия", *Germania* "Германия", *Chicago* "Чикаго", *Vienna* "Вена");
- имена священнослужителей (*Martha* "Марта", *Lacrimosa* "Лакримоза", *Barbara* "Барбара", *Huberta* "Берта");
- абстрактные существительные (*Philosophia* "Философия", *Photographica* "Фотографика").

Изучая семантические особенности космонимов, приходим к выводу, что конфигурация каждого созвездия, его форма всегда представляет широкие возможности для интерпретации, и в своих названиях наши предки исходили не из принципа максимальной схожести, а из принципа максимальной важности.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Dictionary of Minor Planet Names. Fifth edition. Prepared on Behalf of Commission 20 Under the Auspices of the International Astronomical Union, Lutz D. Schmadel. – 1573 p.
2. Dictionary of Modern Star Names. Kunitzsch Paul, Smart Tim. London Press, 2006. – 76 p.
3. Longman Dictionary of Contemporary English. Third edition. – London Group Limited, 2000. – 1696 p.
4. Oxford Advanced Learning's Dictionary of Current English. – Oxford University Press. – 1998. – 1428 p.

О. А. Кокорева

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова

Мовленнєвий акт натяку в публіцистичному тексті

Початок нового століття відзначився зацікавленістю у сфері комунікативної лінгвістики, наслідком цього є зростання кількості робіт у сфері прямої та непрямої комунікації, а саме – імпліцитних мовленнєвих актів. *Актуальність* дослідження мовленнєвого акту натяку в публіцистичному тексті полягає у великій значущості феномену натяку у людському спілкуванні. *Метою* статті є висвітлення ролі імпліцитного вираження мовленнєвого акту натякання в публіцистичних текстах.

Матеріалом слугують фрагменти політичних оглядів з газети "The New York Times".

Натяк, як правило, розуміється як слово або вислів, що не повністю щось розкриває, а лише створює умови для здогадування або те, що нагадує собою про кого, що-небудь або подібне до когось, чогось [3; 741]. Ф. С. Бацевич визначає натяк як мовленнєвий акт з текстовим імпліцитним змістом. Текстовий імпліцитний зміст – це інформація, яка відповідає явним комунікативним намірам адресанта. Комунікативні наміри адресанта залежать від контексту й ситуації, у межах яких висловлений зміст. Тобто текстовий імпліцитний зміст можна також визначити як імпліцитну інформацію, продуковану в таких контекстно-ситуативних умовах, які змушують адресата сприйняти його [1; 157-158].

Натяк не можна назвати ґрунтовно дослідженим явищем, оскільки цей мовленнєвий акт є розглянутим на матеріалі французької мови у дисертаційному дослідженні Р. В. Хвощевського та на матеріалі німецької мови у дисертаційному дослідженні О. М. Белозьорової. Натякання визначається як імпліцитний мовленнєвий акт, критеріальними ознаками якого є обов'язкова реалізація імпліцитної пропозиції та інтендованість, оскільки в ситуації натякання мовець завжди має додаткову перлокутивну мету – вплинути на адресата таким чином, щоб той вивів натяк. Мовленнєвий акт натякання є дискурсивно-мовленнєвою взаємодією мовця і адресата, у ході якої ними конструється певна інтендована імпліцитна пропозиція – натяк [2].

Р. В. Хвощевський стверджує, що натяк являє собою тип мовленнєвої поведінки, спрямований на виконання певних комунікативних завдань. Ілокутивна маніпуляція розглядається як ключова ланка такої стратегії, її незмінний мовленнєвий механізм [6]. Автори книги "Культура русской речи" С. І. Виноградов та О. В. Платонова визначають, що найбільш поширеним способом непрямого інформування є натяк і навіть визначають 6 різних способів натякання: 1) через невизначеність; 2) через посилення; 3) через доповнюваність; 4) через апеляцію до інтересів; 5) через двозначність та 6) через алегорію. Автори зазначають, що в основі механізму розгадування натяку завжди лежить найпростіша мисленнєва операція – аналогія [4; 88].

У дисертаційному дослідженні А. А. Тютенка, де розглядається структура та функції натяку в пресі німецькомовних країн, стверджується, що добір асоціацій, які передаються читачеві газети або журналу у вигляді натяків, здійснюється під впливом деяких елементів "вертикального контексту", наприклад, вже готових натяків у висловленнях інших осіб, які комунікатор цитує в публікації, якщо вони співпадають з його власними асоціаціями. Автор називає три основні функції преси, у реалізації яких бере участь натяк в публіцистичному тексті: інформативній, полемічній та розважальній; а також говорить про те, що натяк використовується саме для передачі точки зору комунікатора або осіб, про яких йдеться в публікації. За А. А. Тютенком сфери використання натяку, характерні для преси – це гумор, іронія та комплекс естетико-композиційних прийомів, який в семіотиці отримав назву "відсторонення" [5]. В англомовній пресі в більшості випадків має місце іронія, що може бути проілюстровано таким прикладом:

(1) *In a statement, Matthew Miller, a Justice Department spokesman, said the administration was "pleased" that Mr. Ghailani would face a lengthy prison sentence because of his role in the embassy bombings.*

Тут словосполучення *the administration was "pleased"* відображає ставлення адміністрації президента до подій. Компонент *pleased* створює натяк на легку іронію шляхом прямо протилежного значення слова "pleased", оскільки останнє взято в лапки. Непряму іллокуцію можна зобразити таким чином: адміністрація Президента зовсім не задоволена рішенням суду.

Отже, викладене вище свідчить про те, що мовленнєвий акт натяку може розглядатися не тільки як імпліцитний мовленнєвий акт, а і як мовленнєва стратегія, що видно у публіцистичних текстах, оскільки автор тим самим за допомогою натякання впливає на читача, доносячи свою думку в експліцитний та імпліцитний спосіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с. (Альма-матер)

2. Белозьорова О. М. Дискурсивні властивості мовленнєвого акту натякання (на матеріалі сучасної німецької мови): Автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2007. – 20 с. – укр.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. – 1728 с.

4. Виноградов С. И., Платонова О. В. и др. Культура русской речи: Учебник для вузов. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА М, 1999. – 560 с.

5. Тютенко А. А. Структура і функції алюзії в пресі Німеччини, Австрії та Швейцарії / Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харківський Національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2000. – 20 с. – укр.

6. Хвощевський Р. В. Натяк як мовленнєва стратегія (на матеріалі сучасної французької мови) / Автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.05 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 20 с. – укр.

М. І. Коновальчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Ф. Соловійова*

Невербальні чинники імпліцитної інформації англомовного рекламного дискурсу

У сучасних реаліях суспільного життя надзвичайно важливу роль відіграє масова комунікація, одним із видів якої є комерційна реклама, яку досліджували в рамках теорії аргументації (А. Д. Белова), лексичних особливостей (Д. Огілві), комунікативно-прагматичних особливостей рекламного тексту (О. В. Анопіна, Н. Л. Волкогон, І. П. Мойсеєнко). Разом з тим аналіз досліджень свідчить, що питання невербальних чинників комунікації у рекламі розкриті недостатньо. Наше дослідження присвячене виявленню впливу невербальних чинників імпліцитної інформації на ефективність реклами.

Рекламу ми розглядаємо як особливий вид дискурсу, що може бути досліджений з позицій дискурсивного аналізу. Сучасне мовознавство пропонує різні підходи до вивчення

дискурсу: дискурс – як явище проміжного порядку між мовою, спілкуванням, мовною поведінкою з одної сторони, і текстом, що фіксується з іншої [1: 276]. Дискурс – процес живого вербалізованого спілкування, що характеризується великою кількістю відхилень від канонічного писемного мовлення [1: 277].

Узагальнюючи підходи щодо трактування сутності поняття рекламний дискурс, О. Ткачук-Мірошніченко розглядає його як особливу складну комунікативну подію, особливий вид мовлення, який отримав текстову форму, розуміння якого можливе лише при врахуванні нелінгвістичних факторів [2: 4]. Вчена наголошує, що аналіз дискурсу неможливий без аналізу його інформаційного простору. На практиці паралінгвістичні засоби комунікації у рекламному дискурсі реалізуються через *імплікацію* – особливий спосіб передачі інформації, який не отримує прямої вербалізації, але індикується експліцитними вербальними та невербальними елементами – маркерами [2: 5]. Так комунікація може здійснюватись зразу по декількох каналах: словесному, інтонаційному, міміко-жестикуляційному.

Паралінгвістичні елементи активно впливають на творення змісту інформації. Це спостерігаємо на прикладі англomовної комерційної реклами компанії Intel. У рекламному ролику цієї компанії парашутист із шаленою швидкістю летить у напрямку землі, але частина його парашута відсутня. Імітується ситуація, коли комп'ютер перевантажений і не може здійснити якусь операцію. Це підкреслюється мімікою парашутиста: стиснуті губи, рвучкі рухи та очікувальний погляд у сторону парашута. По-черзі з'являються вікна "Processing parachute", "Please wait", та супроводжуваний голосом напис: "Need a Pentium Two processor?".

У випадку, якби автор використав лише вищезазначені вербальні засоби, реклама не була б зрозуміла. Також важливим фактором є створення ситуації, яка передбачає небезпеку для життя. Збереження життя є базовою людською потребою, і в ролику автор показує як за допомогою рекламованого продукту можна задовольнити цю потребу.

Таким чином, завдяки паралінгвістичним засобам реклама набуває експресивності та сенсу. Імпліцитність відіграє роль емоційного підсилення у сприйнятті рекламного продукту, сприяє ефективності впливу реклами на споживача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / М. В. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 476 с.
2. Ткачук-Мірошніченко Т. О. Імплікація в рекламному дискурсі: автореф. дис ... канд. філол. наук / Т. О. Ткачук-Мірошніченко. – Київ, 2001. – 18 с.

І. В. Коробейник

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

С. Н. Денисенко

Вербалізація акціонального коду культури у німецькій фразеологічній картині світу за романом Анни Зегерс "Сьомий хрест"

Мова як пізнавальне знаряддя кодування та трансформації знань є не лише внутрішньою здатністю людини, а й створена незалежно від конкретного індивіда, нав'язуючи йому при засвоєнні свій спосіб категоризації й концептуалізації світу та внутрішнього рефлексивного досвіду етносу [1: 370].

Інформаційно-когнітивний простір людини як середовище кодування інформації можна описати як співвідношення інформації й культури. При цьому код культури можна розглядати як сукупність знаків (символів) і їх комбінацій, які містяться в будь-якому предметі матеріальної і духовної діяльності людини, та спосіб їх інтерпретації [2: 228].

Метою нашого дослідження є аналіз акціонального фразеологічного коду культури на матеріалі роману Анни Зегерс "Сьомий хрест".

Будь-який текст містить у собі інформацію, яка закодована у певних поняттях, структурах, кодах. З-посеред різних типів кодів тексту найбільш продуктивним для прочитання саме художніх творів є акціональний код – код подій і вчинків, що вкладаються у причинно-подієві й хронологічні ланцюжки. Логіка акціонального ланцюжка обумовлена не формальними законами умовиводів, а авторськими поглядами та думками. Хронологічна та логічна послідовність подій забезпечують свого роду

природність, зрозумілість, легкість для сприймання будь-якого твору.

У результаті проведеного аналізу роману "Сьомий хрест" було виділено окремі акціональні ланцюжки, виражені фразеологічними одиницями (ФО). Семеро засуджених концентраційного табору здійснили втечу. Їх дії, вчинки, поведінка, а також обставини, які склалися навколо, зумовлювали провал чи то ж навпаки успіх (як у випадку з головним героєм Георгом Гейслером) втечі. Так, безпосередньо під час втечі з табору, щоб підкреслити хвилювання, настороженість, страх, невпевненість у діях головного героя, були використані, наприклад, наступні ФО: *den Atem anhalten, in der Haut stecken, im Auge haben, dem Tod entrinnen, in Aufruhr sein, aus der Betäubung erwachen*. Уникаючи переслідувань та шукаючи допомоги, Георг зважував свої дії та намагався бути обережним: *den Entschluss fassen, in Acht nehmen, kalt und klar überlegen*. І врешті-решт він досяг своєї мети, не зраджуючи своїх ідей та поглядів.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що акціональний код культури як тип коду наративного тексту відіграє важливу роль у аналізі та безпосередньому сприйманні закодованої в тексті інформації, так як він за допомогою різних лексико-граматичних засобів дозволяє простежувати події твору та аналізувати дії персонажів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник / МОН України. – Полтава: Довкілля-К., 2008. – С. 425.
2. White L. A. The Concept of Culture / L. A. White // American Anthropologist. – Wash., 1969. – Vol. 61. – P. 251.
3. Seghers A. Das siebte Kreuz / Verlag für fremdsprachliche Literatur. – M. 1949. – S. 406.

Я. А. Кранчатова

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: доктор пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва

Тестові завдання як засіб само- і взаємоконтролю рівня сформованості англомовної компетенції в аудіюванні у майбутніх філологів

Можливості само- і взаємоконтролю (СВК) повною мірою не реалізовані в умовах вищих навчальних закладів (ВНЗ). Вважаємо, що ці можливості можуть бути реалізовані під час практичних занять майбутніх філологів з англійської мови і вбачаємо засобом реалізації СВК рівня сформованості англомовної компетенції в аудіюванні (АКА) саме тестовий контроль (ТК).

Тестуванню, як засобу контролю надають перевагу багато вчених як в Україні, так і за кордоном: (Л. В. Банкевич, В. О. Коккота, Н. І. Красюк, С. Ю. Ніколаєва, Е. Л. Носенко, О. П. Петрашук, Ф. Н. Рабінович, І. А. Рапопорт, Р. Сельг, І. Соттер, L. F. Bachman, R. Lado, K. Morrow, A. S. Palmer та інші).

Для СВК рівня сформованості АКА ми використовуємо ТЗ. За В. О. Коккотою, ТЗ – це мінімальна одиниця тесту, яка передбачає вербальну чи невербальну реакцію тестованого [1: 8]. ТЗ дозволяють студентам здійснювати рефлексію, самоаналіз власного рівня володіння АКА, визначати ступінь засвоєння матеріалу, спостерігати за динамікою власного навчання, оцінювати результати своєї мовленнєвої та навчальної діяльності.

Ефективним засобом реалізації СВК рівня сформованості мовленнєвої компетенції в аудіюванні є комп'ютерна програма "Hot Potatoes", що дозволяє викладачам самостійно, не залучаючи програмістів, створювати інтерактивні навчально-контролюючі ТЗ. Програма складається з **5 прийомів тестування**: 1) **вікторина** (або питання з множинним вибором відповіді, короткою відповіддю відкритого типу, вибором декількох правильних відповідей, змішаним типом відповідей) – **JQuiz**; 2) **заповнення пропусків** – **JCloze**; 3) **зіставлення або добір** – **JMatch**; 4) **кросворд** – **JCross**; 5) **послідовне розташування** – **JMix**.

За допомогою блоку **JQuiz** або **вікторина** можуть бути створені ТЗ для СВК рівня сформованості АКА на основі питань і різноманітних варіантів відповідей: а) множинний вибір (*multiple choice*) – одна правильна відповідь з декількох варіантів. Цей прийом є найрозповсюдженішим серед прийомів тестування. ТЗ такого типу важче розробляти, але їх виконання займає менше часу, а результати легко оцінюються [2: 60]. При наявності 4-х альтернатив вірогідність угадування правильної відповіді дорівнює 25%. Вважаємо, що цей тип ТЗ доцільно використовувати при перевірці вміння розуміти деталі, специфічну та загальну інформацію аудіотексту, а також опосередковано лексичні, граматичні та фонові знання; б) вибір декількох правильних відповідей (*multi-select*); в цьому типі ТЗ тестованому пропонується вибрати декілька правильних варіантів із запропонованих, тоді як при множинному виборі пропонується одна правильна відповідь. Цей прийом використовується здебільшого для перевірки вмінь розуміти деталі аудіотексту; в) коротка відповідь (*short answer*) – коротка відповідь відкритого типу, що вводиться за допомогою клавіатури. ТЗ такого типу може використовуватись для однозначної відповіді. Наприклад, для перевірки рівня сформованості фонових, граматичних, знань тощо; г) "змішаний" варіант відповіді (*hybrid*) – поєднує питання з відповіддю відкритого типу та відповіддю множинного вибору: після неодноразового введення неправильної відповіді, ТЗ з короткою відповіддю відкритого типу трансформується в ТЗ множинного вибору. На нашу думку, цей прийом доречно використовувати для СВК знань (граматичних, лексичних, фонових), рецептивних навичок, вмінь детального розуміння аудіоповідомлення, мовної і смислової антиципації.

Прийом **заповнення пропусків** або "**Gap-filing**", а в "Hot Potatoes" **JCloze** має діагностичну функцію, тому що завдяки цьому прийому можна перевірити мовну компетенцію (лексичні, граматичні, фонові знання, що засвоїли студенти під час вивчення певної теми, рецептивні лексичні й граматичні навички) студентів, а також перевіряється вміння вилучати інформацію глобального та детального характеру. В ТЗ "Заповнення пропусків" передбачаються підказки до пропущених слів, які укладач може ввести (переклад, синонім, антонім, тлумачення, початкова буква слова тощо).

За допомогою прийому **добір (зіставлення)** або **JMatch** можливі такі варіанти зіставлень: *слово – синонім, слово – антонім, дефініція – термін, фраза – тлумачення, слово – переклад, слово – зображення, ціле – частина, об'єкт – дія, суб'єкт – типове висловлювання, відгадування предмета / явища за означенням, знаходження пар слів чи речень за якоюсь ознакою* тощо. В цьому випадку за допомогою СВК перевіряються вміння розуміти деталі аудіотексту.

Для застосування прийому **кросворд** або **JCross**, викладачу необхідно ввести тлумачення слів, які використовуються для створення кросворду. Тлумаченнями можуть бути дефініції, синоніми, антоніми, а також приклади речень і словосполучень, в яких слова кросворду пропонуються в контексті. За допомогою цього прийому СВК піддаються вміння детального розуміння аудіотексту.

Прийом **послідовне розташування** – **Jmix** полягає у створенні ТЗ, в яких необхідно встановити правильну послідовність букв у слові, слів у реченні, речень у тексті відповідно до послідовності подій аудіотексту. Завдяки цьому прийому перевіряється вміння студентів розуміти аудіотекст детально, тобто членувати текст на логіко-сміслові частини і встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту, а отже й утримувати в пам'яті хронологію подій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Коккота В. А. Лингводидактическое тестирование: науч.-теорет. пособие / В. А. Коккота. – М.: Высш. шк., 1989. – 127 с.
2. Петрашук О. П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі: Монографія / Петрашук О. П. – К.: Видавничий центр КДЛУ, 1999. – 261 с.
3. Hot Potatoes Home Page [Електронний ресурс]. / Режим доступу: <http://hotpot.uvic.ca/>

Г. І. Кременецька

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу О. М. Мосейчук*

Явище мовленнєвого впливу та підходи до його вивчення

Спілкування – складний багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми, що породжується потребами у спільній діяльності і включає обмін інформацією, сприймання, розуміння іншої людини, вироблення єдиної стратегії взаємодії суб'єктів, спрямованої на зміни у стані, поведінці та особистісно-сміслових особливостях партнера. У сучасних умовах провідним є мовне спілкування або вербальна комунікація, що реалізується за допомогою мовлення.

Мовленнєвий вплив (МВ) було вперше виділено як самостійна наукова проблема на перетині ряду напрямків психології та соціології, лінгвістики і філології з початку 70-х років. В даний час МВ продовжує залишатися актуальною сферою дослідження. Даній проблемі приділяли увагу такі науковці та лінгвісти: Іссерс О. С., Шмелева Т. В., Леонтьев О. О., Ларіна Т. В., Белова А. Д., Бондалетов В. Д., Головин Б. Н. та інші.

Об'єктом дослідження є мовленнєвий вплив як складний психолінгвістичний процес. Предметом дослідження є вивчення поняття мовленнєвого впливу з точки зору різних підходів. Метою дослідження є вивчення природи мовленнєвого впливу, визначення ідіоматичних засобів мовленнєвого впливу (на матеріалі англомовного публіцистичного дискурсу).

МВ в широкому розумінні – це будь-яке мовне спілкування, взяте в аспекті його цілеспрямованості, цільової обумовленості, це мовне спілкування, описане з позиції одного з комунікантів, коли він розглядає себе як суб'єкт впливу, а свого співрозмовника – ж об'єкт [2: 5].

У вузькому розумінні мовленнєвий вплив – це вплив людини на іншу людину або групу осіб за допомогою мови та супровідних невербальних засобів для досягнення поставленої мовцем мети – змінити поведінку адресата, його настанови, наміри, уявлення, оцінки тощо під час мовної взаємодії [1: 94]. Іншими словами, це приховане цілеспрямоване маніпулювання

свідомістю та діяльністю людини, що може бути і позитивним, і негативним явищем [1: 95].

Існують різні підходи до вивчення явища МВ: психологічні аспекти; соціолінгвістичні аспекти; культурологічні аспекти; лінгвістичні аспекти.

Згідно з теорією комунікації, будь-яке висловлювання, крім локутивного та ілокутивного значень, може мати перлокутивний ефект – впливати на того, хто сприймає певне повідомлення. Будь-яка взаємодія між людьми означає протистояння особистості, а з психологічного та психолінгвістичного поглядів вплив щільно пов'язаний з процесами сприйняття та розуміння інформації, з потребами, станом реципієнта тощо.

З точки зору соціолінгвістики мовленнєвий вплив виступає процесом взаємодії, взаємовпливу учасників спілкування у соціумі. Мовленнєвий вплив може залежати від ряду факторів: віку, статусу особи, його соціальної ролі тощо.

З позиції лінгвокультурології МВ розглядається як процес взаємодії членів лінгвокультурної спільноти, що незважаючи на свій універсальний характер відзначається певними національними особливостями та відмінностями.

МВ з точки зору лінгвістики визначається як діяльність адресанта й адресата у процесі інформаційного обміну та впливу на співрозмовника, що виражається за допомогою вербальних та невербальних засобів мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Лисоченко Л. В. Убеждение как назначение судебной речи в дидактическом и методическом освещении // Личность, речь и юридическая практика. – № 6. – Ростов-н / Д., 2003. – 248 с.
2. Тарасов Е. Ф. Речевое воздействие: методология и теория // Оптимизация речевого воздействия. – М., 1990. – 239 с.

Ю. А. Кривякина

Донецкий национальный университет

Научный руководитель: старший преподаватель

Е. В. Трофимова

Основные трудности в обучении чтению на начальном этапе и приёмы работы над ними

Поскольку чтение включает *технический аспект* и *смысловой*, выделяют **два этапа в обучении чтению**: обучение технике чтения и обучение чтению как виду речевой деятельности. Данная статья рассматривает первый этап обучения, который заключается в развитии навыка озвучивания слов с опорой на моторно-слуховые соответствия графическим образам. **Основные трудности** на данном этапе связаны с графическими и орфографическими особенностями английского языка и дифференциацией звуко-буквенной системы родного языка и английского [4: 177]. Поэтому следует уточнить, что все сказанное ниже относится к украинским школам, где языком преподавания может быть украинский либо русский язык, однако и тот и другой изучаются как один из основных предметов.

Изучение современных УМК и пособий для начальных классов (О. Д. Карпюк, В. М. Плахотник, Н. А. Бонк, В. И. Скульте и др.) показывает, что начинать подачу различных **типов чтения гласных** представляется наиболее целесообразным со слов, состоящих из одного закрытого слога. Это можно объяснить тем, что в таких словах буквы о, і, е – очень близки по своему графическому и звуковому образу к буквам украинского языка о, і, е (в первом случае и русского). Сложностью может стать артикуляция звука / æ / и соотнесение его с графическим символом а, который может быть отработана в парах слов с оппозицией звуков / æ / – / е /: rap – pen, cat – ket и / æ / – / л /: rap – run, cap – cup.

Отработать дифференциацию звуков можно также в заданиях типа: подпиши звук, вставь букву, найди слова, которые рифмуются, распредели по столбикам (игровой вариант – "разложи по корзинкам" – см. Рис. 1), и т. д.

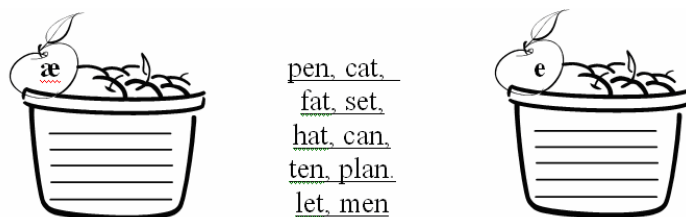

Рис. 1 Карточка "Фонетические корзинки"

Среди **согласных** наименьшую трудность представляют буквы, которые полностью соответствуют эквивалентам родного языка (К, к, М, Т). Для закрепления навыков техники чтения с первых же уроков можно использовать строчки "беговые дорожки" – состоящие из слов, каждое последующее из которых минимально отличается от предыдущего:

- at, an, can, cat;
- in, it, at, cat:
- it, in, on, not, nit;
- pen, pin, spin, spit, spot, stop.

Трудности обычно вызывают буквы g, n, m, p из-за их графического сходства с буквами д, п, т, р соответственно. Для решения данной проблемы можно использовать специальные упражнения в чтении пар слов (или даже цепочек из трёх слов в случае с буквами г, р, n), в которых первое слово, предупреждая ошибку учащегося, содержит букву соответствующую русской (д, п, т или р), а второе – букву, которая может быть прочитана неправильно:

ten – men
till – mill
rot – pot – not
rill – pill – nill

Таким же образом может быть отработана дифференциация чтения буквосочетаний и входящих в них буков (h – sh, h – ch, t – th, o – oo, etc).

Итак, названные выше методы и приёмы работы направлены на формирование у учащихся умения осознанно определять звукобуквенные соответствия на основе правил чтения, и в то же время выработку автоматизированных навыков восприятия целых слов. Однако правила, которые на начальном этапе неизбежно носят обобщающий характер, оказываются осложнёнными большим количеством исключений. Как следствие снижается их ценность. В связи с этим считается нежелательным полагаться исключительно на упражнения в

считывании однотипных рядов слов с заданными орфограммами [3: 86]. Работа над словами в коммуникативных сочетаниях рассматривается как наиболее эффективная для усвоения их целостного образа [2]. Примерами такой работы являются упражнения по считыванию однотипных словосочетаний, разбитие предложений на синтагмы и напротив – наращивание синтагм и предложений новыми членами.

Многие методисты опираются в обучение чтению на **принцип устного опережения**, который снимает такие трудности как усвоение звукового образа слова и его значения – образцы, накопившиеся при обучении аудированию и говорению, обобщаются на основе правил звукобуквенных соответствий. Необходимые для этого комбинаторные и прогнозирующие способности можно улучшать путем работы на *восполнение слов по их частям* и на *восполнение пропущенных элементов фразы, предложения, позднее связного текста* [1: 35].

Таким образом, различные методы обучения технической стороне чтения сосредоточены на преодолении отдельных проблем, при этом оставляя не решёнными другие. Поэтому для обучения технике чтения предлагается **сочетать различные методы**, учитывая при этом обозначенные трудности.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке: пособие для учителей / З. И. Клычникова. – М.: Просвещение, 1973. – 224 с.
2. Клестова И. Л. Формирование навыков техники чтения на английском языке через использование комплексов упражнений коммуникативной направленности на начальной ступени обучения / И. Л. Клестова. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/417047>
3. Очерки методики обучения чтению на иностранных языках / И. М. Берман, В. А. Бухбиндер, Ф. Г. Агаева. – К.: Вища школа, 1977. – 175 с.
4. Рогова Г. В., Верещагина И. Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе: Пособие для учителя / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина. – М.: Просвещение, 1988. – 224 с.

О. А. Кузик

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. С. Бик

Вербальна атака у заголовках англомовних медіа-текстів

У сукупності з технологіями контентоутворення та широким спектром мовних знаків особливості інвективного фреймування в медіа-текстах визначає і власне організація текстового матеріалу. Поява знаків мовленнєвої агресії в сильній позиції тексту свідчить про їх актуалізацію в "передтекстовому" (за визначенням І. Р. Гальперіна) комплексі мас-медійного тексту і його ключовому елементі – заголовку, який, на думку дослідників, не лише визначає ракурс прочитання усього повідомлення, а й впливає на сприйняття та, як засіб компресії змісту, асиміляцію інформації, забезпечуючи тим самим реалізацію глобальної волюнтативної функції ЗМІ [1: 17; 2: 129]. Продовжуючи цю думку, можемо припустити, що виокремленні дослідниками функції заголовку також сприяють реалізації деструктивних комунікативно-прагматичних інтенцій, модифікації інтенціоналу референта-інвектума, а отже є засобом інвективного фреймування медіа-повідомлення.

Власне предметний зміст пропозиції та оцінний елемент, що в сукупності визначають природу інвективного фреймування, визначають особливості актуалізації агресивного семантичного компоненту у заголовку. Послуговуючись інструментарієм диктуму (Д) та модусу (М) введеного Ш. Баллі на позначення предметного змісту висловлювання та результатів активних мисленнєвих операцій над ним, дозволило нам виокремити чотири схеми інвективного фреймування (ІФ) заголовків медіа-текстів в залежності від особливостей актуалізації агресивного компоненту в семантичній структурі висловлювання (ХІ):

1) [ІФ] = Д <-> М

Для конструкцій даного типу характерна чіткість вираження диктумної семантики висловлювання, що містить агресивний компонент. Адресант обмежується констатацією та схематичною оцінкою, яку надалі послідовно аргументує через текстову деталізацію, що не зазнає смислової та оцінної модифікації. З цією метою у поданих назвах медіа-текстів використано негативно забарвлені експресеми (позаетикетні мовні засоби,

обсценна лексика, образні номінації), імперативні конструкції, які значно знижують аргументативність висловлювання та тривожна лексика. Наприклад, *Meghan McCain: "Old School" Republicans Are "Scared Sh**less"; Inside the Monstrous Obamacare Bureaucracy; Ken Salazar Needs Another Behind-Kicking; The Obamacare Inquisitions: A Brief, Brutish History; Obama and the Vampire Congress; Get Rid Of Pelosi; What About BP's Victims; Americans Still Fear Russia; The Obama Way: Bluster, Bully, Bribe; New Panthers' War on Whites* [3; 4].

2) [IΦ] = Дxi <-> M

В даній моделі приховано фоновий елемент. Відповідно агресивне висловлювання на поверхневому рівні не інформативне, не наділене певною прагматичною ціллю. Наприклад, *Fidel Castro Called Us "Brave Cockroaches"; How did this wastrel ever find his way to the White House; The Most Distrusted Institution; In America From Fat Cats To Pussycats; Unleash The Nerds; A Rag Head is a Rag Head is a Rag Head* [3; 4].

Дана форма агресії розширює та модифікує модель референта шляхом словесного, проте латентного викладу деструктивної інформації. Варто зазначити, що в прихованій формі прямі номінації необмежені в засобах вираження.

3) [IΦ] = Д <-> Mxi

В умовах замаскованого оцінного компоненту смислової структури предметний смисл та учасники денотативної ситуації не виводяться за межі поверхневої структури висловлювання. При цьому прозорість ситуації може бути лише формальною, а оцінка модифікуватися в процесі подальшої деталізації. Серед яскравих прикладів: *Chinese Environmentalism: Prestige Over People?; Putin the Terrible, we love you; How Brown and Whitman Will Frame the Gov Race; Moscow's Mainstream Democracy; How Privileged Democrats Pay for Their Houses; The shoes liberal celebrities won't wear* [3; 4].

Як і в попередній моделі складові інвективного фрейму стають менш передбачуваними, що дозволяє адресанту не лише деталізувати в тексті один з елементів смислової структури заголовка, але й в процесі розшифрування модифікувати.

4) [IΦ] = Дxi <-> Mxi

Дана модель репрезентує повну чи часткову завуальованість обох смислових елементів заголовку: *Dictaploamy; Obama's Gifts to the GOP; The World as He Finds It; Who Will Stand Up to the*

Superrich?; Soto Voc [3; 4]. Текстова реалізація даної моделі імпліцитної агресії, як і попередньої, базується на двох моделях (підтвердження та спростування), результатом яких у всіх випадках є переосмислення заголовку.

Отже, у відповідності з поставленою перед собою комунікативною метою в залежності від особливостей проблемної ситуації та ціннісної системи адресант може замаскувати в заголовку не лише оцінний, але й предметний чи навіть обидва елементи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Власова Е. В. Речевая агрессия в печатных СМИ: На материале немецко- и русскоязычных газет 30-х и 90-х гг. XX века: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук: 10.02.19 / Елена Вячеславовна Власова. – Саратов, 2005. – 22 с.
2. Кара-Мурза Е. С. В помощь редакторам: Эксперты-лингвисты о предвыборной информации и агитации // Обреченные на немоту? СМИ в период выборов: законы, комментарии, рекомендации / Под ред. А. К. Симонова. – М.: Галерея, 2003. – С. 119-151.
3. Електронний ресурс. Режим доступу: www.forbes.com
4. Електронний ресурс. Режим доступу: www.nytimes.com

В. Є. Кузнецова

*Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов
Науковий керівник: старший викладач Н. А. Максименко*

Основні фонетичні, граматичні та лексичні особливості австрійського варіанту німецької мови

Німецька мова належить до великої групи індогерманських мов, а в її межах до германських мов, і споріднена з датською, норвежською та шведською, з нідерландською і фламандською, а також англійською мовами.

Німецька мова є офіційною в семи країнах. Статус єдиної офіційної німецька мова має в Німеччині, Австрії та Ліхтенштейні. В Швейцарії та Люксембурзі німецька є також офіційною мовою, але не єдиною. А ось в Бельгії та Італії вона

лише регіональна. Взагалі в світі німецькою мовою розмовляють близько 117 млн. людей.

Звернемо увагу на деякі особливості німецької мови в Австрії, де мова має ідентичну з Німеччиною ієрархію: літературна мова – розмовна мова – діалект. Слід зазначити, що мова, яку використовують в Австрії, суттєво відрізняється від "Hochdeutsch" (літературної німецької мови). Існує велика кількість австріацизмів – слів, зрозумілих лише мешканцям Австрії. Таким чином, постає питання: чи існує взагалі австрійська мова?

Незважаючи на той факт, що в 1951 році було складено австрійський словник, учням австрійських шкіл викладається німецька літературна мова, яку вони використовують лише на письмі для вишуканого та шляхетного висловлення думок. В Австрії це зветься "sprachliche Festtagskleidung".

Розглянемо деякі фонетичні особливості австрійського варіанту.

По-перше, дифтонг "eu" замінюється на "ei". Наприклад, *Deutsch – Deitsch*. А дифтонг "ei" змінюється на "oa" на заході, а на сході – на "aa". Наприклад, *zwei Steine – zwoa Stoana, zwaan Staana*.

По-друге, "i" замінюється на "ia" (*Brief – Briaf*), "u" – на "ua" (*zu – zua*).

По-третє, існують деякі скорочення. Наприклад, *ich – i, zu Hause – z'haus*. Також спостерігаємо скорочення в префіксах і суфіксах: *gemacht – g'macht*. В суфіксах [b] перед [n] скорочується до [m]. Наприклад, *leben [le:m]*.

Також слід зазначити граматичні особливості австрійського варіанту:

1) при відмінюванні дієслів в Präsens у першій особі однини відсутнє закінчення – e (*ich geh'*). Змінюючи кореневу голосну [a] на [ä], сильні дієслова не одержують умлаут (*er fahrt, er lauft*). Інші сильні дієслова змінюють кореневу голосну (*i nimm, du nimmst, er nimmt*);

2) граматичний рід не відповідає роду в "Hochdeutsch" (*das Monat – der Monat, der Akt – die Akte, das Eck – die Ecke* і т.д.);

3) в наказовому способі в 2 особі множини додається -s (*gehts*);

4) означення в родовому відмінку змінюється на давальний відмінок та присвійний займенник (*Peters Hund – dem Peter sein Hund*);

5) субстантивація від інфінітива замість Infinitiv mit "zu" (*Fang an zum Essen – Fang zu essen an*);

6) особливим є утворення умовного способу. В Präsens і Präteritum Konjunktiv II додаються закінчення в 1, 3 особі однини та множини, 2 особі однини та множини: *i/er kaufert, du kaufatst, wir/sie kaufatn, ihr kaufats*.

7) неперехідні дієслова утворюють Perfekt із "sein". Наприклад, *Ich bin eine Stunde in der Kälte gestanden und habe gewartet*.

8) Perfekt використовується для позначення попередньої дії в усній мові. Наприклад, *Ich habe schon davon gehört, bevor er mir davon erzählt hat. Ich hatte schon davon gehört, bevor er mir davon erzählte*.

Вважаємо за необхідне також звернути увагу на деякі лексичні особливості, які існують насамперед в сфері офіційної мови (*Nationalrat – Bundesrat, unterfertigen – unterschreiben*) та сфері продуктів харчування (*Erdäpfel – Kartoffeln, Paradeiser – Tomaten, Schmalz – Schweinefett*).

Необхідно відмітити, що діалекти використовуються в змішаному відношенні з літературним стандартом. Це є своєрідним індикатором соціального статусу, рівня освіти людини. Дехто пишається своїм діалектом, демонструючи його, інші розмовляють літературною мовою, вбачаючи в цьому забезпечення соціального зростання.

На території Австрії існують чотири мовні групи: населення, що розмовляє лише на діалекті, але може висловлюватися літературною мовою; люди, які користуються тільки діалектом і не знайомі з писемною мовою; австрійці, які з дитинства розмовляють літературною мовою, розглядаючи це як символ вищого соціального стану та люди, які з дитинства знайомі з літературним стандартом і використовують його там, де потрібно. Діалект вони використовують як "мову з родзинкою".

Все це робить вивчення австрійського варіанту німецької мови досить цікавим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Остапович О. Національна ментальність у дзеркалі австрійського варіанта німецької мови / О. Остапович // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 1. – С. 174-185.
2. Ammon U. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz: Das Problem der nationalen Varietäten / U. Ammon. – Berlin / New York: de Gruyter, 1995. – 575 S.
3. Fischer R. Landeskunde – deutschsprachige Länder. / Fischer R., Rusch P., Zella A. – Österreich., Regensburg, 1988. – 188 S.
4. Koppensteiner J. Österreich. Ein landeskundliches Lesebuch / J. Koppensteiner. – München, 1983. – 144 S.

Є. С. Кузнєцова

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: канд. філол. наук., доцент О. О. Михайленко

Особливості відтворення у галузевому перекладі значень герундіальних конструкцій

Переклад галузевих текстів завжди був складним та неоднозначним процесом, що є об'єктом дослідження багатьох науковців. Дослідження проблеми відтворення герундіальних конструкцій привертало увагу таких вчених як М. А. Беляєва, В. І. Карабан та ін.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними потребами: в наш час, час динамічного розвитку, що постійно відбувається і впливає на всі сфери людської діяльності, час, коли обмін інформацією став, можливо, як ніколи грандіозним, прямо пропорційно ростуть і вимоги до перекладу, а особливо до його якості. Для активного міжнародного наукового співробітництва особливого значення сьогодні набуває переклад галузевих текстів. Щодо герундіальних конструкцій, то це досить важке завдання, оскільки в спеціальній літературі мало схожих зворотів, мова досить чітка. Але коли такі конструкції зустрічаються, головним завданням є правильно їх відтворити. Герундіальні звороти відтворюються українською мовою, оскільки згідно традиційного підходу, герундіальний та інфінітивний звороти в англійській мові є неповними номіналізаціями, тобто такими

граматичними трансформаціями, які можливо включити в пропозицію-контейнер. Основна мета будь-яких номіналізацій – економія в мові, а основна їх функція в реченні – номінативна [1: 25].

Складні форми герундія – пасивний та перфектний герундій – перекладаються звичайно дієсловом-присудком у складі підрядного означувального речення [2: 181].

Візьмемо до уваги один приклад з галузі комп'ютерних технологій: *"The screen effect is designed to give your monitor something pretty or interesting to display when you are not using your computer. Once you stop using your computer, an internal clock tracks the time that passes"* [3: 9].

Переклад буде наступним: *"Екранний ефект розроблений для того, щоб дати вашому монітору щось цікаве для відображення, коли ви не користуєтесь комп'ютером. Як тільки ви припинете роботу комп'ютера, внутрішній годинник зафіксує час, що проходить."*

Тобто очевидним є те, що загальні знання про герундіальні конструкції допомагають перекладачу перекласти наявні форми з англійської на українську мову якнайкраще. Головним залишається не перевантажити зміст, зробити переклад правильним та доступним. Адже стільки сфер науки довіряють перекладам, тож для уникнення значних проблем чи то в техніці, чи в медицині, чи в політиці, перекладач, відчуючи відповідальність за свою роботу, має знати усі труднощі відтворення, в даному випадку, герундіальних конструкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Беяева М. А. Грамматика английского языка. – М.: Высшая школа, 1977. – 333 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця: Нова книга, 2002. – 564 с.
3. Mac OS X Headaches – How to Fix Common (and Not So Common) Problems in a Hurry. McGraw-Hill Education – Europe, March 2003 – 436 p.

Н. Я. Кузьмич

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент У. О. Потятиник*

Поняття "обличчя" в контексті самопрезентації учасників телевізійних інтерв'ю

Дослідження мовної поведінки учасників комунікації не може бути повноцінним без врахування соціального та культурного тла конкретної комунікативної ситуації. Сучасні напрямки соціолінгвістики вивчають мову як соціальний феномен та дають можливість пояснити зумовленість мовних змін соціальними чинниками. Дане дослідження, проведене в межах мікросоціолінгвістики, було спрямоване на виявлення соціолінгвістичних засобів самопрезентації у рамках діалогічної комунікативної ситуації. Матеріалом нашого дослідження слугували телевізійні інтерв'ю *Larry King Live CNN*, США. Тексти та відеоінтерв'ю аналізувались з перспективи соціальної драматургії Е. Гоффмана. Вибір цієї теорії зумовлений предметом та матеріалом дослідження, котрий включає безпосередню мовну взаємодію (face-to-face interaction).

Внесок Е. Гоффмана в соціологічну теорію полягає в дослідженні щоденної поведінки індивідів та створенні "драматургічного" підходу. Одним із центральних концептів гоффманівської теорії є поняття "обличчя" (face), котре науковець розуміє як щось дифузно присутнє під час соціальної інтеракції та одночасно створює її. Дослідник визначає "обличчя" як позитивний суспільний образ (positive public self-image) [2: 5]. Е. Гоффман проводить аналогію між поведінкою людей в реальному житті та грою акторів на сцені. Так само як актори одягають маску під час вистав, учасники комунікації "одягають" певний образ, котрий вони зберігають під час спілкування, виконуючи так звану "face-work". Причому, як неодноразово зазначав дослідник, збереження обличчя не є метою, а умовою взаємодії [2: 12]. Дії, котрі суперечать створеному позитивному образу ведуть до "втрати обличчя" (face-threatening acts).

Самопрезентацію зазвичай розуміють як "процес презентації себе іншим, створення певного враження про себе, котре сприяє реалізації мети учасників певної комунікативної ситуації" [1: 186].

У практичній частині дослідження, відслідковуючи реакцію президента США Барака Обами на безпрецедентне розлиття нафти у Мексиканській затоці, котре розпочалось після вибуху на одній із свердловин компанії Брітіш Петролеум (BP) у квітні 2010 року, ми проаналізували офіційне звернення президента до нації [4] та його інтерв'ю із Ларрі Кінгом [3]. Прагнення президента зберегти обличчя проходить через усе інтерв'ю, особливо у моменти можливої втрати обличчя. Коли ведучий запитує про можливу часткову відповідальність країни за цей інцидент (*KING: What part of it is your baby? What part of it is the country and not BP?*), президент вказує на те, що це повністю провина нафтової компанії і його відповідальність зводиться до контролю над тим, щоб винуватці виправили завдану шкоду (*OBAMA: Well, BP caused this spill...And my job is to make sure that they are being held accountable*).

Відповідаючи на запитання телеведучого стосовно його ставлення до BP (*KING: ... you appear so calm. Are you angry at BP?*), Б. Обама використовує лексему "furious", котра означає "розлючений, оскаженілий", а не просто "злий" як було у запитанні (*OBAMA: You know, I am furious at this entire situation*). Звичайно, що таких емоційно-забарвлених лексем не було виявлено в офіційному зверненні президента. Окрім цього, коли в одній із частин інтерв'ю Б. Обама висловив своє ставлення до інциденту з позиції радше громадянина Америки, аніж президента, до певної міри відбулась втрата обличчя останнього. Це дозволяє зробити висновок про те, що поняття "обличчя" є регулярною складовою, проте не єдиною, більш складного явища самопрезентації. Порівнюючи офіційне звернення та інтерв'ю ми виявили ряд спільних характеристик на дискурсивному та мовному рівнях (*an unprecedented crisis / an unprecedented oil spill; BP will pay / to make sure that they (BP) are paying; I made a commitment / I make that commitment tonight*) [3, 4], що свідчить про бажання зберігати послідовність у своїх публічних заявах та вчинках, тобто зберігати обличчя.

Проаналізувавши телевізійні інтерв'ю з позиції соціальної драматургії Е. Гоффмана, ми дійшли висновків про те, що драматургійна теорія є релевантною для аналізу тих інтерв'ю, де особливо важливим є збереження обличчя високопосадовців.

СПИСОК ВИКОРИСТНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ситуационная и личностная детерминация дискурса / Под ред. Н. Д. Павловой, И. А. Зачесовой. – М.: Институт психологии РАН, 2007. – 384 с.
2. Goffman E. Interactional ritual: Essay on face-to-face behaviour / E. Goffman. – Garden City, New York: Anchor Books, 1967. – 270 p.
3. Larry King Live, CNN. [Електрон.ресурс] – Режим доступу: www.transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/1006/15/lkl.01.html
4. Remarks by the President to the Nation on the BP Oil Spill. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-nation-bp-oil-spill

Г. Б. Кучик

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. С. Бик*

Функціональні особливості використання офіційно-ділового стилю в міжнародно-правових документах

В умовах зростання дипломатичної активності держав перед лінгвістами постає низка питань щодо функціональних особливостей стилю дипломатичних документів. Очевидним є той факт, що мова йде про офіційний стиль, який, в свою чергу, поділяється на офіційно-документальний і побутово-діловий. До першого відносять зокрема, мову дипломатії і мову законів, до другого – службову переписку і ділові папери.

Офіційно-діловий стиль використовується в суспільній та політичній сферах діяльності, зокрема в дипломатії. Деякі дослідники виокремлюють три підстилі офіційно-ділового стилю – стиль офіційних документів, стиль ділової кореспонденції, стиль нормативно-правових документів [2: 170]. Метою кожного з цих документів є узгодження позицій, підходів та дій у регламентуванні різних сфер діяльності. Документ передбачає чіткість, ясність, однозначність, умови, які зобов'язуються дотримувати високі договірні сторони.

Основна мета документів офіційно-ділового стилю – визначити умови, що забезпечать нормальне співробітництво двох сторін, тобто ціль полягає в досягненні домовленості між

двома зацікавленими сторонами. У даному випадку всі ці відносини знаходять те чи інше вираження у формі офіційного документа – закону, статуту, листа, договору, пакту. Навіть ті документи, у яких не з'ясовуються умови домовленості, а виражається протест проти порушення цих умов, пов'язані з основною задачею ділової мови – досягнення домовленості між двома і більше зацікавленими особами чи організаціями.

Ця основна функція ділової мови у значній мірі визначила й характерні риси мови цього стилю. Насамперед у ньому, як і в стилі наукової прози, виробляється специфічна термінологія. Наприклад: *I beg to inform; I beg to move; the above mentioned; on behalf of; to constitute a basis; to draw consequences; negotiable; provided that; draft resolution; private advisory* [3: 213].

Такого роду сталі сполучення й окремі слова-терміни можна зустріти в звітах, статутах, законах, нотах і т.д., при цьому кожна сфера застосування має свою специфічну термінологію. Так, наприклад, у дипломатичній термінології широко застосовуються: *high contracting parties; to ratify an agreement; memorandum; pact; protectorate; extraterritorial status* тощо.

Для мови дипломатії характерне використання латинських і французьких слів, що одержали свого роду термінологічне призначення в мові дипломатичних документів (нот, договорів, статутів, конвенцій тощо). Найчастіше зустрічаються такі ідіоматичні вирази, як: *persona grata; persona nongrata; pro tempore; status quo* [4: 305].

Отже, можна стверджувати, що основними характеристиками ділового стилю є офіційність, безособовість, точність та однозначність мови нормативно-правових документів міжнародного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 423 с.
2. Мороховский А. Н., Воробьева О. П., Лихошерст Н. И. Стилистика английского языка. – К.: Высшая школа. – 1991. – 273 с.
3. Разинкина Н. М. Функциональная стилистика английского языка: учеб. пособие, 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высшая школа, 2004. – 271 с.
4. Galperin I. R. Stylistics. – М., 1958. – 405 p.

О. І. Кхеліл

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Василюк*

Типи варіативності фразеологічних одиниць в заголовках статей

В мовленні складні одиниці мови можуть набувати перетворень, які умовно називаються "трансформування" [2] або "деформація" [3], що проявляється у видозміненні мовних одиниць – їх значень, форми або усталених, узаконених мовою функцій [2]. Тобто деформація передбачає порушення норми на різних рівнях. Типи варіативності фразеологічних одиниць включають: заміну одного з компонентів фразеологізму іншим ("**The Young at Art**" ("*Time*"); морфологічні зміни фразеологічних одиниць (зміни дієслова, іменника, прикметника, тощо) та деформацію ідіом ("**Curiosity Never Killed Anything**" ("*Time*"). У статті детально буде розглянуто перший тип варіативності – заміна одного з компонентів фразеологічної одиниці іншим.

Більшість російських науковців використовують термін **фразеологічна одиниця** (який ми беремо за основу в нашій статті), запропонований академіком В. В. Виноградовим. Термін **ідіома**, широко вживаний західними вченими, тільки нещодавно почав вживатися російськими вченими, однак не як еквівалент фразеологічної одиниці, а як особливий її тип. Існують також інші терміни на позначення даного лінгвістичного феномену: сталі вирази, кліше, колокації тощо [5].

Фразеологізми не лише позначають певне явище навколишньої дійсності, але й дають йому певну оцінку [7]. Саме тому такою популярною стала практика використання фразеологізмів в засобах масової інформації, насамперед в друкованих ЗМІ. Автори газетних матеріалів дотримуються певних канонів подачі інформації, які, на думку У. Райверса, зводяться до "трьох китів" – *simplicity, clarity and force* [6], – засобами фразеологізмів.

При цьому не лише традиційні, або узуальні (від лат. *usus* – звичай, звичка) фразеологізми використовуються як яскраві заголовки, але й дотепні вирази, які створюються в процесі комунікації (квазіфразеологізми); в результаті вони можуть стати

стійкими мовними утвореннями. В сучасних друкованих ЗМІ фразеологізми можуть дещо змінюватися та деформуватися з метою посилення виразності та емоційного впливу на читача [7]. Оновлення фразеологізмів "осучаснює" їх, робить оригінальними, і саме тому змінені фразеологізми обов'язково привертають увагу.

Одним із видів оновлення фразеологічних одиниць є **оказіональна заміна** одного з компонентів іншим словом. Це може бути синонім або антонім, слово, близьке по звучанню, або будь-яке інше слово, яке визначається контекстом, намірами мовця.

Наприклад: **What, if Peace Breaks Out?**

Although the Americans are doing their best to prevent it, the possibility of an outbreak of peace in Korea is worrying capitalists.

Дієслово *to break out* та іменник *an outbreak*, як правило, поєднуються з наступними іменниками: *outbreak of war (hostilities, disease, epidemic, fire, riot, anger)*, тобто з явищами негативного характеру. Тому підстановка замість слова *war* його антоніму *peace* одразу привертає увагу і викликає явну паралель – як війна є катастрофою для всього людства, так само встановлення миру стане катастрофою для виробників зброї [4].

Іноколи оновлення фразеологізму відбувається на основі **фонетичного** принципу [4]. Одне слово замінюється іншим, близьким за звучанням. Так, у заголовку **"Seoul-ed Short"** (*"The Wall Street Journal"*) *Seoul* є столицею Південної Кореї, яка відповідно до заголовку була *"sold short"*, тобто отримала менше, ніж було обіцяно [1]. *"Seoul-ed"* – слово, яке в англійській мові не існує, однак звучить як *"sold"*.

Навіть **власна назва** може стати "замінником". Наприклад, в заголовку статті з *"Daily Worker"* було замінено основний компонент і дещо змінена граматична структура прислів'я *wait to see which way the cat jumps* і воно набуло наступного вигляду: **"Why wait to see which way Smith jumps?"** [4].

Таким чином, до основних типів оновлення фразеологічних одиниць належать: антонімічна заміна одного з компонентів, фонетична заміна, заміна власної назви. Антонімічні підстановки часто використовуються для створення більшої експресивності, однак вони також можуть бути засобом створення комічного ефекту. Фонетична заміна одного з компонентів наближує цей прийом до гри слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник / К. Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – К.: Т-во "Знання", 2005. – 1056 с.
2. Березин Ф. М. Общее языкознание / Ф. М. Березин, Б. Н. Головин: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 "Рус. яз. и лит." – М.: Просвещение, 1979. – 416 с.
3. Елисеева В. В. Лексические инновации и языковая вариативность / В. В. Елисеева, Н. И. Тонкова // Константность и вариативность языковых единиц: Межвузовский сборник / Ответ. ред. Л. П. Чахоян. – Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1989. – С. 87-92.
4. Левицкая Т. Обновление фразеологических единиц и передача этого приема в переводе / Т. Левицкая, А. Фитерман // Тетради переводчика. – 1968. – № 5. – Электронный ресурс. – Режим доступа до ресурсу: <http://sch-yuri.ru/transltn/tetradi.htm>
5. Ніколенко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика / А. Г. Ніколенко. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 528 с.
6. Орлов Г. А. Современная английская речь / Г. А. Орлов: Учеб. пособие для вузов по спец. "Англ. яз. и лит-ра". – М.: Высш. шк., 1991. – 240 с.
7. Приходько А. И. Особенности функционирования фразеологизмов в газетных заголовках / А. И. Приходько. – Электронный ресурс. – Режим доступа до ресурсу: <http://window.edu.ru/window/library?p rid=58257>

Т. П. Лавренчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Н. Г. Іщенко

Стилістичні особливості публіцистичного стилю

Публіцистичний стиль (газетно-публіцистичний, газетний, політичний, газетно-журнальний) – один із функціональних стилів, який обслуговує широку область суспільних відносин: політичних, економічних, культурних, спортивних та ін. Він пов'язаний з суспільно-політичною сферою комунікації, реалізується у газетних і журнальних статтях на політичні і інші

суспiльно значимi теми, в ораторських виступах на зборах, радiо, телебаченнi. Публiцистичний стиль є неоднорiдним i у цiєї неоднорiдностi простежується специфiчна єднiсть i цiлiснiсть. Загальнi риси стилю з рiзною ступеню активностi проявляються у окремих пiдстилях: газетно-публiцистичному, журналістському, ораторському, власне публiцистичному, до якого належать перiодичнi видання у певнiй сферi спілкування, на радiо тощо.

Тематичний дiапазон публiцистичного стилю практично не обмежений: полiтика, iдеологiя, фiлософiя, економiка, культура, спорт, побут (не випадково публiцистику називають "лiтописом сучасностi"), якi розглядаються, однак, через призму визначених полiтико-iдеологiчних установок. [1; 95]

Однiєю iз важливих особливостей публiцистичного стилю є поєднання у його межах двох функцiй мови: функцiї повiдомлення (iнформативної) i функцiї впливу(впливової або експресивної). Взаємодiя цих функцiй i складає мовну специфiку публiцистичного стилю. Iнформативна функцiя призводить до формування нейтрального шару словника, мовленнєвих стандартiв, лексики, яка необхідна для словесного оформлення повiдомлення. Багато загально вживаних слiв, виразiв i словосполучень, якi виступають як публiцистично забарвленi, застосовуються i в номiнativному, i в переносному значеннi. У переносному значеннi широко використовуються також термiни iз областi науки. Особливiстю публiцистично забарвлених слiв вважається їх емоцiйно-оцiнний характер, при цьому ця оцiнка не iндивiдуальна, а й соцiальна. З одного боку, у публiцистичному стилi є слова з позитивною оцiнкою, конотацiєю, з iншої, слова з негативною конотацiєю. Своєрiдним експресивним засобом публiцистичного стилю i вживання у ньому варваризмiв i екзотизмiв. Функцiя впливу обумовлює наявнiсть i формування оцiнної лексики – перш за все концептуальної, тобто iдеологiчної, суспiльно-полiтичної. Це найбільш важливий розряд публiцистичного стилю, ключовi слова якого характеризують соцiально-полiтичну спрямованiсть газетно-публiцистичного тексту. [2; 53]

Функцiя впливу формує також великий розряд оцiнної лексики, використання якої зумовлюється їх соцiально-оцiнними якостями i можливостями з точки зору ефективного впливу на аудиторiю.

Соціальна оціненість – одна з головних особливостей мови газети (публіцистики), яка потребує не лише номінації явищ, фактів, подій, але й їх соціальної оцінки, інтерпретації.

Специфіка мови публіцистики визначається також характером публіцистичного суб'єкта-автора. Звідси документальність, емоційність, суб'єктивність мови публіцистики. [3; 44]

Публіцистичний стиль зазвичай реалізується в таких інформаційних жанрах як: хроніка, інтерв'ю, репортаж; аналітичних жанрах: стаття, резюме; художньо-публіцистичних жанрах: нарис, памфлет, есе, рецензія. Природна форма побутування публіцистичного стилю – писемна і усна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильева А. Н. Газетно-публицистический стиль речи / А. Н. Васильева. – М., 1982. – 116 с.
2. Рогова К. А. Синтаксические особенности публицистической речи / К. А. Рогова. – Л., 1975. – 71 с.
3. Солганик Г. Я. Лексика газеты. Функциональный аспект / Г. Я. Солганик. – М., 1981. – 64 с.

Л. М. Лазанюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Ф. Соловійова*

Особливості утворення авторських неологізмів

У статті розглянуто особливості способів творення авторських неологізмів в англійській мові, зумовлених взаємодією мови та мовлення.

Метою цього дослідження є аналіз шляхів творення авторських новоутворень, зазвичай введених в художню літературу і публіцистику письменниками і журналістами для того, щоб підкреслити індивідуальні особливості стилю. Авторські неологізми додають тексту емоційну експресивність і виразність.

Авторські неологізми в романах охоплюють дуже широке коло лексики: від абсолютно конкретних предметів і дій, які часто вже мають свою назву, до назви нових речей і часто

нереальних, фантастичних персонажів, у тому числі і несубстанціональних, тобто таких, про які часто невідомо нічого, окрім імені. Робиться це для додання більшої достовірності створеному світу. Авторські неологізми часто не стають одиницями словника, хоча найбільш вдалі і комунікативно-значущі або необхідні слова переймаються мовним колективом і потрапляють в словниковий склад мови.

Особливості поповнення лексичного складу сучасної англійської мови неодноразово ставали предметом вивчення у конкретних дослідженнях Зацного Ю. А. [2] та Заботкіної В. І. [1].

Найбільш характерними способами утворення неологізмів у мові сучасних англійських письменників є:

1) словоскладання – складання двох основ, як правило, омонімічних словоформ. Аналіз компонентів, що входять до складу авторського неологізма-складного слова, дає перекладачеві можливість, знаючи лексичне їх значення, з'ясувати значення всього комплексу.

2) зміна значень слів, тобто розвиток у вже існуючому слові нового, вторинного значення на основі схожості явища, що знов позначається, з явищем вже відомим.

3) конверсія – це функціональний перехід слова з однієї частини мови в іншу.

Ілюстрацією авторських неологізмів може слугувати приклад з роману Джона Голсуорсі "In Chancery", де сам автор відзначає народження нового значення слова *limit* – *нестерпний* [3: 360], яке за даними Longman Dictionary of Contemporary English вживається в значенні *обмежений* [4: 938].

"Watching for a moment of weakness she wrenched it free; then placing the dining table between them, said between her teeth: 'You are the limit, Monty.'"

Письменники і поети активно використовують неологізми. Все залежить від авторського стилю, авторського бачення, і способу мислення творчих людей. Саме тому, авторські неологізми виконують стилістичну функцію і допомагають влучно відобразити певний об'єкт реального або створеного письменником світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / В. И. Заботкина. – М.: Высшая школа, 1989. – 126 с.
2. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1998. – 431 с.
3. Голсуорси Д. The Forsyte saga. In chancery / Сага о Форсайтах. В петле. Книга для чтения на английском языке. т. 1-2, М., 1998. – 851 с.
4. Longman Dictionary of Contemporary English. / Harlow Essex: Pearson Education Limited, 2001. – P. B24-B86.

О. І. Лазаускас

*Національний технічний університет України "КПІ"
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. В. Глінка*

Прийоми перекладу юридичної термінології в текстах публіцистичного стилю

Терміносистема юридичної галузі англійської мови є складною, чітко структурованою, розгалуженою системою термінів сфери права, яка постійно збагачується новими термінологічними одиницями, поглиблюється та вдосконалюється її усталений понятійний апарат.

Стилістична диференційованість терміносистеми галузі права обумовлена широкою сферою її застосування: законодавство, судочинство, нотаріат, діловодство, юридична наука й освіта, правова інформація, правова публіцистика.

Правнича мова у кожній з даних комунікативно-функціональних галузей характеризується певним набором специфічних рис, функцій, інвентарем мовних засобів, композиційною системою функціональних різновидів і жанрово-ситуативних стилів. Публіцистичний стиль як один із функціональних різновидів юридичної мови, що обслуговує широку сферу суспільно-правових відносин, використовується передусім у юридичній періодиці, теле- і радіопрограмах правового характеру, у документальному кіно, у публічних промовах, дискусіях, дебатах, під час масових заходів.

Мова юридичної публіцистики, реалізуючи дві основні, нерозривно поєднані функції – інформативності та впливу, характеризується полемічною загостреністю, популярністю, яскравістю передачі думки, образністю, експресивністю, підвищеною емоційністю, стильовою різнобарвністю [1: 9].

Набір мовностильових засобів юридичної публіцистики надзвичайно багатий, оскільки в ньому присутні елементи майже усіх функціональних стилів у поєднанні із специфічними публіцистичними засобами, риторичними фігурами і прийомами.

Основною функцією термінологічних одиниць у публіцистичному стилі є номінативна функція: терміни називають спеціальні поняття, які належать теорії та практиці юриспруденції, характеризують та ідентифікують його[2: 87].

Методи перекладу таких термінологічних одиниць є важливою темою досліджень в галузі термінознавства.

Головна складність перекладу юридичних термінів в текстах публіцистичного стилю полягає у розкритті та передачі фахових реалій засобами української мови.

Дослідження методів перекладу юридичної термінології на матеріалах юридичних термінів та термінологічних словосполучень, що вживаються в юридичній практиці, серед них – однослівні, двослівні та такі, що складаються з трьох і більше слів, показало, що існує велика кількість способів їх передачі з англійської мови на українську.

Серед лексичних трансформацій найбільш вживаними є такі перекладацькі трансформації, як:

- переклад за допомогою лексичного еквіваленту;
- калькування – відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова чи словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови;
- транскрибування – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу;
- транслітерація – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу;
- описовий переклад;
- приблизний переклад;
- переклад шляхом запозичення;
- переклад на основі аналогії .

Часто зустрічаються випадки комбінування цих трансформацій у процесі перекладу однієї термінологічної одиниці. Використання граматичних трансформацій, таких як членування речення, об'єднання речень та перестановка, полягають у перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу.

За результатами дослідження було встановлено, що найчастотнішим прийомом перекладу юридичних термінів, що вживаються в текстах публіцистичного стилю, є переклад за допомогою лексичного еквіваленту, постійної рівнозначної відповідності мікроодиниці перекладу з мінімальною залежністю від контексту. Теоретичне і практичне вивчення перекладів юридичних термінів, які вживаються в текстах публіцистичного стилю з англійської мови українською, дало можливість дійти висновку, що обов'язковою передумовою передачі таких термінів є здатність перекладача правильно аналізувати структуру терміну, правильно визначати граматичні труднощі і створювати перекладацький еквівалент відповідно до норм мови, обираючи відповідний спосіб перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія. – К., 2004. – 266 с.
2. Баранник Д. Х. Мова нормативно-правових актів і система функціональних стилів літературної мови // Право і лінгвістика. У двох частинах. Частина 2. – Сімферополь, 2003. – 115 с.

К. І. Ластовка

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
В. О. Самохіна*

Місце комічного у політичному дискурсі

Характеризуючи сучасний стан лінгвістики, можна назвати підвищений інтерес учених до досліджень різних типів дискурсу. Протягом останніх десятиліть у зв'язку з активізацією політичної діяльності у світі політичний дискурс став об'єктом пильного вивчення текстолінгвістики, дискурсивного аналізу.

Існує практика виділення широкого та вузького значень політичного дискурсу, оскільки масштаб цього поняття у дослідників є різним. Так, М. В. Гаврилова розуміє його як "будь-які мовленнєві утворення, суб'єкт, адресат або зміст яких відноситься до сфери політики" [3: 127]. У вузькому значенні політичний дискурс розглядається лінгвістами як об'єкт лінгвокультурологічного вивчення [10], як вторинна мовна підсистема, з функціями, тезаурусом та комунікативним впливом [2: 13].

Під політичним дискурсом ми розуміємо зв'язний, вербально виражений текст (усний чи письмовий) разом із прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими чинниками, узятий в політичному аспекті, що являє собою політичну дію, яка бере участь у взаємодії політичних діячів і відбиває механізм їх політичної свідомості [5: 28]. Услід за Є. І. Шейгал, ми бачимо політичний дискурс як польову структуру, у якій розташовані прототипні жанри, а у периферії – маргінальні жанри, що мають двоїсту природу і знаходяться на стиках різних типів дискурсу [9: 23].

Політичний дискурс належить до інституціональних форм спілкування, в основі яких знаходяться певні соціальні правила та ритуалізованість функціонування [5: 29].

Запропоновану В. Дикманом класифікацію інституціональної комунікації [11: 217-243] перенесемо на політичну сферу. В результаті отримаємо такі види політичної комунікації, як зовнішня (комунікація між політичним інститутом і громадянином) і внутрішня соціальність (комунікація між агентами у політичних інститутах) [5: 29]. В обох аспектах виявляється проявлення комічного: у промовах політика з боку політичного інституту й у рамках політичного інституту.

Включення комічного у політичний дискурс є одним з дієвих методів завоювання довіри електорату, втримання її симпатій, усунення опонентів (див. дет. [7]). Гумор, зазвичай, ефективний у межах спонтанної, а не підготовленої комунікації. Гумор, іронія, сарказм надзвичайно небезпечні, оскільки заздалегідь заготовлені жарти в переважній більшості випадків закінчуються невдачею для оратора [12: 233]. Образливі жарти, навішування ярликів у виступах політиків майже завжди викликають не підтримку, а відчуження [1: 143].

Усі форми гумору політиків є своєрідною аргументацією на конкретні реальні ситуації, що є аргументами чи контраргументами конкуруючих політиків. Відкрита агресивність останніх перетворюється на мирну форму, яка для них, зрештою, є більш прийнятною. Окрім того, політик, який застосовує гумор проти опонента, найчастіше звертається до публіки, підкреслюючи спільність із нею. Це виступає спробою залучити аудиторію на свою сторону, послабивши, таким чином, позицію суперника [8: 117]. Функціонально політик-жартівник може переслідувати декілька цілей. По-перше, можна визначити слабкі й сильні сторони опонента. По-друге, при необхідності неявно підказати йому вирішення конфлікту. По-третє, спровокувати його на агресію або інші дії у відповідь, що ставлять опонентів в невідгідне становище. По-четверте, миролюбний настрій, підкріплений доброзичливим жартом, може призвести до розрядки напруження та, зрештою, до взаємного задоволення [4: 140]. У так званих конфліктних ситуаціях роль гумору є неоціненою. Вчасно сказане жартівливе слово розряджає атмосферу, дозволяє сторонам заспокоїтися та знайти компроміс, не відчуючи ущемлення. Політики високого рівня зазвичай побоюються бути клоунами чи, у разі, гостряками. Проте традиція гумористичної поведінки політика в американській культурі існує, оскільки політика є, у першу чергу, управління людьми переконанням й участю, а не силою та примушуванням. Саме перше припускає використання тих чи інших форм гумористичного впливу [6: 37, 132].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации. – К.: Киев. нац. ун-т им. Т. Г. Шевченко, 2003. – 304 с.
2. Воробьева О. И. Политическая лексика: ее функции в современной устной и письменной речи. – Архангельск: Изд-во Помор. гос. ун-та им. М. В. Ломоносова, 2000. – 120 с.
3. Гаврилова М. В. Политический дискурс как объект лингвистического анализа // Полис. – 2004. – № 3. – С. 127-139.
4. Дмитриев А. В. Социология политического юмора: очерки. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1998. – 332 с.

5. Желтухина М. Р. Комическое в политическом дискурсе (на материале немецкого и русского языков): Дис ... канд. филол. наук: 10.02.20. – Волгоград, 2000. – 250 с.
6. Лук А. Н. Юмор, остроумие, творчество. – М.: Искусство, 1977. – 183 с.
7. Самохина В. А. Современная англоязычная шутка: Монография. – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2008. – 356 с.
8. Самохіна В. О., Ластовка К. І. Гумор у політиці (на матеріалі промов Б. Обама) // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2010. – № 897. – С. 114-120.
9. Шейгал Е. И. Структура и границы политического дискурса // Филология. – Philologia. – Краснодар: КубГУ, 1998. – № 14. – С. 22-29.
10. Ярош О. Популізм у сучасній політиці // Контекст, 2002. – № 2. – С. 21-25.
11. Dieckmann W. Politische Sprache, politische Kommunikation: Vorträge, Aufsätze, Entwürfe. – Heidelberg: Winter, 1981. – 279 S.
12. Urquhart B. Dialogue and Political Discourse // Contemporary: Politics, Rhetoric and Discourse. By Kenneth W. Thompson. – Vol. 20. University Press of America, 1988.

О. Б. Левківський

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Оказіональні епітетні конфігурації в прозі (на прикладі роману В. Фолкнера "Авесалом, Авесалом!")

Одним із найважливіших питань сучасної лінгвістики є вивчення індивідуально-авторських новотворів – позасистемних мовленнєвих явищ.

Поетичне мовлення та проза є джерелом різноманітних мовних інновацій, сферами, в яких виразно розкриваються системні й функціональні можливості мови. Індивідуально-авторські новотвори в сучасному поетичному мовленні та прозі посідають помітне місце і вимагають детального аналізу.

Актуальність теми зумовлена потребою всебічного розгляду індивідуально-авторських новотворів з лексико-семантичного,

структурно-словотвірного та функціонально поглядів. Дослідження розкриває роль епітетних конфігурацій як засобів авторського самовираження, що виступають своєрідними формами зв'язку з читачем, допомагають авторові реалізувати свій прагматичний намір.

Об'єктом дослідження стали okazіональні епітетні конфігурації у прозі (на прикладі роману В. Фолкнера "Авесалом, Авесалом!")

Предметом дослідження є структурно-семантична природа індивідуально-авторських епітетних конфігурацій.

Метою роботи є виявлення okazіональних епітетних конфігурацій і потенційних лексичних одиниць у сучасному прозовому мовленні, встановленні їх структурної, семантичної та функціональної своєрідності, а також з'ясуванні їх ролі як комунікативних одиниць у прозовому дискурсі.

Лінгвістичні розвідки багатьох вітчизняних та зарубіжних мовознавців були спрямовані на вивчення okazіональних слів та словосполучень, а саме лексико-семантичних, словотвірних, ономасіологічних, лексикографічних авторських новоутворень (Див.: І. К. Білодід, Г. Й. Винокур, А. Г. Горнфельд, О. С. Кубрякова). Проте, незважаючи на численні праці, присвячені дослідженню okazіональних слів та словосполучень та пов'язаних з ними проблем, у лінгвістичній літературі немає єдності в їх теоретичному висвітленні. Досі не вироблено чітких критеріїв розмежування інновацій індивідуального мовлення, до яких належать okazіональні епітетні конфігурації. Не зазнали всебічного висвітлення функції okazіональних слів та словосполучень у прозовому тексті. Поза увагою дослідників залишились авторські епітети в художніх текстах, зокрема їх семантика, словотвір, особливості функціонування. Отже, необхідність комплексного дослідження okazіональних епітетних новоутворень у прозовому дискурсі В. Фолкнера визначила вибір цього дослідження.

Подібні, часто надзвичайно складні епітетні конфігурації дозволяють автору досягти великого ступеню образності та чіткого й лаконічного висловлення своєрідного, притаманного тільки йому світогляду [1].

Для ілюстрації варто навести декілька прикладів okazіональних епітетних конфігурацій у творчості В. Фолкнера: *long still hot weary dead September afternoon, dead old dried paint,*

the dead time, an honest sunburn, shocked amazement, the foolish unreal voluble preserved woman, the decent and heavy black coat [4]. За допомогою подібних, часом занадто складних епітетних конфігурацій, створюється дуже яскраве, детальне бачення того чи іншого моменту [2].

У тексті роману "Авесалом, Авесалом!" спостерігаємо багато okazіональних епітетних конфігурацій, які є номінативними мовленнєвими одиницями з емоційно-експресивним забарвленням. Вони ліквідують індивідуально-авторський "лексичний дефіцит", характеризуються специфічними структурними особливостями й функціями, семантичною та стилістичною маркованістю, розширюють лексикон продуцента у відповідних умовах, ситуаціях, контекстах і є показником процесу мислення творчої мовної особистості.

Порушення взаємозумовленості компонентів okazіональних композитів допомагає створити місткий художній образ.

Епітетні новотвори, як семантично місткі одиниці, надають можливість згорнути непотрібні деталі опису в однослівне найменування, що забезпечує синтаксичну компактність і раціональність побудови тексту. Оказіональні епітети допомагають формувати структурну цілісність мікро- та макротексту, пов'язують між собою їх змістові відрізки [3].

Проза В. Фолкнера насичена епітетами, які створюють необхідний емоційний тон оповіді, атмосферу дуже особистого індивідуального підходу до явищ дійсності, що й вимагає від читача надмірної уваги до деталей тексту, для того щоб дійти глибини розуміння бачення суті людського буття, розкрити особливості авторського майстерного ідіостилу В. Фолкнера, що й надає поштовх для подальших наукових розвідок дослідження галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Оноприенко Т. Н. Эпитет: Семантика и структура (на материале английской тропики). – Житомир: Поліграфія, 1997. – 48 с.
2. Оноприенко Т. Н. Эпитетные конфигурации в романе У. Фолкнера "Авесалом, Авесалом!" // Питання герм. філології та методу викладання герм. мов – Житомир: ЖДПІ, 1996. – С. 104-109.
3. Жижома О. А. Функції okazіональних слів у поетичному

мовленні // Восточноукраинский лингвистический сборник: Сб. науч. тр. – Донецк: Донеччина, 2000. – Вип. 6 – С. 91-107.

4. Faulkner William "Absalom, Absalom!" – Moscow: Progr. Publishers, 1998. – 116 p.

О. В. Левківський

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Василюк*

Характер та ступені негомогенності мовних варіантів

Проблеми теорії регіональної варіативності англійської мови та типології реалізації негомогенних мов у формах літературних варіантів привертають увагу багатьох науковців. Ряд дослідників (Д. Крістал, В. М. Жирмунський, О. Д. Швейцер та ін.) відзначають, що розвиток негомогенної мови визначається процесами диференціації та інтеграції регіональних форм, її складників. Це стосується проблем визначення ролі регіональної варіативності як найважливішого виду диференціації мови, відношень між територіальними та соціальними факторами, що зумовлюють варіативність мови, встановлення ступеня гомогенності регіональних варіантів.

В рамках нашого дослідження пріоритетною метою є вивчення та співставлення сталих словосполучень, які функціонують в американському та британському варіантах англійської мови. Стійкі словосполучення, а також фразеологічні сполучення та ідіоми, відносять до фразеології.

Слово "фразеологія" (від грец. *phrasis* "вираз, мовний зворот") має декілька значень. В якості лінгвістичного терміну воно вживається для визначення особливої галузі мовознавства, котра вивчає сталі словосполучення з ускладненою семантикою (фразеологічні одиниці) [1; 68-73].

За допомогою фразеологічних одиниць дослідники можуть отримати особливі відомості про народ-носій мови. Недостатньо знати фразеологічну одиницю, потрібно знати, що за нею стоїть, потрібно розглядати її у зв'язку з культурою країни, історією народу [2; 16-21].

Англійська мова як ніяка інша в світі багата на сталі словосполучення. А той факт, що вона має багато національних

варіантів, лише інтенсифікує їх виникнення та поширення. Так за останні роки лише в британському варіанті англійської мови виникло безліч нових фразеологічних одиниць. Наприклад: *Shrek in a Frock*, *Pleased as Punch*, *I Don't Give a Toss*, *Queen's English*, *Two Finger Salute* та інші. Що ж до американського варіанту англійської мови, то тут ми можемо взагалі спостерігати своєрідний лінгвістичний вибух. Це можна пояснити бурхливим розвитком науки та культури. Культура, як інтегративний образ життєдіяльності людей, нерозривно пов'язана з мовою, в формах якої закріплюються наслідки та результати суспільно-історичного досвіду. Так кожне нове культурне утворення та субкультура значною мірою поповнювали словниковий склад мови фразеологічними одиницями. Наприклад: хіппізми (*cool*, *for kicks*, *rip-off*, *hang-up*, *get busted*); феміністичні новоутворення (*young gun*, *women's lib*); наркосленг (*to chase the dragon*, *to crank (up)*, *to freebase*, *to toot*); кримінальний сленг (*ram-raid*, *contract*, *rub-out*, *wipe-out*) та інші.

Тому на даний час досить актуальною є проблема типологічного співставлення фразеологічних одиниць, існуючих в цих двох варіантах мови. Під час такого співставлення особливу увагу слід приділяти способу та засобам творення цих нових фразеологічних одиниць. Адже саме від них залежить, яких семантичних значення набуває те чи інше словосполучення. Наприклад: *to rip-off* – обманювати (BrE), красти/грабувати (AmE).

Як бачимо, фразеологія та її новоутворення в американському та британському варіантах англійської мови являє собою надзвичайно цікавий та широкий предмет для дослідження. Оскільки саме у фразеологізмах знаходить відображення історія народу, своєрідність його культури та побуту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О. С. Основы фразеологии. – М. – 1985. – 276 с.
2. Кунин А. В. Поговорки о современном английском языке. – ИЯШ. – 1985. – № 5. – С. 16-21.
3. British Sayings – Режим доступу: <http://www.britslang.com/tag/british-sayings/>

Г. О. Леймонченко

*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних
мов В. В. Унукович*

Жести та міміка репрезентовані в художньому тексті

Поза людини, її жести, міміка, вираз обличчя є своєрідною мовою, якою вона може розповісти про себе набагато більше, ніж словами. Отже, окрім звукової мови, в процесі спілкування ми користуємося жестами, тобто одиницями так званої невербальної мови. Жести не менш виразні, ніж слова, а деколи містять точнішу інформацію [6: 38]. При безпосередньому спілкуванні мова міміки та жестів не тільки доповнює та збагачує, індивідуалізує звичайну мову, але інколи, наприклад, при спілкуванні глухонімих людей, замінює її.

Мова тіла – це процес, який залишається без нашої уваги, але який підтримує взаємодію людей окрім слів. Впродовж всієї своєї історії людство займається удосконаленням способів взаємодії, розробляє його правила і засоби [3: 21]. Проблема інтерпретації невербальних аспектів міжособистісного спілкування не нова, але детально її стали вивчати у 50-60-ті роки ХХ століття: Н. Арутюнова, І. Горелова, М. Колшанський, В. Лабунська, А. Пиз, І. Стернін та ін.

Найвиразнішим і найуживанішим засобом невербаліки є жест. Саме класифікації і характеристики жестів присвячено чи не найбільше праць з проблеми цього виду комунікації. Встановлено, що жестикуляція збільшується при емоційному піднесенні. Вона підсилюється тоді, коли суб'єкти мають поганий зворотний зв'язок і певні труднощі при передаванні інформації один одному [4: 35].

Під час нашого дослідження ми встановили, що жести бувають: 1) *умовні*, прийняті етносом і зрозумілі лише йому (наприклад, етикетні засоби при спілкуванні); 2) *підкреслювальні*, які допомагають краще зрозуміти думку, виражену вербальними засобами; 3) *ритмічні*, які мають місце при розгубленості мовця, коли він не знає, як точно висловити те, що хоче сказати (розведення руками, знизування плечима), та ін. [2: 56].

Експресивно-мімічні засоби спілкування несуть в собі багато інформації. Передусім вони свідчать про емоційний стан людини

і дають змогу поєднати передачу індивідуального переживання з прийнятою в даному суспільстві системою еталонів. Тому такі сигнали зрозумілі для більшості людей. І, нарешті, експресивно-мімічні засоби є певним індикатором ставлення однієї людини до іншої [4: 23].

Велику увагу серед усіх експресивних засобів приділяють посмішці. Посмішки бувають живі та мляві, сором'язливі та грайливі, хитрі та доброзичливі. Проте посмішка не завжди сигналізує про доброзичливе ставлення людини.

Margaret turns with a smile. Why are you so catty? (Tennessee Williams)

Официантка скромно и с достоинством улыбнулась – так улыбнулся бы ассистент Дэвида Коннерфилда: voila! (Катя Метелица)

Губи людини особливо експресивні. Щільно стислі губи виражають рішучість, завзятість, підкреслену стриманість; зігнуті – сумнів або сарказм; напівзімкнені вказують не лише на здивування, але і на нездатність в даний момент прийняти рішення, а також на розслаблення, пасивність [6: 51].

"Now I came home from work and she asked me the same question, and all I can say is" – "Miss Pefko shook her head and let her crimson lips flap slackly" – "I dunno, I dunno, I dunno." (Kurt Vonnegut)

– Ну-ну-ну... – Іринка склала губи бантиком. – Та всім цікавлюся, а ти? (Любомир Дереш)

Говорячи про точність сприйняття експресії обличчя, необхідно відзначити, що окремі мімічні зони лоба, очей, рота, лівої і правої половини обличчя діють як ланки одного ланцюга, в наслідок чого має сенс розглядати не лише їх приватні характеристики, але й цілісну мімічну активність [6: 82]. Цілісність міміки є головним елементом експресивної поведінки людини, тому зміна якого-небудь компонента мімічної структури призводить до зміни всього її змісту.

Таким чином, експресія обличчя, міміка несуть інформацію про стан людини, демонструють її відношення до іншої, забезпечують зворотним зв'язком, коментують мовну поведінку. Обличчя – це найпотужніший передавач інформації, оскільки лицьові м'язи швидко скорочуються і розслабляються відповідно до стану людини, створюючи мінливі по структурі вирази, які в той самий час відрізняються наявністю постійних ознак [1: 43].

Багатозначність і одночасно однозначність міміки є її основними параметрами як елементу експресії людини і визначають її функції в процесі комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Горелов И. Н. Избранные труды по психолингвистике / И. Н. Горелов. – М.: Лабиринт, 2003.
2. Коццолино М. Невербальная коммуникация. Теория, функции, язык и знак / М. Коццолино. – Х.: Изд-во "Гуманитарный Центр", 2009. – 248 с.
3. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика / Г. Е. Крейдлин. – М., 2002.
4. Лабунская В. А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание / В. А. Лабунская. – Ростов на Дону, 1999.
5. Моррис Д. Библия языка телодвижений / Д. Моррис. – М.: ЭКСМО, 2010.
6. Пиз А. Язык жестов: как читать мысли других людей по их жестам / А. Пиз. – М.: Ай-Кью – 1995. – 257 с.
7. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие / И. А. Стернин. – Воронеж, 2001. – 252 с.

Ю. В. Лисенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук*

Гендерні та вікові особливості мовців південноамериканського діалекту на фонетичному рівні

Сьогодні ніхто не має сумніву в тому, що мова як засіб спілкування виникає і розвивається тільки в суспільстві. Таким чином, мову розуміємо як засіб самовизначення нації, культури, як засіб самодетермінації людини. Нові комп'ютерні технології, могутня індустрія розваг, глобальний бізнес – це "творіння американців". Вся історія, культура і менталітет Америки уміщаються в одне поняття – "американська мрія". І цим прикладом для наслідування, цією мрією американці заразили майже весь світ, як і самою мовою. Це і обумовлює актуальність

вивчення американських діалектів англійської мови та південноамериканського діалекту зокрема.

Американську англійську називають спрощеною мовою. І це, мабуть, найточніше визначення, що відображає суть [2]. У Америці існує три основні діалекти: північний, центральний і південний [3]. Самий насичений і характерний – південний діалект, саме він і став об'єктом нашого дослідження. Південний діалект американського варіанта англійської мови відрізняється від американського та англійського мовних стандартів на всіх мовних рівнях. Самими суттєвими однак є відмінності у фонетиці.

У нашому дослідженні ми аналізували мову головних героїв американського серіалу "Reba", звертаючи особливу увагу на те, як впливають на мову героїв такі чинники, як вік та стать. З віком змінюється не тільки лексика та стиль мовця, але й його вимова [1: 64]. Мовці різного віку вимовляють одне й те саме слово по-різному. Проаналізувавши мовлення героїв серіалу, можна зробити висновок:

- молодь рідше вимовляє звук [ð] як [d], а [θ] як [t];
- молодше покоління частіше вживає "y'all";
- старші мовці частіше монофтонгізують дифтонги (nice [naɪs]→[na:s]);
- мовленню старших властива більша кількість відмінностей від стандарту, воно складніше для сприймання з точки зору фонетики;
- південна повільність мови характерна для будь-якого віку.

Поділ суспільства на чоловічу та жіночу половини знаходить своє яскраве відображення у мовленні людей. Вони використовують різні слова, вимову, граматичні конструкції. Згідно з різними дослідженнями жінка швидше, ніж чоловік адаптується до місцевих норм вживання тієї чи іншої мови [1: 61]. Чоловіки частіше використовують нестандартні форми мови. Дослідження показали, що мовленню жінок характерне більше різноманіття інтонації. Провівши аналіз досліджуваного матеріалу ми прийшли до таких висновків:

- жінки частіше дифтонгізують монофтонги (dad [dæd]→[dæɪd]);
- жінки більш емоційні у своїх висловлюваннях;
- чоловіки рідше вживають [ŋ] замість [ɪŋ] (sleeping [sli:pɪŋ]→[sli:pɪn]);

– жінки використовують більше питань типу "It's nice, isn't it?".

– темп мовлення жінок швидший.

Місце нашого проживання суттєво впливає на нашу мову. Те, як ми говоримо, може вказати на наш місцевий діалект. Мова людини може також мати певні особливості, які не пов'язані з регіональною варіативністю мови. На мовлення також можуть впливати різні екстралінгвістичні фактори (вік; стать; етнічне походження; освіта; ситуації спілкування; соціальний статус). Саме тому не усі носії однієї і тієї ж мови, чи навіть певного діалекту, говорять однаково.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Левицький А. Е., Славова Л. Л., Борисенко Н. Д. *Linguistics*. – Київ: Знання України, 2006. – 170 с.
2. Зінов'єва Я. Яку англійську знаєш ти? – Режим доступу: <http://greenforest.com.ua/articles/post/128>
3. *Southern American English*. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Southern_American_English

Н. С. Лисюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Сучасний стан висвітлення поняття дискурсу в лінгвістиці

У лінгвістиці кінця XX – початку XXI століття спостерігається особливий інтерес до дискурсивного аналізу, теорії мовної особистості, теорії мовленнєвого впливу. Антропоцентризм лінгвістичних розвідок, урахування людського чинника в комунікативних процесах посідає нині чільне місце у мовознавчих студіях. Питання про те, що таке дискурс, стає основою нової парадигми лінгвістичного знання, яка дістала назву когнітивно-дискурсивної. З'являється дедалі більше праць, присвячених різновидам дискурсу, наприклад, політичному, науковому, рекламному, педагогічному, аргументативному, спонукальному, судовому, медичному [4: 7].

Найбільш загальним є погляд на дискурс як на "зв'язний текст у сукупності з екстралінгвальними – прагматичними,

соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, узятий у подійовому аспекті, мовлення, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, який бере участь у взаємодії людей та в механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мовлення, занурене в життя" [1: 136-137].

У сучасному мовознавстві вивченням мовленнєвої діяльності та її продуктів – тексту й дискурсу – займались А. Д. Белова, О. П. Воробйова, О. М. Галапчук, Е. Лассан, О. В. Фадєєва, С. О. Швачко, Д. Шифрін та ін. Формальні характеристики дискурсу були отримані З. Херрісом у 1952 році. В. В. Красних зробив спробу поглянути на дискурс з точки зору когнітивних структур, які лежать в основі мовної компетенції [2: 27]. М. Фуко визначає дискурс як мовне вираження певної соціальної практики, яка упорядкована та систематизована особливим використанням мови, зумовленим певною ментальністю, що ідеологічно укорінена та історично зумовлена [8: 112]. Згідно з найпоширенішим визначенням, дискурс є текстом, зануреним у життя (В. З. Дем'янков), але в сучасній лінгвістиці термін "дискурс" використовується також у значенні індивідуального мовлення (Я. Р. Зинченко, О. Г. Пироженко, О. О. Пушкін). Кожний дискурс є одним з "можливих світів" – світом особистості, що його продукує (Ю. С. Степанов). Антропоцентрична природа дискурсу зумовлює його використання для моделювання мовленнєвого портрету особистості (О. О. Пушкін). У більшості сучасних лінгвістичних праць дискурс розуміється як складне комунікативне явище, основними характеристиками якого є цілеспрямованість і зумовленість позамовними чинниками, а саме сферою комунікації, особистим досвідом комунікантів, нормами суспільства, культури тощо [3: 67].

Концептуальні параметри дискурсу мовної особистості досліджуються за допомогою концептуального аналізу, об'єктом якого є смисли, що передаються окремими словами, словосполученнями, типовими пропозиціями та їхніми реалізаціями у вигляді конкретних висловлювань (М. М. Болдирєв) [5: 12].

Багатоаспектність дискурсу зумовлена не лише численністю його визначень, а й різноманітністю поділу. Питання поділу та виділення різних типів дискурсу знайшли своє відображення в

роботах А. Д. Белової, В. Б. Бурбело, В. І. Карасика, Г. Креса, Н. Н. Миронової, М. М. Полюжина. Беручи за основу певні критерії, виділяють різні типи дискурсу. Так, наприклад, типи дискурсу визначають за домінуючим комунікативним модусом (В. Б. Бурбело), за сферами функціонування, за характером комунікації (А. Д. Белова), за врахуванням орієнтованості на реципієнта (Н. Н. Миронова) та ін. [7: 231].

Традиційно у мовознавстві існує поділ дискурсу на усний та письмовий. Письмовий дискурс характеризується високим ступенем формальності та плановості, а усний – меншою мірою цих ознак [6: 102]. Дискурс буває діалогічним (інтерв'ю, екзамен, бесіда) та монологічним (лекція, проповідь, інструкція, замітка). Монологічний дискурс вимагає більшої внутрішньої логіки, аргументації, плавності викладу думок для здійснення мети комунікації [7: 232].

Сьогодні аналіз дискурсу являє собою міждисциплінарну область знання; теорія дискурсу розвивається в лінгвістиці тексту, психолінгвістиці, семіотиці, риторичі, тому його дослідження є актуальним і доцільним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Ярцевой. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 136-137.
2. Безугла Л. Р. Імпліцитні смисли з позицій когнітивної прагмалінгвістики / Л. Р. Безугла // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2008. – № 805. – С. 25-30.
3. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация: Пер. с англ. / Сост. В. В. Петров. Под ред. В. И. Герасимова – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
4. Крючкова П. Г. Авторитарний дискурс (на матеріалі англійської мови) // Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2003.
5. Лисичкіна І. О. Просодична організація англомовного дискурсу реклами (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі британської телевізійної реклами) // Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови. – Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2005. – 19 с.

6. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К.: Український фітосоціологічний центр, 1999. – 148 с.

7. Сердійчук Л. П. Автобіографія як особливий вид дискурсу // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2004. – Вип. 17. – С. 230-232.

8. Шевченко І. С. Мішель Фуко і дискурсивна парадигма в лінгвістиці // Вісник Київ. нац. лінгв. ун-ту. – 2009. – № 6 – С. 112.

Т. М. Ліпівська

Національний аерокосмічний університет імені

М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики В. В. Рижкова

Укладання розмовника: принципи побудови, підбір матеріалів (на прикладі англо-українського/російського розмовника за темами: "У готелі", "У лікарні", "У магазині", "На АЗС")

Не дивлячись на те, що з моменту створення першої типологічної класифікації словників пройшло вже більше 65 років, словник-розмовник дотепер залишається на периферії вітчизняної теорії лексикографії. У роботах відомої вітчизняної і зарубіжної лексикографії відсутні будь-які дані про словники-розмовники, а нечисленні наявні дослідження на дану тему, в основному радянського періоду, надають увагу словникам-розмовникам як пам'ятникам стародавньої або старовинної лексикографії [2: 329].

Англійською мовою спілкується весь світ, тому поява нових розмовників є необхідною. Особливістю кожного розмовника є те, що він має задовольнити потреби як людей, що лише починають вивчати англійську мову і які шукають короткий шлях до оволодіння навичками спілкування з іноземцями, так і достатньо підготованих користувачів, яким просто необхідно мати систематизований опис типових ситуацій спілкування. Створення систематизованого англо-українського / російського словника-розмовника є *актуальною* темою нашого дослідження.

Метою нашої роботи є надання всебічного аналізу різних типів розмовників та укладання частини розмовника українкою / російською / англійською мовами за темами: "У готелі/At a hotel", "У магазині/In a shop", "У лікарні/In a hospital", "На АЗС/At the petrol station".

Поставлена мета передбачає розв'язання таких *завдань*:

- 1) схарактеризувати розмовник;
- 2) описати види розмовників;
- 3) укласти розмовник за наданими темами.

Міжнародні зв'язки щороку розширюються не тільки на рівні державних організацій, а й на рівні підприємств, навчальних закладів, окремих осіб, громадських та інших організацій. По мірі того, як суспільство стає більш відкритим, зростає попит на довідкові посібники для туристів і громадян, що виїжджають за кордон для роботи, навчання та подорожей, або для спілкування з іноземцями в сфері своєї діяльності.

Розмовник – це довідковий посібник для розвитку усного монологічного та діалогічного мовлення, який призначений для вчителів, учнів, студентів, для людей що самостійно вивчають мову, а також для іноземців. Розмовник зазвичай побудований за тематичним принципом на базі побутової та загальної лексики [2: 330].

Існує багато різних видів розмовників. Ми виділили наступні критерії їх розрізнення, які допоможуть виявити і представити специфіку цих посібників:

- а) обсяг інформації;
- б) цільове призначення;
- в) кількість мов;
- г) спосіб розташування мовного матеріалу.

У нашій роботі було використано українські, російські та англійські розмовники. Проаналізувавши фрази і слова, які укладачі вміщують під темами: "У готелі/At a hotel", "У магазині/In a shop", "У лікарні/In a hospital", "На АЗС/At the petrol station", було виявлено те, що кожен укладач використовує різний за кількістю та лексичним наповненням набір фраз [1]. На базі цих розмовників ми створили власний універсальний розмовник, котрий містить найважливішу інформацію за відібраними темами: "У готелі/At a hotel", "У магазині/In a shop", "У лікарні/In a hospital", "На АЗС/At the petrol station".

Підібравши слова, фрази та речення з різноманітних розмовників, проаналізували їх та вибрали певну кількість, а саме 700. Потім для зручнішого користування розподіли їх за наступними підтемами. У темі "У готелі/At a hotel" це 130 одиниць, які були розподілені на такі групи: бронювання/ reservation, оплата/ payment, скарги/ complaints, обслуговування/ service, від'їзд/ leaving та додаткові слова/ additional words. Тема "У лікарні/In a hospital" налічує 130 одиниць та 8 груп слів та різноманітних фраз за темами: симптоми/ symptoms, окуліст/ ophthalmologist, в лабораторії/ laboratory, зубний лікар/ dentist, загальні фрази/ common phrases, на прийомі у лікаря/ at a doctor, аптека/ drugstore та додаткові слова/ additional words. У темі "На АЗС/ At the petrol station" це 104 одиниці, які були розподілені за такими групами: на автозаправці/ at the petrol station, неполадки/ disrepairs, аварія/ accident, дорожні знаки/ road signs, загальні фрази/ common phrases та запчастини/ spare parts. Тема "У магазині/ In a shop" представлена 340 одиницями та 11 підгрупами слів та фраз, як наприклад: інформація/ information, назви магазинів/ the names of shops, обслуговування/ service, одяг та взуття/ clothes and shoes, електроніка/ electronics, сувеніри/ souvenirs, друковані видання/ printings, оплата/ paying, гроші/ money, на вітрині/ in the shop window та продукти/ products.

Розмовники – дуже корисна довідкова література. Вони фіксують значний обсяг інформації про різноаспектне життя певної країни. А розподіл за темами є дуже зручним для кращого та швидшого знаходження користувачами необхідної інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Українсько-англійський розмовник / Укл. Л. Г. Левчук, Л. Л. Штойко. – К.: Радянська школа, 1985. – 205 с.
2. Тимошик Г. Жанр розмовника в лінгводидактичному аспекті / Галина Тимошик // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2008. – Вип. 3. – С. 329-334.

І. М. Лукашко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук

Особливості англійської мови в дельті Темзи (Estuary English)

Фактично, кожне графство в Англії відрізняється своїми діалектами, на яких розмовляють та розуміння яких є складним для іноземців, які вивчають, нехай навіть на дуже гарному рівні, стандартний британський варіант англійської мови (Standard English). Тому вивчення та порівняння сучасних акцентів на території Британських островів та Англії зокрема є досить **актуальним** та привертає увагу фонетистів як у Великій Британії, так і за її межами.

В 1984 році англійський лінгвіст Девід Роузварн вперше заявив про появу нового діалекту з особливими фонетичними та соціально-маркованими характеристиками, який він назвав Estuary English (EE), тобто англійська мова в дельті Темзи, яка і є **об'єктом** нашого дослідження [3].

Порівняння мовного стандарту Великої Британії (RP), діалекту кокні та англійської мови в дельті Темзи (EE) є **предметом** нашого дослідження.

Завданням нашого дослідження є встановити статус EE серед південних діалектів.

Англійська мова в дельті Темзи (Estuary English) – це поєднання місцевої і немісцевої південно-східної англійської вимови і інтонації [2]. При порівнянні RP та EE увагу привертають в основному наступні фонетичні особливості:

1) *вокалізація* [l] в позиції перед приголосною (*silk* [siok]) чи в кінці слова або на межі слів, крім випадку, коли наступне слово починається з голосної (*hill* [hio]).

2) *глотталізація* [t] в положенні в кінці складу (*got* [gɒʔ]) і перед іншою приголосною в межах слова (*Brintey* ['briʔni]) або на межі слів (*quite nice* [kwaiʔnais]).

3) RP дифтонги /eɪ/, /aɪ/, /əʊ/ і /aʊ/ в EE вимовляються як /ɒɪ/, /aɪ/, /ɒʊ/ і /æʊ/ і є більш відкритими в першій частині дифтонга.

4) *зникнення* /j/ – RP *tune* і *duke* вимовляються, як [tju:n], [dju:k], в EE – [tʃu:n] і [dʒu:k].

Серед граматичних змін можемо відмітити такі: EE *baker shop* замість RP *baker's shop*; втрата прислівникового суфікса *-ly*;

індикатор 3-ї особи однини *-s* у дієслів; майже не використовується форма минулого часу *were*, лише *was*.

Порівнюючи ЕЕ та кокні, слід відзначити домінуючі відмінності у системі консонантизму:

1) *глотталізація* [t] в кінцевій позиції; глоттальна заміна також зачіпає /p/ та /k/ в кокні, наприклад: *take i? off, qui?e nice i* т.д.

2) *вокалізація* [l]

3) *зникнення* /j/ в наголошеному складі, наприклад, *Tuesday, tune*, в яких перша частина *Tues-* звучить так як *choose* [6].

4) *випадіння* [h] – в кокні *hand i ahead* вимовляються [ænd] і [a'ed], в РР та ЕЕ зберігається /h/ [5].

5) *зсув уперед* *th i втрачає g* (використання губно-зубних фрикативних приголосних /f/ і /v/ замість дентальних /θ/ і /ð/), що є характерним для кокні, де слова *brother i thin* вимовляються ['brʌvə] і [fin].

Серед голосних увагу дослідників привертає *зсув дифтонгів*: РР /eɪ/, /aɪ/, /əʊ/, /aʊ/ вимовляються як /ʌɪ/, /aɪ/, /ʌʊ/ і /æʊ/ в словах *face, price, goat* мовцями кокні та ЕЕ [1, 4, 5]. Слід відзначити *напруження голосної* /i:/ в кінці слів *happy, coffee, valey* і т.д.

Проаналізувавши особливості англійської мови в дельті Темзи, літературного мовного стандарту РР та соціального діалекту кокні, ми дійшли висновку, що в Estuary English, як і в інших формах регіональних варіантів, спостерігаються яскраво виражені територіальні особливості вимови: *вокалізація* [l], *вживання гортанної змичної* як у міжвокальному, так і в консонантному оточенні, вимовляння (g) наприкінці слів. Було встановлено, що багато рис, відмінних від літературного вимовного стандарту (РР), є спільними з соціальним діалектом кокні.

Таким чином, можна зробити висновок, що англійська мова в дельті Темзи займає проміжне положення між британським мовним стандартом та соціолектом кокні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Cruttenden A. C. Gimson's Pronunciation of English. 2nd ed. – London: Edward Arnold, 2001 (1994).
2. Rosewarne D. Estuary English: tomorrow's RP. – Cambridge: English Today 37, Volume 10, No 1, January 1994.

3. Rosewarne D. Estuary as a World Language. – Chichester: Modern English Teacher 5, 1996.
4. Wells J. C. Accents of English. II. The British Isles. – Cambridge: Cambridge University Press, 1982.
5. Wells J. C. Transcribing Estuary English – A Discussion Document. – Cambridge: UCL Work in Progress, 1994a.
6. Островская Т. А. – Режим доступа: www.vestnik.adygnet.ru/files/2007.3/504/ostrovskaya2007_3.pdf

Р. В. Магдич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Рудик*

Англомовні паремії як засіб модифікації нестандартної поведінки співрозмовника

Умовою успішної комунікації є бажання її учасників спілкуватися (налаштованість на співпрацю); за відсутності такої кооперації виникає конфліктна комунікативна поведінка. На думку американського логіка П. Грайса, успішна комунікація можлива за умови дотримання чотирьох максим: інформативності (висловлення повинно бути змістовним), істинності (говорити тільки правду), релевантності (говорити тільки те, що стосується справи), ясності та чіткості (говорити коротко і зрозуміло) [5].

У комунікації, як і в системі мови, діють певні закони. Російський мовознавець і фахівець з теорії та практики ефективної комунікації, професор Й. Стернін виокремлює низку основних комунікативних законів. Під комунікативними законами розуміємо найзагальніші нежорсткі тенденції, які наявні в усіх типах групового і масового спілкування [1]. З поміж усіх комунікативних законів нас передусім цікавить закон модифікації нестандартної комунікативної поведінки учасників спілкування, який забезпечує можливість регулювання комунікативної поведінки в умовах, коли один з комунікантів порушує комунікативні норми, а інший співрозмовник змушує його змінити комунікативну поведінку [4].

Притаманні носіям певної культури способи модифікації закріплені в паремійному фонді мови. Паремія (грец. *pareimia* –

прислів'я) або проverbsіум (лат. – приказка, прислів'я) – видове позначення фольклорних малих жанрів афористичного спрямування (прислів'я, приказки). Часом пареміями звуть також інші малі жанри фольклорної прози: загадки, заклики, зичення, прикмети, примовки, прокляття, скоромовки [2].

За матеріал дослідження приймаємо паремійний фонд англійської мови, а саме – прислів'я. Отже, метою даної наукової роботи є аналіз дії закону модифікації нестандартної поведінки співрозмовника на основі опрацьованого нами матеріалу словника прислів'їв – *The Wordsworth Dictionary of Proverbs* [6].

Можливість встановити типологію паремій з урахуванням їх іллокутивної мети та способу її досягнення дає класифікація за прагматичними типами речень Г. Г. Почепцова. До даної класифікації включаються:

- 1) констативи (речення-ствердження),
- 2) промісиви (речення-обіцянки),
- 3) менасиви (речення-погрози),
- 4) директиви (речення-спонування адресата до дії),
- 5) перформативи (речення, вимовляючи яке, мовець виконує дію),
- 6) квеситиви (питальне речення в його традиційному розумінні) [3].

На основі проаналізованого матеріалу можна виділити такі прагматичні типи прислів'їв, які вживаються для модифікації нестандартної поведінки співрозмовника: констативи, менасиви та директиви. Найчисельнішу групу складають констативи, наприклад: *A bad excuse is better than none; Anger is one thing made better by delay; Grief divided is made lighter; Honesty is the best policy, As you brew, so shall you bake etc.* Високий рівень імперативності таких прислів'їв забезпечується їх афористичним змістом, що змушує співрозмовника змінити свою комунікативну поведінку.

Друга за чисельністю група – директиви – прагматичні типи речень, що спонукають адресата до певної дії, наприклад: *Don't bark, if you can't bite; Let not the sun go down on your wrath; Never send a boy to do a man's job etc.* Третя досить нечисельна група представлена менасивами – реченнями-погрозами, наприклад: *Better be safe, than sorry; Never bid the Devil good morrow until you meet him etc.*

Наведене вище дозволяє зробити висновок про те, що

диференціюючи даний мовний матеріал за прагматичним чинником, можна ефективно використовувати паремії для впливу на нестандартну комунікативну поведінку співрозмовника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: Видав. центр "Академія", 2004. – 344 с.
2. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
3. Почепцов Г. Г. Предложение / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов // Теоретическая грамматика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 285 с. – Режим доступу: http://www.torrentino.com/torrents/start_download/80085
4. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К.: Довіра, 2007. – 205 с.
5. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2000. – 688 с.
6. The Wordsworth Dictionary of Proverbs. – Wordsworth Editions Ltd., 1993. – 721 p.

І. С. Макаренко

*Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов
Науковий керівник: старший викладач С. М. Лежньов*

Концепція демократизації у процесі навчання іноземній мові

Зміни, що відбуваються в українському суспільстві на початку ХХІ століття, впливають на соціальне замовлення в сфері освіти і торкаються процесу демократизації навчання іноземних мов. Як зазначають науковці, "основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей" [2: 7]. "Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти" [2: 7] регламентує

нові вимоги до освіти і професійної підготовки фахівців у вищому навчальному закладі, що зумовлюється ідеями і принципами ступеневої освіти в Україні. Серед засад і факторів, які сприяли виникненню концепції ступеневої освіти, особливе місце займає демократизація суспільства [1].

Загальновідомим є розуміння демократії як форми державно-політичного устрою, який ґрунтується на визнанні народу в якості джерела влади. Усвідомлення того факту, що демократія знаходить своє виявлення не тільки в існуванні інститутів влади, але й у загальній культурі суспільства, є дуже важливим і має суттєве просвітнє значення. Воно повинно справити позитивний і відчутний вплив на світогляд молодих людей, майбутніх фахівців, завданням яких є розбудова держави на міцних демократичних засадах.

Важливим складником підготовки викладачів англійської мови є концепція полікультурності та демократизації. Поставлена мета досягається впровадженням в процес навчання іноземній мові видів роботи, спрямованих на оволодіння студентами стратегіями поведінки, що відповідають принципам демократії.

Методи викладання сучасних мов повинні стимулювати незалежність думки, судження та дії у зв'язку з соціальними вміннями та відповідальністю. Дані завдання знаходять свою реалізацію в процесі підготовки майбутніх викладачів на різних етапах навчання. Вони набувають особливої актуальності під час обговорення таких важливих суспільно-політичних тем, включених до навчальної програми з іноземної мови, як *Політичний устрій, Закон та злочинність, В курсі подій, Вища освіта, Охорона навколишнього середовища та інші*. Навчальний матеріал повинен бути пов'язаним з вирішенням творчих завдань крізь призму демократичних поглядів та орієнтирів.

Такий підхід до вибору видів роботи на старшому етапі навчання у гуманітарному вузі відповідає принципам активізації інтелектуальної діяльності студентів, принципу свідомості та дозволяє вирішувати не лише суто практичні завдання, спрямовані на формування іншомовної мовленнєвої компетенції, але й створювати умови для розвитку демократичних поглядів майбутніх фахівців засобами іноземної мови. Реальне досягнення практичних результатів навчання, освіти, виховання та розвитку стає можливим завдяки реалізації різних функцій спілкування, а саме, пізнавальної (формування спеціальних і

загальнонавчальних умінь), регулятивної (вплив на поведінку студентів у цілому, що викликає ті чи інші мовленнєві і немовленнєві дії), ціннісно-орієнтаційної (формування світогляду людини, її власної позиції) та етикетної (формування навичок коректного оформлення мовленнєвої поведінки).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор укр. видання докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я. та ін. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш. – Освіта України № 60-61, 10 серпня 2004 р. – С. 7-10.

О. А. Малинівська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор ЖДУ Л. В. Калініна*

Особливості формування комунікативної компетенції у дітей дошкільного віку

У "Програмі з англійської мови для дошкільників та учнів першого класу загальноосвітніх навчальних закладів" зазначено, що "навчання дітей дошкільного віку іноземної мови (ІМ) набуло широкого розповсюдження. Створюються групи з вивченням іноземних мов у дошкільних закладах, іноземні мови вивчаються з малюками індивідуально" [2].

Аналіз спеціальної літератури, зокрема робіт Зимньої І. А., Леонтьєва А. А., Беляєва Б. В., доповнений надбаннями позитивного педагогічного досвіду та досвіду авторів, переконує в тому, що початок раннього вивчення іноземної мови містить у собі деякі особливості формування комунікативної компетенції дітей дошкільного віку, що пов'язані із вагомими психологічними передумовами для оволодіння дошкільниками основами елементарної комунікативної компетенції. Найважливішими, на наш погляд, є такі чинники: вікові, психофізіологічні й психічні характеристики учнів; досвід дітей у рідній мові; відчуття ними

новизни предмета; наявність у дітей досить сильної мотивації, зумовленої співпадінням мови з періодом їх інтенсивної соціалізації; потенційні можливості предмета для успішного розв'язання головних завдань дошкільної освіти: стимуляції пізнавальної мотивації дітей, максимальної соціалізації кожної дитини, розвитку її особистості, підготовки до діалогу культур.

Протягом тривалого часу дошкільне навчання англійської мови базувалося значною мірою на імітації мовленнєвих зразків. Між тим дослідниками раннього навчання англійської мови переконливо доведено, що імітація не є основним прийомом оволодіння англійською мовою в дитинстві. Більш вирішальну роль відіграють процеси мовних узагальнень і так звані металінгвістичні здібності, тобто здатність гнучко і на абстрактному рівні засвоювати мову, помічати її відмінності від явищ рідної мови, свідомо оперувати нею.

Формуючись як особистість в оточенні сучасного багатомовного і міжкультурного простору, дошкільник з достатнім розумінням сприймає інформацію про норми поведінки і культуру мовлення. Тому навчання етикету носіїв виучуваної мови, на що вчителів орієнтує і нова Програма, має для учнів дошкільного віку не тільки пізнавально-комунікативне, але й велике виховне значення. Діти ДНЗ опановують мовлення на основі пісень, скоромовок, віршів, діяльності тотального фізичного реагування тощо.

Таким чином, у процесі формування комунікативної компетенції слід враховувати ряд чинників та деякі психологічні та вікові особливості даного вікового періоду. Тому особливості формування комунікативної компетенції дітей дошкільного віку є однією з актуальних проблем методики викладання іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі". – К., 2008.
2. Буренко В. М. Програма з англійської мови для дошкільників та учнів першого класу загальноосвітніх навчальних закладів / В. М. Буренко // Іноземні мови. – № 1. – 2010. – С. 58-59.
3. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи / В. Г. Редько. – К.: Генеза, 2007. – С. 35.

М. В. Малишева

Глухівський національний педагогічний університет імені

О. Довженка

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Л. В. Кочубей

Психолінгвістична характеристика мовленнєвої діяльності учнів національних спільнот в умовах білінгвізму

В умовах реформування всіх сфер діяльності в Україні переглядається і оновлюється система освіти, важливою складовою якої є мовна освіта.

Державна національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті орієнтує насамперед на забезпечення істотного зростання методичної та наукової компетенції педагога. Важливим у цьому зв'язку є гуманітаризація освіти, яка передбачає вивчення кількох мов. Новий підхід до навчання мов чітко сформульовано насамперед у "Концепції мовної освіти в Україні", шкільних програмах, критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів, в яких підкреслюється пріоритетна функціональна спрямованість вивчення мов, розвиток усного і писемного мовлення школярів. Одним із перспективних напрямів підвищення рівня володіння різними мовами є також взаємопов'язане їх вивчення.

На території України мешкають не лише українці та росіяни, а й болгари, греки, поляки та інші. Вони живуть на одній території, мають доволі розмаїтну етнокультуру і значною мірою зберегли свою національну ідентичність та рідну мову. Кожен з цих народів у суспільномовній практиці виявляє властиві тільки йому специфічні риси. Визначальним є те, що окремі з цих етносів володіють не однією мовою, а двома і більше, наприклад: росіяни – російською, українською; болгари – болгарською, українською, російською; поляки – польською, українською, російською тощо. На сьогодні в загальноосвітніх закладах створено умови, які дозволяють учням національних спільнот вивчати як рідну мову та культуру, так і державну (українську мову). Окрім того, у школах з українською мовою діти мають можливість опановувати мову національних спільнот засобом окремих предметів або факультативних курсів. Розширення кола мов, які вивчаються в школі, має значення не лише з огляду на інтереси національних меншин. Це великою мірою визначає

особливості мовної стратегії в школах і вищих навчальних закладах України в цілому, створює уявлення про нашу державу, рівень демократичних новоутворень у ній в очах сусідніх демократичних держав [2: 10]. Таким чином, вивчення другої мови сприяє утворенню ситуації білінгвізму (рідна мова, українська мова), а інколи й трилінгвізму (рідна мова, українська мова, мова тієї національної спільноти, з якою тривалий час мешкають по сусідству).

Аналіз наукової літератури дозволив виокремити декілька підходів до визначення поняття "білінгвізм", які вчені умовно позначають як соціолінгвістичний (з позиції соціальної взаємодії мовних спільнот) і лінгвістичний, що утворений з когнітивного (володіння мовами) і функціонального (функції мови) підходів. Соціолінгвісти А. П. Майоров, Л. Б. Нікольский, А. Д. Швейцер та інші розглядають білінгвізм (двомовність) як співіснування двох мов у межах одного мовленнєвого колективу, що використовує ці мови в відповідних комунікативних сферах залежно від соціальної ситуації та інших параметрів комунікативного акту. Останнім часом окремі соціолінгвісти, двомовність розглядають як суспільний феномен. Білінгвістичний простір розглядається як складова соціального середовища, яка діє на формування і розвиток особистості. Лінгвісти В. О. Аврорин, Є. М. Верещагін, Б. В. Горнунг, М. В. Імедадзе, В. Маккой та інші розглядають білінгвізм в аспекті когнітивного і функціонального підходів. У межах когнітивного підходу білінгвізм трактується таким чином: "...білінгвізм необхідно визнати як однаково вільне володіння двома мовами. Інакше говорячи, двомовність починається тоді, коли рівень знання другої мови наближається до рівня знання першої" [1: 172]. У межах функціонального підходу білінгвізм розглядається вченими дещо інакше. Так, В. Маккой зазначає, що білінгвізм – це "... альтернативне використання двох або більше мов одним і тим самим індивідом". Є. М. Верещагін звертає увагу на первинну (для спілкування в межах сім'ї) і вторинну (для зовнішніх ситуацій спілкування) мовні системи і зазначає, що якщо первинна мовна система певним членом сім'ї використовується і в усіх останніх ситуаціях спілкування, і якщо ним ніколи не застосовується інша мовна система, то така людина може називатися монологістом. Якщо в певних ситуаціях спілкування вживається ще й інша мовна система, то людина,

здатна вживати для спілкування дві мовні системи, називається білінгвом [4: 19]. Як бачимо, поняття білінгвізму в такому поясненні передбачає обов'язкове використання двох мовних систем. На думку Б. В. Горнунга [5: 3-15], до білінгвізму не відноситься ситуація спілкування двома близькими діалектами, якщо системи діалектів дозволяють спілкування без модифікації своєї мовної системи кожним комунікантом або одним з них.

Загалом на сьогодні сформувалося неоднозначне ставлення до білінгвізму: соціологи оцінюють його здебільшого негативно, стверджуючи, що двомовність у межах однієї країни призводить до соціальної нестабільності; психологи звертають нашу увагу на негативному впливі білінгвізму на дитячу психіку. На захист білінгвізму постає той аргумент, що двомовна особистість – це особистість, яка володіє двома мовними кодами, двома засобами мови і двома інструментами мислення, що посилює можливості індивіда, підвищує інтелектуальний рівень особистості, її культуру. Підкреслюється також значущість білінгвізму в мультикультурному глобальному світі.

Трилінгвізм постає у вигляді співіснування трьох мов у мовленнєво-мисленнєвій сфері індивіда, який використовує ці мови в різних комунікативних ситуаціях залежно від мети спілкування, місця реалізації акту комунікації. Із зазначеного вище стає зрозумілим те, що проблема білінгвізму, трилінгвізму є предметом досліджень лінгвістів, психологів, психолінгвістів, соціологів, соціолінгвістів, педагогів, етнологів. Основи наукових розробок лінгвістичних проблем білінгвізму закладено в працях В. О. Авроріна, Б. Н. Ажнюка, І. О. Бодуена де Куртене, У. Вайнрайха, Ю. А. Жпуктенко, Р. Кіся, А. Мартине, А. Мейе, Є. Д. Поліванова, В. Ю. Розенцвейга, П. Ф. Фортунатова, Е. Хаугена, О. О. Шахматова, Г. Шухардта, Л. В. Щерби та інших. Лінгвістичний аспект вивчення білінгвізму передбачає аналіз мовленнєвих дій комунікантів і охоплює такі проблеми, як можливість оволодіння структурами двох мов, аналіз співвідношення структур і структурних елементів у системі обох мов, їх взаємодія, взаємовплив на різних рівнях мовної системи, своєрідність прояву інтерференції в процесі застосування обох мов тощо.

Завданням лінгводидактичного аспекту білінгвізму є дослідження процесу оволодіння двома мовами в умовах білінгвізму і розробка відповідної цим умовам методики

навчання. Встановлено, що продуктивна мовна поведінка респондентів-росіян має монологістичний вияв, а в групах респондентів-українців подана переважанням спілкування російською мовою, причому відсоток використання останніми української мови знижується в напрямку: родинно-побутова сфера → спілкування в навчальному закладі (поза навчальним процесом) → соціально-побутова сфера.

У психологічному і психолінгвістичному аспектах білінгвізм викликає інтерес щодо вивчення механізмів сприйняття і створення мовлення.

Таким чином, ученими було встановлено, що найбільший вплив серед екзогенних факторів впливу на мовну поведінку білінгвів мають комунікативна сфера, соціальна ситуація, тема спілкування, соціальні установки та стереотипи, престиж мови; а серед ендогенних – ступінь володіння мовами, тип білінгвізму, етнічне самоусвідомлення мовця.

Отже, аналіз різних підходів до тлумачення поняття "білінгвізм" дозволяє визначати це явище як багатоаспектний міждисциплінарний феномен, що передбачає співіснування, взаємовплив і взаємодію двох мов у природному і штучному двомовному континуумі, в якому індивіди та соціальні групи володіють двома мовами на однаковому або різному рівнях. В умовах глобалізації є необхідним знання двох або більше мов. Людина білінгв має більш високий рівень розвитку тому, що знання двох мов дають можливість більш глибоко пізнати культури народів, мовами яких вона володіє, підвищити її інтелектуальний розвиток та розширити можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аврорин В. А. Двуязычие и школа: проблемы двуязычия и многоязычия / В. А. Аврорин. – М.: Наука, 1972. – С. 172.
2. Бурда Т. М. Мовна поведінка особистості в умовах українсько-російського білінгвізму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 "Українська мова" / Т. М. Бурда. – К., 2002. – С. 18.
3. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие / Уриэль Вайнрайх // Новое в лингвистике. Вып. IV. Языковые контакты. – М.: Прогресс, 1972. – 268 с.
4. Вашуленко М. С. Мовна освіта як засіб соціалізації молодших школярів / М. С. Вашуленко // Проблеми формування

мовної освіти середніх загальноосвітніх закладів: зб. наук праць за матеріалами наук-практ. конф., 2006 р. / Міністерство освіти і науки України, Академія педагогічних наук України [та ін.]. – Рівне, 2006. – С. 10.

5. Верещагин Е. М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма) / Евгений Михайлович Верещагин. – М.: МГУ, 1969. – С. 19.

6. Горнунг Б. В. К вопросу о типах и формах взаимодействия языков и диалектов / Борис Владимирович Горнунг // Доклады и сообщения Института языкознания. – М.: АН СССР, 1952. – Вып. 2. – С. 3-15.

7. Джерелиевская М. А. Установки коммуникативного поведения: диагностика и прогноз в конфликтных ситуациях / Джерелиевская Мария Анатольевна. – М.: Смысл, 2000. – С. 12.

8. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности / И. А. Зимняя. – М.: Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО "МОДЭК", 2001. – 432 с.

М. А. Малкова

Хмельницький Національний Університет

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Ємець

Прийом компенсації в поетичному перекладі

Поезія вимагає від перекладача специфічних зусиль, тому що у віршованому творі форма ставить жорсткі рамки і не дозволяє ані надмірно розширювати, ані звужувати змістовні параметри. Чітка композиція поезії не дозволяє завжди знаходити прямі відповідники при перекладі [1: 94].

У зв'язку з цим слід говорити про перекладацький прийом компенсації. Він вживається тоді, коли певні елементи твору неможливо передати точно. Аби не втратити їх значення повністю, при перекладі використовуються компенсуючі елементи, покликані виконувати ту ж прагматичну функцію. Розглянемо наш переклад лімерика:

There was a young lady from West Ham
Who smiled as she entered a tram.
When she had embarked
The conductor remarked

"Your fare" and she said "Yes, I am."

Красуня із далекого села

З усмішкою в автобус увійшла.

Коли піднялась у салон,

Спитав кондуктор: "А талон?"

"Я еталон?" – зашарілась вона.

Необхідно було передати внутрішньо-лінгвістичні значення, що в оригіналі являють собою характерні мовні риси. Сюди належать особливості мови, діалекти, гра слів тощо. В даному випадку неможливо було підібрати еквіваленти до омофонів "fare" та "fair". Тому ми компенсували їх паронімами ("*а талон*" та "*еталон*"), що частково зберегло прагматичне значення.

Труднощі поетичного перекладу спричинені відмінністю мовних структур. Аналітична англійська мова є більш стислою в порівнянні з синтетичною українською. Це призводить до необхідності компресії тексту перекладу задля еквілінеарності. Еквілінеарність – вимога, згідно з якою у віршованому перекладі має бути така сама кількість рядків, як і в оригіналі [2: 34].

При цьому важко уникнути інформаційних втрат, тому перекладач повинен виконати якомога більшу кількість компенсацій, аби поновити баланс інформації і засобів її вираження. Компенсацію "спресованого" змісту англomовного поетичного рядка розглянемо на нашому перекладі фрагменту вірша Крістіни Россетті "День Народження".

Raise me a dais of silk and down;

Hang it with vair and purple dyes;

Carve it in doves and pomegranates,

And peacocks with a hundred eyes;

Work it in gold and silver grapes,

In leaves and silver fleurs-de-lys;

Because the birthday of my life

Is come, my love is come to me.

Створи їй трон в шовках блискучих,

У хутро різних барв вбери,

Голубок викарбуй на ньому,

Казкових павичів та осені дари:

Сріблясті грона й золоті,

Ірис пурпурний та гранати;

В моїм житті сьогодні свято:

Любов розквітла у моїй душі.

"Vair and purple dyes" ми переклали як "хутро різних барв", а епітет "purple" компенсується в рядку "ірис пурпурний". У перекладі "carve it in doves and pomegranates" ми зберегли лише один образ: "голубок викарбуй", але інший використали пізніше: "гранати". Опис "with a hundred eyes" був компенсований епітетом "казкових", що зберігає прагматику оригінального рядка.

Існують елементи, які неможливо перекласти, але передача змісту цих елементів у перекладі всього тексту завжди можлива. Ми розглянули компенсацію у поетичному перекладі. Як було продемонстровано на прикладах, вона застосовується для подолання перекладацьких труднощів. Спираючись на проаналізовані перекладацькі рішення, можна стверджувати, що еквівалентний переклад поезії можливий і реальний, не дивлячись на об'єктивно існуючі труднощі, що викликані передусім мовними розбіжностями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Левый И. Искусство перевода / И. Левый. – М.: Прогресс, 1974. – 398 с.
2. Ледовская Т. А. Некоторые способы достижения эквилинеарности в поэтической строке / Т. А. Ледовская // Тетради переводчика. – М.: 2004. – вып. 18. – С. 34-36.

А. А. Маріянчик

*Хмельницький Національний Університет
Науковий керівник: старший викладач О. К. Садикова*

Навчання іноземної мови в умовах соціокультурної освіти

Докорінні зміни в соціальному та економічному житті держав Європи та світу значним чином вплинули на розвиток їх освітніх систем. Освіта – стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації і держави, запорука майбутнього добробуту [4: 6]. Вона виступає методом відтворення і накопичення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, а також сприяє розвитку процесу модернізації суспільства, зміцненню авторитету держави на міжнародній арені. За таких умов системи освіти багатьох

країн світу головним завданням ставлять підготувати студентів до культурного, професійного та міжособистісного спілкування з представниками інших країн, ознайомити з їх традиціями, суспільним устроєм та мовною культурою [3: 106].

Необхідність наповнення змісту освіти соціокультурними аспектами визначається сьогодні головним завданням як на загальноєвропейському, так і на національних рівнях. Проблемі соціальної адаптації в іноземному середовищі значну увагу приділили такі вчені як: С. П. Мамонтов, В. М. Топалова, П. В. Сисоєв, Ю. І. Пассов. Крім того, як свідчить аналіз, практично всі національні програми щодо іноземних мов містять соціокультурний компонент змісту навчання як його складову. Хоча, як правило, цей компонент подається досить обмежено, без врахування вимог часу і нових тенденцій розвитку суспільства, адже навчальним програмам властивий певний консерватизм незалежно від рівня розвитку країни [1: 4].

Мова – це один з головних чинників існування нації, а також складова культурного надбання народу.

Культура – це результат тісної взаємодії матеріальних і духовних цінностей суспільства, що утворились історично на основі певного економічного базису, а також єдність досягнень суспільства в його матеріальному та духовному розвитку. Тому, беручи до уваги визначення поняття культури, можна стверджувати, що мова є обов'язковим її компонентом [2: 56].

Отже, одним з важливих завдань процесу навчання іноземної мови є проникнення в культуру народу, якому належить ця мова, у систему його світосприйняття та символів. Оскільки мова – це явище соціальне, і, як форма існування мисленнєвої діяльності людини охоплює всі сфери індивідуального та суспільного життя, то вона є результатом теоретичної та практичної діяльності як індивідуума, так і суспільства. Культура народу, соціальні та матеріальні умови життя та мова, що йому належить, – нерозривно взаємопов'язані. Тому вивчення мови народу стає неможливим без належної уваги до цих факторів [4: 117].

Іноземна мова сьогодні є найважливішим засобом міжнародного спілкування. Наш світ безперервно розвивається. Зміни в суспільстві висувають нові вимоги щодо удосконалення системи навчання іноземних мов, зокрема в частині оновлення змісту навчально-методичної роботи, запровадження новітніх

технологій викладання, нових навчальних курсів, коригування навчальних програм відповідно до рекомендації Ради Європи та Міністерства освіти і науки України. Навчальні програми з іноземних мов включають знання про культуру, історію, географію, особливості побуту та державного устрою країни, мова якої вивчається, тобто всі сфери життя країни. Беручи до уваги всі процеси, що відбуваються в світі, важливість соціокультурної складової на сучасному етапі визначається всіма без винятку фахівцями.

У вивченні іноземної мови розуміння сутності нових цілей, функцій соціокультурної освіти, пошук необхідних результативних форм і методів формування соціокультурної компетенції, здатність залучити майбутнього активного користувача мовою до пізнавальної і творчої діяльності є першочерговим. Крім того у навчальному процесі важливого значення набувають суспільно-політичні умови, адже саме вони сьогодні впливають на вибір та переробку інформації і в результаті визначають відносини між соціальною культурою людини і соціальною культурою народу, мова якого вивчається. Від вибору тем та розуміння подій залежить і відбір лексики як рідної, так і іноземної. Університети, як соціальні заклади, що готують молодь до подальшого життя у соціумі, виконують функцію ознайомлення своїх вихованців з доктриною, загальноприйнятою в цьому суспільстві. Можна зробити висновок, що соціально-політичний чинник разом з основним концептуальним підходом до навчання молоді має достатньо великий вплив на процес вивчення соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови [5: 25].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваленко О. Європейський форум з питань мовної політики // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 3. – С. 4.
2. Пассов Е. И. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. – Липецк: изд-во Липецк. гос. пед. ин-та, 1998. – 199 с.
3. Першукова О. Формуючи "Європейську свідомість" // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 2. – С. 106-115.

4. Про вивчення іноземних мов у 2004-2005 навчальному році // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 2. – С. 6-9.

5. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 2004. – 96 с.

О. М. Матвійчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Н. Г. Іщенко

Експресивний синтаксис

Синтаксис (від гр. *sýntaxis* – побудова, сполучення, порядок) визначають як розділ граматики, що вивчає словосполучення й речення, а також засоби зв'язку, за допомогою яких утворюються вказані мовні одиниці. Мовленнєва експресія притаманна не тільки звукам, словам та їх граматичним формам, а й у більшій мірі синтаксичній організації мовлення. Стиль будь-якого мовленнєвого твору, як і стиль окремого автора, у значній мірі визначається синтаксисом.

Починаючи з 60-х років ХХ ст. у східнослов'янських синтаксичних студіях з'явився термін "експресивний синтаксис" [4: 149, 654], який застосовується для опису окремих синтаксичних явищ письмового мовлення, хоч у багатьох синтаксичних працях засади виокремлення експресивного синтаксису відрізняються [1: 52, 65]. Експресивність проектують у розуміння афективного в мовленні, що є обов'язковим складником висловлення за поглядами відомих лінгвістів [2, 5].

У сучасних синтаксичних дослідженнях основною одиницею синтаксичного рівня мови є модель речення, під якою розуміють предикативний ланцюжок словоформ, що складається із підмета, присудка й придієслівних членів, які знаходяться між собою у певних лінійних смислових і формальних відношеннях. Афективний бік висловлення репрезентує мовна, а не мовленнєва ознака, що впливає на тип структури речення. Ускладнення структури речення призводить до утворення експресивності знаку. Механізм утворення експресивності проявляється через мовну здатність. Смислові зміни виявляються у поверхневій

структурі речення в тому, що воно набуває певну синтаксичну форму, яка знаходить своє вираження у розмірі речення, перестановці й повторі його компонентів, у розчленуванні або усіченні його обсягу. Експресивність речення характеризується функціональною креативністю і є результатом взаємодії трьох параметрів: синтаксису, семантики й прагматики. Експресивно-комунікативними називаються окремі структурні моделі речення, що використовуються лише в певних мовленнєвих регістрах. Однак це не розв'язує питання про сутність експресивного синтаксису. Експресивний синтаксис розуміють і як мовну категорію, і як мовленнєву. Експресивне інтерпретується як вираження відношення мовця до висловлення, що зближує експресивність із модальністю, і як вираження емоцій, і як ознаку стилю, а нерідко й поєднують в експресивному емоційність, образність, функціонально-стилістичне забарвлення. Експресивність пов'язують із прагматичним впливом висловлення на адресата, що зумовлює специфіку оформлення думки.

Дослідники розглядають два підходи до розгляду експресивного в синтаксисі: перший пов'язує експресію з модальністю, другий – із концепцією суб'єктних форм синтаксису. Експресивність у вигляді спеціального прийому письмового мовлення супроводжується значними конструктивними змінами. Загалом експресивний синтаксис реалізує експресивні функції парцеляції, сегментації, вставних конструкцій, побудови складних речень, еліпсиса, антиеліпсиса, усічення тощо. Що стосується синтаксичного тексту, то в ньому акцентується увага на дослідженні правил адаптації та зв'язності речень у контексті й ситуації мовлення, референтній природі висловлення у конкретних текстових масивах, ролі синтаксичних одиниць у формуванні концепту тексту, його тематичних ліній, образності та експресивності.

Елементи експресії слід шукати в тих формах писемного мовлення, які можуть мати установку на навмисний вплив. Це, перш за все, тексти художнього й публіцистичного стилів, які найбільшою мірою зазнають впливу розмовної мови.

Найбільш яскраво "експресивно-модальні" значення виявляються у синтаксичних побудовах розмовного синтаксису за даними художньої літератури. Мова йде про конструкції типу: їхати так їхати; так я і повірив; що йому до мене; жартуй-жартуй,

та оглядайся; ось так калюжа! [5: 280, 352] В академічних граматиках подібні побудови описані як структури з суб'єктивно-модальним, або модально-експресивним, значенням. Суб'єктивна модальність (первинна) протиставляється об'єктивній (вторинній), яка нашаровується на об'єктивну й факультативну. Другий напрямок у розробці поняття синтаксичної експресії пов'язано з ім'ям В. В. Виноградова. Ще в 30-і роки в роботах "Стиль "Пікової дами" та "Стиль Пушкіна" він висуває поняття суб'єктно-експресивних форм синтаксису як засобів експресивної образотворчості [3: 176, 233]. Ці поняття автор понад усе пов'язував з невластиво-прямою ("чужою") промовою в розповідному стилі. Особливе значення Виноградов надавав оригінальному прийому "зигзагоподібного – сполучникового або безсполучникового – руху на динаміці розповіді". Під цим він мав на увазі відкриті або зрушені конструкції, які назвав приєднувальними.

Можна також говорити про чотири види подання в синтаксисі емоційної семантики: емоційного забарвлення, емоційного ставлення, емоційної оцінки та емоційного стану. Для рекламного тексту найбільш характерна семантика емоційної оцінки. У цілому нам видається цікавим простежити динаміку експресивного синтаксису в глибокій діяхронії.

Отже, за природою своєю, мові притаманна експресивність, у межах якої вона виконує експресивну й емотивно-конотативну функції. Експресивність синтаксичної структури як семантичної категорії формується, з одного боку, його мовною нормою, а й з іншого боку, як стилістичної категорії – відхиленням від норми, яке носить структурний, семантичний і функціональний характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Акимов Г. Н. Развитие вставных конструкций // Новое в синтаксисе современного русского языка. – М., 1990. – С. 52-65.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. М., 1955. – 416 с.
3. Виноградов В. В. Стиль "Пикової дами". О языке художественной прозы. М., 1980. – С. 176-239.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
5. Шведова Н. Ю. Очерки по синтаксису русской разговорной речи. М., 1960. – С. 280-352.

Г. О. Матковська

*Національний технічний університет України "КПІ"
Науковий керівник: старший викладач О. П. Демиденко*

Функціонально-семантичні особливості колоративного компоненту у науково-технічних термінах

Особливості функціонування у мові науково-технічних термінів та їхнє семантичне наповнення широко досліджуються в рамках сучасної когнітивної лінгвістики. В мовознавстві поняття "термін" трактується як слово або словосполучення, що служить для чіткого вираження поняття, специфічного для якої-небудь галузі знання, виробництва або культури, та яке обслуговує комунікативні потреби в цій сфері діяльності людини [1: 81].

Окремо слід виділити поняття "науково-технічний термін", що визначається номінативна група (іменник чи субстантивне словосполучення), пов'язана із певним науково-технічним поняттям, що має стійкий комплекс ознак, серед яких виділяють системність, наявність дефініцій, тенденцію до моносемантичності в межах окремої термінології, відсутність експресії та стилістичну нейтральність [2: 508].

Терміни з колоративним компонентом належать до метафоричних термінів. Метафоризація як вияв асоціативного мислення відіграє надзвичайно важливу роль у науковому пізнанні. Т. А. Подколзіна зазначає, що метафоризація як спосіб терміноутворення з'являється на більш просунутому етапі розвитку наук [4: 90]. З цієї причини процеси утворення нових термінів у термінологічних апаратах наук певною мірою базується на метафоризації.

Колоративний компонент у складі термінів у англійській мові виникає як результат лексикалізації атрибутивних словосполучень, в наслідок якої відбувається граматичне та лексичне зближення кольоронайменування з іншою лексичною одиницею. Окрім того колоратив може перебувати у складі терміна-словосполучення як один з його компонентів, або функціонувати як індивідуальна термінологічна одиниця.

Утворення колоративного компоненту пов'язане з формуванням у концептосфері носіїв мови специфічного уявлення про об'єкти та явища дійсності. Це передбачає формування нового поняття, яке концептуалізується на основі

подібних концептів, уже наявних у мисленні людини. Становлення колоративного компоненту здійснюється на основі сформованої лексичної бази англійських кольоронайменувань.

Колоративи виконують комунікативну функцію, що визначає зв'язок між елементами природи та їх мовленнєвою репрезентацією, а саме, реалізують найменування кольору як об'єктивної дійсності у мові. Більш того, вони функціонують як символи, тобто вказують на предмет або явище [4: 7].

Слід зазначити, що сукупність колоративних номінацій у мові – це певною мірою продукт лінгвокультурної діяльності соціуму [3: 9]. На сприйняття кольору людиною впливає не лише її рідна мова, а й загальна культура, рівень освіти, досвід, особливості технологічного, промислового та економічного розвитку суспільства, частиною якого вона є.

В основу досліджень колоративних компонентів покладено тривимірну модель. Згідно з нею колір розглядається як фізичне, психологічне та лінгвістичне явище. Колоративи поділяють на власне кольоронайменування (*червоний, синій, зелений* тощо) та характеристики кольорів (*світлий, темний, насичений* тощо) [6: 57]. За принципом спектральності розрізняють наступні типи кольорів:

- хроматичні (chromatic), тобто спектральні кольори – *червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий*;

- нехроматичні (non-chromatic) кольори, що не належать до базового спектру – *рожевий, коричневий, бежевий* тощо;

- ахроматичні (achromatic) – *чорний, сірий, білий* [6: 58].

Базові колоративні номінації характеризуються наявністю синонімічних рядів, що не становлять замкнутих систем: вони можуть доповнюватися новими словами або втрачати елементи семантичного значення. Однак їх еволюція або деградація не зводиться лише до кількісних змін. Предмет, ознака, дія у змісті лексичної одиниці може стати ланкою в різних функціональних рядах як вияв різних сторін дійсності.

Таким чином колоративний компонент у складі терміну може видозмінювати значення його головного компоненту, виконувати ад'єктивну функцію, виступати у ролі символу, що відповідає певному абстрактному поняттю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1986. – 295 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Советская энциклопедия, 1966. – 606 с.
3. Деменчук О. В. Колоративна композита в англійській мові: когнітивно-ономасіологічний аспект: автореф. дис. на здобуття ступ. канд. філолог. наук / О. В. Деменчук. – К., 2003. – 26 с.
4. Подколзина Т. А. Метафора и типология терминосистем // Философские науки / Гл. ред. П. А. Николаев. – М. – С. 90-99.
5. Семашко Т. Ф. Особливості семантики та функціонування слів-колоративів в українській фразеології: автореф. дис. на здобуття ступ. канд. філолог. наук / Т. Ф. Семашко. – К., 2008. – 19 с.
6. Matschi Marion. Colour terms in English: Onomasiological and semasiological aspects [Електронний ресурс] / Joachim Grzega, Marion Schoner English and General Historical Lexicology Materials for Onomasiology Seminars // Onomasiology Online 5 Katholische Universitat Eichstatt-Ingolstadt, – Germany, 2007. – p. 56-139. Режим доступу: <http://www1.ku-eichstaett.de/SLF/EngluVglSW/OnOn.htm>

О. П. Мацкевич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Особливості перекладу концепту FAMILY українською мовою

У сучасному перекладознавстві все частіше звертаються до відтворення національної специфіки концептосфер різних культур. Саме тому увагу лінгвістів привертають, насамперед, основні "базові" концепти, які найчастіше пов'язані з культурою народу та найяскравіше відбивають специфіку його мовної свідомості. Головними напрямками досліджень у цьому плані є опис способів вербалізації концептів у певному дискурсі та

виявлення особливостей структурування останніх з метою відтворення способів їх передачі засобами іншої мови.

Об'єктом дослідження є текст оригіналу англійською мовою та його відтворення в україномовних перекладах. **Предмет дослідження** – прийоми перекладу та специфіка відтворення складових елементів концепту FAMILY в україномовних перекладах. **Матеріалом дослідження** слугує текст англomовної художньої прози, зокрема роман Дж. Голсуорсі "Сага про Форсайтів", у якому вербалізується концепт FAMILY та відповідний переклад українською мовою, виконаний О. Терехом.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей репрезентації та передачі концепту FAMILY засобами англійської мови та у встановленні закономірностей його відтворення у перекладах українською мовою.

Концепт завжди був актуальною сферою дослідження таких вчених як С. А. Аскольдов, Н. Н. Болдирьов, В. І. Карасік, Г. Г. Слишкін та інших. У перекладі з латинської мови *conceptus* означає "поняття", проте на відміну від поняття, яке розглядається у системі мови, вивчення концепту здійснюється у системі логічних відносин та форм. Саме тому у загальнонауковому значенні концепт представлено як найбільшу оперативну одиницю ментального рівня, яка на вербальному рівні може позначатися словом, словосполученням чи фразеологізмом [1: 49].

Переклад – це мистецтво, яке вимагає знань не лише іноземної мови, але й культури, історії та психології іншого народу. О. Д. Швейцер зазначає, що при перекладі потрібно не лише відчувати усі нюанси іноземної мови, досконало володіючи власною мовою, а й бути добре обізнаним у сфері лінгвістичних та прагматичних особливостей перекладу [2: 15]. Комунікативна нерелевантність і можливість домінування нерелевантних концептів може свідчити про відсутність того чи іншого концепту як окремої і цілісної одиниці у свідомості інокультурного реципієнта, але водночас перекладач має можливість сконструювати концепт у конкретному акті комунікації з ряду близьких за значенням концептів, релевантних для носіїв культури реципієнта [2: 62].

У XVII-XVIII столітті в Англії під словом "family" найчастіше розуміли нуклеальну сім'ю, проте не рідко під даним

поняттям розуміли домашнє господарство, утриманців та підлеглих. Саме тому під час перекладу роману – епопеї Дж. Голсуорсі "Сага про Форсайтів" О. Терех використовує при перекладі даного концепту не лише прямі значення даної лексики, такі як "родина" та "рід", а й також "родичі": *the family were present – зібралися всі родичі*, "хазяїн": *as though in conclave over the family – неначе судили своїх хазяїв* та "корінь": *he was undoubtedly of the same family – він без сумніву походить від того самого кореня*. Неодноразово перекладач вдається до трансформацій різних видів, таких як додавання: *in the family – у родині Форсайтів*, вилучення: *The uneasiness of the Forsyte family – Форсайти сполохалися*, заміна: *the well – the families of lawyers and doctors... – юрба гостей: юристів, лікарів*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово // Русская словесность. От теории к структуре текста. – М.: Антология, 1980. – 243 с.
2. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика. – М.: Воениздат, 1973. – 280 с.

Н. О. Машевська

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Ф. Соловйова

Вживання аксіологічної лексики в текстах художнього стилю

Аксіологія – одна з фундаментальних проблем гуманітарного і соціально-наукового пізнання, оскільки аналіз цінностей входить як аксіологічний компонент не тільки у філософські, але й соціологічні, психологічні, етнологічні та інші концепти [1: 8].

Вивченню оцінної лексики присвячені праці Є. М. Вольф, Н. Д. Арутюнової, В. М. Телії, Ю. Д. Апресяна, Й. А. Стерніна, Т. В. Матвєєвої та інших лінгвістів.

Прослідкувати вживання аксіологічної лексики ми можемо в текстах художнього стилю, тобто в стилі художньої літератури, в якому найяскравіше виявляється лексичне багатство мови. Для цього стилю характерне вживання слів у прямому й переносному значенні, використання лексичних, синтаксичних фразеологічних засобів виразності, широкий вияв авторської індивідуальності.

У художніх творах аксіологічна лексика належить до пропозиціонального ядра тексту, виконуючи не тільки функцію повідомлення, але й текстотворюючу функцію, а також функцію емоційного впливу на читача [2].

Особливо важливою є роль аксіологічної лексики в описах портрета і пейзажу. Для таких описів характерними є сенсорно-смакові, психологічні (емоційні), естетичні та етичні оцінки, що виражаються в переважній кількості випадків прикметниками [2].

Наприклад:

"...A cold rain began to fall, and the blurred street-lamps looked ghastly in the dripping mist..." [3: 243].

Даним прикладом автор показує пригнічену атмосферу, в якій перебував герой. Він переносить нас у вир подій, а читач автоматично переймає настрій головного героя.

У творах драматургії, що мають діалогічну форму, адресат (прямий і непрямий) як об'єкт оцінки, навпаки, характеризується головним чином предикативами оцінки з наступною мотивацією, причому значне місце серед них займають okazіоналізми. Одним із дійових емоційно-експресивних засобів драматургії виступають релятиви оцінки – кліше з позитивною або негативною аксіологічною конотацією.

Високий процент аксіологічної лексики простежується у ремарках драматургів. Такі ремарки, стислі або докладні, слугують розкриттю образів діючих осіб, формуванню їх оцінки глядачем/читачем [2].

Наприклад:

"...He was an extremely clever young man, though he had no real appreciation of the visible arts, and whatever little sense of the beauty of poetry he possessed he had gained entirely from Dorian..." [3: 219].

В даному фрагменті за допомогою аксіологічної лексики автор показав, що цей чоловік як на свої роки був надто розумний, також він не був добре обізнаний у мистецтві. Автор розкриває образ даного персонажу, цим самим формуючи відповідну оцінку в читача про нього, змушуючи побачити його своїми очима.

Отже, як бачимо, аксіологічна лексика має великий вплив на думку читача. Вона допомагає авторові створити відповідний настрій, а також атмосферу в якій відбуваються події.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонченко Т. М. Функціональні чинники аксіологічної еволюції американізмів // Проблеми семантики слова, речення та тексту. 36 наук. статей. Вип. 3 / Відп. ред. Н. М. Корбозерова / Т. М. Антонченко – К: КДЛУ. – 2000. – С. 7-9.
2. Соловйова Л. Ф. Атрибути оценки в современной английской разговорной речи // Функціональна семантика слов'янських та германських мов: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції / Житомир, 18-19 травня, 1995 / Л. Ф. Соловйова – Житомир, ЖДПІ, 1995. – С. 185-186.
3. Уайльд Оскар. The Picture of Dorian Gray = Портрет Дориана Грея / О. Уайльд – К.: Знання, 2006. – 293 с.

В. Й. Мельник

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Евалюативи як оцінний компонент лексичних значень слів англійської мови

Мова відображає світ з різних сторін. Передусім в мові представлена об'єктивна дійсність, наявні у світі предмети, властивості, дії, включаючи людину з її думками, почуттями, вчинками, і їх співвідношення. Таке мовне вираження можна розглядати як дескриптивне. У мові також знаходить відображення взаємодія дійсності і людини в різних аспектах, одні з яких є оцінний [2: 5]. Семантичне поняття оцінки передає оцінний аспект значення мовних виразів, який можна інтерпретувати так: А (суб'єкт) вважає, що Б (об'єкт) добрий/поганий [2: 6].

На думку Н. Д. Арутюнової оцінний компонент лексичного значення слова або лексико-семантичного варіанта зазвичай сприймається як компонент, що виражає позитивну і негативну оцінку [1]. Засоби оцінки поділяються на лінгвістичні та екстралінгвістичні. Лінгвістичними засобами вираження оцінки є морфологічні, лексичні та граматичні. До екстралінгвістичних засобів відносяться жести, інтонація [4].

Аналізуючи лексичні одиниці, що передають оцінне значення, вчені виділяють: (1) імплікативи (нейтральні в

оцінному відношенні мовні одиниці, що набувають оцінного значення під впливом контекстуальних і прагматичних чинників); (2) евалюативи, оцінне значення яких є системно-мовним і зафіксованим у словниковій статті [3].

Предметом нашого дослідження є слова другої групи (евалюативи). Оцінне значення таких слів фіксується в словнику по-різному. Перш за все, оцінка може бути відображена в словнику за допомогою словникової позначки, яка міститься в дужках: **flexible** *adj. (approving)* able to change to suit new conditions or situations [5: 590]; **decadence** *noun (disapproving)* behavior, attitudes, etc. which show a fall in standards, especially moral ones, and an interest in pleasure and enjoyment rather than more serious things [5: 394]. "Approving" вказує на позитивну оцінку першого значення прикметника "flexible", а "disapproving" підкреслює негативну оцінку значення іменника "decadence". Оцінне слово може сполучатися зі словами, що вказують на частотність його вживання (*usually, sometimes, often*), або словами, що фіксують сферу вживання цієї лексичної одиниці (*BrE, NAmE, US, formal, informal, literary*): **skinny** *adj., noun (informal, usually disapproving)* very thin, especially in a way that you find unpleasant or ugly [5: 1431]; **man** *noun* husband/boyfriend 11 (*sometimes disapproving*) a husband or sexual partner [5: 932].

Слова, які супроводжуються такими оціночними позначками, належать до різних частин мови: **trash** *noun (BrE, informal, disapproving)* objects, writing, ideas, etc. That you think are of poor quality [5: 1634]; **perceptive** *NAmE adj. (approving)* having or showing the ability to see or understanding things quickly, especially things that are not obvious [5: 1122].

Оцінні вказівки можуть відноситися як до всіх лексико-семантичних варіантів слова так і до деяких з них: **shapeless** *adj. (often disapproving)* 1. not having any definite shape 2. lacking clear organizations [5: 1396]; **girlie** *NAmE adj., noun (informal)* adj. 1 containing photographs of naked or nearly naked woman, ... 2 (*disapproving*) suitable for or like girls, not boys [5: 654].

Крім словникових оцінних позначок, оцінка може бути представлена у словникових статтях через оцінні компоненти семантичної структури англійських слів. Оцінними визначниками загального характеру є слова хороший/поганий. Ці семи входять до складу семантичної структури слова: **beautiful** *adj.* 2 very good

or skillful [5: 121]; **grumble** *verb* (*rather informal, disapproval*) to complain about sb/sth in a bad-tempered way [5: 668].

Оцінні слова часто поєднуються з інтенсифікаторами в семантичній структурі слів (наприклад: *very, rather, enough, extremely*): **delicious** *adj.* I having a very pleasant taste or smell [5: 404]; **disgusting** *adj.* extremely unpleasant [5: 437].

Серед слів оцінної семантики виділяється група слів з суб'єктивно-оцінювальними суфіксами. Так, наприклад, суфікси -ard, -ling, -eer, -ster мають негативну конотацію (*rhymester, hireling*); суфікси -ie, -y, -let, -ette передають значення зменшувальності, або лагідності (*starlet, oldie*). Значення якісної характеристики може з'являтися у іменників, сформованих способом словододавання (*never-do-good*), або конверсії (*she was all curiosity and expectation*) [4: 129]. Оцінка тісно пов'язана з емоціями, так як оцінка входить до складу емоцій. Емоції – це почуття ... а оцінка – це здатність людини мати відчуття і на їх основі робити висновки [2].

Отже, оцінні відношення широко відображені у мові в семантичній структурі слів, які фіксуються в словниках за допомогою системи словникових позначок, а також оцінними компонентами в семантичній структурі значної кількості лексичних одиниць англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт. М.: Наука, 1988. – 339 с.
2. Вольф Е. М. Функціональна семантика оцінки / Е. М. Вольф. – М.: Наука, 1985. – 226 с.
3. Крамаренко М. Л. Аксіологічна прагмасемантика англomовного рекламного тексту: Автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2005. – 21 с. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/3041.html>
4. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності. Монографія. – Т.: Підручники і посібники, 2003. – 240 с.

К. Ю. Мельник

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Н. С. Щерба

Вікові передумови відбору навчальних стратегій у вивченні іноземної мови на старшому етапі загальноосвітньої середньої школи

Приєднання України до Болонського процесу, що послужило поштовхом до трансформації традиційного формату вітчизняної середньої освіти на компетентнісний, змінило орієнтири і дисципліни "Іноземна мова" (ІМ). Згідно чинної нормативної документації метою вивчення іноземної мови є формування в учнів комунікативної компетенції [2: 62], що складається з чотирьох основних компонентів – мовленнєвої, мовної, соціокультурної та стратегічної. Стратегічна компетенція виділяється з-поміж інших складових, оскільки вона акумулює в собі *стратегії* – способи навчання, що мають застосовуватись учнями для оволодіння іншими вказаними компонентами комунікативної компетенції. Однак, питання відбору та класифікації стратегій, розвиток яких є доцільним для формування тих чи інших компетенцій на тому чи іншому етапі вивчення іноземної мови (ІМ), є ще недостатньо дослідженим у вітчизняній методиці, що становить **актуальність** даного дослідження. **Метою** цієї статті є спроба обґрунтувати групи стратегій, засвоєння яких є посиленням для учнів старшого етапу у вивченні ІМ.

Стратегія визначається як певним чином організована, цілеспрямована та керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдання, яке він/вона ставить собі сам/сама, або з яким він/вона стикається [3: 10]. Згідно одного з найвідоміших у світі каталогів навчальних стратегій SILL (Strategy Inventory for Language Learning) [4], всі стратегії, що використовуються у вивченні ІМ, поділяються на 6 основних груп. Спираючись на запропоновану в ньому класифікацію стратегій, та провівши теоретичний аналіз вікових особливостей учнів старшого етапу навчання, було укладено таблицю 1.

**Таблиця 1. Готовність старших школярів до
використання стратегій**

№	Вікові особливості учнів етапу	Групи і приклади стратегій
1	Розвиток умінь користуватись різними прийомами запам'ятовування, творчою уявою [1: 239].	Стратегії запам'ятовування: використання зображень та уявних образів, римування, фізичних рухів тощо.
2	Перехід до вищих рівнів абстрагуючого та узагальнюючого мислення [1: 233].	Когнітивні: міркування, аналіз, підбиття підсумків, класифікація, синтез, дедукція, індукція і т. д.
3	Оволодіння логічними операціями [1: 233].	Компенсаторні: здогадка, побудова логічних умовиводів тощо.
4	Вдосконалення здатності до самокритики, самоперевірки [1: 239].	Метакогнітивні: планування, контроль, оцінка, самооцінка, самоконтроль.
5	Прагнення до доброзичливих стосунків з дорослими, до різних форм суспільних контактів [1: 227].	Соціальні: різні форми співпраці з учителем і однокласниками у вивченні іноземної мови.
6	Виражений емоційний характер пізнавальної діяльності. [1: 241]	Афективні: різні форми самозаохочення до навчання.

Таким чином, вікові особливості школярів старшого етапу не перешкоджають їм користуватися усіма групами стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Вікова психологія / За ред. Г. С. Костюка. – К.: Вид-во "Радянська школа", 1976. – 272 с.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Книга вчителя іноземної мови: довідково-метод. Видання / Упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Вид. 2-ге, доповн. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 416 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. / [наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Oxford R. L. Language learning styles and strategies / R. L. Oxford. – Режим доступу: <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:owH-GTliEicJ:web.ntpu.edu.tw/~language/workshop/read2.pdf>

Н. В. Мельник

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Місце дейксису в мовній системі

Мовна картина світу існує незалежно від дійсності, яка існує об'єктивно і не залежить від лінгвістичних факторів, а мовна картина світу є суб'єктивною і повністю залежить від змін у системі мовних одиниць. Отож цілком логічно було б виділити слова, які так чи інакше вказують на мовну картину світу. Такі слова вказують на певний предмет, об'єкт, явище, і ця вказівка є суб'єктивною. Мовні одиниці, які виконують функцію вказівки, називаються дейктичними [4: 130].

Дейксис (грец. *déixis* – вказування) – вказування як значення або функція мовної одиниці, яке виражається лексичними та граматичними засобами. Дейксис слугує для актуалізації компонентів ситуації мовлення і компонентів денотативного змісту висловлювання [4: 128].

Одним із актуальних питань є вивчення класифікації дейксису. Сучасна класифікація спирається на результати попередніх досліджень таких вчених як К. Бругман та К. Бюлер. Так, К. Бругманом було виділено дейксис із значенням сфери мовця, із значенням сфери співрозмовника та із значенням віддаленості об'єкта від мовця. К. Бюлер виділяв дейксис видимий, зазначення того, що знаходиться в полі зору мовця [1: 83].

Деякі ідеї цих дослідників були критично переосмислені сучасними лінгвістами. Наприклад, К. Бругман виділяв ще один тип дейксису – нейтральний дейксис [1: 83], який сьогодні не розглядається як окремий, а належить до дейксису із значенням сфери мовця.

К. Бюлер розрізняв, крім видимого дейксису, ще й дейксис контекстуальний, або анафоричний, який вказує на раніше вжите слово. Проте сучасні лінгвісти вважають, що потрібно розрізняти дейксис і анафору, тому що хоч вони і виконують функцію вказування, але дейксис вказує на позамовну дійсність, а анафора на раніше вжите слово в контексті.

По-іншому також трактується в сучасній лінгвістиці дейксис уяви, запропонований К. Бюллером, який на його думку вказує на

те, що відсутнє в полі зору мовця і не згадувалося в контексті, але відоме співрозмовникам на основі їх знань про цей предмет, причому ці знання здобуті до заданої ситуації [1: 83]. Сучасні лінгвісти розглядають це явище як пресуппозицію, що трактується Ч. Філлмором, як умови, які повинні бути задоволені до того, як речення буде використано в будь-якій комунікативній функції [2: 260].

Підґрунтям для визнання більшості сучасних лінгвістів трьох основних типів дейксису: персонального (особового), просторового (локального) і часового (темпорального) є семіотична концепція структури дейксису, започаткована К. Бюлером та розвинута Ю. С. Степановим. Вона спирається на класичну дейктичну тріаду – "Я – ТУТ – ЗАРАЗ" [1: 82; 3: 216].

Ю. С. Степанов групує дейктичні слова по трьох координатних вісях: суб'єкт мовлення, просторових відношень, часових характеристик, виділяючи на кожній з них по три прагматичні домінанти, які співвідносяться між собою на основі наближеності/віддаленості від суб'єкта ("я") [3: 229].

<i>Суб'єкт мовлення</i>	<i>Просторові відношення</i>	<i>Часові характеристики</i>
я/I	тут/here	зараз/at the present moment
ти/you	коло тебе/near you	тепер/now
він/he	там/there	тоді/then

"Я" – це завжди мовець, "ТУТ" – це місцезнаходження мовця в момент комунікації і "ЗАРАЗ" – це момент кульмінації. В момент мовлення адресат привласнює собі ім'я "я", накладає на мову координати того часу, коли він говорить, тобто часу мовлення, в тому місці, де знаходиться мовець. В свою чергу, той, хто сприймає інформацію, стає мовцем і здійснює ту саму операцію привласнення [3: 224].

"Ти" це також ім'я, до якого звертається той, хто називає себе "я". На ситуації, в яких з'являється той, кого називають "ти", накладається вісь: ти – коло тебе – тепер. Найвіддаленішою від авторського "я" є координатна вісь: він – там – тоді [3: 234].

Спільним між прагматичними домінантами кожної координатної вісі є те, що вони задіяні в процесі комунікації, а їх відмінність пояснюється різним ступенем наближеності/віддаленості від суб'єкта мовлення "я"/"І".

Навколо виділених прагматичних домінант групуються інші лексичні елементи.

Так, наприклад, навколо **I** знаходяться такі слова **як me, we, us, my, our, mine, ours, myself, ourselves, this, these**, тощо.

Слова, що фіксують простові і часові відношення, доповнюються також багатьма словами. Наприклад, **hence – form here; nowadays – at the present moment**.

Отже, дейксис є важливим явищем в мовній системі, так як співвідношення висловлювання з персональним, просторовим і темпоральним контекстом забезпечує можливість дейктичного прикріплення, без якого речення не можуть функціонувати в комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Даркевич О. В. Проблеми теорії дейксису. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvvnvnu/filolog/2007_4/3/1.pdf
2. Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почечов Г. Г. Теоретическая грамматика современного языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 288 с.
3. Степанов Ю. С. В трехмерном пространстве языка. – М. Наука, 1985. – 336 с.
4. Ярцева В. Н. Большой энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская Энциклопедия, 1998. – 592 с.

К. А. Метельська

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач Т. Г. Семигінівська

Переклад складних модальних присудків з may, might, can, could (на основі науково-технічних текстів)

У сучасній лінгвістиці чільне місце вже посіли висловлювання про складний, багатомірний характер модальності, про недостатню розробленість проблем, пов'язаних з цією категорією як у загальнолінгвістичному плані, так і стосовно конкретних мов. Модальність – функціонально-семантична категорія, що виражає різні види відношення висловлювання до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації відправника повідомлення [1: 78].

Проаналізувавши праці таких науковців, як: Бархударов Л. С., Бреус Є. В., Парахіної А. В., ми провели дослідження щодо того, якими методами доцільно користуватися під час перекладу складних модальних присудків у науково-технічній літературі. Слід зазначити, що для досягнення адекватного перекладу складних модальних присудків з *may, might, can, could* використовуються як граматичні, так і лексичні трансформації. У багатьох прикладах присутні такі трансформації як заміна слова, вилучення, додавання, перестановка.

Присудок, виражений сполученням *may* з неперфектним інфінітивом пасивного стану, зазвичай перекладається сполученням слова "можна" з неозначеною формою дієслова. Присудок, виражений сполученням *may* з перфектним інфінітивом, перекладається сполученням парентетичного слова "можливо" з формою минулого часу дієслова-присудка [3: 51].

The Saab executive is optimistic that the phase-out of turboprop aircraft in Europe may have bottomed out, with activity now picking up [3].

Виконавчий директор концерну СААБ настроєний оптимістично через активність, яка зараз спостерігається, хоча виробництво турбінно-гвинтових літаків, можливо, досягнуло критично низького рівня перед фазою пожвавлення [5].

Such sample items may be selected because they looked "interesting" [4].

Такі об'єкти вибірки можуть бути відібрані через те, що здалися "цікавими" [5].

Присудок, виражений сполученням *might* з перфектним інфінітивом, перекладається сполученням форми умовного способу дієслова "могти" з неозначеною формою дієслова або ж парентетичним "можливо" у поєднанні з формою умовного способу дієслова-присудка як перекладного відповідника англійського перфектного інфінітива [3: 53].

One might attempt to circumvent the difficulty [4].

Можна спробувати обійти це ускладнення [5].

We might approach this by asking first, what is metalanguage good for? [4].

Ми можемо дійти до цього, спитавши спочатку, для чого необхідна метамова? [5].

Присудки, що утворюються поєднанням модального дієслова з перфектним інфінітивом, можуть перекладатися присудком, вираженим формою умовного способу дієслова "могти" у сполученні з неозначеною формою дієслова (коли could позначає не реалізовану у минулому можливість), присудком, вираженим сполученням "можна було б" з неозначеною формою дієслова (коли інфінітив вжито у формі пасивного стану), парентетичним прислівником "можливо" у сполученні з формою минулого часу дієслова-присудка, фразою "навряд чи" у сполученні з формою умовного способу дієслова-присудка (особливо у заперечувальних та питальних реченнях) [3: 55].

If not removed, the copper could later be transferred into a person via a surgical instrument or implant [4].

Якщо така мідь не видалена, то згодом вона може потрапити в людський організм з хірургічного інструменту або імплантанта [5].

Could the same apply to the turboprop? [4].

Чи можна те ж саме сказати про ТВД? [5].

Присудок, виражений сполученням модального дієслова can з неперфектним інфінітивом, може перекладатися: а) сполученням "можна" з неозначеною формою дієслова; б) формою теперішнього часу дієслова "могти" з наступною неозначеною формою дієслова та в) формою теперішнього або майбутнього часу дієслова-присудка [3: 54].

Only parts whose entire external surface is visible can be completely machined with this methodology [4].

За допомогою даної методики можуть бути повністю оброблені лише ті деталі, в яких видима вся зовнішня поверхня [5].

Modern tyres pressure usually *cannot be* measured visually [4].

Тиск в сучасних шинах, як правило, не вдається визначити "на око" [5].

Отже, на основі проведеного дослідження та порівняльного аналізу, можна виокремити наступні шляхи перекладу для досягнення адекватності: а) сполучення дієслів-присудків з парентетичними словами, (а саме "можливо", "ймовірно" або "навряд чи"); б) сполучення з неозначеною формою дієслова; в) сполучення з формою умовного дієслова присудка як відповідника перфектного інфінітива; та г) за допомогою

простого дієслівного або номінативного присудка у випадку вживання питальних та заперечувальних реченнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов. – М., 1975. – 196 с.
2. Парахина А. В. Пособие по переводу технических текстов с английского на русский. – М.: Высш. шк., 1982. – 274 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. – Вінниця, Нова книга, 2004. – 576 с.
4. Kyiv Weekly. English version. – Режим доступу: <http://www.weekly.ua>
5. Kyiv Weekly. Українська версія. – Режим доступу: <http://www.weekly.ua>

А. В. Мирончук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. Г. Котнюк*

Особливості вживання інвертованих речень в сучасній художній літературі

Актуальність дослідження інверсії в англійській мові зумовлена складністю, і як результат, недостатністю вивчення деяких аспектів цього питання, наявністю різних підходів дослідників та відсутністю повної систематизації наявних даних. Дослідження інверсії в діахронічному аспекті допомагає зрозуміти загальні тенденції розвитку англійської мови з синтаксичної точки зору, зокрема основної синтаксичної одиниці – речення, його структури, семантики та прагматики.

Термін інверсія має латинське походження (*inversio* – перевертання; перестановка) і визначається як порушення характерного для англійської мови прямого порядку слів: підмет – присудок [2: 185].

За статистичними даними, інверсія, яка зустрічається в простих реченнях, незалежних частинах складносурядних, головних частинах складнопідрядних речень та у словах автора при прямій мові становить близько 90% усіх випадків інверсії [6: 916].

З точки зору функціональних особливостей виділяють граматичну та стилістичну, або підсилювальну інверсію [2; 3]. **Граматична інверсія** служить для формування деяких комунікативних типів речень. **Стилістична інверсія** зумовлена навмисним порушенням прямого порядку членів речення з метою емоційного або смислового виділення певного елемента, зв'язування окремих частин складного речення та збереження тривалості думки [2: 185; 3: 149].

Залежно від форми виділяють **повну інверсію**, за якої весь присудок передує підмету і **часткову**, коли перед підметом стоїть лише частина присудка, точніше оператор, в ролі якого, як правило, виступає допоміжне дієслово [3: 148; 6: 911].

З метою дослідження існуючих класифікацій інверсії, ми проаналізували матеріал із зазначеної теми, викладений в сучасних граматиках англійської мови. Проведене нами дослідження покладається на поділ речень з непрямым порядком слів на дві групи:

1. **Речення з граматичною інверсією**, що визначається структурою різних типів речення: наприклад, загальне питання: *Can I help you?* [7: 12]. Граматична інверсія є найбільш поширеною в реченнях з формальним підметом *there*: ***There is no snakes** on the beach* [5: 13], а також загальних і спеціальних питаннях, що, як правило, вимагають часткову інверсію: *How long ago did this happen?* [5: 3].

2. **Речення зі стилістичною інверсією**, при якій порушення прямого порядку слів супроводжується винесенням певного елемента речення в початкову позицію, яка для нього не є типовою: ***Never had he been so fond of this body of his...*** [1: 35] (речення з обставиною часу, вираженою прислівником "never" в початковій позиції). Найбільш поширеною є повна стилістична інверсія, зокрема в реченнях, що починаються з обставини місця, або часу: ***Twenty feet away towered a huge dead spruce*** [1: 36]. ***And then began the cold grey of afternoon...*** [1: 23]. Часткова стилістична інверсія найчастіше трапляється в реченнях, що розпочинаються з заперечних або обмежувальних елементів: ***Not only were the starving wolves growing bolder*** [1: 33].

Матеріалом для нашого аналізу послужили приклади, виписані із чотирьох романів, написаних з розривом в більш як століття: О. Уайльдом "Портрет Доріана Грея" (1890) [4],

Д. Лондоном "Біле Ікло" (1906) [1], М. Крічтоном "Парк Юрського Періоду" (1990) [5] і С. Майер "Сутінки" (2005) [7].

Результати проведеного нами дослідження показують, що частота вживання синтаксично зумовленої граматичної інверсії є приблизно однаковою в усіх чотирьох проаналізованих творах. Це дає можливість припустити, що, по-перше, граматична інверсія не є індивідуальною характеристикою певного письменника, а носить об'єктивний характер, і по-друге, протягом зазначеного періоду, даний тип інверсії не зазнав змін.

За статистичними даними, явище стилістичної інверсії досить рідке: 300-400 випадків на мільйон слів в розмовному стилі, 500-600 в науковому і близько 1000 випадків в художньому [6: 916]. Результати нашого дослідження вказують на тенденцію до зменшення частоти вживання речень зі стилістичною інверсією в сучасній художній літературі. Кількість речень зі стилістично зумовленою інверсією в романах, написаних сучасниками в кінці ХХ – на початку ХХІ століття в 4-6 разів менша ніж у творах, що написані класиками століттям раніше. Обмеженість вживання стилістичної інверсії на сучасному етапі можна пояснити історичним розвитком синтаксису англійського речення. На ранніх етапах розвитку англійської мови, дієслово стояло на другому місці в реченні, незалежно від того, який член речення йому передував – підмет, або будь-який інший другорядний. В останньому випадку підмет займав позицію після присудка, що стало передумовою для виникнення інверсії [6: 911]. Тому стилістична інверсія є більш вживаною в класичних творах минулих століть, тоді як її вживання в сучасній художній літературі є досить обмеженим і носить суб'єктивний характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Лондон Д. Белый клык / Д. Лондон. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
2. Старшинова Е. К. Практическая грамматика английского языка / Е. К. Старшинова, М. А. Васильева, А. И. Шилюгина. – М.: Издательство Московского университета, 1970. – 215 с.
3. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К.: Вища школа, 1984. – 248 с.

4. Уайльд О. Портрет Дориана Грея: Книга для читання на англійському мові / О. Уайльд. – Санкт-Петербург: КАРО, 2006. – 400 с.

5. Crichton M. Jurassic Park / M. Crichton. – New York: Ballantine, 2008. – 400 p.

6. Grammar of Spoken and Written English / D. Biber, S. Johanson, G. Leech, S. Conrad. – Harlow: Pearson Education Limited, 2007. – 1204 p.

7. Meyer S. Twilight / S. Meyer. – London: Clays Ltd, 2009. – 434 p.

Ю. В. Мирошник

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Синтаксичні засоби виразності як ознака авторського стилю

Комунікація може відбуватися в усній і писемній мові, а її продуктом є текст. На письмі автор використовує відповідні типи синтаксичних зв'язків з різною метою: висловити свою думку, впливати на читача, внести коментарі.

Учені, які досліджують функціонування виразних засобів і прийомів у художньому тексті наголошують на тому, що стиль будь-якого мовного твору, в тому числі і художньому, визначається синтаксисом. Синтаксична організація тексту часто виявляється основним засобом художньої виразності.

Тексту художньої літератури притаманна експресивність. Вона визначається сутністю мистецтва – не тільки виражати той чи інший зміст, але, головне, відображати почуття і переживання людини, пробуджувати в ній емоціональну реакцію на повідомлюване.

При створенні уявного світу в художньому творі письменник не може бути байдужим до нього. Тут всі форми відображення дійсності проходять через фільтр авторського замислу, і автор завжди прямо чи непрямо висловлює своє ставлення до зображеного [2: 16].

На відміну від інших рівнів мови, синтаксис безпосередньо співвідноситься з процесом мислення і процесом комунікації: одиниці інших рівнів мовної системи беруть участь у формуванні

думки і комунікативному її вираженні тільки через синтаксис. У цьому специфіка синтаксису як реального явища і як наукового об'єкта [3: 120].

Всі синтаксичні засоби виразності, у відповідності з трансформацією висхідної моделі, можна розбити на групи. Класифікацій таких засобів декілька, проте в нашому дослідженні ми спираємося на класифікацію О. М. Мороховського:

- редукція висхідної моделі (еліпсис, умовчування, номінативні речення, безсполучниковий зв'язок);
- експансія висхідної моделі (повторення, перерахування, тавтологія, емпатична конструкція *It is / was he who*, емпатична конструкція з дієсловом *do*, вставні речення);
- зміна порядку компонентів висхідної моделі (інверсія, дистантність, відособлення) [4: 138].

Залежно від характеру відношень між синтаксичними структурами, способів транспозиції їх значення і характеру зв'язку між елементами цих структур можна виділити три групи стилістичних прийомів на синтаксичному рівні:

- стилістичні прийоми, які базуються на формальних та змістових взаємодіях декількох синтаксичних конструкцій або моделей речень в конкретному контексті (паралелізм, хіазм, анафора, епіфора);
- стилістичні прийоми, які ґрунтуються на транспозиції значення синтаксичної структури або моделей речення в конкретному контексті (риторичне запитання);
- стилістичні прийоми, в основі яких лежить транспозиція значення способів зв'язку між компонентами речення або речень (парцеляція, сурядність замість підрядності і підрядність замість сурядності) [4: 139].

В нашому матеріалі (John Grisham "The Rainmaker") спостерігається найбільш істотне вживання стилістичних прийомів першої групи.

Наприклад, для передачі певного смислового та емоційного відтінків, щоб підсилити увагу і враження читача, Д. Грішем використовує анафору – повторення початкового елемента у ряді речень, які йдуть одне за одним [1: 247].

Наприклад.

1. **No** hellos. **No** hugs. **No** kisses [5: 1].

2. **His** cheeks are red and plump. **His** hair is bushy and gray with a brown tint to it. **His** shirt is a black-and-red-plaid number, even

dirtier than his hair [5: 16].

У наведених прикладах, виконуючи граматичну функцію засобу зв'язку між частинами речення і самостійними реченнями, цей вид повторення має великі можливості: забезпечує епічність викладу в художній прозі, виступає засобом зображення душевного стану людей (відповідно, і засобом виразності, так як задає певний темп і мелодику) [1: 247].

З огляду на достатньо великий обсяг роману, варто зауважити, що преференція щодо частотності вживання певних прийомів синтаксису може виступити характеристикою авторського стилю.

Адже синтаксичні засоби виразності надають висловлюванню емоційного колориту, підсилюють динамічність оповіді та несуть додаткову логічну або експресивну інформацію. Вивчення таких особливостей стилю Д. Грішема і є метою нашого подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Брандес М. П. Стилистика немецкого языка (для институтов и факультетов иностранных языков). – М.: Высшая школа, 1990. – 320 с.
2. Буйницька Т. О. Парентеза як стилістичний засіб виявлення авторської позиції у публіцистиці К. Тухольського // Іноземна філологія. – 1983. – № 72. – С. 15-19.
3. Лаптева О. А. К формально-функциональному моделированию системы устно-разговорного синтаксиса // Вопросы языкознания. – 1997. – № 2. – С. 117-132.
4. Мороховский А. Н., Воробьева А. Н. и др. Стилистика английского языка. – К.: Высшая школа, 1984. – 247 с.
5. John Grisham. The Rainmaker. – N.-Y.: Random House, 1996. – 549 p.

Т. С. Мовчан

*Горловский государственный пед. институт иностранных
языков*

Научный руководитель: канд. филол. наук, доцент В. Г. Байков

Интертекстуальность как композиционная основа романа С. Кинселлы "Ты умеешь хранить секреты?"

Понимание дискурса любого типа немислимо вне диалоговой концепции культуры, разработанной М. М. Бахтиным и основанной на включении в коммуникацию её межтекстового аспекта. Акцентируя этот аспект, исследователь утверждал, что человека можно понять и изучить только через созданные им тексты [1: 53].

Отсюда следует, что диалогичность текста обязательна, а это значит, что даже беспрецедентный текст (если таковой вообще возможен), непременно обнаружит связь с иными текстами. Разъясняя это положение, Ю. В. Рождественский в своё время заметил, что абсолютно новый по форме и содержанию текст окажется непонятным, а понимание обеспечивается как определёнными моделями текстопостроения, так и компетенцией читателя, имеющего опыт чтения текстов, простроенных по этим моделям [4: 133-134].

Поэтому, в принципе, любой читатель способен распознать как внешние, так и внутренние связи прочитываемого текста с иными текстами или фрагментами того же текста.

Внешние связи текстов пробуждают в читательском опыте ассоциации с прецедентными текстами аналогичного построения, внутренние служат средством анафорических или катафорических отсылок на предшествующие или последующие фрагменты прочитываемого текста, что также обеспечивает его связность, как в режиме отправителя, так и в режиме получателя сообщений.

Упомянутая система вне- и внутритекстовых связей получила название "интертекстуальность", став одной из важнейших категорий лингвистики текста и методом его исследования, обеспечивающих как возможность группировки текстов по типам связи между ними, так и возможность продолжения отдельно взятого текста [3: 26].

Термин "интертекстуальность" и соответствующее ему

понятие были введены в лингвистику в 1967 году Юлией Кристевой – ученицей французского постструктуралиста Ролана Барта, и, по словам И. П. Ильина [2: 125], стали одним из основных принципов постмодернистской критики. По Ю. Кристевой, интертекстуальность указывает на наличие межтекстуальных связей как общего свойства текстов, благодаря которому тексты или их дроби могут явно или неявно ссылаться друг на друга. Интертекстуальное отношение представляет собой одновременно и конструкцию "текст в тексте", и конструкцию "текст о тексте".

В данном сообщении интертекстуальность рассматривается как неотъемлемое свойство текста создавать его подтекст посредством отсылки читателя к прецедентным текстам. Частным случаем проявления данного свойства (наряду с реминисценцией) является литературная аллюзия. "Намекая" на некое событие, реальное или вымышленное, аллюзия, таким образом, является интертекстом, т.е. элементом прочитанного или прочитываемого текста [5: 18]. Декодирование любого типа аллюзий, в том числе и вынесенных в заголовок литературного произведения, определяется их вербальным контекстом, а также объёмом и содержанием социокультурного тезауруса читателя. Это в полной мере относится и к смыслу аллюзивного заголовка романа Софи Кинселлы "Can you keep a secret?", который раскрывается благодаря аллюзии в первой главе романа: "Of course I have secrets. Of course I do. Everyone has a secret... Just normal, everyday little secrets..." [6: 3].

Интертекстуальные связи романа С. Кинселлы составляют его композиционную основу. В начале романа его героиня, Эмма Корриган, под влиянием стресса, вызванного опасностью катастрофы попавшего в турбулентность самолёта, на котором она возвращается из командировки, "выбалтывает" соседу по креслу, незнакомцу, с которым, как она полагает, никогда больше не встретится, свои самые сокровенные тайны, включая и интимные подробности собственной жизни: "...I haven't got a tattoo, I don't even *know* if I've got a G spot ...My career's a complete joke. I'm not a top businesswoman at all... Awful girl called Artemis", etc. [6: 12].

В дальнейшем, придя в себя от неудачного полёта, Эмма неожиданно встречается со своим спутником, оказавшимся основателем фирмы, где она работает. С этого момента автор

постоянно прибегает к использованию намёков, несущих аллюзивный смысл, и вкладывает их в уста Эмминого босса, что создаёт своего рода подтекстовый код, придающий некий иронический оттенок их дальнейшему общению.

К примеру, в самолёте Эмма пожаловалась соседу, что её сослуживица Артемис присвоила предназначавшуюся ей новую офисную мебель, и когда её спутник, а ныне босс Джек Харпер, появляется в отделе, подходя к столу Артемис, он в присутствии Эммы бросает ей реплику: "...That's a nice big desk you've got there, Artemis. He smiles at her. Is it new?..." [6: 31], и т.п. Аллюзии, чаще всего встречающиеся в романе, относятся к группе т.н. "неатрибутированных", т.е. нераспространённых. Так, узнав от Эммы в самолёте, что кофе в автомате её офиса отравителен, Джек Харпер, появившись у неё в отделе и наблюдая за тем, как она поглощает эту жидкость, с наигранной невинностью спрашивает: "How's the coffee?, he asks pleasantly. Tasty?" [6: 13]. Этот вид аллюзии повышает степень её имплицитности.

Подводя итог сказанному, отметим, что система интертекстуальных средств и форм, используемых в данном романе, является одной из типичных черт идиостиля С. Кинселлы как писательницы в целом. Основное назначение описываемого приёма – выявление и концентрация ведущих сквозных мотивов и концептуально значимых для автора смыслов.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСТОЧНИКОВ

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин – М.: Художественная литература, 1979. – 412 с.
2. Ильин И. П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. / И. П. Ильин – М.: Интрада, 1996. – 386 с.
3. Кураш С. Б., Гринкова О. А. Об интертекстуальности оригинального и переводного текстов / С. Б. Кураш, О. А. Гринкова, – М.: Художественная литература, 2002. – 111 с.
4. Рождественский Ю. В. Введение в общую филологию / Ю. В. Рождественский – М.: Высшая школа, 1979. – 224 с.
5. Христенко И. С. К истории термина "аллюзия" // Вестник Моск. ун-та. – Серия 9. – Филология. – 1992. – Вып. 6.
6. Kinsella S. Can you keep a secret, 2004. – Режим доступа: www.modernlib.ru/books/kinsella...can...a_secret/read

Т. А. Мрачковська

Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича

Науковий керівник: Т. І. Попович

Discourse Markers and their functions

Topicality: researchers study not only the use of discourse markers but also their meaning and their functions according to a certain context.

Aim: to investigate discourse markers in a text having researched their functions.

Object of the research is discourse used by certain author.

Subject is functional characteristics of discourse markers in texts of belles-lettres.

Objective: pointing out discourse markers in discourse analysis and determining their functional characteristics and pragmatic usage.

Novelty: combination of theoretical knowledge of discourse analysis with practical usage of discourse markers.

A Discourse Marker (DM) is a grammatical unit, word or phrase that functions primarily as a structuring unit of spoken language. DMs signal such activities as change in speaker, taking or holding control of the floor, relinquishing control of the floor, the beginning of a new topic, or the expression of a response:

That gets on my nerves, too. Anyway, tell me about your new job.

As Elizabeth C. Traugott mentions: Indeed, which developed in the Middle English period, and in fact, which developed in the Early Modern English period, have remarkably similar histories. They are of particular interest because deed (originally "doing, act(ion)") is etymologically a Germanic term, while fact (originally "doing", "act(ion)") was borrowed from Latin. Both derive from a verb meaning 'do'; both came in prepositional constructions to have epistemic and metatextual meanings concerned with factuality and certainty; and both came to be DMs, but several hundred years apart [1, 7].

DMs can serve to indicate the speaker's attitude or orientation toward the discourse; for instance, a speaker may introduce a DM to indicate a contradictory stance toward what the other speaker has stated:

A: I think he's done a terrible job in that position. If it were up to me I'd fire him.

B: See, I don't know if I'd go that far.

It is nearly impossible to establish an exhaustive list of DMs for a given language due to their wide range of functions and the difficulty of defining them precisely; DMs are subject to much dialectal and individual variation; many words and phrases that are used as discourse markers also have other literal meanings:

Do you know how many minutes we're supposed to talk for?

The situation right now is that we're moving in three weeks.

Osman Dulger specified a list of DMs in terms of their functions:

1. Focusing And Linking: Regarding, With regard to, With respect to, As to

2. Contrasts: a) **Direct Contrast:** However, Nevertheless, In contrast to

b) **Concession and Counter Argument:** It is true, Of course, If, May, But, However, Even so, Nevertheless, Nonetheless, All the same, Still

c) **Contradicting:** On the contrary

d) **Balancing Contrasting Points:** While, On the other hand, Whereas

e) **Dismissal of Previous Discourse:** Anyway, At least, At any rate

3. Similarity: Similarly, In the same way, Likewise, By the same token

4. Change of Subject: By the way, Incidentally, Right, Now, O.K

5. Structuring: First(ly), Finally, To begin with, For one thing, For another thing

6. Adding: Moreover, Furthermore, In addition, Besides, In any case, Also

7. Generalizing: On the whole, In general, Broadly speaking, To a great extent

8. Exemplification: For instance, For example, In particular, Such as

9. Logical Consequence: Thus, Consequently, Therefore, As a result, That's why

10. Making Things Clear/Softening and Correcting: I mean, Actually, In other words, I reckon, I guess, Apparently, Sort of, Well, Really, At least, I am afraid

11. Gaining Time: Let me see, Well, You know, I don't know, I mean, Kind of

12. Showing One's Attitude to What One Is Saying: Honestly, No doubt

13. Persuading: After all, Look, No doubt

14. Referring to the Other Person's Expectations: Actually, In fact, As a matter of fact, To tell the truth, Well

15. Summing Up: In conclusion, Briefly, In brief, In short, In summary [3, 9].

DMs help to develop ideas and relate them to one another. Most of DMs are formal and used when speaking in a formal context or when presenting complicated information in writing. They allow speakers to display their evaluation of the way it is put together, the DMs help to group sentences into paragraphs, and paragraphs into sections forming a hierarchical structure to the text. They signal receipt of information, agreement and involvement.

James Paul Gee considers that DMs are found in various grammatical categories including conjunctions, interjections and adverbs. DMs can connect utterances on either a single plane or across different planes. This means that a single marker can connect various units of dynamic meaning as well as the surface structure of the text. A single form can be used to demonstrate various kinds of relationships between clauses [2, 137].

DMs are words or phrases that function to signal how the current utterance relates to prior discourse, also contributing to the meaning of the message. They are best realized by being used at the beginning of clauses. DMs are used in the prompts of automated telephone service dialogues in order to create and maintain this sense of a more lively and personal relationship with the user.

BIBLIOGRAPHY

1. Elizabeth C. Traugott. 1995. The Role of the Development of Discourse Markers in a Theory of Grammaticalization. Manchester: ICHL XII, p. 23.

2. Gee J. P. and Green J. L. (1998). "Discourse analysis, learning, and social practice: A methodological study." Review of Research in Education 23: pp. 102-169.

3. Електронний ресурс. – Режим доступу: www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Osman%20D%C3%9CLGER/D%C3%9CLGER,%20OSMAN.pdf

І. В. Навроцька

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Н. В. Горобченко

Розвиток творчого письма студентів-першокурсників ВНЗ на основі інтегративного мислення

Як зазначається в Державному освітньому стандарті з іноземних мов, володіння письмом передбачає досягнення елементарної комунікативної компетенції, яка забезпечує студентіві вміння в найбільш типових ситуаціях повсякденного спілкування за допомогою письма: написати короткий твір за темою і стисло передати в письмовій формі зміст почутого чи прочитаного; самостійно висловлюватися на основі вербальних чи зорових опор; написати зарубіжному другові листа, привітальну листівку; заповнити анкету; скласти нотатки для себе або інших людей, написати коротке повідомлення; скласти і записати план тексту, зробити короткі записи стосовно прочитаного чи прослуханого; написати реферат, повідомлення [1: 31].

Дуже важливим і сприятливим для розвитку навичок та вмінь письма є письмо творче, оскільки воно:

1) істотно підвищує лінгвістичну компетенцію студентів-першокурсників, а її формування значно прискорюється;

2) істотно підвищує, удосконалює і прискорює розвиток уміння викладати свої думки іноземною мовою;

3) підвищує літературні й творчі можливості студентів-першокурсників, їх здатність використовувати мову творчо. Тим самим вдосконалюється й володіння мовою як засобом вираження думки;

4) значно підвищує внутрішню позитивну мотивацію студентів-першокурсників і навіть викликає їх ентузіазм, тобто наявним є високий мотиваційний ефект даного виду роботи [2].

Програми й курси творчого письма вже давно існують у значній кількості західних університетів, але тільки нещодавно таке письмо почало використовуватися як засіб оптимізації та інтенсифікації навчання іноземних мов. Harmer J. визначає творче письмо як такий вид навчальної роботи у викладанні іноземної мови, коли студенти пишуть щось цією мовою з

опорою виключно на власну фантазію, уяву та життєвий досвід – наприклад, оповідання, вірші, п'єси [3]. Головне те, що студенти-першокурсники мають змогу почути думку інших, обговорити почуте, уточнити деталі і, зрештою, висловити своє бачення проблеми. Отже, творче письмо – чудовий стимулятор розвитку лінгвістичної компетенції студентів-першокурсників у письмі. Цей розвиток відбувається з ініціативи самих студентів, причому, творче письмо впливає на всі види мовленнєвої діяльності, особливо на розширення словникового запасу та підвищення граматичної правильності їхнього мовлення.

Розвиток інтегративного мислення є невід'ємним складником розумового виховання, разом з тим – це активне ставлення до явищ навколишнього життя, прагнення пізнати і знати; цілеспрямований відбір об'єктів пізнання, понять, висновків; дисциплінованість, самостійність, критичність.

Отже, інтегративне мислення є процесом розгляду ідей з багатьох точок зору відповідно до їх змістовних зв'язків, порівнянням їх з іншими ідеями. Творче письмо, в свою чергу, допомагає студентові сконцентрувати свою увагу на проблемі, акумулювати ідеї і знайти найкращі шляхи, щоб висловити їх читачеві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / С. Ю. Ніколаєва, М. О. Біги. – Київ: Ленвіт, 1999. – 320 с.
2. Тарнопольський О. Б. Навчання письма іноземною мовою у вищих мовних закладах освіти: практичне, академічне і креативне письмо / О. Б. Тарнопольський // Іноземні мови. – 2004. – № 4. – С. 9-12.
3. Harmer J. The practice of English language teaching (3d ed.) / J. Harmer. – Harlow – Essex: Longman, 2001. – 371 p.

С. В. Навроцька

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Н. В. Горобченко

Інтерактивні методи навчання студентів-першокурсників вищого навчального закладу

Проблемою навчання писемного мовлення методисти почали займатися давно і вже знайшли певні шляхи розв'язання цієї проблеми. Письмо та писемне мовлення розглядалось раніше в методиці навчання іноземних мов головним чином як засіб навчання, що знайшов своє відображення в усіх попередніх шкільних програмах. Те, що писемне мовлення не було метою навчання іноземної мови, і було причиною того, що мало уваги приділялося цьому питанню в методичній літературі.

Обрана проблема є актуальною, тому що зараз часто можна спостерігати недостатній рівень розвитку писемного мовлення студентів. Однією з причин цього може бути і недостатня кількість вправ для кожного з етапів навчання писемного мовлення у підручниках, навчальних посібниках, які використовуються у вищому навчальному закладі (ВНЗ) згідно з Держстандартом [2: 25]. Тому викладачам слід залучати додатковий матеріал та вправи, цікавитись сучасними надбаннями у цій сфері, тобто робити все, щоб у ході навчання студентів писемного мовлення ці недоліки були усунуті. Саме тому необхідне подальше дослідження особливостей навчання писемного мовлення студентів.

На сучасному етапі розвитку освіти відбувається зміна підходів до розуміння цілей і завдань навчання. Завдання, визначені Національною доктриною розвитку освіти України в ХХІ столітті, орієнтують на запровадження таких методів навчання, які розвивають уміння самостійно вчитися, критично мислити, здатність до самопізнання і самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності [3].

Тому з перших днів існування навчання і до сьогоднішнього дня склалися, утвердилися і здобули поширення усього три форми взаємодії викладача і студентів:

1) пасивні методи – це такі форми взаємодії студентів і викладача, за якої викладач є основною фігурою заняття, а студенти виступають у ролі пасивних слухачів.

"Плюси": можливість викласти велику кількість навчального матеріалу; відносно нескладна підготовка до заняття; зайнятість студентів (пишуть конспект або вправи); тиша на заняттях.

"Мінуси": студенти виступають у ролі пасивних слухачів; незацікавленість (у більшості випадків), неуважність, мало форм роботи на занятті, найбільш неефективний з погляду засвоєння студентами навчального матеріалу, передбачений авторитарний стиль навчання.

2) активні методи – це такі форми взаємодії студентів і викладача, за якої викладач та студенти взаємодіють одне з одним у ході заняття й студенти виступають як активні учасники заняття. Викладач і студенти є основними дійовими фігурами на занятті.

"Плюси": широка взаємодія студентів з викладачем, студенти – активні учасники заняття, пропагується демократичний стиль навчання.

"Мінуси": мало творчості на заняттях, викладач спрямовує студентів на певні висновки.

3) інтерактивні методи – означає взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з будь-ким. Іншими словами, інтерактивні методики навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної й комунікативної діяльності, упродовж якої студенти виявляються залученими в процес пізнання, мають можливість розуміти й висловлювати думку з приводу того, що вони знають і над чим міркують. Проблема застосування в навчальному процесі інноваційних інтерактивних методик викладання присвячені роботи О. Пошетун, Л. Пироженко, Г. Сиротенко та ін. Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, у дослівному розумінні інтерактивним можна назвати метод, в якому той, хто навчається, є учасником. Він не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне створюючи це явище [1: 12].

В свою чергу, місце викладача в інтерактивних заняттях найчастіше зводиться до спрямування діяльності студентів на досягнення цілей заняття. Він же розробляє план заняття (як

правило, це сукупність інтерактивних вправ і завдань, у ході роботи над якими студент вивчає матеріал) [4].

Таким чином, основними складовими інтерактивних занять є інтерактивні вправи і завдання, що виконуються студентами. Принципова відмінність інтерактивних вправ і завдань від звичайних у тому, що в ході їх виконання не тільки і не стільки закріплюється уже вивчений матеріал, скільки вивчається новий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л. Варзацька // Дивослово. – 2005. – № 2. – 52 с.
2. Державний освітній стандарт з іноземної мови для ВНЗ / [наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 1998. – 32 с.
3. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 2. – С. 2-3.
4. Режим доступу: <http://sagevgen.files.wordpress.com/>

О. О. Несвірський

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу М. В. Полховська*

Критерії виокремлення категорії медіопасиву в сучасній англійській мові

Тенденції розвитку сучасного мовознавства вказують на підвищений інтерес до дослідження інтеграційних процесів синтаксису, семантики та прагматики. Серед актуальних завдань сучасної лінгвістики особливе місце займає аналіз засобів вираження категорії медіопасиву, оскільки дослідження цієї категорії не є суто проблемою морфології або синтаксису. Скоріше мова йде про знаходження цієї категорії на перетині синтаксису та семантики.

Сучасна лінгвістична наука налічує праці, в яких категорія медіопасиву розглядається у співвідношенні з категоріями

перехідності/неперехідності, стану, каузативності, ергативності [3; 4]. **Актуальність** нашого дослідження визначається браком праць, в яких би наводився комплексний аналіз категорії медіопасиву. **Метою** нашої роботи є аналіз основних критеріїв виокремлення категорії медіопасиву в сучасній англійській мові.

Головною особливістю вираження категорії медіопасиву в сучасній англійській мові (на відміну від німецької (де використовується рефлексивний займенник) або російської чи української (де використовується рефлексивний клітик) є відсутність додаткового морфологічного маркера у формі дієслова. Саме тому виокремлення цієї граматичної категорії викликає певні труднощі: дослідник розуміє, що дієслово у прикладі (1) вжито ані в активному, ані в пасивному стані (відсутня граматична форма пасиву), наприклад:

(1) *The cup breaks easily.*

Дієслово у реченні (1) морфологічно є активним, однак семантично наближається до пасивного.

Ядро категорії медіопасиву становить неперехідне вживання дієслів, що зазвичай використовуються в перехідному значенні. При цьому додаток перехідного дієслова виступає у функції підмета в реченнях з медіопасивною (медіальною) конструкцією. Однак, цей критерій не є вичерпним, оскільки об'єкт перехідної дії збігається за формою з суб'єктом неперехідної в ергативних дієсловах [2: 373-377]. На рівні лексико-концептуальної структури, тобто свого словникового значення/дефініції, дієслово в медіальній структурі не відрізняється від своєї ергативної реалізації:

(2) ергативна конструкція: *The cup **broke*** – [Y break] Some unspecified circumstances caused the cup to break.

(3) медіальна конструкція: *China cups **break** easily* – [Y break] Because of some inherent features of china cups it is easy, generally, to break them.

У реченні (2) обставина зміни невизначена, у (3) – довільна. Саме ознака "довільності" відрізняє форму ергатива від медіальної форми і саме вона є у певному розумінні "неповною", тобто потребує доповнюючого елемента. Тому у конструкціях середнього стану в дієсловах часто присутні як обов'язковий елемент обставини способу дії, часу чи місця, які вказують на умови чи обставини реалізації здатності об'єкта виконати дію, зазначену дієсловом [1: 49; 6]. При цьому найуживанішими є

адверби способу дії *well, easily*. До інших синтаксичних обмежувачів при визначенні медіальності дієслова є неможливість вживання агенса у поверхневій структурі речення, наприклад, **the cup beaks easily by Mary*, неможливість вживання медіальних конструкцій у будь-якому часі, відмінному від Present Simple, оскільки ці речення висловлюють загальну істину (*generic truth*): **yesterday the cup broke easily*.

Оскільки категорія медіопасиву знаходиться на перетині синтаксису та лексики, для її виокремлення окрім синтаксичних обмежувачів також важливі й лексичні, наприклад, **the book writes easily – the book reads easily* (залежність від семантики присудка), *I read this book vs This book reads easily – She wants to read my palm vs *My palm reads easily* (залежність від семантики підмета).

Отже, основними критеріями для виокремлення категорії медіопасиву є відсутність у поверхневій структурі речення агенса, вживання дієслова в поверхневій структурі речення в активному стані, обов'язкова наявність обставини. Перспективами подальшого дослідження є аналіз глибинної структури речення з медіопасивною конструкцією та встановлення основних механізмів його побудови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Долинина И. Б. Синтаксически значимые категории английского глагола / И. Б. Долинина. – Л.: Наука, 1989. – 215 с.
2. Лайонз Д. Введение в теоретическую лингвистику / Д. Лайонз [пер. с англ.]. – М.: Высшая школа, 1978. – 542 с.
3. Ackema P. The Middle Construction and the Syntax-Semantics Interface / P. Ackema, M. Schoorlemmer // *Lingua* 93. – 1994. – P. 59-90.
4. Barber C. Voice – Beyond the Passive / C. Barber // *Proceedings of the Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society*. – 1975. – № 1. – P. 16-25.
5. Bassac Ch. Middle Transitive Alternations in English / Ch. Bassac, P. Bouillon // *Many Morphologies*. – Somerville, MA: Cascadilla Press, 2002. – P. – 29-47.
6. Dixon R. A New Approach to English Grammar on Semantic Principles / R. Dixon. – Oxford: Clarendon, 1991. – 356 p.

П. Д. Новелліно

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, викладач Ю. М. Нідзельська

Стереотипи у сучасній лінгвістичній науці

На перетині інтересів різних наук, у центрі яких – людина, знаходиться поняття *стереотип*. Сьогодні стереотипи розглядаються у психології, соціології, когнітології, етнографії, лінгвістиці (Ю. Апресян, Є. Бартмінський, Л. Гуслякова, І. Кон, В. Красних, Ю. Прохорова, В. Рижкова, Ю. Сорокін).

Уперше це поняття було використане В. Ліппманом (1922) який визначав стереотипи як упорядковані, схематичні детерміновані культурою "картинки світу" в голові людини, що економлять її зусилля при сприйманні оточуючого середовища [2; 3].

При такому розумінні стереотипа виділяють дві його важливі риси – детермінованість культурою та здатність бути засобом економії трудових зусиль і, відповідно, мовних засобів.

Актуальність дослідження зумовлюється частотою вживання та труднощами адекватного розуміння значення стереотипів.

Об'єкт дослідження – специфіка функціонування стереотипів крізь призму мовознавства.

Предметом дослідження є засоби вираження та декодування стереотипів у мові.

Мета дослідження полягає у визначенні семантичного змісту стереотипів, який спрямований на позначення складних об'єктів світу.

Завдання дослідження полягає в окресленні функцій стереотипів; визначенні їх аксіологічного забарвлення, генералізації та схематизації.

Відомий вчений Вальтер Ліппман приписував стереотипам функцію економії пізнавальних зусиль та присвоєння особистості до соціального середовища [3].

Часто стереотипи ототожнюються з упередженнями, і їм приписується функція однозначно негативної оцінки [5].

Аксіологічне забарвлення стереотипів включає пізнавальні та емоційні компоненти, тому неправильним є обмежувати опис

стереотипа його виключно оцінними компонентами, без врахування компонентів пізнавальних.

Лінгвісти, які досліджують стереотипи, постійно стикаються з такими запитаннями: що таке стереотип з точки зору мови, як він співвідноситься зі сферою мовного узуса, з планом змісту та планом вираження мови, які формальні ознаки має в текстах, яким чином він може бути ідентифікований [4]?

Однак, стереотипізація невіддільна від сутності природної мови, яка базується на суб'єктивній категоризації явищ. Варто зазначити, що стереотипізація не обмежується людьми, етнічними, регіональними, професіональними групами, а також охоплює різні соціальні ситуації, типи поведінки, все те, що людина пізнає та освоює для своїх цілей, створюючи визначену модель світу.

Суттєвою рисою семантичного стереотипа є *суб'єктивна генералізація*, тобто несвідоме приписування будь-якої властивості всім об'єктам класу, які об'єднуються за допомогою певної назви [1; 3].

Таким чином, вислів: "Кожна мати піклується про свою дитину" – є так званім квалітативним судженням, що репрезентує узагальнене уявлення. Підмет в ньому виступає з квантором загальності (*кожна*), а присудок носить позачасовий характер, позначає дещо, що є актуальним завжди. Однак на поверхні тексту, в повсякденному використанні, ця операція узагальнення не отримує чітких показників.

Отже, стереотипи є невід'ємною частиною людського життя, хоча не всі люди усвідомлюють сутність їх функціонування. Досить часто, у людському спілкуванні, стереотипи отримують негативну конотацію, яка створює перешкоди у спілкуванні. Однак, не можна погоджуватися з думкою, що стереотип дає виключно негативну оцінку, є вираженням упереджень. Існують також і позитивні образи.

Можливим є поєднання позитивних та негативних рис в одному й тому ж стереотипі. Стереотипи здатні створювати перешкоди у комунікації. *Перспективою* дослідження вважаємо вивчення етнічних стереотипів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бартми́нский Е. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике / Ежи Бартми́нский; [пер. с польск.]. – М.: Индрик, 2005. – 528 с.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Lippmann W. Public Opinion. – New York: Simon & Schuster, 1961. – 427 p.
4. Lyons J. Semantyka / Tłum z ang. A. Weinsberg. – Warszawa, 1984. – S. 378-434.
5. Schaff A. Stereotypy a działanie ludzkie. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1981. – 171 p.

Р. В. Оробінська

Київський національний лінгвістичний університет

Науковий керівник: доктор філол. наук, професор

В. В. Козловський

Персональний діалог як об'єкт лінгвістичного аналізу

Мета сучасних лінгвістичних досліджень полягає у вивченні особливостей мовної комунікації. Матеріалом аналізу слугують персональні діалоги (ПД) героїв художньої літератури, кіно та драматургії, у яких події не точно копіюють об'єктивну реальність суспільного життя, але відображають її характерні особливості [2]. Мова слугує допоміжним засобом у процесі відображення художньо інтерпретованої реальності [4: 295].

Інсценована ситуація (художній фільм, вистава тощо) – це творчо переосмислена реальність, метою якої є вплив на світосприйняття глядача. Ця умова не дозволяє ототожнювати художню реальність з дійсністю, а мовлення персонажів з природними засобами вербальної взаємодії індивідів.

На нашу думку, цьому заважає процес реалізації ПД, для якого характерні: 1) подвійна адресність повідомлень; 2) дубльоване вираження тексту діалогу.

Як відомо, у природному спілкуванні, взаємодія комунікантів характеризується відношенням "стимул – реакція" [3: 122] і володіє односторонньою адресністю повідомлення. Зв'язок адресанта і адресата мовлення має замкнену систему

комунікативної взаємодії, всередині якої існує інформація, що продукується та передається у напрямку: від адресанта до адресата.

У ПД адресність повідомлень має подвійний характер, де існують внутрішні (активні) та зовнішні (пасивні) адресати мовлення. Комунікативний зв'язок між активними учасниками театралізованого дійства (акторами) у ПД доповнюється зовнішнім спостерігачем (глядачем/читачем), на якого спрямовано зміст повідомлення. Реципієнти не беруть активної участі у ПД, але є головними учасниками процесу сприйняття інформації. Розкриття ідейного задуму художнього твору відбувається шляхом наближення сюжету до реальної дійсності. Мовлення персонажів, як засіб їхньої комунікативної взаємодії, також спрямоване набути ознак природної форми вираження.

Крім подвійної адресності мовлення персонажів характеризується подвійним вираженням мовного коду, що зумовлено поєднанням авторського замислу та його акторської інтерпретації [2: 56]. Автор (сценарист) створює формальну оболонку повідомлення відповідно до власного досвіду реального спілкування [2: 35], актори відтворюють цей варіант мовлення на основі своїх життєвих вражень. Поетапність вираження не означає, що мовна форма ПД відрізняється від природного. Як і інсценоване мовлення, природне не є спонтанним. Деякі вчені проводять паралель між процесом відтворення мовлення ПД та природного мовлення, стверджуючи, що авторський задум можна порівняти з процесом породження думки в мозку людини, а його відтворення на рівні актора – з мовленнєвим відображенням [1: 81].

Із зазначеного слідує, що процес відтворення ПД, який відрізняється від природного, не впливає на відображення в ньому мовного коду. Як і художньо переосмислена реальність, мова персонажів спрямована репрезентувати особливості природного спілкування індивідів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин, Р. Г. Котов, А. И. Новиков – М.: Наука, 1982. – 159 с.

2. Лагутин В. И. Проблемы анализа художественного диалога (к прагмалингвистической теории драмы) / В. И. Лагутин. – Кишинев: Штиица, 1991. – 99 с.

3. Москальская О. И. Грамматика текста (пособие по грамматике немецкого языка для институтов и факультетов иностранных языков) / О. И. Москальская. М.: "Высшая школа", 1981. – 183 с.

4. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов – М.: "Рефл-бук", К.: "Ваклер" – 2001. – 656 с.

Н. М. Осипчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Н. С. Щерба

Критерії відбору стратегій для полегшення труднощів в оволодінні усним мовленням учнів старшого етапу

Неуспішність учнів була і залишається однією з найголовніших проблем вітчизняної та зарубіжної середньої освіти. Дослідженню цього питання присвячено чимало наукових праць (М. А. Данилов, 1960; А. Савіна, 1970; А. М. Гельмонт, 1954; Г. А. Цукерман, 1989 та ін.), однак його нагальність не втрачає своєї гостроти, і зокрема, у вивченні іноземної мови (ІМ).

Приєднання України до Болонської конвенції відкрило нові перспективи у вирішенні проблеми неуспішності учнів. Згідно оновленої нормативної бази середньої освіти, однією з вимог до оволодіння школярами ІМ є формування в них стратегічної (діяльній) компетенції (змістової лінії) [1]. Остання передбачає засвоєння учнями навчальних і комунікативних стратегій як способів вирішення проблем, що виникають у процесі вивчення мови. Однак, низка питань, пов'язаних з формуванням в учнів стратегічної компетенції є недостатньо висвітленою. До таких належать і критерії відбору стратегій відповідно до конкретної дидактичної мети, що зумовлює **актуальність** даної статті. Її метою є обґрунтування критеріїв, за якими слід відбирати стратегії для розвитку в учнів усного мовлення.

Під поняттям "**стратегія**" ми розуміємо "*певним чином організовану, цілеспрямовану та керовану лінію поведінки, обрану*

індивідом для виконання завдання, яке він/вона ставить собі сам/сама, або з яким він/вона стикається" [3: 10]. Стратегії класифікуються на: когнітивні, метакогнітивні, компенсаторні, запам'ятовування, соціальні та афективні стратегії [4].

Першим критерієм відбору стратегій є *вікові особливості* розвитку старших школярів. До таких належать, в першу чергу, психологічні та психічні показники. Оскільки старший шкільний вік характеризується такими особливостями, як перехід до вищих рівнів абстрагуючого та узагальнюючого мислення, оволодіння складними логічними операціями [2: 233], учні цього етапу здатні застосовувати більший обсяг стратегій, ніж у попередні роки.

Другим критерієм ми вважаємо *специфіку* усного мовлення як *навчального об'єкта*. Це означає, що із класифікованих науковцями (R. L. Oxford, 1990; M. S. Minhsun, 2005; J. Rubin, 1975; A. U. Chamot, J. M. O'Malley, 1987 та ін.) груп стратегій, наголос варто робити на тих, що допомагають учням подолати специфічні труднощі саме даного виду мовленнєвої діяльності (планування підготовленого монологу, психологічний дискомфорт перед виступом і т. ін.).

Третім критерієм нам видається врахування *індивідуальних особливостей* старших школярів, до яких належать: навчальний стиль, когнітивний стиль, множинний інтелект та ін. На практиці задіяння цього критерію передбачає проведення зі школярами відповідних досліджень.

Таким чином, критеріями відбору стратегій є врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів, а також специфіки навчального об'єкта, вивчення якого передбачає задіяння навчально-комунікативних стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Книга вчителя іноземної мови: довідково-метод. видання / упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Вид. 2-ге, доповн. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 50-60.
2. Вікова психологія / За ред. Г. С. Костюка. – К.: Вид-во "Радянська школа", 1976. – 272 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. / [наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

4. Oxford R. L. Language learning strategies: What every teacher should know / R. L. Oxford. – Boston: Heinle & Heinle. – 1990. – 342 p.

Н. В. Охота

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. А. Долгополова*

Вербалізація концепту "мати" у сучасній лінгвокультурі

Погляди лінгвістів на вербалізацію мовних концептів дуже різняться, так одні дослідники вважають концепти повністю вербалізованими (Р. Якендоф, А. Вербицька). Це призводить до тлумачення концепту як "парадигматичної структури, що виводиться із синтагматичних відношень імені, фіксованих у тексті". О. Селіванова кваліфікує концепт як "зміст слова – і денотативний, і конотативний, який відображає уявлення носіїв певної культури про характер явища, що стоїть за словом у різноманітності його асоціативних зв'язків" [3: 552].

Інші мовознавці розглядають концепт як частково вербалізовану одиницю концептосистеми. О. Кубрякова поєднує в дефініції концепту "оперативну одиницю пам'яті, ментального лексикона, концептуальної системи і мови мозку". Дослідниця вважає, що "найважливіші концепти виражені в мові, але частина інформації представлена у психіці принципово іншим способом, тобто ментальними репрезентаціями іншого типу – образами, картинками, схемами" [2: 89].

Способи вербалізації концептуальної інформації визначає мова, її система, що склалася протягом тривалого часу і багато в чому сприяла концептуалізації. Однак концептуалізація є динамічним і більш нестійким процесом, ніж мовні зміни. Кожний історичний період у житті етносу вносить відповідні корекції до процесів концептуалізації згідно зі змінами світоглядних позицій, ідеології, норм моралі, оцінок і цінностей тощо. Саме тому З. Попова та І. Стернін розрізняють стійкі й нестійкі концепти: перші мають регулярні, закріплені за ними мовні засоби вербалізації, актуальні для мислення та спілкування, другі не мають таких мовних засобів, є глибоко особистісними, рідко вербалізуються або практично не вербалізуються [1: 96].

Наявність мовної репрезентації концепту підтримує його у стабільному стані, надаючи концепту статус загальновідомого.

На основі новел Стефана Цвейга ми розглянули концепт "мати" в німецькій лінгвокультурі. Цей концепт ми відносимо до стійких загальновідомих концептів, він часто репрезентується в мові і має регулярні, закріплені за ним засоби вербалізації.

Стефан Цвейг вербалізує у своїх новелах концепт "мати" з допомогою таких слів як: *Mutter, Mama und Mami*, які відразу асоціюються у нас з образом жінки, яка має дитину. Письменник передає образ матері не лише номінально, а і з допомогою цілих речень, так, для прикладу, у новелі "Brennendes Geheimnis" автор пише "*er erkannte in diesen stummen Tränen ein Gelöbnis der alternden Frau, dass sie von nun ab nur ihm, nur ihrem Kinde gehören wollte*", ці слова асоціюються у нас з образом люблячої матері, що базується на основі позитивних почуттів [4: 94]. У цьому ж творі Стефан Цвейг пише "*etwas wie Hass mischte sich jetzt immer in die Erinnerung an ihr Kind*", що також відображає образ матері, але в даному випадку він висвітлюється через призму негативних почуттів [4: 77].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковалик І. І. Методика лінгвістичного аналізу тексту: навч. посіб. / І. І. Ковалик, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ. – К.: Вища школа, 1984. – С. 94-99
2. Кубрякова Е. С. Об одном фрагменте концептуального анализа слова память / Е. С. Кубрякова // Логический анализ языка. Культурные концепты. – М.: Наука, 1991. – С. 85-91.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / О. О. Селіванова: Полтава – Довкілля-К, 2008. – С. 542-555
4. Zweig S. Novellen: Авт. вст. ст. та комент Р. А. Кордуп. – Харків: Ранок-НТ. – 240 с.

Є. С. Пашаєва

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук

Просодичні особливості концепту ANGER/ГНІВ у американських фільмах

Процес мовленнєвої діяльності зумовлено послідовністю збудження емоцій, що породжують у мовця певну інтенцію, яка трансформується його свідомістю в конкретний комунікативно-прагматичний смисл висловлювання. На підставі цього смислу мовець реалізує добір лексико-граматичних та фонетичних засобів його передачі.

На фонетичному, фонологічному й фоносемантичному рівнях окремі акустичні ознаки звуків емоційного висловлювання набувають у конкретному контексті, фонетичному оточенні та просодичному оформленні підвищеної експресивності. Завдяки цьому зростає їхня значущість у породженні смислу висловлювання через цілком визначені асоціації, що фіксуються в пам'яті індивіда у вигляді набору певних смислів.

Інформативною у визначенні смислу англійського емоційного висловлювання є взаємодія *просодії слова* (тон, його класифікаційні ознаки, фонація, темп вимовляння, наголос тощо) з *просодією висловлювання*. Значущі зміни ядерного тону в актуалізації відтінків смислу такого висловлювання, його емоційного забарвлення, орієнтованість висловлювання на слухача реалізуються за допомогою тонального регістру як одного з провідних параметрів мелодики [1].

Завдяки експресивній функції просодії можна говорити про *емоційне ставлення* або *емоційний стан* мовця в момент мовлення. Емоційний стан, ставлення оратора до предмета розмови легко розпізнається за тембром і темпом мовлення. Бажаючи висловити емоції, мовці вдаються до вже установлених у мові інтонаційних модуляцій, що змушує науковців говорити про спеціальні інтонаційні одиниці, які мають емоційне значення.

Емоції формують психічне життя людини, а *емоційні концепти* виступають тим засобом, за допомогою якого ми переживаємо та усвідомлюємо свої почуття. Саме дослідження емоційно забарвленого мовлення може видатися особливо плідним для розуміння ментальності певного етносу; більш того,

"розгадка правил вживання (певного слова, інтонації,) приведе нас у серце теорії емоцій і привнесе у дослідження, що включає вивчення фізіології емоцій, витонченість, якої йому, на жаль, не вистачає" [2: 344].

Емоційний концепт ANGER/ГНІВ належить до базових людських емоцій, які є універсальними для більшості культур. Гнів може бути спрямованим як на себе, так і на інших індивідумів, по-різному при цьому оформлюючись інтонаційно. Саме тому він і визначає об'єкт зацікавленості нашого дослідження [3].

Слід зазначити, що просодичний прояв ГНІВУ характеризується наявністю тривалих граматичних пауз (зі зміною тону), логічних наголосів із нисхідним тоном, більшою інтенсивністю (силою промовляння), різкими змінами у мелодиці (підвищенням чи пониженням тону у незвичних для цього ситуаціях), пришвидшенням темпу тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Калита А. А. Система фонетичних засобів актуалізації смислу висловлювання (експериментально-фонетичне дослідження англійського емоційного мовлення). // Автореф. дисерт. д-ра філол. наук – КНЛУ. – К., 2003. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/31467.html>
2. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / Пер. с англ. А. Д. Шмелева под ред. Т. В. Булыгиной. – М.: "Языки русской культуры", 1999. – 780 с.
3. www.nbuu.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Rgf/2010_896/Spizhavyk.pdf

А. Ю. Пащенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Голубовська*

Українські переклади творів Джека Лондона для дітей

Художній переклад як один із наочних виявів міжлітературної (а, отже, й міжкультурної та міжнаціональної) взаємодії є важливим фактором розвитку світового літературного процесу. Власне, художній переклад – один із ключових чинників

і національного літературного розвитку, адже саме в такий спосіб представники різних країн і народів можуть долучитися до загальнолюдської цивілізаційної скарбниці.

Актуальним донині залишається питання про місце україномовних перекладів у сучасному культурному просторі. На жаль, до сьогодні побутує хибна думка про їхню низьку якість, про неможливість передати рідною нам мовою все багатоманіття світу, а то й утилітарне комерційне уявлення про високу собівартість, а відтак, і ціну україномовної книжки. На наш погляд, шанобливе ставлення до рідної мови, як і до всіх мов світу, необхідно виховувати з ранніх літ. Можливо, саме іноземна дитяча книжка, перекладена літературною українською мовою, стане одним із важливих факторів не тільки естетичного, а й патріотичного виховання. Безумовно, високоякісні переклади, окрім свого головного завдання – донести мистецьку неповторність твору до широкого кола читачів, – можуть водночас підвищити й рівень їх знань із сучасної української мови.

Загалом діти в початкових класах вивчають небагато іноземних творів, попри те, що саме в молодшому шкільному віці активно формуються навички сприймання й аналізування художніх текстів. Одним із можливих шляхів вирішення проблеми є ознайомлення дітей із перлинами зарубіжної літератури на уроках позакласного читання. У цьому плані особливої уваги заслуговує спадщина видатного американського письменника Джона-Гріффіта Чейні Лондона (1876-1916), відомого під псевдонімом Джек Лондон. Його твори заслужено не втрачають своєї популярності вже понад століття.

На думку науковців, в естетичних поглядах письменника переважали реалістичні тенденції. Прозаїк виступав за зображення життя таким, яке воно є, без прикрас та замовчувань, наполягав на відображенні в літературі класової боротьби. Захищаючи основи реалізму, разом із тим на все життя зберіг любов до романтики [1: 1]. Джек Лондон натхненно писав про безкорисливість, дружбу, солідарність, що так яскраво проявлялися в умовах Півночі. Як ніхто інший, прозаїк захоплено прославляв моральні чесноти людини, що так важливо для дітей молодшого шкільного віку.

Перекладом творів Джека Лондона на українську мову займалися відомі вітчизняні літератори. Серед них – діяч

робітничого руху, товариш Володимира Винниченка по партії Дмитро Лисиченко. До художньої спадщини американського прозаїка зверталася й письменниця Ніна Трикулевська-Дубровська, яка 1925-го р. представила українською оповідання "Любов до життя". У 1927-му році поетеса Вероніка Черняхівська переклала роман "Місячна долина", а згодом подарувала вітчизняним читачам й оповідання Джека Лондона для дітей "Вовк Рудько" і "Таємниця малого Кіша".

Серед україномовних перекладачів спадщини Дж. Лондона варто згадати Софію Куликівну, Наталію Романович-Ткаченко, Ольгу Косач-Кривинюк, Максима Рильського, Мару Пінчевського, Олександра Тереха, Вероніку Гладку, Катерину Корякіну, Петра Соколовського, Євгена Поповича, Юрія Лісняка, Володимира Митрофанова та ін. Найкращі українські переклади ввійшли до 12-томного видання творів письменника [Див. 2].

На нашу думку, в сучасну програму з читання в початковій школі обов'язково має ввійти анімалістична повість Джека Лондона "Біле ікло" (найвідомішим є переклад Вероніки Гладкої та Катерини Корякіної [Див. 3]). У творі світ людей показується через сприймання тварини. Такий дещо несподіваний ракурс дозволяє піднятися над якимись утилітарними людськими проблемами, потребами й дає змогу задуматися над тим, що є головним, а що – другорядним. На думку відомого дослідника-американіста О. Зверева, за кожною картиною і кожним епізодом повістей Лондона про собак стоїть не виказана думка, що людині вже ніколи не повернути живильної єдності із землею, яку ще зберігає Біле Ікло. "Закон дубини й ікла", котрому підкорюються приручені собаки, не може стати для героя законом життя, бо він занадто гордий. Не може стати ним і закон добра та ласки, хоча серце Білого Ікла сповнене любові до людей. Та ще сильнішим є голос інстинкту, голос природи, що кличе його до "первісного закону життя" [4: 1].

Безперечно, проголошуючи високі моральні цінності, ця повість містить у собі потужний етичний потенціал, що дуже важливо для виховання учнів молодших класів. Завдяки небуденному таланту Лондона юний читач може усвідомити важливу істину: людина є не царем природи, а лише її частиною, і тому наше завдання – зберегти весь наш прекрасний і неповторний світ.

Таким чином, вивчення високохудожньої спадщини Джека Лондона (в україномовному перекладі) може стати важливим засобом формування читацького інтересу в учнів початкової школи, їх моральному й естетичному становленню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Писатели США. Краткие творческие биографии / Составление и общая редакция Я. Засурского, Г. Злобина, Ю. Ковалева // Режим доступа: http://lib.ru/CULTURE/ITSTUDY/usa_writers.txt
2. Лондон Дж. Твори: В 12-ти тт. – К.: Дніпро, 1969-1972.
3. Лондон Дж. Біле Ікло: Перекл. В. Гладка та К. Корякіна // Шкільна роман-газета. – 2004. – Вип. 5. – 128 с.
4. Зверев А. М. Джек Лондон – величие таланта и парадоксы судьбы // Режим доступа: <http://www.jacklondon.su/dzhek-london-velichie-talanta-i-paradoksy-sudby/1234-dzhek-london-velichie-talanta-i-paradoksy-sudy-zverev-a-m.html>

Р.-Ю. Т. Перхач

Національний університет "Львівська Політехніка"

Синонімічні позначення поняття "море" у творах Горация

Море, з огляду на географічне розташування Греції і Риму, відігравало особливу роль у житті античної людини – стародавніх греків та римлян.

Про значну увагу Горация, поета "золотого віку" римської літератури, до образів, пов'язаних з морем, свідчить синонімічний ряд лексем, що означають поняття "море". У творах Горация нараховуємо десять еквівалентних позначень моря: *aequor*, *oris n*; *altum*, *i n*; *fretum*, *i n*; *gurges*, *itis m*; *mare*, *is n*; *Neptunus*, *i m*; *Oceanus*, *i n*; *pelagus*, *i n*; *pontus*, *i m*; *salum*, *i n*.

Aequor, oris n – морська поверхня, гладінь. Цей підрядник автор використовує для географічного позначення, наприклад: *aequor Atlanticum* (O I, 31, 14) *Атлантичне море*; також у парі з іменником *mare*, завдяки чому увиразнюється перше значення *aequor* – морська гладінь, наприклад: *Carpathii trans maris aequora* (O IV, 5, 10) *через гладінь моря Карпатського*.

Altum, i n – іменник, який несе в собі дві діаметрально протилежні семи: висоти та глибини; відкритого моря, що, в свою чергу, є протиставленням морю прибережної мілини. Горацій уміло застосовує сему глибини, використовуючи цей іменник для увиразнення крайнощів: *neque altum semper urgendo* (О II, 10, 1) *і не завжди прямуй у відкрите море*.

Gurges, itis m – водоверть, вир моря. Звуконаслідувальне слово *gurges* імітує голос круговерті, затягнення в глибину: *Qui gurges aut quae flumina lugubris ignara belli* (О II, 1, 33) *яке ще море, які ще ріки не знали злочасної війни?*

Fretum i, n – морська течія, море, хвилі: *fretis Hadriae* (О I, 33, 15) *хвилі Адріатичного моря*. Найчастіше уживаний іменник **mare is, n** – море, як протилежність до суходолу **terra: terra marique** (Епод 9, 27); *maris aequor* (*просторінь моря*) (Ер II, 780). Ця лексема найуживаніша та найменш емоційно забарвлена у Горація.

За древніми, "гомерівськими" уявленнями величезна і широка світова течія, яка омивала землю, була океаном (**Oceanus i, m**). Згодом поняття "океан" трактувалося як світове море, на заході якого сідає сонце. Саме так вважав і Горацій, про що свідчать такі рядки: *cum sol Oceano subest* (О IV, 5, 40) *коли сонце моря торкається*. Також на позначення "море" автор використовує і грецизми (**pontus, pelagus**), які виступають там, де образи моря найінтенсивніші: *conmisit pelago ratem primus* (О IV, 5, 40) *перший доручив судно морю*.

Іменник **salum i, n** виступає лише в останньому еподі, до Канідії: *Neptunus alto tundit hibernus salo* (Епод 17, 55) *Зимовий (взимку) Нептун ударяє хвилями*. У сполученні з *alto salo* набуває ознак розбурханого моря, морських хвиль. У цьому реченні наявні одразу три лексеми, що позначають море: **altum, salum, Neptunus**.

Наявність такого широкого синонімічного ряду лексеми "море" свідчить не лише про полісемію в латинській мові, але й про значну увагу Горація до образів, пов'язаних з морем, які слугують емоційному увиразненню філософських засад поета-епікурейця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / Дворецкий И. Х. – М.: Русский язык, 1976. – 1096 с.

2. Курціус Е. Р. Європейська література і латинське середньовіччя / Курціус Е. Р. – Л.: Літопис, 2007. – 748 с.
3. Содомора А. О. Жива античність / Содомора А. О. – Л.: Літопис, 2006. – 363 с.
4. Ramous M. Orazio. Odi. Epodi / Ramous M. – Pompei: Garzanti, 2002. – 460 с.
5. Ramshorn L. Dictionary of Latin synonyms: for the use of schools and private students / Ramshorn L. – Boston, 1841. – 482 p.

О. П. Петрук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри
міжкультурної комунікації О. Ю. Андрушенко*

Розвиток лексичних одиниць на позначення засобів пересування в середньоанглійській мові

У статті проаналізовано системні та функціональні характеристики англійських іменників на позначення засобів пересування, класифікацію категорії засоби пересування у середньоанглійській мові

Дослідження лексичних груп і підсистем лексики із спільною предметно-понятійною віднесеністю мають у мовознавстві давню традицію. Науковцями одержані численні докази системної організації таких груп як у плані змісту, так і в плані вираження. Принцип класифікації слів за тематичними ідеями довів свою плідність у теорії мовознавства, в лексикології, в практиці лексикографії, а також у методиці викладання рідної та іноземної мов.

Положення про те, що мова є системою, було сформульовано Фердинандом де Соссюром. Системний підхід до явищ мови дає можливість їх глибшого пізнання. Лексична система, що є словниковим фондом мови, в історії науки достатньо добре вивчена.

Розглянемо словниковий фонд середньоанглійської мови на прикладі класифікації категорії засоби пересування. Засоби пересування становлять важливу частину матеріальної культури. За їх допомогою люди завжди підтримували між собою

економічні, політичні, виробничі, культурні і побутові відносини, заселяли й освоювали нові території.

Транспорт – сукупність засобів, призначених для переміщення людей, вантажів, сигналів і інформації з одного місця в інше. У статті розкривається поняття транспорту саме в цьому значенні. Термін *транспорт* походить від лат. *транс* ("через") и *portare* ("нести").

Примітивні транспортні засоби пересування з'явилися ще за часів первіснообщинного ладу. З розвитком виробничих сил і внаслідок суспільного поділу праці розвивались і вдосконалювались транспортні засоби. Види і структура транспортних засобів залежали від географічних та історичних умов, виробничо-господарської діяльності населення, вироблених протягом століть народних традицій. Їх стан відображав загальний рівень розвитку продуктивних сил відповідного часу. Традиційно залежно від способу пересування транспорт поділяють на дві великі групи: водний і сухопутний.

Водний транспорт – найдавніший вид транспорту. Щонайменше до появи трансконтинентальних залізниць (друга половина 19 століття) залишався найважливішим видом транспорту. Навіть найпримітивніше парусне судно за добу долато у чотири-п'ять разів більшу відстань, ніж караван.

Морський транспорт здійснює перевезення вантажів і пасажирів океанами, морями і морськими каналами. Здавна людство використовувало вітрильники. Потім з'явилися судна [3].

Серед водних засобів пересування найчастіше вживають такі: "човен" – *far-cost*, також *fare-*, *fer-*. Пор.: двн.-ісл. *far-kostr boat*; пор. також ср.-англ. *fare-cost*; "корабель", *shipes*, *sheppes*, *shippus*, *shippen* (двн.-англ. *scip*, *scyp*); "баржа" – *lighter(e)* (також *litere* від *lighten*) [1]. Досить часто згадані лексеми вживаються при описі воєнних подій.

Гужовий транспорт – транспорт, що рухається силою м'язів тварин: коней, верблюдів, волів, буйволів, лам, віслюків, оленів, слонів, собак. Розрізняють в'ючний – тварина безпосередньо несе вантаж; тягловий – тварина упряжена у віз, сани, бричку, екіпаж. Зазвичай, як в'ючних використовують великих копитних тварин [2].

Серед таких засобів пересування найпоширенішими є: "тягловий кінь" – *aver*, також *haver* (двн.-англ. *eafor* 'draft horse'; a tenant's obligation to transport goods', також англ.-норм. *aver* & лат.

av(e)ra, affrus; fot-aver, пор. ср.-англ. *aver* property, двн.-шотл. *aver*, від AF *aver* (CF *avoir*); "кінь для перевезення вина" – *botel*, також *botell(e), bottell*, пор. також двн.-франц. *boteille, botele* тощо [3].

До наземних засобів пересування належить автомобільний транспорт (особистий та громадський). Найпоширенішими лексемами є: "автомобіль" – *kär*, діалект. також *kör, kyär*, арх.: *carriage, chariot*, ср.-англ. *carre*, від англ.-франц., від лат. *carra*; пор. також двн.-ісл. *carr*; лаб. *curre* (перша згадка 14 століття); "велосипед" – *bīsikæl*, фр. від *bicycle* (1863), "сани" – *sled(de)*, також *slde, (N) scleid*. ср.-нідерл., ср.-н.-нім. *slde, sledde*; пор. діал. суч. англ. *slead*.

Дрібні речі, їжу, ягоди, фрукти, городину часто переносили вручну. Для цього, наприклад, слов'яни використовували глиняний ("гличики", "гладишки", "баньки") і дерев'яний ("коновки", "близнята") посуд, різні корзини ("верейки", "сапети"), луб'яні кошики ("кузеньки"), шкіряні і полотняні торби ("тайстри", "шабети"), з домотканого полотна обруси і міхи та ін [2]. В середньо англійській мові аналогами таких лексем є: "діжа" – *trough*, також *troughe, trough, trouh(e, trouht, trouth, trou, trowe(gh), trogh(e), troght, trothe* від двн.-англ. *trog, troh*; "коробка" – *bekerel*, також *bikerell*, двн.-франц. *becquerolle*; "бочка" – *rubbour* [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрушенко О. Ю. Вступ до германського мовознавства. – Житомир: ЖДУ, 2010. – 178 с.
2. Вікіпедія – вільна енциклопедія. Стаття "Транспорт" [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Транспорт>
3. Middle English dictionary [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://quod.lib.umich.edu/m/med/structure.html>

Ю. В. Пилипенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Гендерні стереотипи у паремійному фонді української та англійської мов: зіставний аспект

Наше дослідження паремійного фонду присвячене відображенню гендерних стереотипів у прислів'ях англійської та української мов та має на меті виявити ізоморфні та аломорфні риси в матеріалі, що аналізується.

Термін "стереотип" було введено в науковий обіг американським соціологом У. Ліппманом.

Під стереотипом У. Ліппман розумів особливу форму сприйняття навколишнього світу, що має певний вплив на дані наші почуття до того, як інформація дійде до нашої свідомості [3: 95].

Гендерний стереотип, як частина загального, є історично обумовленим типізованим в колективній свідомості певного лінгвокультурного соціуму уявленням про фізіологічні, емотивні, психологічні та соціокультурні атрибути, що є властивими індивіду, якого соціум категоризує як чоловіка або жінку[1: 16].

Гендерні стереотипи, пов'язані з мовним кодом, виявляються, зокрема, на лексико-граматичному, фонетико-фонологічному та комунікативно-прагматичному рівнях.

Паремійний фонд будь-якої мови – це потужне джерело для лінгвістичних досліджень, оскільки в ньому зафіксовано досвід народу, його традиції, звичаї, культуру, моральні й естетичні цінності, універсальні та специфічні категорії і риси життєвої філософії етносу, національно-мовну картину світу.

Нині можемо констатувати активізацію як теоретичного, так і практичного інтересу до вивчення паремійного фонду мови. Зокрема, досить продуктивно проводяться дослідження прислів'їв у соціокультурному, лінгвокультурному й історичному аспектах[2], зростає зацікавлення мовознавців зіставним аналізом паремій.

Являє інтерес паремійний фонд і для гендерних досліджень, оскільки дає чітке уявлення про гендерні стереотипи певної лінгвокультурної спільноти.

Наша розвідка виділяє чотири групи паремій, що фіксують наївно лінгвістичне уявлення представників англomовної та української спільнот про гендерні стереотипи, а саме: зовнішність; розумові здібності; характер; поведінку, що є ізоморфною рисою для мов, що зіставляються.

Ізоморфною рисою є відношення до краси жінки та її позитивна оцінка в обох лінгвокультурах:

She, who is a beauty is half – married. З гарної дівки гарна й молодиця.

Аноморфною є оцінка ролі дружини:

A real housewife is at once a slave and a lady. Жінка чоловікові подруга, а не прислуга.

Як бачимо з прикладів, в українській лінгвокультурі роль жінки є важливою, оскільки наведена паремія побудована на протиставленні *подруга – прислуга*.

В той же час англійська паремія підкреслює суперечливий характер стану жінки, оскільки вона одночасно: *a slave and a lady*.

Таким чином, зіставлення українських та англійських паремій свідчать про наявність ізоморфних та аноморфних рис у відображенні паремійним фондом гендерних стереотипів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі / А. П. Мартинюк – Х.: Константа, 2004. – 292 с.
2. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Школа "Языки русской культуры", 1996. – 288 с.
3. Lippman W. Public Opinion. – N.-Y., 1950. – 273 p.

В. В. Пилипчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: старший викладач Л. І. Березенська*

Відеоматеріали як засіб формування аудитивних навичок учнів середнього ступеня навчання

Методиці використання відеоматеріалів для навчання іноземних мов присвячені роботи багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених-методистів (Н. Ф. Бориско, Л. І. Іванова, І. Б. Платонова, В. Л. Прокоф'єва, M. Allan, S. Corder, D. Brinton, W. Gaskill, S. M. Griffin, J. K. Hill, A. I. Lynch, M. Maxwell, та ін.). У своїх роботах вони висвітлюють переваги та широкий діапазон можливостей використання відеоматеріалів у навчанні іноземної мови.

Використання відеоматеріалів є одним із найбільш перспективних засобів візуальної наочності, які застосовуються на уроках іноземної мови, оскільки їхня специфіка полягає в здатності поєднувати зорові та слухові образи одночасно.

Робота з відеоматеріалами сприяє не тільки розвитку вмінь усного мовлення, але й формуванню навичок та вмінь аудіювання, тому їхнє використання дозволяє інтенсифікувати як навчальний процес в цілому, так і вдосконалювати аудитивну компетенцію зокрема. "На сучасному етапі розвитку методичної науки аудіювання розглядається як фундаментальне вміння, оволодіння яким є важливою умовою навчання іноземної мови в цілому." [1: 7]

Вибір відеоматеріалів як одного із засобів навчання аудіювання обумовлюється віковими та психофізіологічними особливостями учнів. Для мотиваційного забезпечення учнів даної вікової групи надійним засобом може бути перегляд відеофільмів. Для учнів-підлітків відносно важко концентрувати увагу під час прослуховування автентичних текстів "всліпу" і значно легше, коли вони мають візуальну опору, особливо якщо вона є яскравою, виразною, смішною, драматичною чи рухливою. Саме тому використання відео підвищує мотивацію та концентрацію уваги учнів. Використання відео при формуванні аудитивних навичок та вмінь є також важливим активатором пізнавальних процесів учнів основної школи.

Аналіз ряду навчальних посібників, рекомендованих чинною

шкільною програмою для використання в загальноосвітніх закладах з навчанням українською мовою (підручники авторів Несвіт А., Карпюк О. Д., Плахотник В. М., Біркун Л. В.) дозволяє зробити висновок, що обсяг вправ, спрямованих на формування та розвиток аудитивних умінь, не є достатнім для формування аудитивної компетенції учнів.

З метою формування належних аудитивних умінь слід використовувати відеоматеріали, зміст яких відповідає як віковим, психологічним характеристикам учнів основної школи, так і вимогам шкільної програми, а саме формуванню однієї з основних складових комунікативної компетенції – аудитивної.

Пропонуємо алгоритм опрацювання відеоматеріалів з метою формування аудитивних вмінь учнів основної школи, розроблений на основі поетапного формування аудитивної компетенції.

Етап I. Previewing

Aim: to generate ideas and vocabulary that may appear in the video.

Step one: (based on the title): Split into small groups and discuss the topic of speakers' conversation.

Step two: (freeze the frame of the opening shot of the first scene): Guess the information about the idea of the film and its title, looking at the screen.

Step three: Predict what you are going to watch:

- guess the information you expect to hear;
- answer the question: What do you want to find out in the text: some stories or examples about...?

Етап II. Viewing

Aim: to understand the message of the video not catching every word, to understand enough to collect the necessary information.

Step one: (silent viewing without English captions): Watch the scene without any sound and try to predict what the characters are talking about. Pay attention to any modes of nonverbal communication (e.g., gestures, touch, interpersonal space, facial expressions, etc.) which may contain clues to interpreting the scene. Then try to fill in the blanks in the dialogue with the words from the list.

Step two: Watch and listen to the movie dialogue and check your own predictions. Then, help me to fill in the dialogue on the screen. Watch the conversation again to confirm what you have heard and

then complete the rest of the conversation.

Step three: Watch the video for a final time.

Етап III. Postviewing

Aim: to reflect on the language from the video.

Step one: Discuss what expressions, if any, could be substituted for the ones used in the dialogue.

Step two: Role play the dialogue as if you were the main characters.

Застосування відеоматеріалів є одним із ефективних засобів поетапного формування аудитивної компетенції учнів основної школи, так як на його основі відбувається не тільки ознайомлення учнів з характерними національними особливостями народів, мову яких вони вивчають, розширення лінгвістичного світогляду, а також формування комунікативної компетенції в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ніколаєва С. Ю. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування / С. Ю. Ніколаєва, Г. А. Гринюк, Т. І. Олійник та ін. – К.: Ленвіт, 1997. – 96 с.
2. Савчин М. В. Вікова психологія: Навч. Посібник / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К.: Академвидав, 2006. – 360 с.

Д. С. Поліщук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська*

Лексико-семантичні особливості функціонування англійського дієслова в мас-медійному дискурсі

Дана стаття висвітлює результати дослідження лексико-семантичних особливостей функціонування англійського дієслова в мас-медійному дискурсі.

На сучасному етапі вивчення лексики як системи, широко досліджуються лексико-семантичні групи дієслів та особливості їх функціонування на основі різноманітних джерел. Системний характер лексики текстів у різних типах дискурсів є одним із актуальних напрямів сучасної лінгвістики і потребує детального вивчення.

Сьогодні існують різні підходи щодо визначення такого поняття як "лексико-семантична група" (ЛСГ), проте можна стверджувати, що лексико-семантична група – це семантичний клас слів (лексем), об'єднаних хоча б однією лексичною парадигматичною семою (множником).

Отже, ми вибрали 25 статей на екологічну тематику, з яких методом суцільної вибірки було відібрано всі дієслова, що становить 295 одиниць, загальною частотою вживання 1883 рази. Відібрані дієслова, на основі словникових дефініцій та контекстологічного аналізу, було розподілено за ЛСГ.

ЛСГ дієслів фізичної діяльності за своїм кількісним складом є найбільшою. Вона налічує 63 дієслова. Загальна частота їх вживання 273 рази. Сюди відносяться такі дієслова як *to work, to sell, to produce, to pay, to bring* та інші, наприклад:

"We will work closely with the communities along the creek to achieve a revitalization of this heavily-contaminated urban waterway" [2].

ЛСГ дієслів перетворювального та ушкоджуючого впливу на живий та неживий об'єкти. Ця група включає в себе 54 дієслова. Загальна частота їх вживання 252 рази. Сюди відносять наступні дієслова: *to clean, to reduce, to open, to destroy, to disrupt* та інші, наприклад:

"As more and more states followed suit, manufacturers faced the prospect of uneven laws that could disrupt retail distribution nationwide" [3].

ЛСГ дієслів поповнення недостатності, удосконалення та підтримки. Дана група налічує у своєму складі 32 дієслова. Загальна частота їх вживання 195 разів. Сюди належать дієслова: *to include, to develop, to help, to store, to enrich* та інші, наприклад:

"But while it managed to develop the registry, selling it in 2009 to Markit" [3].

ЛСГ дієслів комунікації містить у своєму складі 27 одиниць. Загальна їх вживаність складає 353 рази. Сюди відносяться дієслова: *to say, to call, to report, to ask, to speak* та інші, наприклад:

"And also remember that you can speak only in chirps, cheeps, croaks, and clicks" [1].

ЛСГ дієслів розумової діяльності нараховує 25 дієслів. Загальна частота вживання становить 110 раз. Це такі дієслова як:

to plan, to know, to involve, to investigate, to compile та інші, наприклад:

"I don't know about most folks," said the 42-year-old Bowie man" [2].

ЛСГ дієслів бажання містить у своєму складі 20 одиниць із загальною частотою вживання 90 разів. Це такі дієслова: *to want, to allow, to agree, to insist, to rely* та інші, наприклад:

"That production would allow 127 gigawatts of power", the report said" [3].

ЛСГ дієслів руху містить 19 одиниць із загальною частотою вживання 105 разів. Сюди належать такі дієслова: *to go, to come, to move, to climb, to decline* та інші, наприклад:

"While a healthy human being can go for weeks or even months without food" [1].

ЛСГ дієслів нейтрального впливу на живий та неживий об'єкти включає 17 одиниць із загальною частотою вживання 253 рази. Це такі дієслова як: *to use, to make, to get, to place, to stay* та інші, наприклад:

"And we have to get the Clean Air Act implemented in the State of Texas" [3].

ЛСГ дієслів вираження емоційного стану містить у своєму складі лише 9 дієслів, які вживаються 27 разів. Сюди належать: *to worry, to accuse, to pretend* та інші, наприклад:

"Go outside your house and pretend you're a bird or squirrel" [1].

ЛСГ дієслів показу включає 8 одиниць із загальною частотою вживання 51 рази. Сюди належать дієслова: *to show, to represent, to advertise* та інші, наприклад:

"Some times the products touted were advertised as "tested in EPA approved labs" [3].

ЛСГ дієслів фізичного сприйняття складається з 8 дієслів, які загалом вживаються 42 рази. Сюди відносяться дієслова: *to look, to see, to hear, to smell* та інші, наприклад:

"I thought it was the dishwasher," she said, before she heard of the change in formulas" [2].

ЛСГ дієслів початку, тривалості та кінця дії нараховує 7 одиниць із загальною частотою вживання 67 разів. Це такі дієслова як: *to start, to begin, to finish* та інші, наприклад:

"During the 30-day review, digging will continue on the New Jersey side of the river, but no new work will begin" [1].

ЛСГ дієслів буття та існування. До даної групи належать лише 2 дієслова **to live** та **to remain**. Загальна частота їх вживання 13 разів. Наприклад:

*"The oldest plants, built before 1980, **will remain** open for a further eight year" [2].*

ЛСГ дієслів, які позначають недостатність об'єкта містить у своєму складі 2 одиниці із загальною частотою використання 25 разів. Сюди відносяться дієслова **to need** та **to fail**, наприклад:

*"The California Legislature **failed** to vote by the end of its session on a bill that would have adopted the 33 percent standard" [1].*

ЛСГ дієслів, що позначають фізіологічні процеси. Дана група включає в себе 1 дієслово **to eat**, яке використовується 2 рази, наприклад:

*"Despite the ongoing pollution problems, the agency noted, residents continue to use the creek for recreation like kayaking and fishing, and some also **eat** the fish they catch" [2].*

ЛСГ дієслів вираження цінності. До цієї групи належить 1 дієслово **to cost**, яке зустрічається 25 разів, наприклад:

*"If state officials conclude that the project **will cost** significantly more than the latest estimate, \$8.7 billion, advocates fear that Mr. Christie will withdraw some or all of the state's share of that total and redirect it to highway repairs and other transportation projects, putting the tunnel at risk of being delayed or even scrapped" [1].*

Отже, в результаті даного дослідження було встановлено, що домінування ЛСГ дієслів фізичної діяльності, ЛСГ дієслів перетворювального та ушкоджуючого впливу на живий та неживий об'єкти, а також ЛСГ дієслів поповнення недостатності, удосконалення та підтримки пов'язано з прагматичною спрямованістю обраних для аналізу текстів екологічної тематики та свідчить про тематичну обумовленість відбору дієслівної лексики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Elana Schor Tainted Al Gore School Seen as 'Poster Child' for National Toxics Debate The New York Times September 10, 2010. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/gwire/2010/09/10/10greenwire-tainted-al-gore-school-seen-as-poster-child85716.html?scp=10&sq=land%20pollution&st=cse>

2. Mireya Navarro Cleaner for the Environment, Not for the Dishes The New York Times September 18, 2010. – Режим доступу:

www.nytimes.com/2010/09/19/science/earth/19clean.html?ref=environment

3. Mireya Navarro Newtown Creek Is Declared a Superfund Site The New York Times September 27, 2010. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2010/09/28/nyregion/28newtown.html?scp=4&sq=pollution&st=cse>

В. В. Прима

Київський національний пед. університет імені

М. П. Драгоманова

Науковий керівник: доцент, канд. філол. наук О. Ю. Титаренко

Туризм як інтерлінгвальна галузь

Розвиток туризму має свою специфіку, перспективи та потребує наукового обґрунтування. Специфіка сучасного стану комплексу туризму України полягає в тому, що встановлення української державності визначає процес самостійного розвитку даного комплексу, який остаточно формулюється з впровадженням нормативів візового режиму в країні. Цей факт сприяє підвищенню туристської рухомості населення, створює умови для дослідження міграційних потоків туристів через кордони держави, а за разом з тим – і виокремлення, обробки та аналізу запозичених іншомовних лексичних одиниць, зокрема – англомовних [4: 8-9].

Побутова лексика туризму являється важливою складовою сучасного напрямку мовознавства – інтерлінгвокультурології. Даний напрямок являє собою власне опис мовленнєвої культури в ході прямого міжкультурного контакту [1: 24-29]. Туризм є однією з галузей, де найяскравіше проявляється міжкультурне спілкування різномовних мовців. Таким чином лексика даної сфери має не аби яке значення для комунікації. Туристичний путівник – один із найбільш розповсюджених на сьогодні типів тексту, що містить опис іноземної культури та побуту. В ході прямого міжкультурного діалогу, що неодмінно виникає при контакті представників різних культур, формується спеціалізована мова – мова міжнародного спілкування. Досліджуючи аутентичні путівники по Україні як типи тексту іншомовного опису культури, ми звертаємося до англійської

мови міжкультурного спілкування, порівняно з українською мовою. Українська культура входить в двадцятку найбільш освоєних англійською мовою культур [3].

Побут – це важливий елемент культури будь-якого народу. Традиційно мовознавці виділяють серед побутової лексики назви елементів одягу, взуття, предметів повсякденного вжитку, назви кулінарних страв, грошових одиниць, а також іншу лексику, що використовується в мовленні. Хоча з точки зору теорії міжкультурного спілкування поняття "побутова лексика туризму" має ширший діапазон розуміння. Під побутовою лексикою туризму ми розглядаємо широкий спектр тем, які властиві українській мові, з якими обов'язково зіштовхуються туристи, відвідуючи ту чи іншу країну. Це перш за все готелі (lux, polu-lux, turbaza ect.), суспільний транспорт (marshrutka, providnytsya), покупки, гроші (umovni odynytsi, bankomat, hryvnya), кулінарія (zakuski, holubtsi, pampushki, borshch, chicken Kiev, ect.), різноманітні громадські установи, з якими час від часу доводиться зустрічатись туристам (shvydka dopomoga, apteka, ect.), а також духовний світ українців з національними традиціями та святами (dacha, banya, Noviy Rik, Paska ect.). прийом тут досить простий – використовується так зване "паралельне підключення", тобто утворення мовної одиниці, що передає мовленнєву реалію і її пояснення. При чому пояснення використовується тільки при первинному введення лексичної одиниці [2].

Туризм – це специфічний вид діяльності особистості, що привертає до себе все більшу увагу дослідників різних спеціальностей. Аналіз їх думок показує, що уявлення про співвідношення вільного часу і часу відпочинку потребують уточнення. Туризм, будучи одним з різновидів проведення вільного часу та мандрівок, підлягає окремому вивченню.

Соціокультурна потреба в туризмі – це стан індивіда, який створює його потреба в об'єктах, необхідних для його існування та культурного розвитку, що і виступає джерелом його активності. Розгалужена структура потреб, а також специфіка ціннісного пізнання сучасної особистості спричиняють значний вплив на вибір діяльності людини. Тому мотивація в туризмі залежить як від потреб, так і від цінностей, які впливають на сприйняття особистістю оточуючого світу і її поведінки.

Різноманітність видів туризму визначає і різностороннє навантаження цієї сфери життєдіяльності. Туризм виконує, окрім основних своїх функцій, ще й функцію інтерлінгвальної взаємодії лексичних одиниць. Таким чином, з урахуванням всіх видів і послуг, сфера туризму володіє всіма основними можливостями для абсорбції слів іншомовного походження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кабакчи В. В. Англоязычное описание русской культуры. М.: Academia, 2009. – 224 с.
2. Кабакчи В. В. Практика гида-переводчика. Пособие по англоязычной межкультурной коммуникации. СПб.:Издательство "Союз", 2004. – 220 с.
3. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2003. – 300 с.
4. О. О. Любіцева, В. К. Бабарицька, О. П. Мельник Організація туризму в Україні. – конспект лекцій. – К. – 1995 р. – 25 с.

О. І. Прокопенко

Чернігівський національний пед. університет імені

Т. Г. Шевченка

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. О. Бразжник

Роль проектної методики у формуванні іншомовної комунікативної компетенції учнів у позаурочний час

На початку ХХІ століття закономірно постає питання про нову школу, яка створила б умови для повноцінного духовного, психічного, соціального та фізичного розвитку дитини і плекала людину, здатну будувати демократичну державу. Сучасна школа повинна допомогти учням відчувати себе впевненими на ринку праці, вміти адаптуватися до соціальних змін і криз у суспільстві, бути психологічно стійкими, розвивати здатність до самоорганізації. Це вимагає як вдосконалення, так і пошуку нових методів і форм організації навчально-виховного процесу з іноземної мови (ІМ), зокрема.

На сучасному етапі розвитку методики викладання ІМ основною метою навчання ІМ у школі є формування в учнів

іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності та готовності здійснювати іншомовне спілкування на міжнародному рівні (у широкому культурологічному аспекті). Крім того, направленість процесу на практичне володіння іноземною мовою має на меті не тільки підготувати учня до іншомовної комунікації у заданих програмою межах, але й сприяти формуванню та розвитку особистості, здатної приймати нестандартні рішення, щоб отримані учнем знання стали інструментом розкриття його інтелектуального, духовного та творчого потенціалу [3].

Вирішення поставлених задач не можливе лише в урочній роботі з учнями. За таких умов постає необхідність пошуку резервів для збільшення часу мовленнєвої практики, збагачення змістовно іншомовної діяльності учнів та розширення діапазону ситуацій спілкування ІМ. Одним із таких резервів є позакласна робота (ПЗР) з ІМ, що дає можливість стимулювати учнів до вивчення ІМ та забезпечувати досягнення ними програмних вимог. Але, на сьогодні, ПЗР з ІМ втрачає свої позиції, зникає різноманіття видів такої роботи. Традиційним залишається проведення тижнів ІМ, про що свідчать результати наших опитувань та бесід з вчителями та учнями середніх шкіл.

У зв'язку з цим необхідним є використання та пошук ефективних способів активізації та мотивації учнів у навчально-виховному процесі з ІМ, що дозволить відродити ПЗР з ІМ та зробити її продуктивнішою. Особливо це важливо в основній школі, де, згідно з психологічних та методичних досліджень, відбувається втрата інтересу та мотивації до оволодіння ІМ. Разом з тим, у підлітковому віці спостерігається підвищена розумова активність. Підлітків приваблює атмосфера подолання труднощів, наполегливості та самостійності [4].

На наш погляд, ефективним і адекватним віковим особливостям підлітків способом розвитку пізнавальних інтересів, інтелектуальних умінь критичного та творчого мислення, здібностей до само- та взаємооцінки буде проектна методика. Огляд сучасної методичної літератури свідчить про інтерес та достатню розробленість проблеми використання проектної методики у навчанні ІМ. Зокрема, вітчизняними та зарубіжними дослідниками створено методичну класифікацію проектів з ІМ (Н. Ф. Коряковцева, Л. І. Палаєва, Є. С. Полат, С. Хайнес та ін.), розроблено методику навчання англійської мови в старших класах ліцеїв (Є. Г. Арванітопуло) та в основній

школі (Л. І. Палаєва). Однак аналіз наявних методичних джерел дозволив нам зробити висновок, що практично усі перераховані дослідження, в основному, стосувалися методики викладання ІМ лише в урочний час. Проте організація навчально-виховного процесу з ІМ в загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладах може здійснюватися за допомогою проектної методики не лише на уроках, але й у позаурочний час.

Відомо, що в органічній єдності з урочною позакласна робота дозволяє збільшити час мовленнєвої практики, розширити діапазон ситуацій, у тому числі і міжкультурних, для використання ІМ як засобу спілкування. Тому організація позакласної роботи з ІМ за допомогою проектної методики дозволить поліпшити якість формування іншомовної комунікативної компетенції учнів, тобто набути визначеного рівня мовних, культурологічних, соціокультурних знань, комунікативних умінь і мовленнєвих навичок необхідних для іншомовного спілкування, розвивати мовленнєві та інтелектуальні здібності учнів, їхній стійкий інтерес до вивчення ІМ, потребу в самоосвіті.

Таким чином, ми дійшли висновку, що використання проектної методики у формуванні іншомовної комунікативної компетенції учнів основної школи у позаурочний час якнайкраще вирішує завдання, які стоять перед сучасною школою, так як дає можливість залучити усіх учнів до використання ІМ як засобу спілкування, розвивати співпрацю, взаємодопомогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградова О. С. Проблемные методы в обучении иностранным языкам / О. С. Виноградова. – Режим доступа: <http://www.distant.ioso.ru/library/publication/vinogradova1.htm>
2. Палаева Л. И. Использование метода проектов на среднем этапе обучения иностранного языка в общеобразовательной школе: (на материале англ. языка): автореф. дис. ... на соискание науч. степени канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 2005. – 20 с.
3. Програми для загальноосвітніх закладів. Англійська мова. 2-12 класи. – К.: Шкільний світ, 2004. – 208 с.
4. Психологические основы обучения неродному языку: Хрестоматия / Сост. А. А. Леонтьев. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж:

Издательство НПО "МОДЭК", 2004. – С. 357-371. – (Серия "Библиотека психолога").

5. Ратина Н. Ф. Проектная деятельность во внеклассной работе / Н. Ф. Ратина // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 4. – С. 55-60.

С. М. Прохорова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент С. Ф. Соколовська*

Індивідуальний лексикон персонажа (на матеріалі п'єси Б. Брехта "Життя Галілея")

Найбільш яскраво особистість автора проявляється на вербально-семантичному рівні мови, який втілений в лексиконі персонажа художнього твору. Мовна сфера персонажа включає в себе тексти, які створені автором твору, і які репрезентують його картину світу, його точку зору на зображувальну дійсність. Персонаж являє собою сукупність мовних засобів, які виявляються в процесі аналізу мови художнього тексту [2: 102]. Поняття індивідуального лексикону персонажу включає в себе словник мовних одиниць, які використовує персонаж, а також їх частотність та лексико-семантичні відносини.

При аналізі мови художнього тексту важливо виділити ключові слова індивідуального лексикону персонажу. При цьому не варто орієнтуватися лише на частотність вживання лексичних одиниць (наприклад, сполучники, прийменники мають високу частотність вживання проте вони не можуть виступати ключовими словами) [3: 104]. Статус ключового слова може бути присвоєний лише тій лексичній одиниці, яка має концептуальне значення. Поняття концептуального значення слова включає в себе, з одного боку, семантичне значення, тобто місце, яке займає слово в системі лексичних знань індивіда, а з іншого боку – конотативне, яке несе додаткові емоційно-оцінювальні і смислові асоціації. Важливим є також виявлення певних зв'язків між окремими лексичними одиницями, що дозволяє повною мірою описати індивідуальний лексикон персонажу [3: 105].

Наше дослідження базується на матеріалі п'єси Б. Брехта "Життя Галілея", яка була створена у середині ХХ ст. (1939 р.,

1946 р. – дві редакції твору), у час найтрагічніших соціально-історичних перетворень. Основні проблеми, що турбували Брехта на той час, це, перш за все, громадська боротьба, питання морального вибору особистості, рушійні сили соціального розвитку.

Головним героєм п'єси є Галілео Галілей – видатний італійський фізик, механік, астроном, філософ і математик, який мав величезний вплив на науку свого часу. Особливості характеру персонажа проявляються у його лексичі. Мовлення Галілея є образним, символічним: *Aber jetzt fahren wir heraus, Andrea, in großer Fahrt* [4: 10]. *Die Städte sind eng, und so sind die Köpfe* [4: 10]. Галілей прагне дослідити правду і зробити її загальнодоступною для всіх, незалежно від соціального статусу: *Die Wahrheit ist das Kind der Zeit, nicht der Autorität* [4: 16]. Галілей переконаний, що людина може пожертвувати всім, аби лише досягнути істини: *Ich denke manchmal: ich ließe mich zehn Klafter unter der Erde in einen Kerker einsperren, zu dem kein Licht mehr dringt, wenn ich dafür erführe, was das ist: Licht* [4: 81]. Світло – це символ пізнання, прозріння, істини, яку повинна досягнути людина незважаючи ні на що.

Дуже часто в своєму мовленні Галілей використовує такі ключові лексичні одиниці як "das Schiff", "die Küste", "die Milch": *Ich denke gerne, dass es mit den Schiffen anfang. Seit Menschengedenken waren sie nur an den Küsten entlang gekrochen, aber plötzlich verließen sie die Küsten und liefen aus über alle Meere* [4: 11]. *Unsere Schiffe fahren weit hinaus, unsere Gestirne bewegen sich weit im Raum herum, selbst im Schachspiel die Türme gehen neuerdings weit über alle Felder* [4: 16]. *Stell die Milch auf den Tisch, aber klapp kein Buch zu* [4: 12]. *Die Monde des Jupiter verbilligen nicht die Milch* [4: 34]. Корабель постає як символ пошуку, дослідження, руху, розширення власного кругозору. Для Галілея цей образ є важливим, оскільки він жив у час великих географічних відкриттів, коли саме за допомогою морських подорожей людина відкривала новий світ. Берег уособлює обмеження, певні рамки, в яких знаходиться людство. Напротивагу попереднім символам, молоко уособлює матеріальні цінності, про які людина також повинна пам'ятати, щоб мати змогу задовольнити свої духовні потреби.

Перед персонажем виступає проблема відповідальності вченого та науки перед людством: *Wofür arbeitet ihr? Ich halte*

dafür, dass das einzige Ziel der Wissenschaft darin besteht, die Mühseligkeit der menschlichen Existenz zu erleichtern. Wenn Wissenschaftler, eingeschüchtert durch selbstsüchtige Machthaber, sich damit begnügen, Wissen um des Wissens willen aufzuhäufen, kann die Wissenschaft zum Krüppel gemacht werden, und eure neuen Maschinen mögen nur neue Drangsale bedeuten [4: 126]. В цьому випадку Брехт наголошує на тому, що головне завдання науки – це полегшити життя. Якщо ж наука починає йти своїм власним шляхом, то це неодмінно призведе до жахливих наслідків.

Отже, індивідуальний лексикон персонажу є ключовим при аналізі мови художнього твору. Він дозволяє виділити концептуальні лексичні одиниці мовлення персонажу, а також лексико-семантичні відносини між ними, що дозволяє розкрити індивідуальну картину світу особистості автора, його ставлення до зображувальної дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Беянин В. П. Психолінгвістические аспекты художественного текста. – М.: Изд-во Моск. ин-та, 1988. – 121 с.
2. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М.: КомКнига, 2006. – 264 с.
3. Чурилина Л. Н. "Слово персонажа" и "слово автора" к проблеме соотношения / Л. Н. Чурилина // Вестник ОГУ. – 2002. – № 6. – С. 102-105.
4. Brecht. B. Leben des Galilei. – Berlin: Suhrkamp Verlag, 1998 – S. 191.

К. С. Разгонова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу О. М. Мосейчук*

Природа та обсяг поняття "маніпуляція"

В сучасному світі мовленнєвий вплив або ширше маніпуляція є досить універсальним явищем, яке можна виявити в усіх соціально значимих сферах життєдіяльності людини зокрема й суспільства в цілому. Адже навіть елементарне питання відповідно до правил етикету змушує людину дати

відповідь. Варто відмітити, що мовленнєвий вплив має досить широкий спектр сфер використання: від воєнних стратегій до побутового життя. Головним завданням мовленнєвого впливу є змусити людину чи суспільство виконати певну дію чи сукупність дій або прийняти необхідне рішення.

Дослідник П. Серіо стверджує, що мовленнєвий вплив – це вплив висловлювання на його одержувача з урахуванням ситуації висловлювання [7: 12]. П. Б. Паршин визначає мовленнєвий вплив, як вплив на індивідуальну і/або колективну свідомість і поведінку, здійснюваний різноманітними мовними засобами, іншими словами – за допомогою повідомлень на природній мові. Іноді під поняття мовленнєвого впливу підводять також використання повідомлень, побудованих засобами так званих паралінгвістичних семіотичних систем (розділ мовознавства, що вивчає позамовну поведінку людини (вокальну та рухову), до яких належать, насамперед, жести, міміка і пози (так звана кінесика); естетичні коди словесної творчості (наприклад, стилістичні коди і система інтертекстуальних посилянь); а також, у разі письмової комунікації, засоби графічного оформлення тексту (метаграфеміка) [5].

З точки зору маркетингу, мовленнєвий вплив – це відбір і використання таких засобів мови, за допомогою яких можна впливати на адресата мовлення.

Як правило, мовленнєвий вплив передбачає такий вплив на споживача реклами, який того не усвідомлює і сприймає як частину об'єктивної інформації про товар [2]. Явище мовленнєвого впливу тісно пов'язане з поняттям маніпуляції. У сучасній лінгвістиці чітко не визначено кореляцію понять "маніпуляція" та "мовленнєвий вплив". Наприклад, в Оксфордському словнику англійської мови маніпуляція (manipulation) визначається як: а) the action of manipulating something in a skillful manner (уміле поводження з об'єктами зі спеціальним наміром); б) the action of manipulating someone in a clever or unscrupulous way (акт впливу на людей або управління ними зі спритністю, із зневажливим підтекстом) [4]. Отже, маніпуляція переважно визначається як вид психологічного впливу, майстерне виконання якого веде до прихованого виникнення в іншій людини намірів, що не збігаються з його актуально існуючими бажаннями [1].

Отже, доцільним видається аналіз понять "регуляція", "керування", "комунікативний вплив", "мовленнєвий вплив", "маніпуляція" та визначення їх ієрархії.

Регуляція (гомеостаз) є необхідним системним процесом, який має свідомий або підсвідомий характер. Регуляція підтримує баланс та життєдіяльність системи (наприклад, суспільства) і, таким чином, виконує системну функцію. Суб'єктом та об'єктом регуляції може виступати як суспільство так і природа.

Керування є об'єктивно необхідною свідомою та цілеспрямованою формою організаційної активності, що виконує соціальну функцію (суспільство самостійно формує власні цілі й завдання, а також змінює себе внаслідок керування). Якщо регуляція існує на рівні природних та штучних систем, то керування характеризує лише штучні, тобто колективні форми життєдіяльності людей [3].

Комунікативний вплив розглядається як діалектична єдність вербального та невербального у свідомій та підсвідомій взаємодії мовців і є об'єктивно необхідною формою регуляції відносин у суспільстві, створеною в процесі еволюції. Центральною складовою комунікативного впливу є *мовленнєвий вплив* і, у широкому сенсі, ці два поняття можна ототожнювати. Поняття "мовленнєвий вплив" не означає вплив лише за допомогою мови, а підкреслює її провідну роль у процесі комунікації. Мовленнєві засоби впливу майже завжди супроводжується невербальними, які взаємодіють і виконують спільні завдання [5].

Маніпуляція є суб'єктивною штучною формою регуляції організаційної активності, формою реалізації суб'єктивності через діяльність, що має латентний (прихований) характер, і належить до сфери керування. Маніпуляція реалізується як досягнення односторонньої вигоди через приховане спонукання партнера до виконання певних дій [3].

Отже, найширшим поняттям є регуляція, яке включається до поняття мовленнєвого впливу. Мовленнєвий вплив може бути явним та прихований. Прихований мовленнєвий вплив має назву маніпуляція. Зазначені сутності перебувають у видо-родових відношеннях і відображають еволюцію регулятивного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Режим доступа: <http://www.aquarun.ru/psih/ks/ks7.html>
2. Литунов С. Н. Речевое воздействие и языковое манипулирование в рекламе / Режим доступа: www.intemet.dn.ua/pages/business/974.html
3. Макаровский Д. А. Управление и манипуляция: границы тождества и различия / Д. Макаровский // Режим доступа: <http://credonew.ru/content/view/701/33/>
4. Оксфордський словник англійської мови // Режим доступа: http://oxforddictionaries.com/view/entry/m_en_gb0497580#m_en_gb0497580
5. Паршин П. Енциклопедія "Кругосвіт". Речевое воздействие / П. Паршин // режим доступа: www.kmgosvet.ru/enc/gumanitamye_nauki/lingvistika/RECHEVOE_VOZDESTVIE.html
6. Регуляція / Режим доступа: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D1%80%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%B%D1%82%D0%BD%D1%8F>
7. Серио П. Как читают тексты во Франции. Квадратура смысла: французская школа анализа дискурса / П. Серио // Москва – 1999. – С. 12-53.

А. О. Рамі

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач А. В. Сітко

Транскрипція (транслітерація) як спосіб відтворення реалій у художньому тексті

Транскрипція (з лат. Transcriptio – переписування) – письмове відтворення слів і текстів з врахуванням їх вимови засобами певної графічної системи [4]. Транскрипція пов'язана з точним (наскільки це можливо) відтворенням звучання іноземного слова. Транскрипція і транслітерація – найлаконічніші способи. Завдяки їм створюється певний експресивний потенціал: у контексті слів рідної мови транскрибоване слово виділяється як чуже, надає предмету, який воно позначає, конотацій небуденності, оригінальності [1], наприклад:

1. Jaguar [5]. – *Ягуар* [2].
2. Yellowstone Park [5]. – *Єллоустоунський парк* [2].

У наведених вище прикладах чітко прослідковується такий спосіб перекладу реалій, як транскрипція. Слова набули конотативних значень оригінальності та небуденності. У даному випадку, на нашу думку, найлаконічніше та найточніше застосовувати якраз цей спосіб перекладу, який надає словам-реаліям певний відтінок екзотизму.

Коли йдеться про нефонетичні мови (щодо правопису), зокрема, таку, як англійська, то транскрипція доречніша, ніж транслітерація, що не відтворює справжнього звучання слів вихідної мови, а часто навіть спотворює його [3], наприклад:

1. Buick [5]. – *Б'юїк* [2].
2. David Copperfield [5]. – *Девід Конперфілд* [2].

У зазначених вище прикладах, на нашу думку, прийом транслітерації застосований не зовсім доречно, так як слова-відповідники є неадаптованими до нашої мови та викликають труднощі у вимові. Уважаємо, що перекладач повинен був застосувати описовий переклад або контекстуальну заміну для досягнення повної адекватності перекладу, наприклад: 1) Б'юїк. Відділ корпорації "Дженерал Моторс" (компанія, яка займається виробництвом автомобілів); 2) Ель Марокко. Більш звична назва країни Марокко для французів.

Отже, бажання, а часто й необхідність застосування транскрипції під час відтворення реалій зумовлені тим, що, використовуючи таку трансформацію, перекладач може одержати можливість перебороти такі труднощі перекладу, як відсутність у мові перекладу еквівалента або аналога через відсутність у носіїв цієї мови об'єкта, який ця реалія позначає; необхідність передати не тільки предметне значення (семантику) реалії, а також і її колорит (конотацію) – її національне й історичне забарвлення. Проте, якщо вибір між транскрипцією та контекстуальною заміною чи описовим перекладом зроблений невдало, це може дуже ускладнити розуміння перекладу читачем. Транслітерація реалії передбачає передачу літер, які складають англійське слово, літерами української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бугулов И. Н., Шевченко О. Ф. Особенности передачи слов-реалий в переводах англоязычной литературы развивающихся стран. – К.: А.С.К., 1985. – 106 с.
2. Селінджер Дж.-Д. Над прірвою у житті: Повісті, оповідання / [Пер. з англ. О. Логвиненка, О. Тереха, О. Сенюк, Ю. Покальчука]. – К.: Молодь, 1984. – 272 с.
3. Фененко Н. А. Язык реалий и реалии языка / Воронежский межрегиональный ин-т общественных наук, Воронежский гос. ун-т. – Воронеж, 2001. – 140 с.
4. Словник української мови: У 2 т. / Укл.: І. К. Білодід. – К.: Наукова думка, 1980. – Т. 1. – 760 с.
5. Salinger J. D. The Catcher in the Rye. – New York: Bantam, 1964. – 288 p.

О. П. Рибак

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Прагматичні функції епітетів у прозі Трумена Капоте

Дослідження епітетів на сучасному етапі зумовлено зростанням інтересу лінгвістів до антропоцентричних засобів мови, а саме тропів та їх різновидів. Хоча вже існує досить багато праць, присвячених тропам, зокрема епітету та його видам (І. Р. Гальперін, О. М. Мороховський, С. В. Ільїнський, В. А. Кухаренко), однак деякі проблеми потребують більш детального аналізу та комплексного вивчення. Лінгвістичний статус тропів є предметом дискусії лінгвістів, потребує уточнення роль епітета як системоутворюючого центру тропіки у реалізації прагматичної спрямованості текстів різних функціональних стилів. Метою даної статті є аналіз епітетів як засобів реалізації прагматичної скерованості прози Трумена Капоте.

Актуальність обраної теми зумовлена її спрямованістю на дослідження епітетів як найбільш характерних мовних засобів для вираження авторського бачення картини світу та реалізації прагматичної скерованості художнього задуму автора.

Найчастіше у стилістиці під тропом розуміється семасіологічно двопланове вживання слова, при якому його матеріальна форма реалізує одночасно два значення – пряме і переносне. Зв'язок прямого і переносного значень базується на різних принципах (суміжності, подібності та ін.), що зумовлює існування різних видів тропів. За думкою Т. М. Онопрієнко [3: 181-185] сукупність тропів та місце, яке займає серед них епітет, можна представити у вигляді схеми трьох функціональних полів: а) подібності (порівняння (simile), метафора (metaphor), епітет (epithet), літота/гіпербола (litotes/hyperbole)); б) суміжності (метонімія (metonymy), перифраза (periphrasis)); в) протилежності (іронія (irony), оксюморон (oxymoron)). Окремі поля тропіки перетинаються, у результаті чого утворюються тропи-гібриди: іронічний, оксюморонний, літотний/гіперболічний, компаративний, метафоричний епітети, а також літотне/гіперболічне порівняння, безмодульне порівняння та метофора-перефраза.

У прозі Трумена Капоте чітко прослідковується тенденція до розподілу тропів на дві сновні категорії. До першої відносяться узуальні, узуально-асоціативні (звичайні, традиційні), до другої – неuzuальні, okazіональні. Неuzuальні, часто унікальні семантичні асоціації складають основу епітетних конфігурацій, які відіграють значну роль у формуванні єдності тексту. Як відомо, для тексту конструюючим фактором виступає не стільки тема, а комунікативне завдання. В. Л. Наєр у своїй лінгво-прагматичній концепції зазначає, що мовна прагматика є "осередком дієвого потенціалу тексту" [2: 13]. Прагматика тісно пов'язана з його адресованістю та з усіма іншими його аспектами, категоріями і типами інформації [1: 122].

Реалізація тропами прагматичної спрямованості тексту у Трумена Капоте приймає різноманітні форми. Аналіз двох повістей "Лугова арфа" та "Сніданок у Тіфані" дозволяє стверджувати, що завдяки внутрішнім взаємодіям утворюються так звані "тропи-гібриди": прямий компаративний епітет (*a lily-stalk neck*); непрямий компаративний епітет (*breakfast-cereal air of health*), метонімічний епітет (*chic thinness*).

При портретизації персонажів автор надає короткі влучні характеристики, використовуючи ряд емоційно забарвлених епітетних конфігурацій (*a whip thin; watery-eyed* etc.). Одним з характерних для Капоте прийомів є використання

складнопохідних епітетів. Епітети такого типу в багатьох випадках представлені незвичним сполученням слів, коли автор зіставляє, здавалося б, несумісні поняття і цим створює надзвичайно яскраву картину з високим ступенем образності авторської мови: складні метафоричні епітети (*sky-fringed, breeze-fooled leaves; water-diamonded girls*), компаративні епітети (*crown-like cries; a coal-black catfish* etc.).

На основі аналізу повістей Трумена Капоте приходимо до висновку, що результатом асоціативно-образного потенціалу в художньому тексті є вторинне переосмислення, тропеїзація номінації, оскільки тропи та їх гібридні утворення є прагматично-орієнтованими лексичними засобами креативного бачення "картини світу" автором та реципієнтом під час реалізації прагматичного скерування художнього тексту.

Зростаюче вживання оказіонально-асоціативних епітетів як невід'ємних складових авторського ідіостилію потребує подальшого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Азнаурова Э. С. Прагматика художественного слова / Э. С. Азнаурова. – Ташкент: Фан, 1988. – 122 с.
2. Наер В. Л. Прагматика текста и её составляющие / В. Л. Наер. – М.: Изд-во МГПИИЯ им. М. Тореца, 1985. – С. 4-13.
3. Онопрієнко Т. М. Тропеїчні засоби реалізації прагматичної скерованості художнього тексту / Т. М. Онопрієнко // Вісник. – 2008. – № 40. – С. 181-185.

Т. О. Рижа

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: старший викладач Т. К. Меркулова*

Мотивація до використання іноземної мови студентами спеціалізованого мовного навчального закладу

Бажання студентів спеціалізованого мовного навчального закладу спілкуватися іноземною мовою, що вивчається, як під час академічних занять, так і у поза аудиторний час пов'язано з їх мотивацією до вивчення цієї мови. Для визначення рівня мотивації у студентів факультету іноземних мов до навчання

взагалі, та до вивчення іноземних мов і спілкування ними зокрема, було проведено анкетування серед студентів. Всього було опитано 133 студенти 1-5 курсів факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серед опитаних було 57 студентів кафедри англійської філології та 76 студентів кафедри теорії та практики перекладу англійської мови.

Анкету умовно поділено на три частини. У першій частині розглядаються окремі мотиви студента до вступу на факультет іноземних мов та до вивчення англійської мови. У другій частині визначаються існуючі складнощі у вивченні і використанні англійської мови та в процесі навчання взагалі. Питання третьої частини визначають конкретні способи підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови й до більш охочого спілкуванню цією мовою.

Аналіз першої частини опитування дозволив зробити такі висновки:

1. 82% опитаних студентів виконували домашні завдання в школі за власним бажанням. Можна сподіватися, що це відбувається і під час їх навчання у вузі.

2. Основним фактором, що спонукав 59% студентів до вступу на факультет іноземних мов, була любов до іноземних мов. Вільний вибір місця навчання має позитивний вплив на формування мотивації до вивчення іноземних мов у студентів. Але насторожує той факт, що для 41% теперішніх студентів любов до іноземних мов не була переважаючим фактором при виборі факультету.

3. Фактор престижності факультету іноземних мов не відігравав вирішальної ролі для 41% опитаних студентів, їм важливіше було продовження вивчення іноземних мов, для 26% студентів цей фактор був дуже важливим, а 23% студентів взагалі було однаково, до якого факультету вступати.

4. Для 46% студентів матеріальний достаток не був принциповим фактором, але прибуток від улюбленої справи був би бажаним, у той час, як для 40% студентів перспектива матеріального достатку відігравала велику роль.

5. Для 74% студентів усіх 5 курсів обох відділень фактор престижності обраної професії не відігравав визначної ролі.

6. Для 75% студентів отримання знань було більш важливим фактором, але було бажано, щоб і оцінки також були високими.

З другої частини анкети можна зробити такі фактичні висновки:

1. 85% опитаних студентів подобається спілкуватися англійською мовою під час академічних занять, і лише 4% визнали, що їм це не подобається. Але на практиці студенти дуже часто переходять з англійської мови на рідну, як під час парної та групової роботи, так і коли задають запитання викладачам у ході занять, незалежно від складності питання або матеріалу, що розглядається.

2. 54% студентів заперечили той факт, що їм складно уникати використання рідної мови під час занять англійською мовою, 18% визнали, що мають певні складнощі з уникненням використання рідної мови, а 28% опитаних студентів не визначились з відповіддю. Тому ця проблема залишається відкритою.

3. 77% студентів позитивно ставляться до спілкування англійською мовою у вільний від занять час, однак, 9% студентів визнали, що їм це не подобається.

4. 55% студентів заявили, що часто дивляться фільми та читають книжки мовою, що вивчається. Але виявилось, що решта студентів (45%) не займаються розвитком своїх мовних вмінь самостійно.

5. Лише 9% беруть участь у додаткових заходах, призначених для вдосконалення знань з іноземної мови, 38% роблять це іноді, а 53% студентів взагалі не використовують свій арсенал можливостей для вдосконалення мовних вмінь.

Третя частина анкети дала змогу зробити такі висновки:

1. Студенти визнали найкращими видами роботи на заняттях з англійської мови дискусії та обговорення цікавих тем (56%); спілкування з гостями з країн, мова яких вивчається (47%); прослуховування аудіо записів та перегляд фільмів на мові, що вивчається (45%); роботу в групах або у парах (33%).

2. 79% студентів віддають перевагу творчим завданням на мові, що вивчається.

3. 98% студентів вважають написання рефератів мовою, що вивчається, найменш ефективним видом роботи.

Отже, результати анкетування дають змогу зробити загальний висновок щодо рівня мотивації студентів факультету іноземних мов до навчання взагалі, та до вивчення іноземних мов і спілкування ними зокрема. Більшість студентів дали позитивні

відповіді на питання анкети, демонструючи достатньо високий рівень вмотивованості до вивчення іноземних мов. Але фактичний стан речей у багатьох випадках суперечить цьому, тому деякі відповіді студентів можуть викликати сумнів. А отже, проблема мотивації студентів до вивчення іноземних мов залишається відкритою. Студентам необхідне стимулювання до вивчення іноземних мов. Для цього потрібно проводити більше позакласних занять, що сприяють підвищенню мотивації та посилюють бажання студентів вивчати іноземні мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Букина А. Н. Воспитание и мотивация учебной деятельности студентов. – Екатеринбург: Изд-во Уральского университета, 1994. – 103 с.
2. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методологических исследований // Иностранный язык в школе. – 1985. – № 2. – С. 17-24.
3. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2000. – 508 с.
4. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.

А. М. Романенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу М. В. Полховська*

Засоби вираження модальності в англійській мові XVI-XVII ст.

Поняття "модальність" від латинського "*modus*" – міра, засіб, яке використовується в різних сферах знань (у філософії, логіці, мовознавстві, літературознавстві), уперше з'явилося в "Метафізиці" Арістотеля, який виокремив три провідних модальних поняття: необхідність, можливість та реальність. Пізніше це розподілення перейшло в класичні філософські системи.

Категорія модальності є однією з мовних універсалій, вона може знаходити вираження на різноманітних рівнях мови.

Безсумнівно, ця категорія присутня і серед характеристик тексту. Вивченням цього аспекту реалізації модальності займалися багато вчених лінгвістів, серед яких слід особливо виділити роботи О. В. Бондарко, В. Г. Адмоні, Є. В. Падучевої, Д. О. Парамонові.

Поряд з логікою та філософією, мовознавство виділяє декілька типів модальності, що різняться за трьома способами дієслова: дійсний, наказовий та умовний. У лінгвістиці модальність визначається як "функціонально-семантична категорія, що виражає різні види відношення висловлення до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації повідомлення".

Метою нашого дослідження є аналіз засобів вираження категорії модальності в системі англійської мови XVI-XVII ст.; визначення найбільш вживаних способів її вираження в ранньомовоанглійській мові.

Зі стародавніх часів між лінгвістами точаться чимало дискусій щодо визначення категорії модальності та засобів її вираження. В межах дослідження була простежена еволюцію поняття "модальність"; проаналізовані різноманітні типи модальності (епістемічна, деонтична та дебітивна); охарактеризовані категорії модальності; визначені вже існуючі форми вираження модальності думки (експліцитна та імпліцитна). Було доведено, що засоби вираження категорії модальності в мові XVI-XVII ст. не відрізняються від засобів, що існують у сучасній мові. Також була проаналізована деонтична сила як засіб вираження деонтичної модальності та її застосування в ранньомовоанглійській мові. Історичний інтерес до деонтичної модальності в лінгвістиці позначений спрямуванням на її вивчення лише в порівнянні або протиставленні до інших видів модальних значень.

Модальні слова, що виражають значення епістемічної модальності, розташовані на так званій "шкалі достовірності", – це низка англійських дієслів сильного, середнього й слабого ступеня переконаності/ впевненості в істинності повідомлюваної інформації – **think, believe, suppose, guess, seem, consider**. Для передачі значення епістемічної модальності використовують також епістемічні прислівники: 'слабкі' (**perhaps, maybe, possibly**); 'проміжні' (**probably**) та 'сильні' (**certainly, surely, of course**). Епістемічне значення може доповнюватись вставним

дієсловом (**I think that**) чи спеціальним адвербіалом (**apparently/obviously**).

Перспективи подальшого дослідження теми полягають в розширенні сфери вживання модальності, деталізованому аналізі кожної категорії та типу, а також засобів вираження модальності, що допоможе поглибити знання про застосування модальності як важливого елементу комунікації в мові ранньомовноанглійського періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аристотель Метафизика // Аристотель; пер. с др. греч. В. П. Карпов. – М.: Наука, 1975. – 164 с.
2. Валгина Н. С. Теория текста // Н. С. Валгина. – М.: Новая волна, 2003. – 202 с.
3. Мышкина Н. Л. Значения необходимости и способы передачи этих значений в оригинальных и переводных текстах немецкой и русской научной речи: АКД ... канд. филол. наук. – М., 1979. – 25 с.
4. Федосюк М. Ю. Неявні способи передачі інформації в тексті. – М., 1988.

С. Я. Романюк

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. І. Лопатюк*

Функціональні особливості прислівників на -ly в англійській мові спеціального вжитку

Дана робота присвячена вивченню функціонування прислівників на -ly в англійській мові спеціального вжитку (АМСВ), а саме, в текстах з галузі фізики. Були використані методи дистрибутивного, кількісного та структурного аналізу. Загальна кількість досліджуваних одиниць складає 150 прислівників-інтенсифікаторів (П-І), що виконують в реченні функцію обставини ступеня. Вони поділяються на два семантичні класи:

І. Прислівники, які надають дії, взятій в цілому, нерозчленовано, суто кількісну характеристику [1: 43]. Сюди належать: 1.1. П-І, що володіють загальним інтенсифікуючим

потенціалом (**emphasizers**): *clearly, explicitly, really, actually, obviously, simply*; 1.2. П-I, що показують високий та дуже високий ступінь прояву дії (**amplifiers**), які, у свою чергу, поділяються на 2 підгрупи: 1.2.1. П-I, що вказують на найвищу крайню межу інтенсивності (**maximizers**): *absolutely, considerably, significantly, extremely*; 1.2.2. П-I, що вказують на високий ступінь інтенсивності (**boosters**): *greatly, highly, strongly*; 1.3. П-I, що вказують на низький ступінь прояву дії (**downtoners**): *slightly, lightly*, куди входять: 1.3.1. П-I, що демонструють помірне зниження інтенсивності дії (**diminishers**): *moderately, slightly*; 1.3.2. прислівники, що демонструють незначне зниження інтенсивності дії (**minimizers**): *hardly, scarcely*; 1.3.3. прислівники, що вказують на наближення до повної інтенсивності дії (**approximators**): *nearly*.

Прислівники групи 1.1. мають різне функціональне навантаження. Якщо *clearly, simply* є ад'юнктами, тобто виступають модифікаторами дієслова або предикативної групи, то прислівники *actually* та *obviously* можуть виконувати як вказану функцію (у препозиції до означуваного елемента), так і виступати в ролі розділових прислівників – диз'юнктивів (на початку речення): (1) *The surface is silver coated which does not obviously influence the quality of the peak* [2: 346]; (2) *Obviously, the conditions of plain strain are fulfilled* [2: 411].

П-I групи 1.2. відзначаються найвищою частотністю вживання: найчастотніший П-I *strongly* у більшості випадків (78%) є в постпозиції відносно означуваного елемента. У цьому випадку увага фокусується на результаті дії, об'єкті чи предметі, з яким ця дія співвідноситься або на який спрямована: *Contrasts depend strongly on the depth of the dislocation* [2: 373]. У лівосторонній позиції (22%) фокус уваги – на дії як такий, наприклад: *The above result strongly demonstrates the dislocation of crystals* [2: 924].

II. Прислівники, що характеризують дію з боку повноти її прояву або дають оцінку її окремим етапам: 2.1. П-I, які демонструють повноту розвитку дії (**maximizers**): *completely, fully, totally*; 2.2. П-I, які показують, що дія не досягла повного обсягу (**diminishers**): *partly, partially*.

Реалізація семантичної функції прислівників групи 1.2. та 2.1. також залежить від позиції у реченні. Так, у препозиції до означуваного дієслова прислівник *completely* виражає підвищення

інтенсивності дії і за значенням наближається до прислівника *strongly*: The first energy loss *completely predominates* [2: 866]. У постпозиції ж до означуваного елемента прислівник *completely* реалізує своє буквальне значення "абсолютно, повністю", наприклад: The right ion model *ignores* this interaction *completely* [2: 1349].

Отже, реалізація функціонального потенціалу П-І на -ly в АМСВ значною мірою залежить від позиційних характеристик досліджуваних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. A Comprehensive Grammar of the English Language / [R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartik]. – 16-th impr. – London: Longman, 2000. – 1779 p.

2. Physical Review A – Atomic, Molecular, and Optical Physics. – 1994. – Vol. 48. – No. 6. – 2142 p.

І. В. Рудківська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор ЖДУ Л. В. Калініна*

Психологічні основи формування міжкультурної комунікації

Аналіз наукової літератури з психології, зокрема робіт з психолінгвістики, дали нам змогу визначити основи міжкультурної комунікації, які забезпечують готовність майбутніх вчителів англійської мови до міжкультурного спілкування.

Психологічні основи формування комунікації розроблялась такими вченими як Л. Виготський, І. Зимня, О. Леонтьєв, І. Гальперін, О. Гойхман, М. Жинкін, А. Лурія, А. Маркова та ін.

За визначенням О. Ахматової, мовлення – це діяльність мовця, котрий застосовує мову для взаємодії з іншими членами певного мовного колективу; використання різних засобів мови для передачі складного змісту, що включає не тільки особисту інформацію, а й звертання до слухача та спонукання його до дії (відповіді).

Звертаючись до теми нашого дослідження, визначимо поняття "**міжкультурної комунікації**" (МК) як сукупність

різноманітних форм відносин і спілкування між індивідами і групами, які належать до різних культур [1: 8].

Процес будь-якого спілкування, в тому числі і міжкультурного, включає в себе процеси породження та сприймання.

Породження мовлення – це мисленнєво-мовленнєва діяльність людини, а тому має всі риси та складові діяльності: інтенцію, задум, реалізацію, мету, зворотний зв'язок тощо.

За І. А. Жинкіним ми визначаємо зміст процесу говоріння [3: 80]:

- предмет говоріння – думка
- спосіб реалізації – мовлення
- продукт говоріння – текст
- результат говоріння – реакція учасника спілкування

На основі визначення говоріння як способу формування і формулювання думки засобами мови можна виділити три основних рівні процесу породження мовлення: мотиваційно-спонукаючий, формуючий і реалізуючий, на основі яких А. Ніязова виділяє чотири аспекти, що виділяються в змісті навчання іншомовному говорінню: мотиваційний, процесуальний, результативний та рефлексивний [3: 67].

Для адекватного розуміння міжкультурного мовлення необхідно знати і розуміти норми етикету, культурні особливості поведінки, реалії культури співрозмовника тощо. Так само як і породження мовлення, його сприймання за О. Гойхманом характеризується наявністю певних етапів [2: 12]:

I етап – перехід на код внутрішнього рідного мовлення; **II етап** – розшифровка синтаксичних структур міжкультурного мовлення, граматичних форм, культурних реалій; **III етап** – розуміння загального плану міжкультурного висловлення, розуміння замислів і мотивів висловлювання в рамках певної соціокультурної ситуації; **IV етап** – розуміння замислів і мотивів висловлювання в рамках певної соціокультурної ситуації; **V етап** – оцінка отриманої соціокультурної інформації з позиції власної культури; **VI етап** – розуміння вибору форми й мовних засобів співрозмовником.

Знання всіх механізмів породження та сприйняття мовлення дозволяє викладачу правильно вибрати методи і форми формування міжкультурної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Баклашина М. В. Обучение иноязычному межличностному общению на занятиях по иностранному языку в школе и вузе / М. В. Баклашина // ИЯШ. – № 1, 3. – 2009. – С. 8-13, 9-17.
2. Гойхман О. Я. Основы речевой коммуникации: учеб. для вузов / О. Я. Гойхман. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 272 с.
3. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорения на иностранном языке / И. А. Зимняя. – М.: Просвещение, 1978. – 160 с.

А. В. Рум'янцева

Криворізький педагогічний університет

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. Д. Соловійова

Особливості використання рольових ігор на уроках іноземної мови

Комунікативний підхід при навчанні іноземним мовам є сьогодні методичним стандартом і якість оволодіння учнем іншомовною діяльністю значною мірою зумовлена мотивацією, яка викликає цілеспрямовану активність, стимулює вибір засобів та прийомів навчання. Одним із стимулів для мовлення, який спонукає учнів до активних мовленнєвих дій у зв'язку з певною ситуацією, є рольова гра.

Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що доцільність використання рольових ігор на уроках з вивчення іноземних мов обґрунтована достатньо лише на теоретичному рівні, тоді як на практиці більшість навчальних посібників для учнів середніх шкіл та рекомендована література для вчителів містить недостатню кількість сценаріїв рольових ігор з тем, що вивчаються.

Мета статті – обґрунтування доцільності використання рольових ігор на уроках іноземної мови та організація уроку в формі рольової гри при вивченні теми "My native town".

Рольова гра – найбільш ефективний метод інтерактивного навчання. Цей метод передбачає умовне відтворення її учасниками реальної практичної діяльності людей [3]. За допомогою рольової гри вчитель може розвивати усі види

мовленнєвої діяльності учнів, і перш за все говоріння, яке є провідним видом мовленнєвої діяльності на середньому ступені навчання в середній школі [6].

Результатами досліджень В. А. Артемового, О. А. Колесникової, М. А. Люшера доводиться, що більшість учнів оцінюють рольові ігри позитивно та бачать в них велику практичну корисність. При цьому думки вчителів розходяться – частина з них відноситься до рольових ігор позитивно і вважає, що оволодіння формами усного іншомовного спілкування можливо тільки в рольових іграх [7]. Однак на думку інших, розучування ролей приводить до "примітивізації" мовлення учнів, збільшенню кількості помилок, збільшенню дисциплінарних проблем. При цьому вони не бачать переваги рольової гри, а тому й не використовують на уроках з вивчення іноземної мови [7]. Основним чинником такого ставлення до рольових ігор є, на нашу думку, недостатня кількість рольових ігор, у більшості підручників з вивчення англійської мови у середній школі.

Зазвичай після кожної теми в навчальних посібниках (наприклад, підручник під редакцією В. М. Плахотника, Р. Ю. Мартинової, "English", 7 клас загальноосвітньої середньої школи) учням пропонуються вправи на переклад речень, переказу текстів, вивчення напам'ять нових слів та ситуації по темі.

Ми пропонуємо розроблений нами урок з вивчення англійської мови для 7-го класу з використанням рольової гри (інтерв'ю та презентації) з теми "My native town". Розроблений нами урок дає змогу розвивати вміння монологічного та діалогічного мовлення за темою "My native town", формує в учнів інтерес до культури рідного міста.

Урок проходить в декілька етапів: перший етап – це відкриття рекламної фірми в Нью-Йорку: на цьому етапі проведення рольової гри вибирається учень на роль президента рекламної фірми, а також розподіляються всі останні ролі, від керівників фірми до бажаючих влаштуватися на роботу у цю фірму, на цьому етапі учні вчаться заповнювати анкети, моделюється інтерв'ю з роботодавцем та іншими керівниками фірми, що задають різні питання, що стосуються їх особистих даних і "професійного досвіду".

На наступному етапі рольової гри учні отримують вмотивоване завдання розповісти про своє рідне місто: президент

рекламної фірми підписує контракт з туристичним агентством VisaTour, яке робить рекламу про Кривий Ріг і просить кандидатів на робочі місця до його фірми підготувати презентації про це місто.

Завершальним етапом рольової гри є обговорення вчителем з учнями рольової гри та проведення вчителем аналізу помилок учнів.

Урок був проведений нами під час практики у школі. Слід відмітити, що діти приймали активну участь при виконанні своїх ролей, у ході рольової гри нам вдалося активізувати прагнення дітей до контакту один з одним і вчителем, а також подолати традиційний бар'єр між учителем і учнем.

Подальшу нашу роботу ми передбачаємо в розробці рольових ігор до кожної теми навчальної програми з англійської мови для 7-го та інших класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемов В. А. Психология обучения иностранным языкам / В. А. Артемов. – М.: Просвещение, 1969. – 279 с.
2. Капітанчук Т. Рольова гра як резерв підвищення якості навчання іноземних мов / Т. Капітанчук // Англійська мова та література. – 2003. – № 31. – С. 2-6.
3. Кобзар О. І., Лешньова Н. О. Рольові ігри на уроках англійської мови / О. І. Кобзар, Н. О. Лешньова // Англійська мова та література. – 2003. – № 16. – С. 7-10.
4. Люшер М. А. Сигналы личности. Ролевые игры и их мотивы / М. А. Люшер. – В.: Реал, 1993. – 162 с.
5. Мильруд Р. П. Организация ролевой игры на уроке / Р. П. Мильруд // Иностранные языки в школе. – 1987. – № 3. – С. 8-13.
6. Петричук И. И. Еще раз об игре / И. И. Петричук // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 2. – С. 37-42.

Н. О. Савицька

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, професор ЖДУ Л. В. Калініна*

Зміст комунікативних вмінь майбутнього вчителя іноземної мови

Однією із вимог до професії вчителя є формування в нього комунікативної компетенції, яка передбачає оволодіння ним цілою низкою комунікативних вмінь.

Проаналізувавши психолого-педагогічні дослідження (А.С.Базилевської, С. І. Батракової, О. Ф. Бондаренко, П. В. Галахової, М. Л. Єрастова, В. А. Кан-Калика, А. С. Карпова, О. О. Леонтьєва, та ін.) можна зробити висновок, що спілкування засновується на системі комунікативних умінь, якою повинен оволодіти вчитель. Однак, серед вітчизняних та зарубіжних вчених немає єдиної думки щодо визначення її змісту.

Вчені класифікують комунікативні вміння на загальнопедагогічні та спеціальні. До **загальнопедагогічних комунікативних вмінь** педагога відносяться:

- уміння гнучко перебудовувати складну педагогічну ситуацію, надавати їй позитивного емоційного тону, позитивної та конструктивної спрямованості;
- вміння перш за все визначати поведінку та реакцію учнів до початку або на завершальному етапі педагогічної ситуації, прогнозувати труднощі;
- уміння дотримуватися почуття міри на основі зіставлення задач, умов і можливостей учасників спілкування;
- вміння емоційно співчувати учню – мовленнєвому партнеру;
- вміння критично оцінювати й усвідомлювати свій і колективний досвід, визнавати помилки своєї діяльності.

Спеціальні комунікативні вміння викладача включають в себе:

- вміння бути мовленнєвим партнером для учня (розуміти позицію іншого у спілкуванні, проявити інтерес до його особистості, його проблеми, інтерпретувати і "читати" його внутрішній стан через нюанси поведінки, впливати на учня опосередковано, через створення умов для появи у нього бажаної реакції на явища та факти іншомовної культури);

- вміння використовувати стимулюючі впливи порівняно з оцінювальними і особливо дисциплінуючими, які блокують іншомовне спілкування;
- вміння підтримувати рівне ставлення до всіх учасників спілкування;
- вміння виступати посередником між іншомовною культурою та учнями;
- вміння здійснювати соціокультурне виховання;
- вміння створювати атмосферу психологічного комфорту під час вивченні ІМ, ситуацію співробітництва у навчанні іншомовного спілкування [1: 38].

Аналіз дослідження О. О. Леонтьєва, Ф. М. Рахматулліної та А. Т. Курбанової, Г. А. Китайгородської, В. О. Кан-Калика, В. В. Каплинського, А. В. Мудрика дозволяє нам виділити елементи системи комунікативних умінь, які включають до свого складу: мовленнєве вербальне спілкування; володіння немовленнєвими (невербальними) засобами, професійно-педагогічною увагою, соціальною перцепцією; орієнтування в ситуації спілкування; створення творчого самопочуття; установлення і підтримування зворотного зв'язку у спілкуванні; самопрезентація; використання "пристосувань"; завоювання ініціативи; побудову та реалізацію плану спілкування; володіння педагогічним контактом [2].

Отже, проаналізувавши сучасну вітчизняну та зарубіжну психолого-педагогічну та методичну літературу, ми можемо зробити висновок, що оволодіння системою комунікативних вмінь сприяє не тільки успішності спілкування іноземною мовою, але й створенню сприятливої атмосфери оволодіння нею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Калінін В. О. Технології формування професійної соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови: Навчально-методичний посібник. – Житомир: Полісся, 2008. – 104 с.
2. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.

О. С. Савкова

Донецкий национальный университет

Научный руководитель: старший преподаватель

Е. В. Трофимова

Языковой портфель как средство мотивации в обучении иностранному языку

Мотивация в обучении – одна из наиболее актуальных проблем в современной педагогике. В. Сухомлинский писал: "чтобы дети хорошо учились, надо, чтобы они хорошо учились". Секрет интереса к учебе не столько в занимательности, сколько в успехах учащихся, в их ощущении своего роста, движения [6: 165]. Мотивация – это система мотивов, которая образуется на основе выделения основного, более развитого структурно определяющего мотива. Проявлением мотивации деятельности являются интересы. В структуре мотивации выделяются внутренние и внешние мотивы. Для достижения успеха в обучении необходимо уделять особое внимание *внутренним мотивам*, которые порождаются учебной деятельностью, сопряженной с позитивными эмоциями [3: 463]. Одним из наиболее эффективных средств мотивации в обучении иностранного языка является языковой портфель (ЯП).

Языковой портфель – это персональный пакет документов, созданный для фиксирования, накопления, оценки и самооценки *индивидуальных достижений учащегося* в изучении иностранного языка на определенном этапе.

Н. А. Оганесянц отмечает, что главная цель создания портфеля – в *позитивной рефлексии* (способности к объективной самооценке) [4: 9].

Конечная цель работы над языковым портфелем рассматривается как *достижение прогресса в обучении* [1: 3].

Языковой портфель позволяет:

- детям участвовать в оценке их собственных работ, видеть полную картину их прогресса в изучении языка, чувствовать удовлетворение от собственного труда и желание продвигаться дальше;
- взрослым наблюдать за индивидуальным прогрессом ребенка;
- обеспечить базис для полного оценивания качества

индивидуальной детской работы.

Современный подход к обучению характеризуется практической *деятельностной направленностью*, ориентацией не столько на усвоение знания, сколько на способность его применять на практике [5: 6]. Языковой портфель побуждает ученика не просто пассивно получать знания, а изучать материал в условиях постоянной рефлексии, вызывает стремление больше узнать, углубиться в тему, увидеть положительные результаты своего роста. Ученик, таким образом, является *деятельным* субъектом обучения, это непременно создает ситуацию успеха, усиливает и делает стойким интерес к предмету, что в свою очередь положительно влияет на интенсивность мотивации к изучению языка. Классический языковой портфель согласно стандартам Совета Европы состоит из трех компонентов:

- Языкового Паспорта,
- Языковой Биографии и
- Досье.

Языковой паспорт ("Language Passport") суммирует лингвистическую индивидуальность его владельца; личные достижения в изучении языка и личный опыт межкультурного общения. Он дает возможность ученику осуществить самооценку собственных речевых компетенций, что также существенно повышает мотивацию к успешному обучению [2: 15].

Языковой паспорт содержит: фото учащегося, анкетные данные, личную информацию (о хобби и т.д.), критерии оценивания учебных достижений, личную самооценку владения иностранным языком.

Языковая биография ("Language Biography") используется для того, чтобы установить промежуточные цели, разработать собственные учебные стратегии, проверить свои достижения в обучении, зарегистрировать значимые этапы языкового и межкультурного общения, а также систематизировать личный опыт изучения языка.

Языковая биография содержит:

- план работы по предмету на тему (семестр, год);
- табель оценивания учителем уровня владения учеником иностранным языком (заполняется в виде графика с указанием вида речевой деятельности, которая оценивается);
- табель самооценки учащегося своих достижений, который дает возможность развивать объективную самооценку;

– лист самообразования, который дает учащимся право выбора темы самообразовательной деятельности согласно их интересам, уровню владения иностранным языком, и является, таким образом, *личностно-ориентированным*. Это могут быть биографии кумиров, современные песни на иностранном языке и их перевод, кулинарные рецепты и т.д.

– список достижений ("Self-assessment of my records"), который ученик обязательно заполняет в конце каждой темы, где констатирует личные достижения по разным видам речевой деятельности, а также определяет свой уровень владения иностранным языком (в объеме изученной темы).

В **языковое досье** ("Dossier") ученик собирает образцы своих творческих работ и свидетельства об изучении иностранного языка (творческие проекты, доклады, кроссворды по изучаемым темам). То есть это все работы, которые отражают его успехи в изучении языка.

Подводя итоги, следует сказать, что регулярная работа со всеми компонентами языкового портфеля будет побуждать учащихся постоянно оценивать собственную работу: осуществлять мониторинг прогресса в иноязычном обучении, ставить цель, планировать ее реализацию, ход выполнения, проверять соответствие результата цели. Введение ЯП в практику украинских школ – это путь к повышению мотивации изучения предмета "иностраный язык", к увеличению ответственности учащихся за свое обучение, к изменению роли учителя иностранного языка от учителя-передатчика знаний и информации к учителю-консультанту и координатору учебной деятельности.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Калмыкова И. Р. Портфолио как средство самоорганизации и развития личности / И. Р. Калмыкова // Образование в современной школе. – 2002. – № 5. – С. 2-4.

2. Карп'юк О. Європейське Мовне Портфоліо: Методичне видання / Карп'юк О. – Тернопіль: Лібра Терра, 2008. – 112 с.

3. Немов Р. С. Психология: Учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. Кн. 1. Общие основы психологии / Немов Р. С. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 688 с.

4. Оганесянц Н. А. Электронный портфель учителя иностранного языка: рефлексивный анализ профессионального роста / Н. А. Оганесянц // Методика. – 2004. – № 1. – С. 9-12.

5. Петерсон Л. Г., Куйбышева М. А., Мазурина С. Е., Зайцева И. В. Что значит "уметь учиться". – М.: АПК и ППРО, УМЦ "Школа 2000", 2006. – 80 с.

6. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. – К.: Радянська школа, 1974. – 287 с.

М. В. Самолюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу М. В. Полховська*

Просте речення з формальним підметом в сучасній англійській мові

Синтаксис германських мов незмінно привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Сучасний етап розвитку граматичних студій позначений зростанням питомої ваги синтаксичних розвідок, виконуваних на різних концептуальних засадах. Інтересом до проблем синтаксичного ладу мови позначений доробок дослідників, які працюють у межах наукових парадигм вивчення мови як у синхронному, так і в діахронному аспектах (Л. С. Бархударов, Б. А. Іл'їн, І. В. Корунець, Н. Хомський, Н. А. Кобріна, У. Л. Чейф).

Метою нашої роботи є дослідження статусу простого речення з формальним підметом в сучасній англійській мові.

Речення – це мовна одиниця, що має структуру, яка надає цій одиниці можливість вжитку у якості мінімального висловлювання (мовного витвору), а саме підметово-присудкову структуру [1: 141]. У вивченні речення як власне мовної, синтаксичної категорії, що має свої формальні та змістові характеристики, склалося кілька напрямів, пов'язаних: 1) з ученням про речення як про складну багаторівневу структуру; 2) з теорією генеративної граматики та трансформаційного синтаксису; 3) з вченнями про речення як про синтагматичну низку зв'язків та відношень; 4) з аналізом речення передусім як одиниці значення [5].

Залежно від характеру підмета, розрізняють особові (*personal*), неозначено-особові (*indefinite-personal*) та безособові (*impersonal*) речення.

Особовим називається речення, підмет якого означає певну особу, предмет або абстрактне поняття. Неозначено-особовим називається речення, присудок якого означає дію, що стосується людей загалом, будь-якої особи або неозначеної кількості людей. Безособовим називається таке речення, присудок якого не відноситься ні до особи, ні до предмета, ні до абстрактного поняття [4: 52].

На відміну від російської та української мови, де у безособовому реченні підмет відсутній, в англійській мові існує формальний підмет, виражений займенником *it*, який ставиться на початку речення [4: 194], наприклад:

It was no good coming there again. – *Повертатися туди знову не було сенсу.*

Формальний підмет не позначає ані людину чи істоту, ані предмет чи явище. У реченні він є лише структурним елементом, що займає місце підмета. Таким чином формальний підмет функціонує лише позиційно. В сучасній англійській мові існують два формальних підмета: *it* and *there*, наприклад:

It gave him a pain in the head to walk. – *Йому було боляче йти.*

Існує дві думки щодо цього питання. Прихильники першої думки (Б. І. Іл'їн, Н. А. Кобріна) стверджують, що займенник *it* на початку речення є лише формальним підметом, а в ролі справжнього – інфінітив. Прихильники іншої думки (Г. Г. Почепцов, І. В. Корунець) схильні вважати, що *it* – і є підметом. Обидві думки мають право на існування, хоча остання є більш прийнятною серед учених [2: 198].

Отже, в сучасній англійській мові існує невелика кількість типів односкладних речень. Це можна пояснити аналітичною будовою речення, що склалася в новий період розвитку англійської мови, із властивим їй фіксованим порядком слів і обов'язковою наявністю підмета, хоча б формального.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л. С. Структура простого предложения современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М.: Высшая школа, 1966. – 250 с.

2. Ильиш Б. А. Строй современного английского языка / Б. А. Ильиш. – Ленинград: Просвещение. – 1971. – 365 с.
3. Кобрина Н. А. Грамматика английского языка. Морфология. Синтаксис / Н. А. Кобрина, Е. А. Корнеева и др. – СПб.: СОЮЗ, 1999. – 496 с. – С. 230-233
4. Почепцов Г. Г. Синтагматика английского слова / Г. Г. Почепцов. – К.: Вища школа. – 1976. – 109 с.
5. Лінгвістичні терміни // <http://www.znatok.ua/ua/sentence>

А. О. Свеколкіна

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач А. В. Сітко

Проблема адекватності та еквівалентності під час перекладу художньої прози

Художній стиль – це, мабуть, найбільш описаний з усіх функціональних стилів. Проте на основі цього не можна зробити висновки про те, що він є найбільш вивченим. Це пояснюється тим, що художній стиль – найбільш рухомий, тобто такий, що творчо розвивається зі всіх стилів [3: 23].

Не зважаючи на обмежене коло проблем, що описуються в художніх текстах, засоби, які використовуються для розкриття їх, досить різноманітні. Мабуть, найяскравішою відмінною рисою саме художнього тексту є надзвичайно активне використання тропів і фігур мови [1: 238].

Існують випадки, коли перекладачеві потрібні не тільки знання, але й особлива майстерність для адекватного відтворення тексту. Письменник часто використовує гру слів, яку буває непросто відтворити. Такі пастки підстерігають перекладача на кожному кроці. Особливо важко передати мовну характеристику персонажів. Недаремно фольклорні, діалектні і жаргонні елементи мови багато мовознавців визнає абсолютно неперекладними [1: 167].

Адекватний переклад – це переклад, що зберігає прагматику оригіналу. Прагматика включає у себе стилістику і протиставляється граматичі і семантиці, за допомогою яких вона реалізується. Як влучно зазначає А. Федоров, "прагматична адаптація перекладу – це зміни, що вносяться до тексту

перекладу, щоб отримати необхідну реакцію від конкретного рецептора перекладу" [4: 145].

Для адекватності особливо важливою є передача того співвідношення, в якому знаходиться частина, окремий елемент або відрізок тексту до цілого. Повноцінний переклад допускає певну рівновагу між передачею загального характеру твору і ступенем близькості до оригіналу під час відтворення окремого його відрізка, оскільки ті або інші зміни в ньому нерівноцінні одна одній у своїй важливості в системі цілого. Незаперечним фактом є й те, що абсолютна тотожність перекладу оригіналу недосяжна, але зовсім не перешкоджає здійсненню міжмовної комунікації [4: 76].

Ще однією обставиною, що ускладнює художній переклад, є яскраво виражений національний колорит багатьох фразеологізмів, особливо тих, які позначають специфічні для даного народу культурно-побутові, історичні і географічні реалії або містять в своєму складі окремі компоненти, що позначають такі реалії. Традиційно вважається, що у літературній практиці переклад фразеологізмів найчастіше здійснюється не ізольовано, не у відриві від перекладу інших елементів тексту, а, навпаки, тісно пов'язується з перекладом таких елементів, що цілком підпорядковано головній задачі – створення тексту, який можливо сприймати більшою чи меншою мірою як рівноцінну заміну оригіналу [2: 23].

Отже, для відтворення літературних творів типовим є відхилення від максимально можливої смислової точності з метою забезпечення художності перекладу. Достовірно адекватним перекладом є переклад, який вичерпно передає задум автора в цілому, всі смислові відтінки оригіналу і забезпечує повноцінну формальну і стилістичну відповідність йому. Такий переклад може бути створений шляхом творчого застосування реалістичного методу віддзеркалення художньої дійсності оригіналу. Необхідно дібрати найточніші відповідники мовних засобів для відтворення художніх елементів оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 528 с.

2. Журавльова Т. А. Особливості перекладу з англійської мови на українську. – Донецьк: Донбас, 1997. – 80 с.
3. Задорнова В. Я. Восприятие и интерпретация художественного текста. – М.: Высш.шк., 1984. – 152 с.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода: Лингвистические проблемы. – М.: Высш.шк., 1983. – 303 с.

А. С. Свєточева

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
В. О. Самохіна*

Міжтекстові реляції: відношення деривації

У типології інтертекстуальності виділяються відношення деривації, до яких відносяться пародія та стилізація.

Пародія – наслідування відомого художнього твору, що має на меті створення комічного ефекту, який може ґрунтуватися на: 1) невідповідності теми і стилю, 2) перебільшеному, надмірному використанні будь-якого стилістичного прийому. Висміюватись може як неналежний стиль, так і негідна дійсність. Пародія завжди передбачає зв'язок принаймні між двома текстами – пародійним і пародійованим [4].

У романі Данієля Дефо Робінзон Крузо, потрапивши на острів, креслить у своєму щоденнику дві колонки: у праву він пише, що трапилося з ним поганого, у ліву – що сталося з ним доброго. Те ж саме робить і Бертрам Вустер в романі "Thank You, Jeeves", але автор доводить цей прийом до абсурду, оскільки колонки ведуть між собою "розмову" [6].

Well, here I
am, what?
Not mine,
Chffy's.
Nothing of value.
Oh, my gosh!
That's true.

Yes, I know, but all your
things were in it.
Yes, but your bally house
has burned down.
How about the banjolele?
I thought that would make
you think about.

Комізм пародії досягається зазвичай використанням

комбінації досить стандартних методів, найпоширеніший з яких – гіперболізація. Характерні риси твору або жанру, що пародіюють, широко застосовуються в ньому, до абсурду акцентуються і багаторазово повторюються. Також може відбуватися зсув контексту. Контекст змінюється таким чином, що точно повторені особливості початкового твору стають безглуздими і смішними.

За характером комізму пародія може бути гумористичною і сатиричною, з багатьма перехідними щаблями. За обсягом пародії звичайно невеликі, але елементи пародії часто-густо можуть бути присутні і у великих творах.

Як відзначає А. А. Морозов, слід відрізняти пародіювання самої дійсності і пародіювання відображення цієї дійсності у художньому творі. Літературна пародія висміює вже не саму дійсність, а її зображення в літературному творі або в літературній традиції, причому у тих же формах і тими ж засобами, якими воно здійснене [1: 48].

Пародію потрібно відрізняти від суміжних та подібних літературних явищ. На противагу стилізації, що наслідує чужий стиль, пародія, своєрідно відтворюючи чужий стиль, дискредитує, сатирично і комічно викриває його.

Стилізація – навмисне підкреслена імітація оригінальних особливостей певного стилю або особливостей мови певного соціального середовища, історичної епохи у художньому творі. Її можна визначити у ставленні до стилю як художню імітацію стилю, котра позбавлена глибини, органічності, єдності змісту і художньої форми, та як "підробку" під оригінал, але підробку оголену, підкреслену. Саме тому стилізація в художній літературі завжди книжкова, штучна, але вона має на увазі творче переосмислення, а не просте копіювання.

Естетська декоративність, поверхнєве відображення дійсності – характерна особливість стилізації. В. О. Самохіна виділяє два різновиди стилізації: жанрову стилізацію та стилізацію, спрямовану на відтворення різноманітних соціально-мовленнєвих стилів [2: 28].

Прикладом стилізації може бути творчість Д. Дефо. Його заслужено можна назвати родоначальником "достовірного" стилю у художній прозі. Роман "Робінзон Крузо", незважаючи на його утримання, написаний мовою, який за всіма своїми характеристиками, як лексичними, так і особливо

синтаксичними, нагадує мову сухого ділового звіту. Наведемо невеликий уривок з цього роману:

Four of them being shot in the head, dropped; several others were wounded, and went bleeding off, as we could see by the snow. I found they stopped, but did not immediately retreat; whereupon; remembering that I had been told that the fiercest creatures were terrified at the voice of a man, I caused all the company to halloo as loud as they could; and I found the notion not altogether mistaken, for upon our shout they began to retire, and turn about [5].

Читач сприймає цей уривок як щоденник, але для того, щоб усвідомити мову "Робінзона Крузо" як мову саме тієї епохи, відчуті її дух через мову, через стиль, читач повинен володіти певними фоновими (енциклопедичними) знаннями [3].

Стилізація може слугувати одним із засобів для зображення атмосфери і психології якої-небудь епохи минулого (історичний роман), відтворення "місцевого колориту" або вираження народної свідомості (фольклорна стилізація у романтиків, в казках) тощо. Об'єктом стилізації виявляються зазвичай стильові системи, віддалені у часі і просторі, до того ж не стільки індивідуальні стилі, скільки стилі цілих епох і національних культур, що сприймаються узагальнено.

Як особлива форма словесного мистецтва, стилізація у рівній мірі має як переваги, так і недоліки. До перших відноситься чуття до мови, свідомість того, що кожна епоха зрозуміліша, коли вона говорить своєю власною мовою, до других – пов'язаність зі світоглядом даної епохи обмежує стилізацію і заважає їй перетворитися в мистецтво до кінця. Пародія, хоча й дотримується структури тексту-оригіналу, проте кожен автор намагається додати різні прийоми, що служать для створення ефекту пародійності. За своєю природою вона звернена до досвідченого, ерудованого читача, який відчуває художню насолоду у впізнанні пародії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Морозов А. А. Пародия как литературный жанр. – Л.: Русская литература, 1960. – 88 с.

2. Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: Автореф. дис. док. філол. наук: 10.02.04 / Харківський нац. ун-т. ім. В. Н. Каразіна – Харків, 2010. – 36 с.

3. Троицкий В. Ю. Стилизация. Слово и образ. Сборник статей. – М.: Просвещение, 1964. – 288 с.
4. Чупріна Н. М. Англійська пародія в аспекті теорії інтертекстуальності // Наук. Вісник Чернів. ун-ту – Черн.: Наук. Вісник Чернів. ун-ту – 2004. – № 213. – С. 90-96.
5. Defoe D. Robinson Crusoe. – NY.: Aladdin Paperbacks, 2001. – 304 p.
6. Wodehouse P. G. Thank You, Jeeves. – London: Hutchinson, 1989. – 256 p.

К. П. Селіверстова

*Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов
Науковий керівник: старший викладач Н. А. Максименко*

Про швейцарський варіант німецької мови та деякі його особливості

Якщо в Австрії та Німеччині німецька мова існує у трьох формах: діалект – розмовна мова – літературна мова, то для Швейцарії характерна опозиція – діалект – літературна мова. Швейцарський національний варіант німецької мови – це літературно-нормована мовна система, яка є загальним та всеохоплюючим засобом письмового спілкування, а також у значній мірі засобом усної комунікації швейцарців – носіїв німецької мови. *Schwyzertysch*, як розмовна мова швейцарців, без всякого соціального обмеження виконує також певні функції літературної мови. Він частково використовується на радіо та телебаченні, у політичних та адміністративних закладах країни, у церковних проповідях, у політичних та наукових дискусіях.

Таким чином, *Schwyzertysch*, порівняно з німецькими та австрійськими діалектами, займає особливе положення, його функціональні можливості значно перевищують можливості німецьких та австрійських діалектів, а також розмовної мови в Австрії та ФРН. По широті виконуючих ним функцій *Schwyzertysch* представляє собою форму, яка відсутня у німецьких та австрійських мовних ареалах. У зв'язку з цим доречно використовувати термін *Verkehrssprache*, під яким розуміють мову повсякденного спілкування, яка виходить за рамки сімейно-побутового вживання. Швейцарський

національний варіант німецької мови має цілий ряд особливостей у написанні, вимові, граматичному оформленні слів, словотворенні та фразеології, лексичному складі. Для того, щоб представити його своєрідність і особливості функціонування, необхідно звернутися до історії цієї країни.

Найдавніші історичні відомості про поселення на території сучасної Швейцарії відносяться до епохи палеоліту – VI-V ст. до н.е. Переважно алеманські племена склали етнічну основу німецькомовних швейцарців. Однорідні за своїм походженням верхньоалеманські діалекти Швейцарії утворюють мову повсякденного спілкування (*Schwyzertysch*).

Швейцарський варіант має цілий ряд орфографічних та орфоепічних особливостей, які відрізняються від німецької літературної норми:

1) відсутність твердого приступу (*Knacklaut*), не має дифтонгів. У деяких випадках голосні і приголосні мають іншу вимову, ніж у загальнонімецькій нормі: а) суфікс – *ig* вимовляється як [ik]: *vierzig*; б) [y] вимовляється інколи як [i]: *Zylinder*; в) звук [v] вимовляється як [f], [ch] як [k]: *Klavier, China*; г) в сполученнях *sp, st* на початку слова вимовляється [s]: *Sport, Stil*;

2) розбіжності в довготі та короткості голосних: в словах *Magd, werden* – голосні вимовляються коротко, а в префіксах *ur-, vor-* і в словах: *dachte* – довго.

Деякі слова мають не властивий німецькій нормі наголос: *Cáfe, Büffet*.

Якщо говорити про розбіжності у лексиці, то треба відмітити в швейцарському варіанті слова-гельветизми як германські, так і запозичені:

1) гельветизми, які відображають адміністративний устрій країни: *Schulgenosse* (нім. *Schullehrer*), *Fürsprech* (нім. *Anwalt*);

2) давні загальнонімецькі діалекти, які зберіглися тільки в алеманських діалектах: *Stocken* (нім. *Stock*), *Nachtessen* (нім. *Abendessen*), *Wingert* (нім. *Weingarten*), *Anwochner* (нім. *Einwohner*), *krampfen* (нім. *schwer arbeiten*);

3) особливі швейцарські слова на позначення їжі: *Zmorgen, Zmittag, Zvieri, Znacht, Rösti* (нім. *Bratkartoffeln*), *Nide* (нім. *Sahne*), *Schotte* (нім. *Quark*).

Цікавим явищем є семантичні гельветизми. Це нові лексико-семантичні варіанти багатозначних слів, які виникли у Швейцарії

і не властиві іншим регіонам. Напр. *Kleid* – "чоловічий одяг", *Knabe* – "холостяк", *manchmal* – "часто", *Tochter* – "дівчина взагалі".

В лексиці німецької мови широко представлені запозичення:

1) слова-англіцизми все ще можна зустріти у мові преси, спортивній лексиці, рекламі. Напр. *office* – "бюро, службове приміщення" (швейц. буфет);

2) французькі слова, напр. *Billet*, *Perron*, *Kondukteur*. Вони, як правило, вимовляються і пишуться так, як в оригіналі. Швейцарський варіант має схильність довго зберігати запозичення у їх первісному вигляді, напр. *Fautenil* (нім. *Sessel*), *Coupe* (нім. *Abteil*), *Quartier* (нім. *Wohnviertel*), *Metier* (нім. *Beruf*).

Ще більш різноманітнішими є граматичні особливості. Вони стосуються сфери числа й роду іменників, відмінювання сильних дієслів, вживання займенників та прийменників, відміни деяких іменників:

1) розбіжності у граматичному роді, напр. *die Foto* (нім. *das Foto*), *das Meter*, *das Liter*, *das Viertel* (нім. *der*);

2) розбіжності в утворенні множини іменників, напр. *die Seminarien* (нім. *die Seminare*), *die Resten* (нім. *die Reste*), *die Kragen* (нім. *die Kragen*);

3) деякі слова, які в німецькій літературній мові відносяться до сильної відміни, у швейцарському варіанті мають слабку відміну, напр. *der Stern*;

4) відхилення у відмінюванні слабких (*geschumpfen* – нім. *geschimpft*), сильних (*ladest* – нім. *lädst*) і неправильних дієслів (*stund* – нім. *stand*);

5) розбіжності з нормою у прийменників, в керуванні дієслів: *sich interessieren nach Dat*, а в німецькій мові *sich interessieren für Akk*;

6) не існує таких часових форм, як *Präteritum* та *Plusquamperfekt*.

Своєрідність варіанту літературної мови знайшло своє відображення у різноманітній лінгвістичній літературі та численних виданнях нормативного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Перковская И. Д. Дифференциальные признаки швейцарского варианта немецкого литературного языка (на материале швейцарской художественной литературы XIX и

XX вв. и современной швейцарской прессы) / И. Д. Перковская. – М., 1972. – С. 28.

2. Ammon U. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz: Das Problem der nationalen Varietäten / U. Ammon. – Berlin / New York: de Gruyter, 1995. – 575 S.

А. В. Синянос

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри

міжкультурної комунікації О. Ю. Андрушенко

Функціонування прийменника *by* в середньоанглійській мові

Прийменник – це службова частина мови, що слугує для зв'язку іменника, займенника, числівника, або герундія з іншими частинами мови у реченні. Прийменники відіграють виняткову роль, допомагаючи словам позначати відповідний зв'язок у взаємодії між собою.

Метою дослідження є аналіз значень прийменника *by* в середньоанглійській мові.

Сучасні функції прийменника *by* в середньоанглійській мові були властиві прийменнику *of*, але з кінця XIV століття він починає витіснятися прийменником *by* в основних його значеннях. [2: 174]

Прийменник *by* (від див.-англ. *bi*) спочатку мав чітко просторове значення, відносячись до місця чи дії. З XVI-XVII ст. він почав розширювати свою систему лексичних значень, першим з яких, напевно, було значення причини дії. В сучасній мові конкретне значення *by* стало вираження відносин діяча до дії, до об'єкту дії і до способу дії. [1: 104-105] Основна сучасна функція *by* – позначення діяча у відношенні об'єкта дії у пасивній конструкції. Це значення *by* закріпилось після XVII століття, коли вже перестали використовувати прийменник *of* у тій же функції. [1: 108-109; 3: 54-57]. Спочатку до поняття самотійного діяча відносились люди, особи з міфології і віровчення, тварини, сили природи, небесні тіла і такі явища як війна, смерть, буря, корабель, меч, гнів, кохання, ненависть. В результаті до числа такого роду діячів приєднались багаточисленні машини, різні фізичні і хімічні агенти. Тому діюча особа, в пасивній

конструкції виражена додатком з *by*, може виявитись по мірі автономності досить далеко віддалений від таких осіб та сил, які звичайно являються чи легко представляються самотійними. [1: 108-109; 3: 54-57].

В середньоанглійський період прийменник *by* (*bi/be*) виражав такі значення, як: репрезентація руху чи напрямку: *comen bi* – come upon; *bi ech side* – in every direction; зв'язок між людьми: *bi siht of* – in the presence of; *bi þam* – in a group by themselves; предмет або об'єкт дії: *don (feren) bi* – do (sth.) to (sb.); *feren bi* – deal with (sb.); значення існування: *liven bi (sth.)* – live on (food, charity); види пересування: *by (boat)*; спосіб дії: *bi rowe*, *bi ordre* – one after another, *bi crafte*, *bi sleighte* – craftily, cunningly; у порівнянні з: *knouen bi* – distinguish; величина, ступінь: *bi hundfalde* – a hundredfold; *bi littel and littel* – little by little; одиниці часу: *bi the weke* – by the week; міра, одиниця виміру: *bi weight* – by weight; *bi markes itold* – counted by. [4]

Отже, прийменник *bi* в середньоанглійській мові позначав рух, зв'язок між людьми, види пересування, ступінь, одиниці часу та інші значення. Порівнюючи із сьогоденням, він приєднав ще деякі значення, частково замінивши прийменник *of* в англійській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ:

1. Аксененко Б. Н. Предлоги английского языка. – М.: "Издательство литературы на иностранных языках", 1956. – 318 с.
2. Иванова И. П., Чахоян Л. П., Беляева Т. М. История английского языка. Учебник. Хрестоматия. Словарь. – СПб.: Издательство "Лань", 1999. – 353 с.
3. Предлоги: Справочник по английскому языку / Пер. с англ. И. С. Ивянской. – М.: ООО "Издательство Астрель", 2004. – 382 с.
4. Middle English Dictionary [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://quod.lib.umich.edu/cgi/m/mec/med-idx?type=id&id=MED4323>

Л. В. Скапа, А. В. Шевченко

Національний аерокосмічний університет імені

М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"

Науковий керівник: доцент кафедри прикладної лінгвістики

Н. С. Дорошенко

Шляхи удосконалення академічного спілкування англійською мовою

Глобалізація освіти викликала до життя потребу детального вивчення проблем академічного спілкування англійською мовою. Сьогодні ніхто не має сумнівів стосовно того, що в межах однієї мовно-культурної спільноти розвиток науки і передових технологій неможливий.

У вищих навчальних закладах України, в тому числі і НАКУ ХАІ, стає реальністю англomовний навчальний процес, у якому зацікавлені як наші співвітчизники, так і іноземці. Для адекватного обміну науково-теоретичними міркуваннями і практичними результатами досліджень науковці потребують допомоги спеціалістів у галузі науково-технічного перекладу, які мають ґрунтовну лінгвістичну і лінгвокультурологічну підготовку. Саме тому студенти, що навчаються в НАКУ ХАІ за спеціальністю "Прикладна лінгвістика" і готуються стати експертами з перекладу науково-технічної інформації, беруть участь у дослідженні і розробці баз даних для академічного спілкування англійською мовою. Мета нашої роботи – допомогти тим, хто навчається за інженерною спеціальністю або працює із навчально-методичними, науковими матеріалами та технічною документацією, дотримуватися стандартів адекватності і зрозумілості, які складають головні прагматичні вимоги до науково-технічної й академічної комунікації [4].

У зв'язку з актуальністю теми перед дослідниками постає завдання теоретично обґрунтувати особливості створення англomовного тексту штучними білінгами для боротьби з помилками, обумовленими інтерференцією лінгвістичних і культурологічних одиниць. Під інтерференцією рідної мови ми розуміємо несвідомий її вплив на вживання мовцем за аналогією з рідною мовою таких елементів та конструкцій в іноземній мові, що порушують норми останньої. Хоча повністю уникнути інтерференції штучний білінгв не може, для нього залишається

нагальною вимога удосконалення навичок говоріння і письма із дотриманням норм нерідної мови, доведення їх до автоматизму, що неможливо без засвоєння нормативних мовленнєвих засобів оформлення певного змісту [2].

Між тим відомо, що зміст також має свою структуру, тобто може бути представлений у вигляді елементів, пов'язаних певними відношеннями. Елементи цієї структури передаються в тексті різними лексико-граматичними засобами. При цьому всім численним конкретним текстам, об'єднаним загальним змістом, властиві й деякі спільні мовні елементи, які можуть бути виділені й рекомендовані до використання комунікантами. Будь-яка змістова структура може бути представлена низкою фраз. Це значить, що, складаючи власний текст, автор може вибрати потрібні йому фрази, зберігши елементи вираження постійного змісту й замінивши одиниці змінного змісту.

Індивідуальний зміст висловлювань в академічному спілкуванні є нескінченно різноманітним, тому штучному білінгву бажано застосовувати не тільки власний досвід, а також дані тлумачних і двомовних словників, але й створені носіями мови перекладу тексти аналогічного змісту.

Важливо враховувати відмінність культури мовленнєвого спілкування штучних білінгвів і носіїв англійської мови. Спілкуючись нерідною мовою, білінгви моделюють, тобто намагаються копіювати, мовленнєву культуру носіїв цієї мови. У будь-якому випадку таке моделювання може розглядатися лише як наближення до характерної мовленнєвої діяльності носіїв мови. Для навчально-методичного забезпечення процесу підготовки комунікантів (студентів, магістрантів, аспірантів, наукових співробітників, викладачів спеціальних дисциплін) до академічного спілкування іноземною мовою необхідно проводити цілеспрямовану роботу. Вона бачиться:

1) в створенні словників-довідників виразів і мовленнєвих формул, характерних для академічного спілкування, в яких словникові статті об'єднуються в тематичні групи й ідеографічні підгрупи;

2) у проведенні порівняльного аналізу організації навчальної і науково-дослідницької діяльності у вищих навчальних закладах України і англомовних країн;

3) у вивченні норм мовленнєвого етикету в англомовному академічному спілкуванні.

У межах роботи в першому напрямі на основі вивчення англомовних науково-педагогічних видань, підручників, посібників, художньої літератури нами було виділено 682 лінгвістичні одиниці, які ми об'єднали в 9 тематичних груп і 4 ідеографічні підгрупи. Створюваний словник-довідник допоможе україномовним комунікантам уникати інтерференційних помилок, буквалізмів, стилєвих невідповідностей у навчальному і науковому спілкуванні англійською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л. З., Рецкер Я. И. Курс лекций по теории перевода. М.: 1968. – 263 с.
2. Карабан В. І., Борисова О. В., Колодій Б. М., Кузьміна К. А. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську): Навчал. посібник; За ред. В. І. Карабана. – Вінниця: Нова Книга, 2003. – 208 с.
3. Комісаров В. Н. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти): Підр. для ВУЗів та факультетів ін. мов. – М.: Вища школа, 1990. – 253 с.
4. Пумпянский А. Л. Вступ до практики перекладу наукової і технічної літератури англійською мовою. – М.: Наука, 1981. – 344 с.

К. Ю. Скіданова

Кіровоградський державний педагогічний університет

ім. В. Винниченка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

В. М. Манакін

Теоретичні питання етнічної пейоративної номінації США

Зростання міжетнічної напруги американського суспільства початку ХХІ століття зумовлює актуальність вивчення особливостей вербалізації етнічних стереотипів населення США. Субстандартний рівень американського варіанта англійської мови акумулює досить великий пласт пейоративних етнономінацій, на позначення яких у рамках нашого дослідження використовуємо

термін "етнофобізми", тобто ономастичні одиниці, що є принизливими, образливими позначеннями тих чи інших етнічних груп [1: 95].

Окремі характеристики етнофобізмів вивчали як вітчизняні (Т. М. Антонченко, Н. В. Васильєва та ін.), так і зарубіжні (І. Л. Еллен, Дж. Морган, К. О'Ніл та ін.) мовознавці, але теоретичні питання саме сучасної пейоративної етнономінації США залишаються малодослідженими.

Мотиваційне розмаїття, притаманне американським етнофобізмам, об'єднує загальна ідея: дати ім'я представникові певного етнічно-расового угруповання на основі суб'єктивної чи об'єктивної оцінки, особистісно чи соціально вартісної інформації, часто завдяки створенню метафорично-образних характеристик на основі асоціативного ототожнення об'єкта номінації з реаліями, явищами навколишнього світу [2: 450].

Аналіз творення 2710 американських етнофобізмів дозволив нам виділити два види номінації – первинну і вторинну. Однак більш поширеною є остання, яка ґрунтується на використанні вже наявних у мові номінативних засобів із новим значенням.

У результаті аналізу можна виділити чотири основні етапи становлення вторинної номінації: I етап – виникнення образу на асоціативному рівні за подібністю; II етап – встановлення переносного значення твірного слова; III етап – чітке розмежування прямого та переносного значення слова; IV етап – виникнення вторинної номінації, тобто лексеми на позначення іншого поняття.

Головними способами формування змісту вторинних найменувань є метафора і метонімія. В результаті метафоризації форма мовної одиниці переноситься з одного референта на інший на основі тієї чи іншої подібності останніх при відображенні у свідомості мовця [4: 108]. Т. І. Поляруш вказує на відсутність у метафоричних назвах природного зв'язку між об'єктом та тим, назва якого переосмислюється [3: 28]. Для зазначеного процесу номінації характерним є домисел, тобто переважає суб'єктивна оцінка в результаті позначення явищ дійсності. Наприклад, американський етнофобізм *Wet Dog* використовується для називання представника білої раси, який погано пахне тощо. Метонімізацію кваліфікуємо як семантичний процес, під час якого форма мовної одиниці переноситься з одного референта на

інший на основі тієї чи іншої суміжності, наприклад, *Silver Tip* – шведи, колір волосся яких є переважно білявим і нагадує срібло.

Вибір назви також залежить від того, як значення твірного слова поєднується з денотатом, наскільки співвідноситься з етнічною семантикою, тобто чи доречним є його використання як етнономінації. Відповідно до цього виділяємо два типи номінативних одиниць.

Перший тип формують етнофобізми, для яких характерна семантична сумісність твірного слова з етнічною поняттєвою сферою. Вона ґрунтується на наявності у цьому слові семантичного компонента, що певним чином відображає характер об'єкта, який називається.

Отже, до першого типу етнофобізмів належать: а) етнономінації, що безпосередньо відображають будь-які характеристики людини, дають їй загальну оцінку: *White Trash*, *Thick Lips*, *Wool-Head*; б) етнономінації, які наближаються до об'єкта на основі наявності семи "людина": *Ringo*, *Fidel*, *Tojo*, *Paris Hilton*, *Miguel*; в) абстрактні назви з негативною конотацією: *Abomination*, *Nignorant*, *Dutch Courage*; г) традиційні для пейоративних етнономінацій офіційні етноніми, назви соціально-історичних та культурних реалій: *Uki*, *Mountain Nigger*, *Colonial*, *Vike*, *Cossack*; ґ) назви рослинного і тваринного світу, географічні назви: *Platano*, *Pineapple*, *Cherry*, *Hiroshima*.

Другий тип формують етнофобізми, семантично несумісні з етнономінативною поняттєвою сферою. Вони характеризуються або відсутністю мотивації, або таким мотивуванням, яке відоме тільки авторіві. Це переважно: а) назви предметів, що не допускають метафоричного перенесення для називання людей: *Tripod*, *Clutchplate*, *Powerpoint*, *Reset*; б) назви споруд, приміщень: *Gable*, *Casino*, *Hotel*; в) вузькоспеціальні терміни і скорочення: *925*, *539*, *Sixer*, *C-15*, *P-1*.

Таким чином, семантично-мотиваційний аналіз американських пейоративних етнономінацій дав змогу згрупувати етнофобізми США за трьома загальними принципами номінації: "людина у суспільстві" [4: 93], "людина й навколишній світ" [4: 95], "людина як така" [4: 111], детальний опис яких становить подальшу перспективу дослідження етнофобізмів США.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонченко Т. М. Лінгвопрагматичні особливості функціонування етнонімів та етнофобізмів (на матеріалі американського варіанта англійської мови) // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія Філологія. – 1999. – Т. 2. – № 1. – С. 95-103.
2. Крысин Л. П. Этностереотипы в современном языкознании: к постановке проблемы // Философские лингвокультурологические проблемы толерантности. – М., 2003. – С. 450-455.
3. Поляруш Т. І. Лексико-семантичні моделі топонімічної номінації і місцевий ономастичний контекст // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 1999. – Вип. 16. – С. 24-33.
4. Тараненко О. О. Відображення суспільного сприйняття світу в семантиці мови // Мова і культура. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 91-137.

А. І. Скороходова

Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

О. В. Горлова

Картина світу мовної особистості

Поняття картини світу належить до фундаментальних понять, які відображають людину та її буття, стосунки людини зі світом, важливі умови її існування у світі.

Введення поняття картини світу в антропологічну лінгвістику створює умови для розрізнення двох видів впливу людини на мову – феномен первинної антропологізації мови і феномен вторинної антропологізації (вплив на мову різних картин світу людини – релігійно-міфологічної, філософської, наукової, художньої).

Термін "картина світу" з'являється в кінці XIX – на початку XX ст. Одним із перших його почав вживати Г. Герц (1914) стосовно фізичної картини світу, яку розуміли як сукупність внутрішніх образів зовнішніх предметів.

А. Ейнштейн вважав створення картини світу необхідним моментом життєдіяльності людини. Загальнонаукова картина світу надбудовується над системністю наукових знань і утворює зв'язок між ними й світоглядом.

А. Гуревич картину світу визначає як "сітку координат", через яку люди сприймають дійсність і вибудовують образ світу, що є в їхній свідомості.

Думка про існування особливої мовної свідомості була сформульована В. Гумбольдтом як науково-філософська проблема ще на початку ХІХ ст. Співвідношення мови і дійсності, інваріантного та ідіоматичного у процесах мовного "відображення" дійсності як складного процесу інтерпретації людиною світу базується на понятті мовної картини світу.

Мова в цілому, лексика зокрема, є основною формою об'єктивації мовної свідомості багатьох поколінь людей, носіїв тієї чи іншої конкретної мови.

Основою вербальної, мовної картини світу є загальна картина світу, представлена мовою. У зв'язку з цим поняття "реальність" виходить за межі онтологічної реальності, стає тим, що людина може висловити через мову: класи існуючих й неіснуючих, фіктивних чи уявних об'єктів, понять, які вона вирізняє за допомогою мови з природи або створює і дає їм ім'я, тобто ті, які людина здатна розрізнити і подумки уявити як вже об'єктивовані, засвоєні нею раніше. Тому поняття "об'єкт" включає не лише природні речі й артефакти, а й інтелектуальні, прагматичні й емоційні оцінки та характеристики. Нерідко деякі "об'єкти" осягаються лише інтелігібельно, бо вони такою мірою абстрактні, що їх неможливо ідентифікувати з реально існуючими предметами чи явищами. У таких випадках йдеться про "опосередковану реальність". Саме у такому значенні й говорять про "мовну картину світу" у її інтегральному й диференціальному аспектах [1: 114].

Поняття мовної свідомості зближують з таким поняттям, як мовна картина світу. Мовна свідомість особистості, специфіка її мовної поведінки зумовлюється світоглядом. Мовну ж свідомість представляє тезаурус. Отже, мовна картина світу – це відображення у мові цілісної картини світу. Якщо ми говоримо про національну мовну особистість, то закономірно говорити **про мовну картину світу** як етнопсихолінгвістичне поняття. Кожний народ бачить світ по-своєму і відображає це бачення у певних

поняттях, мовотворчості, тому вирізняють етнічні мовні картини світу, які виявляють ментальність того чи іншого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б. А. Серебренникова, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова и др. – М.: Наука, 1988. – 216 с.

Н. П. Смірнова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. А. Долгополова*

Фразеологічні засоби репрезентації концепту "БАГАТСТВО" у німецькій мовній картині світу

На початку ХХІ століття проблема взаємодії мови і культури набуває особливої актуальності у лінгвістиці. Мова фіксує надбання культури етносу, тому в ній втілені світогляд народу, його досвід, мислення, традиції тощо [1; 2]. Важливим терміном для дослідження взаємодії мови і культури є концепт [4: 45]. За останні двадцять років зріс інтерес до концепту БАГАТСТВО, сприйняття й інтерпретація якого тісно пов'язані зі змінами в політичному, економічному й культурному житті суспільства, що обумовлює *актуальність* нашого дослідження.

Мета даної статті полягає у дослідженні фразеологічних засобів об'єктивації фрагменту мовної картини світу носіїв німецької мови – концепту БАГАТСТВО та виявленні основних когнітивних ознак даного концепту.

Концепт БАГАТСТВО належить до числа лінгвокультурних концептів, які відображають національну своєрідність сприйняття світу носіями мови [3; 5: 35]. У текстах цей концепт виступає джерелом негативних рис характеру людини й причиною її аморальних вчинків і асоціюється з жадібністю, жадобою, зайвим преклонінням перед грішми (*Gott macht gesund, und der Doktor kriegts Geld; Verachtung des Reichtums der höchste Reichtum; Reichtum und Schnuppen fallen meist auf die Schwachen*). Відзначається непостійність багатства й називається ряд цінностей, що мають важливіше значення у порівнянні зі статком (*Ein guter Namen ist besser als Reichtum*). Проте також і

розвивається думка про те, що життя заможної людини має й ряд переваг (*Armut studiert, Reichtum bankettiert*). Багатство сприймається як позитивне явище в тому випадку, коли його власник щедрий і піклується про благо оточуючих (*Der ist fromm, der ungezählt Geld wiedergibt*).

У німецьких фразеологічних одиницях концепт БАГАТСТВО вербалізується у багатьох поняттях. До них належать, насамперед, *das Geld, das Gold, die Armut, die Gesundheit, die Familie, die Liebe, das Glück, die Freundschaft*. Найбільш значимою частиною концепту БАГАТСТВО виступає матеріальна складова (*das Geld, das Gold, die Pracht*) [6: 88]. На фоні опозиції "багатство матеріальне – багатство духовне" існують цінності, які володіють пріоритетом у порівнянні з матеріальним благополуччям. Ми виокремили 10 основних номінацій: 1) здоров'я (*Gesundheit ist der größte Reichtum*); 2) кохання (*Liebe ist der größte Reichtum*); 3) дружба (*Ohne Freunde möchte niemand sein, auch wenn er alle übrigen Güter besäße*); 4) розум (*Ruhm und Reichtum ohne Verstand sind ein unsicherer Besitz*); 5) знання (*Arm ist nicht, wer wenig hat, sondern wer wenig weiß*); 6) воля (*Die Armut hat ihre Freiheiten, der Reichtum seine Zwänge*); 7) гарна репутація (*Ein guter Namen ist besser als Reichtum*); 8) щастя, радість (*Das Glück ist ein Nehmer und ein Geber*); 9) користь, бути корисним (*Nutzen ist der größte Reichtum*); 10) чисте сумління (*Wer ein reines Gewissen hat, der ist reich*).

Зібраний нами фактичний матеріал репрезентує наступні когнітивні ознаки концепту БАГАТСТВО:

1. БАГАТСТВО протиставляється антонімічному концепту БІДНІСТЬ: *Zwischen Armut und Reichtum ist das beste Leben; Was die Armut schwer macht, macht auch den Reichtum schwer*;

2. БАГАТСТВО – непостійне, плинне: *Reichtum vergeht, Kunst besteht*;

3. БАГАТСТВО – це сила: *Willkürlich handeln ist des Reichen Glück*;

4. Життя у БАГАТСТВІ має цілу низку переваг: *Reichtum ist keine Schande, Reichtum ist allein fromm*;

5. Життя у БАГАТСТВІ має цілу низку недоліків: *Reichtum macht nicht glücklich, Reichtum sind die Ersparnisse vieler in den Händen eines einzigen*;

6. БАГАТСТВО наживається аморальним шляхом: *Zum Reichtum führen viele Wege. Und die meisten sind schmutzig;*

7. БАГАТСТВО чинить негативний вплив на людину: *Reichtum macht blind;*

8. БАГАТСТВО як матеріальне благо – протиставляється більш важливішим нематеріальним благам: *Der größte Reichtum ist am Geist, reicher ist, der Reichtum verachtet, denn der Reichtum besitzt.*

Варто зауважити, що запропонований нами перелік когнітивних ознак концепту БАГАТСТВО не є вичерпним та остаточним, що і визначає вектор наших подальших розвідок у дослідженні німецьких фразеологізмів, які об'єктивують даний лінгвокультурний концепт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карасик В. И. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс. М., 2004.

2. Ковшова М. Л. Культурно-национальная специфика ФЕ (когнитивные аспекты): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 "Русский язык" / Ковшова М. Л. – М., 1996. – 22 с.

3. Копчук Л. Б. Фразеологизмы как знаки-индикаторы культурно-языковой компетенции носителей языка / Л. Б. Копчук // Проблемы идиотнической фразеологии / [под ред. Н. Н. Кирилловой]. – СПб.: Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. – С. 42-49.

4. Красных В. В. "Свой" среди "чужих": миф или реальность? – М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. – 375 с.

5. Райхштейн А. Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии / А. Д. Райхштейн. М.: Просвещение, 1980. С. 92-93.

6. Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психоконгнітивний та етнокультурний аспекти). К. – Черкаси, 2004.

О. М. Собченко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

С. Н. Денисенко

Вербалізація концепту WEG/ШЛЯХ (на матеріалі українських та німецьких казок)

Важливим завданням сучасної лінгвістики є вивчення ментальної картини світу, а саме її складників – концептів, зокрема механізмів їхньої вербалізації. Концепт є психоментальним утворенням, яке фокусує всю інформацію про об'єкт у вигляді образів, уявлень, понять про навколишню дійсність (С. А. Жаботинська, О. О. Селіванова, М. М. Болдирєв, А. П. Бабушкін, О. С. Кубрякова, М. Мінський, Дж. Лакофф, Р. Ленекер, Л. Талмі, Ч. Філлмор, Ж. Фоконьє та інші). Його ототожнюють із ментально-психонетичним комплексом, який притаманний певному народу, що ґрунтуються на взаємодії психічних функцій: відчуттів, почуттів, інтуїції, мислення, колективного позасвідомого. Дотримуючись цього аспекту, ми розглядаємо концепти як психомисленнєве утворення, що є результатом застосування різних способів формування знань, уявлень про повсякденне життя певного народу і фіксується у фольклорі, а саме у казках.

Метою нашого дослідження є виокремлення та аналіз засобів вербалізації національно-маркованого концепту WEG/ШЛЯХ у німецьких та українських казках.

Лексеми WEG/ШЛЯХ виступають родовими щодо інших синонімічних одиниць, стилістично нейтральною одиницею. Отже, зазначені вище одиниці очолюють основний синонімічний ряд, сформований такими іменними лексичними одиницями:

– в українських казках: *шлях, дорога, путь, тракт, простець, стежина, манівці, хід, напрям, курс, "той світ", маршрут;*

– в німецьких казках: *der Weg, unterwegs, die Strecke, der Lauf, unsere Wege trennen sich, so, auf diese Weise, auf diesem Wege, im Wege stehen, seinen eigenen Weg gehen, den Weg bahnen, weitere Reise.*

У результаті проведеного аналізу було встановлено, що WEG/ШЛЯХ проявляється в 3 основних тематичних групах лексичних одиниць.

Лексичні одиниці, які позначають:

1) ПОЧАТОК ПОДОРОЖІ/DIE REISEANFANG:

"Пішов бідняк в далекий путь найматися до пана, якого люди любили, як сіль в оці чи тернину в боці" [2: 109].

"Eines Tages machte er sich nach der Stadt auf den Weg, um seine Pferdhauf zu verkaufen" [1].

2) РУХ/DIE BEWEVGUNG: *"Цілий місяць йшов довгою дорогою, вимахував цінком і приносив у чоботях заробіток" [2: 105].*

"Nach einer Weile stand ein zweiter Riese am Weg, der nahm den Trommler dem ersten ab und steckte ihn in sein Knopfloch" [1].

3) ПЕРЕРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ/DIE UMWANDLUNG DES HELDES:

"Я трьох зміїв-велетнів убив, стару зміїну в море загнав, царя Ірода на той світ перевів" [2: 113].

"Es war ein weiter Weg, der er zu gehen hatte, bevor er zu dem Flüsse kam" [1].

Усі три тематичні групи лексичних одиниць дуже широко представлені в текстах казок. Таким чином, проведене дослідження показує, що концепт WEG/ШЛЯХ ототожнюється у свідомості носіїв мови передусім з подорожжю (початком, процесом). Перспектива дослідження вбачається в поглибленому аналізі даного концепту із залученням більшої кількості текстів німецьких та українських казок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Дей О. І. Соціально-побутова казка. – К.: Дніпро, 1987. – 232 с.

2. Режим доступу: <http://gutenberg.spiegel.de> – Заголовок з екрану.

К. О. Соломко

*Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов
Науковий керівник: старший викладач В. В. Янсон*

Формування соціокультурної компетенції у студентів мовних вищих навчальних закладів

Входження України до світової спільноти ставить нові проблеми в теорії і практиці викладання іноземних мов. Іноземна мова потрібна для використання в різноманітних сферах життя суспільства як засіб реального спілкування з людьми з інших країн. Розуміння іноземної та рідної культур є одним із взаємопов'язаних компонентів оволодіння мовою. Студенти повинні розвивати позитивне сприйняття інших культур і долати соціокультурні відмінності.

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти [1: 101] відносять соціокультурні знання до загальних компетенцій користувача мовою. "Характерні риси певного Європейського суспільства та його культури можуть бути пов'язані з такими чинниками як:

1. Повсякденне життя;
2. Умови життя;
3. Міжособистісні стосунки;
4. Цінності, ідеали, норми поведінки;
5. Мова тіла;
6. Соціальні правила поведінки;
7. Ритуальна поведінка" [1: 102, 103].

Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) [2: 7] приділяє значну увагу соціокультурному компоненту, який є складником як змісту навчання, так і навчального контексту.

Згідно з Програмою "процес соціокультурного пізнання організується у відповідності до специфіки кожного року навчання – від прагнення "підвищити соціокультурну компетентність через розширення знань про традиції та манеру поведінки, розвиваючи таким чином позитивне сприйняття англomовних країн та народів, що їх населяють", на першому році навчання до завдання "досягти інтеркультурної і транскультурної свідомості, яка визнає існування інших центрів національно-культурної ідентичності", на п'ятому році. Студенти

наближаються до такого рівня володіння соціокультурними знаннями, коли вони можуть об'єктивно сприймати свою культуру. Метою програми є ознайомлення студентів з іншою культурою як із рівноправним явищем" [2: 8].

Ідеї, запропоновані в Програмі, лягли в основу навчально-методичного комплексу "Практичний курс англійської мови" ("A Practical Guide for Learners of English"), призначеного для студентів гуманітарних вузів I-IV років навчання [3; 4; 5; 6]. Соціокультурний зміст навчальних посібників розкривається через лінгвістичні та нелінгвістичні складники. Лінгвістичний складник включає засвоєння безеквівалентної лексики та обізнаність із соціокультурними умовностями. Нелінгвістичний складник включає загальні категорії й поняття, пов'язані з іншомовним суспільством (норми та цінності, соціальні моделі поведінки, інформація про англомовні країни).

Навчальні посібники передбачають вивчення студентами мовних ВНЗ певних розмовних тем. Лексичний матеріал групується за тематичним принципом. Тексти та інші матеріали, які містять навчальні посібники, зокрема, інформація у рубриці Culture Context системно знайомлять студентів зі соціокультурними реаліями країн, мова яких вивчається. Автентичні тексти, призначені для аудіювання та читання, містять інформацію про повсякденне життя англійської родини, її побут, організацію робочого дня, дозвілля.

Акцент робиться на актуальних темах, що активізують діяльність студентів, стимулюють їх інтерес до соціокультурних реалій країни, мова якої вивчається, апелюють до почуттів студентів. Мікродіалоги сприяють оволодінню студентами соціальними моделями поведінки. Увага звертається до прагматичної ситуації, яка зумовлює вибір мовленнєвих зразків. Студенти учаться ввічливо розпочати розмову, прийняти запрошення, висловити подяку тощо.

Рівень мовної компетенції студентів старших курсів дозволяє ускладнювати мовний матеріал, що сприяє набуттю соціокультурних знань та навичок. Теми, що пропонуються, торкаються таких сфер людської діяльності, як медицина, спорт, захист навколишнього середовища, подолання стереотипів, мистецтво, глобалізація. Посібники містять інформаційні блоки соціокультурного напрямку і завдання творчого характеру, які

передбачають роботу з реферативними матеріалами, презентації, інтерв'ю, доповіді, дискусії.

Соціокультурна компетенція має декілька рівнів, а саме знання соціопрагматичних правил усного мовлення, соціокультурні знання і інтеркультурні навички та вміння. Її формування потребує тривалого часу і послідовності у навчанні. Запропоновані до розгляду навчальні посібники є спробою системного викладення матеріалу з урахуванням соціокультурних чинників, а також створення серії вправ і завдань, що передбачають розвиток практичних та інтеркультурних навичок і вмінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор укр. видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін.; – К.: Київ. держ. лінгв. ун-т та ін., 2001. – 245 с.

3. Янсон В. В., Свистун Л. В., Богатирьова С. Т., Лежньов С. М. Практичний курс англійської мови для студентів вищих навчальних закладів / В. В. Янсон та ін. – Книга I: Навч. посібник. – Київ: ТОВ "ВП Логос", 2002. – 368 с.

4. Янсон В. В., Свистун Л. В. Практичний курс англійської мови для студентів вищих навчальних закладів / В. В. Янсон, Л. В. Свистун. – Книга II: Навч. посібник. – Київ: ТОВ "ВП Логос", 2003. – 352 с.

5. Янсон В. В. Практичний курс англійської мови для студентів вищих навчальних закладів / В. В. Янсон. – Книга III: Навч. посібник. – Київ: ТОВ "ВП Логос", 2004. – 368 с.

6. Янсон В. В. Практичний курс англійської мови для студентів вищих навчальних закладів / В. В. Янсон. – Книга IV: Навч. посібник. – Київ: ТОВ "ВП Логос", 2006. – 368 с.

Н. В. Соляр

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук

Лінгвокогнітивний аспект позначення лицемірства у сучасній англійській мові

Лицемірство – поведінка, що прикриває нещирість, притворство і демонструє чесноту, якість, які протилежні чесності, прямоті, щирості. Засоби сучасної англійської мови на позначення лицемірства та складників цього поняття відбивають відповідний концепт, у якому вміщені знання про лицемірство як якість особистості. Вивченню засобів вербалізації структури концепту ЛИЦЕМИРСТВО у сучасній англійській мові присвячене наше дослідження.

В останні десятиліття ХХ століття в лінгвістиці з'явився когнітивний підхід, який вимагає розгляду мовної системи у зв'язку з ментальними процесами і структурами. Когнітивна лінгвістика є напрямом мовознавства, що дозволяє ґрунтовно пізнавати структуру мови в свідомості людини та породження мовленнєвого акту. Основним семантичним поняттям когнітивної лінгвістики є концепт.

Концепт має двоїсту сутність – психічну і мовну. З одного боку, це прообраз, що уособлює уявлення мовця про світ, з іншого – він має певне ім'я у мові. Ю. С. Степанов визначає концепт як сукупність уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань, що супроводжує те чи інше слово. Концепти є одиницями свідомості й інформаційної структури, яка відбиває людський досвід.

О. С. Кубрякова тлумачить концепт як основний вид ментальних немовних репрезентацій. Концепт – це смисли, якими оперує людина в процесах мислення та які відображають зміст досвіду та знань, усієї людської діяльності та процесів пізнання світу у вигляді певних квантів знання. Концепт є репрезентацією концептуального рівня [1: 90-94].

Когнітивна лінгвістика оперує концептуальним аналізом, у рамках якого застосовуються такі методи, як *уніфікація словникових дефініцій* – для встановлення особливостей засобів

сучасної англійської мови на позначення лицемірства та його складників, *компонентний аналіз* – для визначення та опису семантичної структури номінативних одиниць, що вербалізують концепт ЛИЦЕМИРСТВО у сучасній англійській мові. У рамках концептуального аналізу в перспективі буде використана *методика фреймового моделювання* – для систематизації лексичних одиниць на позначення лицемірства.

Концептуальний аналіз передбачає також дослідження етимології поняття лицемірство. Термін *hypocrite* (gr. – '*hypocrites*') з'явився в кінці XIII століття, позначаючи спочатку особу актора на сцені, а потім рису особистості, дії і вчинки якої не відповідають її почуттям та емоціям [2: 125].

За допомогою методу уніфікації словникових дефініцій визначили, що номінантою лицемірства в сучасній англійській мові виступає лексема *hypocrisy* – '*the pretense, insincerity or affectation of having virtues, principles or beliefs one does not actually have*'. За допомогою компонентного аналізу дефініції встановили, що концепту ЛИЦЕМИРСТВО притаманні негативні характеристики (у семах *affectation, insincerity*).

У перспективі дослідження планується виділити основні когнітивні ознаки та побудувати на їхній основі фрейм концепту ЛИЦЕМИРСТВО, оскільки модель фрейма є достатньо універсальною та дозволяє відобразити все розмаїття знань про навколишній світ, що пов'язаний з концептом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кубрякова Е. С. Концепт. Концептуализация // Краткий словарь когнитивных терминов. / Е. С. Кубрякова. – М.: Филологическ. ф-т МГУ, 1996. – С. 90-94.
2. Encyclopedia of Word and Phrase Origins [Ed. by Robert Hendrickson]. – Cambridge, 2004. – /Fourth Edition/ – 845 p.

Ю. Ю. Сопронюк

Національний технічний університет України "КПІ"

Науковий керівник: викладач І. В. Цимбал

Проблема неперекладності мовних одиниць

В свій час визначний митець слова Гете сказав: "При перекладі слід зачіпати неперекладне, тільки тоді можна зрозуміти інший народ, іншу мову". Що ж означає слово "неперекладне", якому Гете надавав такої великої значимості? [3: 46]

Як відомо, між словами двох мов може траплятися повна відсутність відповідностей. Слова, словосполучення, які не мають ні повних, ні часткових відповідностей у словнику іншої мови утворюють безеквівалентну лексику цієї мови. У своїй роботі я характеризувала безеквівалентну лексику за такими групами:

1) Власні імена (особові імена, географічні назви, назви установ, організацій, газет тощо).

2) Слова-реалії – словникові одиниці, які означають предмети, поняття та ситуації, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу. В цю групу входять слова, які означають різного роду предмети побуту, матеріальної та духовної культури, властивої тільки даному народові [1: 32].

Особливої уваги варті слова-реалії. Вони виникають у мові кожного народу мимоволі, і оскільки відображають національну специфіку, часто завдають великих труднощів перекладачам [5: 76].

При перекладі реалій застосовують, зазвичай, такі засоби:

1. *Транскрипція* реалії передбачає механічне перенесення реалії з іноземної мови в перекладацьку графічними засобами останньої із максимальним наближенням до вихідної форми [1: 66]: Whig – віг; Utah – Юта.

2. *Запровадження неологізма* – найбільш придатний шлях збереження змісту та колориту перекладної реалії. Шляхом створення нового слова (або словосполучення) інколи вдається досягти такого самого ефекту. Такими новими словами, в першу чергу, можуть бути кальки та напівкальки.

3. *Кальки* – це запозичення шляхом буквального перекладу (дуже часто частинами) слова або звороту із наступним складанням перекладених частин без будь-яких змін [1: 98].

4. *Освоєння* – це адаптація іншомовної реалії; тобто надання їй на основі іншомовного матеріалу вигляду рідного слова [4: 54]: фр. *concierge* – консьєржка

5. *Приблизний переклад* реалій застосовується частіше, ніж будь-який інший спосіб. Завдяки цьому способу вдається, хоч й не досить точно, але все-таки передати предметний зміст реалії, проте колорит часто-густо втрачається, через заміну бажаного еквівалента на більш нейтральний за стилем (з нульовою конотацією) [3: 53].

6. *Опис, пояснення, тлумачення*, як спосіб приблизного перекладу може використовуватися тоді, коли поняття не може бути передане транскрипцією. В такому випадку доводиться просто пояснювати значення мовної одиниці [1: 71].

Тож можна зробити висновок, що проблема неперекладності існує, проте мовні одиниці іноземної мови можуть передаватись за допомогою таких засобів, як калькування, опис, тлумачення, пояснення, приблизний переклад, освоєння та транскрипція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. – Київ: Юніверс, 2002 – 894 с.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 512 с.
3. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность перевода и способы её достижения. – М.: Межд. отн., 1981, – 198 с.

Е. В. Станкевич

Минский государственный лингвистический университет

Научный руководитель: канд. филол. наук, доцент

Е. Г. Каранетова

Особенности перцептивной метафоры в современном англоязычном рекламном тексте

Рекламный текст богат различными средствами выразительности. Но особый интерес представляет перцептивная метафора, так как она основана на чувственном восприятии человека, что является одним из важнейших рекламных "рычагов манипулирования" сознанием потребителя.

Метафора сближает объекты, принадлежащие к разным классам: определяет принадлежность объекта к тому классу, в который он входит, и объединяет его с категорией, к которой он не может быть отнесен на рациональном основании [1: 34]. Это и рождает главный признак метафоры – ее двойственность. Благодаря этой особенности метафора ставит знак тождества между двумя различными явлениями.

Целью проведенного нами исследования выступало выявление закономерностей и особенностей функционирования перцептивной метафоры в современной англоязычной рекламе.

Для человеческого мозга характерно ассоциативное мышление и проведение параллелей. То есть один раз увидев цвет или оттенок, услышав звук, почувствовав аромат, мы запоминаем его и ассоциативно воспроизводим, когда сталкиваемся в жизни с чем-то подобным [2: 114].

По такому же принципу и работают метафорические переносы. По причине многоуровневой природы нашего сознания признаки воспринимаемые органами чувств связываются с какими-либо воспоминаниями. Непосредственно благодаря метафорическим переносам осуществляется переход с сенсорного уровня (осязание, обоняние, вкус) до эмоционально-рационального (ассоциации, воспоминания) [4: 176].

К примеру, когда рекламный слоган автомобильной компании заявляет *"the solid security of wide track wheels"* в нашем сознании связываются такие понятия как *solid* и *reliable*; таким образом, периферическая сема оценки первоначального значения превращается в архисему нового значения [4: 209]. Такой вид

метафорических переносов является наиболее распространенным в рекламе. Одна из основных причин такого широкого использования – универсальность. Абсолютно всем людям присуще чувственное восприятие, тем более существует целый ряд приблизительно одинаковых ассоциаций, которые проявляются при упоминании слов, описывающий сенсорные признаки (чаще всего это прилагательные). На пример у многих прилагательное *hot* вызывает не только ассоциацию "высокая температура", но и "страстный" либо "пылкий". Широкое использование адъективной метафоры является одной из особенностей функционирования метафоры в рекламном тексте.

Перцептивная метафора особо распространена в рекламе продуктов питания и алкогольных напитков (задействованы вкусовые рецепторы), табачных изделий и парфюмерии (обоняние), предметов роскоши и одежды (задействованы рецепторы зрения). Рекламные тексты уверяют покупателей в практически стопроцентной идентичности ощущений, полученных от использования продвигаемых ими товаров и воспоминаний или ощущений, уже хранящихся в потребительском сознании в качестве приятных [3: 98]. Таким образом, наиболее используемыми прилагательными в данных текстах являются *pure* (в значении 'истинный'), *mild* (в значении 'нежный'), *hot* (в значении 'сексуальный'), *high* (в значении 'высокого качества') и др.

Однако почему именно метафорический перенос с сенсорного уровня сознания на эмоционально-оценочный является таким распространенным в рекламном тексте? Объясняется это тем, что ощущения полученные от зрительных, осязательных, слуховых и вкусовых рецепторов хранятся в нашей памяти лучше, если они закреплены какими-либо ассоциациями; и чем ярче та или иная ассоциация, тем больший эффект производит реклама на потребителя. Как известно, эффект производимый на потребителя напрямую связан с количеством реализованной продукции.

Таким образом, можно заявлять о том, что метафора является одним из сильнейших побудительных средств воздействия в рекламе.

Делая вывод, следует отметить, что большая часть метафорических переносов в рекламе сформирована на основе прилагательных. Так же важно подчеркнуть, что часто

результатом метафорических переносов является переход семы оценки из периферической в архисему. В заключении необходимо еще раз подчеркнуть, что чаще всего перцептивная метафора встречается в рекламе продуктов питания, алкогольных напитков и табачных изделий.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова. – М.: Прогресс, 1990. – 179 с.
2. Грановская Р. М. Восприятие и модели памяти / Р. М. Грановская. – Л.: Наука, 1974. – 361 с.
3. Кромптон А. Мастерская рекламного текста / А. Кромптон. – Тольятти: Довгань, 1995. – 243 с.
4. Мерзлякова А. Х. Типы семантического варьирования прилагательных поля "Восприятие": на материале английского, русского и французского языков / А. Х. Мерзлякова. – М.: Едиториал, 2003. – 352 с.

Б. В. Стрілецька

*Хмельницький національний університет
Науковий керівник: старший викладач Г. А. Дармороз*

Дискурс в міжкультурній комунікації: вербальні й невербальні засоби спілкування

Для людини як суспільної істоти однією з найважливіших потреб є потреба в спілкуванні – міжособистісній та міжгруповій взаємодії, що являє собою творчу гру інтелектуальних та емоційних сил співбесідників різних національних меншин, основу якої становить обговорення предмета розмови, пізнання один одного і обмін певними результатами психічної діяльності (інформацією, думками, почуттями, враженнями, оцінками тощо) [4].

За своїм матеріальним вираженням спілкування реалізується у двох видах: вербальному, тобто словесному, і невербальному, несловесному. Психологами встановлено, що в процесі взаємодії людей від 60 до 80% комунікацій здійснюється за рахунок

невербальних засобів вираження і лише 20-40% інформації передається за допомогою вербальних [1: 181].

Мовленнєве (вербальне) спілкування – це спілкування, у якому як знакову систему використовують основну мовленнєву одиницю – слово – надзвичайно сильний фізіологічний фактор, здатний змінити діяльність мозку навіть до патологічного стану, вважав, наприклад, відомий російський учений В. М'ясищев.

Слово регулює поведінку людини, перебіг психічних процесів, зумовлює зміни у вищій нервовій діяльності, в роботі всіх без винятку систем організму. Відомо, що одні індивіди більш піддаються впливу слова, інші – менше. Уміння правильно користуватися словом – це велике мистецтво. Один і той же зміст можна передати зовсім різними словами, а одні й ті ж слова, сказані з різною інтонацією, можуть сприйнятися абсолютно по-різному. Важливими характеристиками мовленнєвого спілкування є діалог, монолог та полілог.

Невербальна комунікація виокремилась у самостійний науковий напрямок нещодавно – у 50-ті роки ХХ ст. Особливістю невербальної мови є те, що її виявлення обумовлене імпульсами нашої підсвідомості, і відсутність можливості підробити ці імпульси дозволяє нам довіряти цій мові більше, ніж звичайному вербальному каналу спілкування. Невербальна мова несе у собі певну смислову і емоційну інформацію перш за все про внутрішній стан людини, її характер, звички тощо.

До невербальних засобів спілкування зазвичай відносять:

1. Оптико-кінестетичну систему знаків, яка включає жести, міміку, пантоміміку.
2. Паралінгвістичні засоби, тобто система вокалізації (якість голосу, його діапазон, тональність, швидкість говоріння, інтонація, гучність, темп, тембр).
3. Екстралінгвістичну знакову систему (сміх, паузи, поцілунки, потиск руки, поплескування по плечах, покашлювання).
4. Візуальне спілкування або контакт очима.
5. Проксеміка – особливості організації простору і часу, розташування співрозмовників під час спілкування.
6. Інше: одяг, зачіска, парфуми, косметика, а також особиста територія [5].

Найчастіше невербальна передача відбувається одночасно з вербальною і може чи підсилювати чи змінювати зміст слів. Тому

інтерпретувати ці сигнали потрібно не ізольовано, а в єдності з урахуванням контексту. Обмін поглядами, жести (розкриті і закриті руки, знаки миру, тиші (тсс), повітряних поцілунків, жест ОК, перехрещені пальці, знак стоп та ін.), вираз обличчя, наприклад, посмішки і вираз несхвалення, підняті в здивуванні брови, живий чи зупинений погляд, погляд з вираженням схвалення чи несхвалення – усе це приклади невербальної комунікації [3]. Використання пальця, щоб вказати на предмет, прикривання рота рукою, дотик, також відносяться до невербальних способів передачі значення (змісту). Як відомо з досвіду, те, як ми вимовляємо слова, може істотно змінювати їхній зміст, тому слід думати, що ми говоримо, як ми це говоримо, і з якою інтонацією ми це говоримо. Характерно, що здебільшого люди віддають перевагу саме тій інформації, яку одержують через невербалику. Також потрібно вміти розрізняти діловий, соціальний та інтимний погляди [2].

Частина невербальних засобів має національно-культурну специфіку; незнання цієї специфіки може стати причиною невдач (девіацій) у міжкультурній комунікації. Мімічні рухи можуть мати в різних народів відмінне значення: українці підморгують, аби на когось чи на щось звернути увагу, натякнути, покепкувати; англійці ж (чоловіки) таким "мімічним жестом" супроводжують вітальні фрази, а в багатьох східних культурах підморгування вважається поганою звичкою і може образити людину; або, прийнявши від японця візитну картку, варто відразу ж прочитати, якщо ж ви покладете її в кишеню, ви тим самим повідомите японцю, що його вважають несуттєвою людиною. Ще один приклад культурних розходжень у невербальній комунікації – схильність американців зі здивуванням реагувати на "кам'яне вираження" обличчя в співрозмовників, у той час, як посмішка не часто гостює на обличчях росіян і німців.

Уміння органічно поєднувати в комунікаційному процесі засоби вербального і невербального спілкування є основною задачею співбесідників для успішного комунікативного акту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук: зб. наук. пр. студентів: у 2 т. – Хмельницький: ХНУ, 2009. – Т. 2, вип. 4. – 239 с.

2. Ниренберг Д., Калеро Г. Как читать человека словно книгу: Пер. с англ. – М., 1988.
3. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – М.: "Рефл-бук", К.: "Ваклер" – 2001. – 656 с.
4. Чмут Т. К., Чайка Г. Л., Лукашевич М. П. Етика ділового спілкування: Курс лекцій. – К., 2003.
5. Електронний ресурс. Режим доступу: www.ukrreferat.com/index.php?referat=31039&pg=0.

І. С. Сушицька

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Василюк*

Особливості появи та соціалізація неологізмів у сучасній англійській мові

Бурхливий розвиток усіх областей сучасного людського життя знайшов своє відображення в мові, особливо на лексичному рівні. Однією з особливостей розвитку мови є її мінливість, зумовлена суспільними процесами, що відбуваються, в першу чергу, у мовленні, а потім – у мові. Як відомо, лексична система є найрухливішою, наймобільнішою складовою частиною мови: у ній постійно виникають нові слова, нові значення в існуючих словах, а окремі слова стають застарілими, рідковживаними, а то й зовсім забуваються, залишаючись тільки в писемних пам'ятках.

В наш час англійська мова, як і багато інших мов, переживає так званий "неологічний бум". В зв'язку з цим перед науковцями постає завдання не лише фіксувати нові слова, але й досліджувати їх, а прийняття або відмова від новоутворень залежить від певних соціальних факторів і комунікативних умов.

Не кожне нове слово, створене мовцями, закріплюється в мові. Нова лексична одиниця проходить кілька стадій соціалізації (прийняття її в суспільстві) і лексикалізації (закріплення її в мові). Спочатку це слово – окказіоналізм, значення якого жорстко пов'язане з даним контекстом і не сприймається за його межами. Пізніше, при наявності цілого комплексу передумов до цього, слово може поступово закріпитися в мові (лексикалізуватися); на цій стадії воно вже – неологізм, який може або остаточно ввійти в

лексичну систему, або припинити своє існування. З'явившись, неологізм поширюється, як правило, викладачами університетів, шкільними вчителями, працівниками засобів масової інформації. Потім він фіксується в друці. Наступна стадія соціалізації – прийняття нової лексичної одиниці широкими масами носіїв мови. Після цього розпочинається процес лексикалізації: придбання навиків використання неологізмів в суспільстві, виявлення умов та протипоказань для його використання в різних контекстах. В результаті утворюється лексична одиниця окремого структурного типу (просте, похідне, складне, складнопохідне слово чи словосполучення), яка включається в різні словники неологізмів. Нове слово може бути новим або за формою, або за змістом, або і за формою, і за змістом (*to butterfly* – прогулюватися безцільно по місту, *to carpool* – керувати автомобілем по черзі, *clotheaholic* – людина, яка любить одяг *to psych up* – стимулювати, хвилювати).

Аналіз нових номінативних одиниць за способом творення показав, що в мові останніх десятиліть переважають морфологічні неологізми, тобто одиниці, створені за зразками, які вже існують в мовній системі, та з морфем, існуючих в даній системі. Між типом номінативної одиниці і способом її творення існує визначена кореляція. Так, власне неологізми, одиниці, які поєднують новизну форми з новизною змісту, з точки зору способу творення є фонетичними і морфологічними неологізмами, запозиченнями. Трансномінації, які поєднують новизну форми зі змістом, який передавався раніше іншою формою, з'являються шляхом запозичення, а також через морфологічне словотворення. Семантичні інновації, які поєднують новизну змісту з уже існуючою формою, з'являються шляхом зміни значення.

Неологізми пов'язані практично зі всіма сферами життя сучасного англomовного суспільства. А це значить, що в мові продовжуватимуть з'являтися нові слова, які з часом пройдуть усі стадії соціалізації і лексикалізації, тобто прийняття їх в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Медникова Э. М. Значение слова и методы его описания. – М., 1974.
2. Ожегов С. И. Лексика. Лексикология. Лексикография. Культура речи. – М., 1974. – С. 47.
3. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка. Учебник для институтов и факультетов иностранных языков. – М.: АСТ, 2003.
4. Харитончик З. А. Лексикология английского языка. – Минск: ВШ, 1992.
5. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ. – Львів: ПАІС, 2007.

О. І. Тарасова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент І. В. Самойлюкевич*

Дидактичний потенціал подкастів як засобу формування фонологічної компетенції майбутнього вчителя англійської мови

Бурхливий розвиток програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації у світі дедалі швидше змінює орієнтації сучасного суспільства. Входження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різні сфери діяльності людини не оминає і галузь освіти. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес сприяє повнішому оволодінню студентами системою знань та вмінь, розвиває творчу спрямованість пізнавальної діяльності студентів, допомагає формуванню відповідних професійних і особистісних якостей [1].

Особливе місце в процесі навчання іноземної мови засобами ІКТ посідає мережа Інтернет. В арсеналі Інтернету є безліч ресурсів, які можна використовувати при вивченні англійської мови (сайти, на котрих можна віднайти словники онлайн, посібники з англійської мови, фільми, комп'ютерні програми, електронна пошта, програма Skype, подкасти, тощо) [2].

Для вивчення проблеми формування фонологічної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови, ми детальніше

зупинимось на подкастах. Дослідженнями використання подкастів під час вивчення англійської мови займалися Г. Дуденей, Н. Хоклі, Н. Муліна, П. Сердюков, Б. Шуневич та ін. Розглядаючи подкастинг як один із засобів навчання англійської мови, дослідники зазначають, що **подкасти (podcasts)** – цифрові медіа-файли, які розповсюджуються Інтернетом і які за змістом нагадують радіо-шоу, звукову виставу, містять інтерв'ю, лекції чи будь-що інше, що належить до усного жанру мовлення [2].

Майбутні вчителі англійської мови повинні вміти застосовувати засоби ІКТ, а особливо подкасти у навчанні англійської мови, зокрема у формуванні фонологічної компетенції. Услід за Т. Єременко, під **фонологічною компетенцією** ми розуміємо здатність студентів сприймати на слух і вживати саме ту фонетичну парадигму, яка необхідна в даній ситуації спілкування. До складових фонетичної компетенції можна віднести звуки, інтонацію, наголос, ритм, риму [3].

Отже, **мета статті** – проаналізувати можливості та визначити ефективні методичні прийоми використання подкастів як засобу формування фонологічної компетенції майбутнього вчителя англійської мови. Для досягнення поставленої мети потрібно з'ясувати, як саме подкасти можуть використовуватися на заняттях із фонетики, і визначити, за якими етапами доцільно буде організувати процес формування фонологічної компетенції за допомогою подкастів майбутніх учителів англійської мови.

Н. Гапачило зазначає, що подкасти можна охарактеризувати за такими їх якостями: вони дозволяють слухати автентичне мовлення; містять письмові тексти, вірші, пісні, діалоги з добром письмових вправ до них; більшість з них записана носіями англійської мови. Викладач має продумати завдання, види діяльності та створити дидактичний матеріал для роботи з подкастом, без чого втрачається ефективність його застосування.

Беручи до уваги той факт, що освітні портали уможливають опрацювання значної кількості готових подкастів, а також розміщення користувачами Інтернету власних аудіозаписів, процес застосування подкастів у формуванні фонологічної компетенції майбутнього вчителя англійської мови доцільно організувати у два етапи: **I етап** – використання готових, записаних подкастів, **II етап** – створення і розміщення в Інтернеті студентами власних подкастів. **На I етапі**, при використанні готових подкастів важливо здійснювати процес

формування фонологічної компетенції за допомогою **рецептивних вправ**, націлених на розвиток фонетичного слуху студентів; **репродуктивних** – спрямованих на формування слухових і вимовних навичок; і **продуктивних вправ**, за допомогою яких закріплюється вивчений матеріал.

Наведемо приклад вправи продуктивного характеру, спрямованої на закріплення вивченого матеріалу – інтонації однорідних членів речення (intonation of enumeration) з використанням подкасту "Shopping in America". Цій вправі передують рецептивні і репродуктивні вправи, в яких опрацьовується відповідний фонетичний матеріал.

Завдання: In pairs, strike a conversation about shopping in Ukraine on the situation "Buying presents for your friend's birthday", by analogy to the podcast "Shopping in America" using intonation of enumeration. Use the roles: A) a person who wants to buy a present for his friend's birthday; B) an experienced shopper.

Фрагмент аудіо тексту "Shopping in America"

... **Anna:** That's right. And these shops carry pretty much everything a student needs. *Pop, pasta, eggs, hair spray ... you name it!*

Will: They don't usually carry milk, though. *So you might want to walk down to White Hen (Pantry), Walgreens, Bergner's or some other convenience stores close by. It's much cheaper, more convenient and easier* in the long run... [4].

Хід виконання: студенти складають власні діалоги про покупку подарунків другу на день народження, застосовуючи інтонацію однорідних членів речення, та презентують їх перед групою. Викладач вислуховує діалоги та враховує правильність використання інтонації однорідних членів речення.

Спосіб контролю: контроль з боку групи. Студенти спостерігають за роботою один одного, вислуховують варіанти їх діалогів, коментують їх та коректують при наявності помилок.

На II етапі викладач може навчити студентів створювати власні подкасти, поширювати їх Інтернетом, таким чином інтенсифікуючи процес вивчення фонетики англійської мови. Створення власних подкастів буде надзвичайно цікавим процесом для студентів, адже тут вони можуть включити свою творчість, фантазію, проявити свої можливості і здібності, а також знання фонетики.

Так, після коректування своїх діалогів, опрацьованих на

I етапі, студенти записують їх як власні подкасти і розміщують в Інтернеті. Для створення подкасту студентам необхідні такі технологічні засоби: комп'ютер з встановленим на ньому аудіоредактором, аудіокарта та мікрофон.

Пропонуємо створення подкастів за таким алгоритмом: 1) вибір теми подкасту; 2) написання шоунотів – списку тез, про які буде розповідатись в подкасті; 3) власне запис подкасту; 4) монтування подкасту, видалення зайвого, додавання музичного оформлення чи спеціальних ефектів; 5) публікування подкасту на власному сайті чи на спеціальному сервері.

Після запису своїх власних подкастів студенти можуть залишати коментарі на сайтах, в блогах, висловлювати свою власну думку щодо подкасту свого товариша, звертаючи увагу на його вимову звуків, інтонацію та інші фонологічні компоненти. На нашу думку, це допоможе автору подкасту критично оцінювати свої досягнення у галузі фонетики і зрозуміти, що йому ще потрібно надолужити.

Таким чином, використання подкастів в процесі навчання англійської мови прискорює формування й розвиток фонологічної компетенції та вмінь студентів, підвищує мотивацію, інтерес до вивчення англійської мови, стимулює розвиток пізнавальної та творчої активності майбутнього вчителя англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Байраківський А. І., Бойко Н. І. Особливості самостійної роботи студентів в умовах запровадження комп'ютерних технологій у навчальному процесі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2001. – 154 с.
2. Гапачило Н. Podcasting 2.0. – Режим доступу: <http://greenforest.com/ua/articles/post/95>
3. Єременко Т. Є. Фонологічна компетенція викладача іноземної мови: сутність і структура // Мовна освіта: шлях до євроінтеграції: між нар. форум, 17-18 бер. 2005 р.: тези – К., 2005. – С. 51-52.
4. <http://podcastinenglish.com>

С. В. Тетерук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

С. Н. Денисенко

**Національно-культурні особливості концепту
"Pünktlichkeit" – "пунктуальність" в німецькій та
українській лінгвокультурах**

Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючим інтересом лінгвістики до користувача мови як до носія певної культури, до мовного колективу, до якого він належить.

Уся духовна діяльність людини, її контакти зі світом – результати пізнання – формують глобальний образ цього світу, що існує в свідомості людини, і має назву "картина світу" [5: 33].

Водночас кожний етнос має свій спосіб сприйняття, розуміння і пояснення світу, свій національний менталітет, що задається сукупністю когнітивних і поведінкових стереотипів і установок, головною характеристикою якого являється особливість мислення і поведінкових реакцій індивіда чи соціальної групи [1: 32], який відображається мовними засобами цієї етноодиниці.

Аналізуючи етнічно детерміновані лексичні та граматичні значення можна виявити суттєві риси певної лінгвокультури та наблизитися до розуміння менталітету етносу, побачити матеріальну та духовну самотність народу.

Ціннісні (культурні) орієнтири суспільства фіксуються в концептах [6: 28]. Концепт – це багатомірне ментальне утворення, в складі якого виділяються образно-перцептивна, понятійна і ціннісна сторони [4: 154], "згусток культури в свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить в ментальний світ людини. І, з іншого боку, концепт – це те, через посередництво чого людина – пересічна, звичайна людина, не "творець культурних цінностей" – сама входить в культуру, а в деяких випадках і впливає на неї" [7: 43].

Для виявлення національно-культурної специфіки концепту проводиться зіставний аналіз, порівняння: внутрішньомовне, коли зіставляють облік та функціонування концепту в різних "областях буття" – дискурсах (науковому, політичному,

релігійному, поетичному та ін.) і сферах свідомості, та міжмовне, коли зіставляються концепти різних мов [2: 10].

Дослідивши концепт "Pünktlichkeit" німецької лінгвокультури шляхом порівняння з концептом "пунктуальність" української лінгвокультури, ми зробили наступні висновки, що основний зміст цього концепту в німецькій та українській мовній свідомості має такі ознаки: 1) предметно-образна сторона концепту – це узагальнений образ строгої відповідності між наявним та фактичним співвідношенням подій в часі, що організуються; 2) понятійна сторона цього концепту – мається на увазі норма цієї відповідності, протилежна порушенням цієї норми і уточнена інтенсифікаторами; 3) ціннісна сторона даного концепту – оціночні відношення до дотримання та порушення відповідної норми [3: 163].

Основні відмінності в представлені концепту "пунктуальність" мають наступні моменти: 1) в німецькій мовній свідомості цей концепт більш значущий, ніж в українській; 2) порушення в дотриманні пунктуальності, точності в часі в німецькій лінгвокультурі пов'язані з недостатньою відповідальністю людини, в українській лінгвокультурній – з недостатньою відповідальністю та перешкоджаючими обставинами, що виправдовують дане порушення; 3) порушення пунктуальності в німецькій лінгвокультурі більш детально охарактеризовані і включають як спізнення, так і завчасний прихід чи здійснення подій, в той час коли в українській лінгвокультурі вони зводяться, головним чином, до спізень; 4) важливою характеристикою пунктуальності в німецькій лінгвокультурі є планування подій як внутрішня потреба людини, в той час як в українській культурі планування грає допоміжну роль; 5) в німецькій лінгвокультурі порушення точності в часі сприймається з більшою мірою терпимості, ніж в українській, в українській сучасній мовній свідомості своє порушення пунктуальності прийнятне, а порушення пунктуальності зі сторони інших людей неприпустиме [3: 164].

Існування специфічних ознак концепту "пунктуальність" обумовлене різним відношенням індивідів до часу як до культурної цінності. Німецька культура відноситься до культур з монохроним сприйманням часу, українська – до поліхронного. При монохронному сприйманні час розподіляється таким чином,

що в один і той же відрізок часу можливий тільки один вид діяльності, тому одне йде за іншим, як частини одного ланцюжка. При поліхронному сприйманні час розподіляється таким чином, що в одному й тому ж відрізку часу можливий не один, а кілька видів діяльності.

Люди з монохроним сприйняттям часу не затримуються на роботі, якщо час вийшов. Для людей з поліхроним сприйняттям важливим є не час, а людські відношення. В монохроних культурах норми поведінки, що пов'язані з пунктуальністю, регламентовані більше [8].

Отже, в німецькій культурі точність в часі являється абсолютною нормою поведінки, в той час як в українській – норма відносна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Воркачѳв С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт – М.: Гнозис, 2004. – 236 с.
2. Воркачѳв С. Г. Концепт как "зонтиковый термин" // Язык, коммуникация и социальная среда. Вып. 24 – М., 2003. – С. 4-12.
3. Зубкова Я. В. Концепт "Пунктуальность" канд. филол. наук // Антология концептов / Под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина – М.: Гнозис. 2007. – 512 с.
4. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс – М.: Гнозис. 2004. – 390 с.
5. Кононова О. А. Отголоски мифов и суеверий древних германцев в современной немецкой фразеологии / О. А. Кононова // Проблемы идиотнической фразеологии: докл. на межвуз. семинаре "Идиотническая фразеология". – С. 33-41.
6. Бабаева Е. В. Отражение ценностей культуры в языке // Язык, коммуникация и социальная среда. Вып. 2. Воронеж, 2002. – С. 25-34.
7. Степанов Ю. С. Концепт // Константы: словарь русской культуры: Изд. 2-е, испр. и доп. – М., Академический проект, 2001. – С. 43-83.
8. Електроний ресурс. Режим доступу: www.cultstory.ru/cultstorys-12-4.html

А. І. Толочик

Миколаївський національний університет імені

В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. В. Шахірєва

Сучасні підходи до професійної підготовки вчителів у західноєвропейському освітньому просторі

Актуальність дослідження. В умовах інтеграційних процесів, які відбуваються сьогодні у світі, а також модернізації педагогічної освіти України відповідно до положень Болонської декларації, перед системою педагогічної освіти України постали нові завдання, шляхи розв'язання яких зумовлені підвищенням ролі особистості вчителя як фахівця і громадянина. В утвердженні цих цінностей чільне місце належить новій генерації вчителів-європейців. У зв'язку з цим кращий педагогічний досвід кожної західноєвропейської країни є винятково важливим для створення єдиного європейського освітнього простору, який має розвиватися у гармонійному взаємозв'язку з суспільством у цілому.

Стан дослідженості проблеми. Дослідження різних аспектів педагогічної освіти у високорозвинених країнах є предметом вивчення вітчизняних дослідників Т. Кошманової, М. Красовицького, О. Леонтьєвої, А. Парінова, Л. Пуховської.

Аналіз досліджень з даного питання дає підстави зробити деякі висновки стосовно основних підходів до підготовки вчителя у провідних західноєвропейських країнах в умовах євроінтеграції. Йдеться про: 1) ідею неперервного професійного розвитку та освіти продовж життя; 2) професійну мобільність учителя; 3) тенденцію до посилення інноваційності у сфері підготовки вчителів.

Основний виклад дослідження. Ідея неперервності в освіті є новою парадигмою мислення людини, яка прагне до постійного збагачення особистісного потенціалу, професійних можливостей відповідно до ідеалів культури, моралі, професіоналізму, повноцінної самореалізації в житті [1: 29]. Перевагами концепції освіти впродовж життя є гнучкість, різноманітність, доступність у часі і просторі. Втілення неперервної освіти має перетворити сучасне суспільство в "суспільство освіти". Метою освіти в таких умовах є: навчитися жити разом; навчитися набувати знання;

навчитися працювати; навчитися жити так, щоб не залишити поза увагою жодний талант, схований у кожній людині.

Європейська спільнота визначає педагогічну професію як мобільну професію; професію, що ґрунтується на партнерстві. Мобільність визначається як провідний принцип професії вчителя. Професійна мобільність, за Ю. Калиновським, це здатність особистості реалізувати свою потребу в певному виді діяльності, що відповідає її вподобанням та можливостям і є корисною для суспільства; здатність уміло переходити від одного рівня професійної діяльності до іншого, тобто, розширюючи та поглиблюючи характер і рівень цієї діяльності, проявляти свою професійну компетентність. Учителів слід заохочувати до участі в європейських проектах, а також до навчання і праці в інших європейських країнах з метою професійного розвитку. Підготовка професійно-мобільних вчителів у системі неперервної педагогічної освіти потребує певних умов, серед яких – створення системи професійної підготовки вчителя на базі нової методології та випереджувальної освіти; розширення змістового поля підготовки вчителя для формування компетенцій, що забезпечать його мобільність; використання інноваційних засобів і технологій професійної підготовки педагога [2: 17].

Системи європейської педагогічної освіти знаходяться на стадії постійних змін, основу яких складають інноваційні проекти різного рівня, найважливіші з яких направлені на реструктуризацію та інтенсифікацію. В контексті першого напрямку слід відмітити підготовку вчителів на університетському рівні; акцент на школу як на першу ланку змін в удосконаленні професійного розвитку вчителя. В контексті інтенсифікації – стратегічне втручання держави у справу підготовки педагогічних кадрів: стандартизація, перебудова знань, фокус на кінцевий результат (якість підготовки) та ресурси, необхідні для цього [3: 86]. Інноваційність педагогічної освіти розглядається у наростаючій ролі учителя як однієї з центральних фігур успіху у все більш складних умовах розвитку науково-технічного прогресу, системно зростаючих вимог до людського фактору.

Висновок. Отже, активне входження України в європейський освітній простір вимагає суттєвої перебудови системи професійної підготовки майбутніх вчителів. Основною тенденцією розвитку освіти України має стати вдосконалення

професійної складової освіти, що має на меті модернізацію освіти, в тому числі й педагогічної, відповідно до нових запитів суспільства, пов'язаних з потребою посилення ефективності національної економіки й підняття рейтингу країни на світовій арені. Позитивні ідеї зарубіжного досвіду будуть корисними для модернізації системи професійної підготовки вчителів в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Inservice Training and Educational Development: An International Survey Hopkins D (ed). – London, Sydney, Dover, New Hampshire: Croom Helm, 1986. – 344 p.
2. Музиченко Ю. Професійна мобільність учителя в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору / Юлія Музиченко // Шлях освіти. – 2007. – № 7. – С. 17-21.
3. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів на Заході: спільність та розбіжності: Монографія / Людмила Прокопівна Пуховська. – К., 1997. – 172 с.

М. Ю. Туровська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Т. Р. Кияк*

Деякі особливості перекладу юридичного дискурсу (на матеріалі документів Ради Європи)

Співіснування людини та суспільства стає можливим завдяки тому, що їхні інтереси закріплені в законах та інших нормативно-правових документах державної влади. Основною метою документів Ради Європи (надалі – РЄ) є встановлення та фіксація умов взаємовідносин сторін та визначення їх прав та обов'язків, уникаючи двозначності і непорозуміння [5: 5-11]. І. В. Арнольд зазначає, що специфічні умови в юридичній, дипломатичній сфері діяльності потребують точних формулювань для того, щоб виключити можливість невизначеного тлумачення тієї чи іншої угоди, документу тощо [1: 97].

Метою роботи є дослідження особливостей передачі англійської юридичної лексики українською мовою, а також аналіз існуючої практики юридичного перекладу на прикладі

англо-українського перекладу документів РЄ, які втілюють сучасні новітні аспекти теорії та практики міжнародного права під гаслом інтеграції, глобалізації, взаємодопомоги та співпраці [8]. Предметом дослідження є особливості перекладу англійської юридичної лексики українською мовою.

Вибір юридичного дискурсу в якості об'єкту лінгвістичного дослідження мотивовано низкою причин, головною з яких є особлива актуальність досліджуваної проблематики в умовах поглиблення міжнародного співробітництва й глобалізації, коли сучасне світове співтовариство міцно тримається за ідею "нового всесвітнього соціального порядку" ("the new global social order") та його прямим зв'язком з "ідеологічно мотивованим новим дискурсом" ("a new discourse which is ideologically motivated"), основною характеристикою якого є "гнучкість, що проявляє себе на різних рівнях" ("flexibility at various levels") [7: 7]. Саме "гнучкий дискурс" ("the discourse of flexibility") поєднує мовленнєву комунікацію з соціокультурною реальністю.

У сучасній лінгвістиці юридичний дискурс досліджується як джерело неологізмів, як простір, в якому реалізуються аргументативні стратегії [6: 10]. Вчені не мають одностайної думки щодо визначення терміна дискурс. Н. В. Єгоршина вважає, що дискурс є "проявом, відображенням, явищем культури" [2: 57].

За своїми структурними, лексико-семантичним та комунікативно-прагматичними параметрами документи РЄ поділяються на такі типи [3: 68]:

- Тексти документів зобов'язуючого (binding) типу: конвенцій ("conventions"), хартій ("charters") і угод ("agreements") РЄ;

- Тексти документів зобов'язуючого типу із назвами "резолуція" ("resolution") та "рекомендація" ("recommendation");

- Рішення і постанови ("rulings and decisions") Європейської Комісії та Європейського Суду з прав людини;

- Тексти документів РЄ із назвами "пропозиція підготувати резолюцію/рекомендацію" ("motion for a resolution/recommendation"), "дорученні та повідомлення комітетам" ("references and transmissions to the committees"), "відповідь Комітету Міністрів" ("reply of the Committee of Ministers") та інші робочі, "процедурні" документи РЄ;

- Документи із назвою "доповідь" ("report");

– Тексти декларацій з найрізноманітніших питань, які часто складають і підписують 15-20 депутатів ПАРЄ з метою привернути увагу до окремих проблем.

Притаманними для юридичного дискурсу виступають такі мовні явища як:

– Полісемія являє собою наявність різних лексичних значень у одного й того ж слова відповідно до різних контекстів [4: 194] (**Penalty** – 1. Дія за знач. покарати; 2. Засіб впливу на того, хто вчинив який-небудь злочин, має якусь провину і т. ін. Кримінальне покарання).

– Синонімія відображає в мові властивості об'єктивного світу, через що є лінгвістичною універсалією (*punishment, fine, sentence* – покарання, санкція);

– Гіперо-гіпонімія являє собою родо-видові відношення в лексико-семантичній системі (*covenant, convention, declaration* – documents);

– Кліше (*to take steps, to take measures* – вживати заходів);

– Реалії (*Council of Europe* – Рада Європи).

Таким чином, у юридичному дискурсі використовуються різні лексичні, морфологічні, синтаксичні та семантичні засоби для досягнення в мові чіткості та однозначності. Можна зробити висновок, що теоретичні міркування можуть бути корисними як у дослідженні лексичної системи юридичного тексту, так і в процесі самого перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. – М.: Просвещение, 1990 – 300 с.
2. Егоршина 2001: Егоршина Н. В. Смысловое восприятие и понимание иерративного дискурса. – М., 2001. –134 с.
3. Калюжная В. В. Стилль англоязычных документов международных организаций. – К.: Наукова думка. 1982. – 126 с.
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти. – К.: Видавничий центр "Академія", 2000. – 368 с.
5. Лукашук И. И. Структура и форма международных договоров. – Саратов, 1966. – 130 с.
6. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. – М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. – 280 с.

7. Fairclough N. Democracy and the public sphere in critical research on discourse (Paper given at conference on Discourse, Politics and Identity in Europe). April, Vienna, 1988. – 17 p.

8. <http://www.municipal.gov.ua/213>

В. О. Турченко

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

І. С. Шевченко

Вербалізація концепту "скромність" в американській лінгвокультурі

Етнокультурна специфіка концепту "скромність" досліджується вітчизняними та зарубіжними лінгвістами (Шевченко І. С., Мушаєвою О. К., Кошмановою О. В.) на матеріалі різних лінгвокультур: британської, іранської, російської та ін.

У даній роботі за об'єкт розвідки обираємо лексичні засоби вербалізації цього концепту в американській лінгвокультурі. Метою дослідження є визначення понятійних характеристик даного концепту, які будуть виявлені шляхом проведення семантичного аналізу імені концепту, номінації "modesty" та інших номінативних засобів його вербалізації.

Концепт "скромність" належить до культурних концептів, які по словам Карасика В. І., визначаємо як "колективні змістовні утворення, які фіксують своєрідність відповідної культури" [1: 27]. Концепти мають певну внутрішню організацію, структуру. Під структурою концепту розуміємо "сукупність узагальнених ознак, необхідних та достатніх для ідентифікації предмета або явища як фрагменту картини світу" [2: 9].

Аналіз лінгвістичної наукової літератури показує, що існують різні точки зору вчених на структуру концепту (Степанов Ю. С., Воркачев С. Г., Нікітін М. В., Карасик В. І., Попова З. Д., Стернін І. А.). Лінгвісти виділяють неоднакову кількість його складових і дають їм різне визначення. Попова З. Д., Стернін І. А. виділяють у структурі концепту три компоненти: ядро, базові шари та периферію (інтерпретаційне поле); Нікітін М. В. говорить про дві складові концепту: ядро

концепту (його "інтенціонал") і периферійне інформативне поле ("імплікаціонал"). Степанов Ю. С. визначає у структурі концепту три рівні: основну ознаку; додатковий або декілька додаткових "пасивних", "історичних" ознак; внутрішню форму. Алефіренко Н. Ф. розрізняє серед рівнів концепту наступні: "суперкатегоріальний", "категоріальний", "понятійний", "етнокультурний" та "образно-асоціативний".

Спираючись на концепцію Карасика В. І., вважаємо, що культурний концепт "скромність" – це "трьохмірне утворення, яке має понятійну, образну та ціннісну сторони" [1: 1].

Дослідження понятійної сторони цього концепту почнемо із семантичного аналізу ключової лексики "modesty" та її дериватів. Ім'я концепту "modesty" потрапило в англійську мову із латинської (*modestia* "moderation" від *modestus* "moderate, keeping measure, sober", від *modus* measure, "manner" (1530-ті pp.) через середньовіснєфранцузьке *modestie* і означає "freedom from exaggeration, self-control"). В 1560-х pp. фіксується похідний прикметник у значенні "having moderate self-regard" (від латинського *modestus* "keeping due measure"), а в 1590-х pp. – у значенні "not improper or lewd" по відношенню до жінок, а в 1610-х pp. – по відношенню до їх одягу. Як бачимо, в семантиці цього слова відбулися деякі зрушення: від деякого фізичного/фізіологічного виміру до переносу значення на індивід [3].

Проведений по американським лексикографічним джерелам [4, 5 та ін.] дефініційний аналіз ключового слова "modesty" та його дериватів дозволив нам виявити у структурі значення цих номінацій наступні семи: помірність; стриманість; пристойність в одязі, мовленні; коректна поведінка; відсутність пихи, гонору, самовпевненості; покірність, смиренність; середня самооцінка; сексуальна скутість; сором'язливість; цнотливість, непорочність; простота, непритензійність тощо. Здійснений семантичний аналіз інших засобів вербалізації цього концепту, а саме, синонімів (*abstinence, bashfulness, backwardness, chastity, correctitude, coyness, constraint, celibacy, delicacy, discreetness, demureness, decency, decorum, diffidence, inhibition, humbleness, humility, innocence, lowliness, meekness, moderation, properness, propriety, purity, reserve, restraint, reticence, seemliness, self-effacement, shyness, simplicity, sobriety, temperance, timidity, unobtrusiveness, unpretentiousness, virginity, virtue*) дав можливість доповнити

набір семантичних ознак і тим самим глибше проникнути в його внутрішню організацію. Нами виділені наступні семи: чистота ідей, думок; замкнутість, мовчазність; витонченість смаку; утримання від надмірного вживання їжі, алкоголю; тверезість; акуратність; безгрішність; чесність; мужність; приховування емоцій, почуттів; утримання від сексуальних стосунків; ухилення від контактів, знайомств; цілібат, неодруженість; усамітнення; боязкість, невпевненість; збентеженість; обережність, обачливість; обмеженість у чомусь; нижчий за якістю; неприкрашеність, неоздобленість; насиченість кольору; чистота, незмішаність; непомітність. Отриманий корпус сем можна об'єднати у 3 гіперсеми: 1) особистісні якості людини (внутрішні якості, поведінка); 2) моральні цінності американців; 3) властивості неживої природи.

Таким чином, аналіз лексикографічного матеріалу дозволяє зробити наступні висновки. "Скромність" в американській лінгвокультурі асоціюється з: 1) моральними цінностями (чесність; помірність; стриманість; сором'язливість та ін.); 2) особистісними якостями (внутрішніми: замкнутість, мовчазність та ін.; та поведінкою: ухилення від контактів, знайомств; тверезість; пристойність одягу, мовлення та ін.); 3) властивостями неживої природи (помірність у кількості, розмірі; чистота, незмішаність; простота та ін.). Концептуальні ознаки, які характеризують прояв скромності у людини, є як позитивними (наприклад: акуратність; урівноваженість), так і негативними (наприклад: небажання діяти; боязкість).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Карасик В. И. Лингвокультурная концептология: Учебное пособие к спецкурсу / Карасик В. И., Красавский Н. А., Слышкин Г. Г. – Волгоград: Парадигма, 2009. – 112 с.
2. Пименова М. В. Душа и дух: особенности концептуализации. – Кемерово: КГУ, 2004. – 385 с.
3. Online Etymology Dictionary. – Режим доступа: <http://www.modesty/OnlineEtymologyDictionary.mht>
4. Webster's New World Dictionary. – Режим доступа: <http://www.amazon.com/Websters-New-World-Dictionary-Thesaurus>
5. The Online Plain Text English Dictionary. – Режим доступа: <http://www.thefreedictionary.com/Online+Plain+Text+English+Dictionary>

М. О. Фант

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент С. Ф. Соколовська*

Граматичні особливості мови в гендерному аспекті

За останні десятиліття в лінгвістиці інтенсивно розвиваються нові напрями дослідження, які базуються на антропоцентричному підході до вивчення мовних явищ. Особливе місце в таких лінгвістичних напрямках займають гендерні дослідження. Базовим поняттям гендерних досліджень є гендер. За В. А. Масловою гендер – це великий комплекс соціальних і психологічних процесів, а також культурних установок, які продукуються суспільством та впливають на поведінку національної мовної особистості [1: 124].

Культура та, відповідно, мова пронизані гендерними відношеннями, а гендер як соціокультурна надбудова над біологічною реальністю соціостатевих стосунків відображає внутрішнє суперечливе і одночасно динамічне співвідношення чоловічого та жіночого субстратів [2: 22].

Вперше гендерні дослідження мовленнєвої поведінки на матеріалі європейських мов були проведені на початку ХХ ст. Розбіжності в мовленнєвій поведінці пояснювалися історичними причинами. О. Єсперсен прийшов до висновку, що жінки та чоловіки роблять різний внесок в розвиток мови: мова жінок більш традиційна та консервативна, чоловіки, навпроти, часто піддаються прагненню висловлюватися оригінально [4: 231].

Дослідженнями гендерного аспекту в німецькій мові займалися російські вчені А. В. Кіріліна, А. А. Денісова, що висвітлили зокрема питання феміністського руху в лінгвістиці німецької мови; німецькі вчені Л. Пуш, Д. Танен, С. Трьомель-Пльоц, М. Хелінгер, що досліджували статус мови жінок, та інші.

Граматичні особливості мови в гендерному аспекті є, на нашу думку, найменш висвітленим питанням у гендерних дослідженнях. Тому ми звернули особливу увагу на цю невід'ємну складову комунікації – граматичну будову висловлювань.

Досліджуючи частотність вживання простих та складних речень, було опрацьовано по 400 речень, які були вжиті

репортерами-чоловіками та репортерами-жінками в журналі "Der Spiegel". Дані занесені в таблицю №1:

Табл. №1

Стать \ Тип речення	Чоловіки	Жінки
Просте речення	127	224
Складне речення	273	176

Як бачимо за даними таблиці, чоловіки надають перевагу вживанню складних речень, в той час, як жінки більше вживають прості речення. Чоловіки в мовленні дбають головним чином про максимально точне висвітлення фактів, тому вони обирають складніші мовленнєві конструкції (в даному випадку складні речення). Жінки ж, навпаки, акцентують увагу на якомога яснішому викладі своїх думок, тому послуговуються частіше простими реченнями. Чоловіки завжди намагаються дати найбільш точну відповідь, тому вони спочатку формулюють свої відповіді про себе, а потім промовляють їх. Це спричинює структурну складність їхніх речень. Водночас жінка лише в процесі мовлення розуміє, що точно вона хоче сказати. Вираження думок у вільних асоціаціях характерне для інтуїтивного мислення. Тому жінки висловлюються простішими конструкціями.

В наступному досліді визначалися типи складних речень. Дані занесені в Таблицю №2.

Табл. №2

Стать \ Тип	Складносурядне	Складнопірядне				
		Підметове Subjektsatz	Присудкове Prädikativsatz	Додаткове Objektsatz	Обставинне Adverbialsatz	Означальне Attributsatz
Чоловіки	45	63	21	78	94	99
Жінки	86	43	25	54	37	155

Неважко помітити, що чоловіки майже удвічі менше за жінок вживають складні речення з сурядним зв'язком. У процентному співвідношенні це буде виглядати як 32:68. Відповідно чоловіки використовують набагато частіше пірядні речення. Причини для цього слід шукати в тому, що, складні речення з сурядним зв'язком є легшими для сприйняття, а жінка у розмові намагається говорити просто і зрозуміло, посилаючи цим

метаповідомлення про підтримку. Чоловік же навпаки в мовленні навмисне дає важкі пояснення, посиляючи при цьому метаповідомлення про зверхність. Даний тезис можна пояснити також історично. В об'єктивному світі природа та людина перебували у фазі співробітництва. Після цього людина почала поступово підкорювати природу і врешті-решт зайняла зверхню позицію щодо природи. Ось чому в германській та давньонімецькій мовах були майже відсутні складнопідрядні речення [3: 14-15].

Можна помітити з таблиці, що різниця у частоті використання підрядних підметових, присудкових та додаткових є незначною. Проте чоловіки вживають підрядні обставинні речення майже в два з половиною рази частіше ніж жінки, а жінки майже у два рази частіше вживають означальні речення.

Отже, нами було встановлено, що чоловіки використовують в мовленні складні речення частіше ніж жінки, а серед складних речень у чоловіків переважають речення з підрядним зв'язком. Це пояснюється історичними, культурними та психологічними чинниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учебное пособие для студентов высш. учебн. заведений. – М.: Издательский центр Академия, 2001. – 208 с.
2. Ожгихина Е. С. Концептуальный анализ рекламного текста с позиции гендера: Дис ... канд. филол. наук : 10.02.04. – Уфа: РГБ, 2006. – 192 с.
3. Прищепа В. Є., Прищепа В. П. Аналітичний синтаксис. Практична граматики сучасної німецької мови: Навчально-методичний посібник для студентів факультетів іноземних мов. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 116 с.
4. Jespersen O. The Woman // The Feminist Critique of Language. Ed. by D. Cameron. – London, 1998. – P. 225 – 241 с.

Г. О. Фаусек

Національний технічний університет України "КПІ"
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент С. С. Коломієць

Відтворення образної фразеології англійського наукового тексту мовою перекладу

Всупереч загальноприйнятій думці, що образність відсутня у науковому тексті, деякі дослідники цього стилю стверджують, що йому притаманна своєрідна образність, що ілюструється вживанням образних фразеологізмів. Образність у науковому тесті – це засіб прояву індивідуальної манери викладу інформації, що саме по собі не є обов'язковим для стилю наукової прози [1: 424].

Фразеологізм – це відтворювана одиниця мови з двох або більше слів, цілісна за своїм значенням і стійка за складом та структурою.

Фразеологізм є знаками вторинної номінації, де образ словосполучення, його первинна мотивація переноситься на іншу ситуацію. Через це фразеологізмам притаманна образність [3: 242].

Як мовна одиниця вищої організації, фразеологізм здатен повніше (а отже, точніше) передати те чи інше поняття, ніж слово. Адже, позначаючи предмет або особу, ознаку, спосіб дії тощо, фразеологічна одиниця дає ще й додаткову інформацію про них. Крім того, фразеологічний вираз набагато експресивніший від лексичного, адже він часто має образний або порівняльний характер [4: 40].

Образні фразеологізми, що вживаються в англійському науковому тексті, перекладаються такими способами:

1) повним еквівалентом з ідентичною або побідною структурою, лексичним складом, стилістичними характеристиками, значенням та образністю: *to read between the lines* – читати поміж рядків (цей спосіб є найбільш адекватним, однак зовсім не завжди у відповідних англійських та українських фразеологізмах співпадає образність);

2) відносним еквівалентом, що дуже подібний до англійського фразеологізму за значенням та стилістичними характеристиками, але відрізняється лексичним складом,

образністю або граматичними ознаками: *to kill two birds with one stone* – убивати одразу двох зайців;

3) варіативним відповідником, коли з кількох синонімічних фразеологічних одиниць вибирається одна – та, що найадекватніша в даному випадку: *to be poles apart* – різнитися як небо і земля, *to hold one's ground* – не здавати своїх позицій;

4) калькою, коли англійський фразеологізм перекладається послівно: *to acquire currency* – набувати поширення, *trial balloon* – пробна куля;

5) описово, коли передається значення англійського фразеологізму без збереження образності: *plain as a pikestaff* – абсолютно зрозумілий, *as matters stand* – за існуючого стану речей [2: 199-200].

Отже, адекватний переклад образних фразеологічних одиниць у науковому тексті відіграє важливу роль у передачі індивідуального стилю автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: ИЛИЯ, 1958. – 460 с.
2. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової та технічної літератури на українську мову. Част. 2 (Термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі). – Вінниця: Нова книга, 2001. – 324 с.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. – К.: Академія, 2006. – 368 с.
4. Лукьянова Г. Л. Пословицы как особый вид ФЕ в английском языке // Вісник Черкаського державного ун-ту. Серія Філологічні науки. – Черкаси: ЧДУ. – 2000. – Вип. 29. – С. 40-45.

Т. В. Фидоренчик

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: старший викладач Н. П. Сіваєва*

Розвиток вмінь групового спілкування засобами автентичних художніх відеофільмів

Важливим завданням сучасної школи є розвиток в учнів критичного мислення, адекватної самооцінки, відповідальності, здатності до кооперації і співпраці тощо. Проте все це відбувається за умови, що всі суб'єкти навчально-виховного процесу готові до роботи в групі [1].

Проблеми групового спілкування та взаємодії розглядалися вітчизняними та зарубіжними психологами (Б. Г. Ананьєв, Л. С. Виготський, М. С. Каган, Б. Ф. Ломов, О. М. Леонтьєв, А. Маслоу, С. Л. Рубінштейн, К. Рудестам та ін.). Ними напрацьовано концептуальні підходи до аналізу проявів особистості в спільній, груповій та колективній діяльності, чинників ефективності даного процесу.

Дослідження фахівців з методики викладання іноземних мов – А. К. Колеченко, Г. К. Крюкової, Н. Г. Ксенофонтової, С. Ю. Ніколаєвої, Г. М. Поделець, О. П. Петрашук, В. Г. Редька, Н. Ф. Бориско, В. П. Феofilової та ін. – засвідчили, що система завдань групового навчання сприяє більш успішному формуванню іншомовних мовленнєвих умінь і навичок [3].

Успіх групового спілкування на уроці значною мірою залежить від раціонального і ефективного використання допоміжних засобів.

Останнім часом в наукових працях приділяється увага аудіовізуальним засобам інформації. Аналіз методичної літератури вказує на переваги використання відеофільмів в процесі навчання іноземної мови: моделювання іншомовного середовища, наближення до реального буття; проведення навчання на основі природного звукового мовлення із зображенням екстралінгвістичних рис; навчання спілкування на основі взаємозв'язку лінгвістичного, комунікативного та екстралінгвістичного факторів є основою для імітації; використання емоційно-мотивованого фактору у процесі навчання іноземної мови [2].

На уроці робота з відеофільмами відбувається поетапно:

- 1) перед переглядом з метою загального ознайомлення та введення учнів у тематику;
- 2) під час перегляду для перевірки розуміння змісту;
- 3) після перегляду з метою розвитку вмінь учнів передавати власні враження та думки на основі отриманої відеоінформації [4].

Маючи на меті розвиток умінь групового спілкування, на кожному етапі проводиться та чи інша форма групової діяльності. Ми подаємо можливий план опрацювання художнього відеофільму "Braveheart" в групах:

I. Pre-viewing stage:

A. Cultural Insight: Getting to know the writer and historical background of the film (may be done in groups as a home-task).

B. Content Anticipation: Answer the questions. Look at the pictures of some film characters and say what roles they might perform.

C. Language Anticipation: Team up and brainstorm a number of words or phrases associated with the key words: Scotland, England, common people, nobles, struggle, love, battle, betrayal, death.

D. Prediction: Match the parts of the text, read and find out what is known about William Wallace. Write five questions which might be answered in the film.

E. Intrigue Watching: Finish the first lines of the opening sequence in your own way and roleplay it with your group. Compare the author's part and yours.

II. Active-viewing stage:

A. Comprehension check: While watching the film answer the questions: Where is William Wallace from? Wallace's uncle said this to him as a boy "you have the look of..." what? Why did William marry Murron in secret? Who were the three people whom William chose as his "Captains"? At Wallace's wife's funeral what did her father do to Wallace to show he was forgiven? etc.

B. Content, Genre Focus: Recall from the film any facts relating to location; buildings; costumes; food; weapons; rituals and ceremonies; the language spoken. What information are given about some characters. Group up and comment on how the ending of 'Braveheart' is constructed in order to satisfy the audience and convey historical truth.

C. Focus on Setting, Directing, Acting: Recall some crucial settings in the film, describe them as if you were a script writer. Are

there any characters which contain elements of good and evil? Would you have chosen different actors?

III. Post-viewing

A. Presentation: Identify the audience of the film and design the poster/trailer; advertise it on the radio and in the press.

B. Conversation: Group up and decide on an alternative ending of the film. Prepare a list of questions and roleplay the interview with the main character.

C. Group Discussion: Debate on the following: "Every man dies. Not every man really lives". (with reference to the film).

D. Written Follow-up: Write brief comments on the film. Write a film review to a magazine.

Хоча навчальний потенціал відеофільму можна використовувати для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності, найефективнішим він виявляється в процесі навчання групового спілкування. Фільм у даному випадку стає вагомим стимулом, який створює особливе іншомовне середовище та слугує виникненню сприятливих умов для спілкування іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

2. Тучина Н. В. Комунікативні вправи і завдання / Н. В. Тучина // Англійська мова та література. – 2003. – № 22-23. – С. 38-39.

3. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика / О. Г. Ярошенко. – К.: Партнер, 1997. – 208 с.

4. Robert J. Di Pietro Strategic Interaction. Learning Languages through Scenarios / J. Robert. – Cambridge University Press, 1987. – 320 p.

О. В. Філімоненкова

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: старший викладач А. В. Сітко

Проблема перекладу фольклоризмів у сучасному перекладознавстві

Сучасний етап у розвитку лінгвістичної науки характеризується докорінною зміною базисної наукової парадигми, поворотом до розгляду мовних явищ під антропоцентричним кутом зору. Визначилася настанова досліджувати мову в нерозривному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою, світоглядом як окремого індивідуума, так і мовного колективу, до якого він належить. Питання лексичної семантики ще надовго залишатимуться для лінгвістики одними з основоположних і не зовсім з'ясованими. Вивчення мови фольклору необхідне і для розв'язання низки проблем традиційної культури народу, і для осмислення сучасних тенденцій її розвитку [1, с. 95].

Мова фольклору – не лише надійний матеріал для пізнання життя, історії, культури народу, а й цінне джерело для дослідження мистецтва слова, поезії мови, адже народнопоетична творчість засвідчує особливу увагу до влучного, добірного слова, до зміни його внутрішньої форми за рахунок зміни конотативного забарвлення лексичної одиниці, її образно-символічного змісту.

Дослідження мови фольклору дає змогу простежити, як віддзеркалюється в літературній мові жанрово-стильове багатство фольклорного слова, якими шляхами, конкретними засобами досягається відтворення справжньої народнопоетичної образності в художніх творах, як через фольклорні слова-символи, назви фольклорно-історичних реалій розкривається культура народу [4, с. 37].

Фольклоризми – це мовні засоби різних рівнів, які здатні вибудувати у творі семіологічну систему, в якій акумулюється їхній стилістичний фольклорний потенціал, що дозволяє надати художньому тексту фольклорного звучання і в той же час активізувати у сприйнятті носія мови асоціативний зв'язок між літературним твором та відповідним фольклорним жанром [5, с. 146].

Вчені виділяють 2 групи труднощів перекладу фольклоризмів:

1) відсутність у мові перекладу відповідника (еквівалента, аналога) через відсутність у носіїв цієї мови відповідного об'єкту, що позначається фольклоризмом;

2) необхідність, поряд з предметним значенням (семантикою) фольклоризму, передати його колорит (конотацію) – його національне забарвлення [3, с. 80].

Передача фольклоризмів у процесі перекладу можлива та необхідна. В іншому випадку втрата фольклорних асоціацій призводить до викривленого сприйняття художнього твору, а також позбавляє реципієнта можливості вірно співвідносити перекладений твір з літературою, що його приймає [2, с. 109].

Отже, переклад фольклоризмів є однією з важливих проблем перекладу, адже перед перекладачем постає завдання відтворити засобами цільової мови не тільки зміст чи особливості стилю автора, а й специфіку народності чи фольклорності мови оригіналу, що при успішному введенні до тексту перекладу починають функціонувати як екзотизми, доносячи до читача національне забарвлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод – М.: Международные отношения, 1975. – 238 с.
2. Виноградов В. С. Перевод: Общие и лексические вопросы. – М.: КДУ, 2006. – 240 с.
3. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М.: Международные отношения, 1986. – 343 с.
4. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова. К.: Наук, думка, 1987. – 247 с.
5. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. – Львів: Вид-во при Львів, держ. ун-ті, 1989. – 215 с.

В. В. Хмара

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

**Назви тварин (зоосемізми) у фразеологічних
одиницях сучасної англійської мови:
лінгвокультурологічний аспект**

Лінгвокультурологічні дослідження допомагають по-новому висвітлити механізми сприйняття та відтворення в мові досвіду попередніх поколінь та зрозуміти появу мовних стереотипів в свідомості представників різних лінгвокультурних спільнот. Лінгвокультурологія є відносно молодого науковою дисципліною, яка виникла на межі лінгвістики та культурології і вивчає взаємозв'язок мови та культури. Мова передає здобутки духовної та матеріальної культури наступними поколіннями, виступає інструментом створення, розвитку та збереження культури [4: 23-36; 3: 14-17].

Фразеологізми є специфічним засобом відображення світу носіями певної мови, в даному випадку, англійської. Фразеологія відображає довготривалий процес розвитку культури народу, фіксує та передає від покоління до покоління культурні настанови та стереотипи, кодує культурну інформацію та акумулює знання як про саму людину, її відношення до навколишнього світу, так і про сам навколишній світ [1: 67].

Відображення природи, зокрема її тваринного світу, у фразеологічних образах пов'язане з традицією ще дохристиянських часів, коли людина вважала себе частиною природи, а саму природу персоніфікувала, наділила представників рослинного і тваринного світу рисами, притаманними людині. Так впродовж років у свідомості різних культур і народів сформувались свої стереотипи і уявлення про представників фауни [2: 96-97].

Звідси і фразеологічні одиниці, до складу яких входять назви тварин, що відображують певні людські риси – чи то працьовитість, чи то вірність, лінощі, хитрість. Такі фразеологічні одиниці дістали назву **аніمالізми** або ж **зооніми**.

Розглянемо асоціації пов'язані з деякими тваринами в англійській лінгвокультурі. Наприклад, **лисиця** (лис) асоціюється з хитрістю та лукавством *sly as a fox/ to play the fox*. **Вовк** символізує жорстокість, безжальність: *to throw someone to the wolves*. В англійській мові образ вовка набуває жартівливих конотацій бабія (лише в американському варіанті): *Wolf-Whistle* (схвальний свист чоловіків при появі привабливої жінки). **Ведмідь** має значення як позитивного так і негативного забарвлення. Ведмедем називають міцну, сильну людину: *to be a bear punishment*. Також це може бути людина незграбна, груба і нетактовна *the one who plays the bear*. **Лев** у світогляді англійців отримав виключно позитивні асоціації, адже протягом століть він є національною емблемою і символом Великобританії, що знайшло відображення в політичній метафорі *to twist the Lion's tail*, тобто зачіпати інтереси Англії. Він асоціюється з силою і хоробрістю *lion-hearted* (відважний, непохитний). Анімалізм **мавпа** набуває значення кривляки, гримасника: *to ape/to play the ape/to monkey* [5].

Всі зооморфізми мають антропоцентричне спрямування, тобто описують людину за характером діяльності, емоціями, почуттями, психологічними станами, соціальним становищем, розумовими здібностями, стосунками, характером та зовнішністю. Всі ці ФО з зоологічним компонентом відображають різні аспекти поняття "ЛЮДИНА" і відбивають культурні процеси даної нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефиренко Н. Ф. Фразеология и культура. // Язык и культура. Вторая международная конференция. Тезисы. Часть I. / Сост. С. Б. Бураго. – К.: Коллегиум, 1993. – С. 67-68.
2. Денисенко С. Н. Хлівний В. А. Національно-культурна своєрідність фразеологізмів з погляду взаємозв'язку мови і культури. // Язык и культура. Вторая международная конференция. Доклады. / Сост. С. Б. Бураго. – К.: Коллегиум, 1993. – С. 96-97.

3. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию. – М., 1997 – 207 с.
4. Хроленко А. Т. Основы лингвокультурологии: Учебное пособие. / А. Т. Хроленко; под ред. В. Д. Бондалетова. – 2-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2005. – 184 с.
5. Apperson G. L. The Wordsworth Dictionary of Proverbs. – Wordsworth Edition Ltd., 1993.

О. О. Хонська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
С. Н. Денисенко*

Слова-когнати в німецькій та англійській мовах (діахронічний аспект)

В сучасній мовознавчій науці актуальними залишаються діахронічні дослідження різних мов, етимологічний аналіз мовних лексичних одиниць та їх порівняльний аналіз. В основі етимологічних досліджень знаходяться певні наукові принципи: фонетичний, семантичний, словотвірний, генетичний та ін. У дослідження діахронії мовної системи (на матеріалі німецької, англійської, російської мов) значний внесок зробили мовознавці А. С. Давлетукаєва, Е. Косеріу, В. В. Левицький, О. Д. Огуй, О. П. Пророченко, А. І. Смирницький.

Метою нашого дослідження є виокремлення лексичних мовних паралелей (а саме: когнатів) німецької та англійської мов та їх дослідження у діахронічному аспекті.

Когнати (лат. *cognati* букв. "споріднені") – це однокореневі слова, що мають загальне походження й схоже звучання в двох і більше самостійних мовах [5]. При цьому семантична схожість когнатів зазвичай варіює і повністю не співпадає, а тому когнати підрозділяються на повні (меншість) і часткові (більшість).

Процес діахронічної дивергенції когнатів німецької та англійської мов ми дослідили на прикладі лексико-семантичного поля (ЛСП) "їжа". Внаслідок розгляду семантичних зв'язків між одиницями поля ми виявили ядро та периферію даного ЛСП. Ядром німецького ЛСП є лексема "*Kost*", англійського – лексема "*meal*". До периферії були віднесені лексичні одиниці, які носять

більш конкретний характер і мають вужче значення та конкретизують ядро [1; 2; 4].

Лексеми периферії ЛСП утворюють свої власні макрополя, які в свою чергу утворюють вторинні мікрополя. В результаті польового дослідження ми виявили 2 макрополя ЛСП "їжа", кожне з яких має власну ядерну лексему: макрополе "*Essen/food*", макрополе "*Trinken/drink*".

Дослідивши та проаналізувавши ЛСП "їжа" в німецькій та англійській мовах, ми з'ясували, що деякі лексичні одиниці мають спільне джерело походження, тобто походять з однієї прамови. Але в ході еволюції під впливом географічних, соціальних, культурних та інших змін та наслідків ці лексичні одиниці видозмінювалися, змінювали своє фонологічне та орфографічне значення, зберігаючи основне або первинне походження.

Наприклад: нім. *Wasser* та англ. *water* мають спільну праіндослов'янську основу *uoder**. З латинської мови (*unda* "хвиля") через грецьку мову (*hydōr*) слово потрапляє в давньоверхньонімецьку мову (*wazzar* 'вода'), а звідти в англійську мову. Схематично походження слова можна представити так:

да. *wæter* ← двн. *wazzar* ← гот. *watō* ← інд. *udan-* ← грец. *hydōr* ← лат. *unda*.

Отже, ядром дивергенції I виступає латинське слово *unda* "хвиля", а когнатами I порядку – литовські (*wanduo i unduo*) та грецьке *hydōr*. Ядром другої дивергенції була грецька лексема *hydōr*, когнатами I порядку – двн. *wazzar* та індійське *udan-*.

Проаналізувавши цей приклад, можна стверджувати, що в обох досліджуваних мовах велика кількість слів мають генетичні зв'язки, тобто мають спільне джерело походження. Перспектива подальших досліджень когнатів німецької та англійської мов вбачається в залученні більшої кількості мовного матеріалу та проведення системного мовного аналізу в діахронії для виявлення онтологічного статусу когнатів двох мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Антомонов А. Ю. Исследование структурной организации лексикосемантического поля: Дис. канд. филол. наук: 10.02.19. – К., 1987. – 191 с.

2. Арнольд И. В. Лексико-семантическое поле в языке и тематическая сетка текста // Арнольд И. В. // Семантика.

Стилистика. Интертекстуальность: Сб.ст. / Науч. ред. П. Е. Бухаркин. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1999. – С. 250-259.

3. Дубічинський В. В. Лінгвістичний апарат на опис лексичних та термінологічних паралелей // Збірник харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. – Харків, 1993. – Т. 1.

4. Жгенти М. В. Семантическое поле как принцип исследования словесных значений: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19 / ТГУ – Тбилиси, 1983. – 26 с.

5. Маковский М. М. Большой этимологический словарь современного английского языка. – М., ООО Издательский центр "Азбуковник", 2005. – 526 с.

6. Циклоп – енциклопедії та словники // Режим доступу: <http://cyclop.com.ua/content/view/1126/58/1/9/> – Заголовок з екрану.

7. Köbler, Gerhard. Deutsches Etymologisches Wörterbuch, 1995 // Режим доступу: <http://www.koeblergerhard.de/derwbhin.html> – Заголовок з екрану.

8. Online Etymology Dictionary // Режим доступу: <http://www.etymonline.com/abbr.php> – Заголовок з екрану.

Л. О. Хрустік

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Евфемізми як засіб вираження емоційного стану любові прози Д. Лоуренса

Евфемізми як мовні одиниці віддавна привертали увагу вчених як особливий стилістичний троп, що використовується для словесного пом'якшення. Явище евфемії досліджується у функціонально-прагматичному, семантичному, соціокультурному та суто лінгвістичному аспектах. Насьогодні розглядається зв'язок евфемізмів з комічним, описуються особисті та соціальні сфери евфемізації мовлення [2]. Але разом з там залишаються недостатньо вивченими особливості функціонування евфемістичних найменувань в художньому тексті, а саме роль евфемізмів для реалізації прагматичної спрямованості художніх

текстів окремих авторів.

Проза Д. Лоуренса насичена евфемістичними одиницями, які належать до лексико-семантичного поля любові та відрізняються емоційно-образним навантаженням. Евфемізми як засіб вираження емоційного стану любові в прозі Д. Лоуренса ще не були предметом спеціального дослідження, що і зумовило актуальність вивчення даного феномену з огляду на соціо-психологічний та суто лінгвістичний аспекти. Метою нашого дослідження є виокремлення евфемістичних найменувань, які входять до стилістичного складу лексико-семантичного поля любові на прикладі роману Д. Лоуренса "Коханець леді Чаттерлі".

У кожній мові є слова, які інстинктивно замовчуються, тому що вони вважаються непристойними, грубими, надто різкими, нетактовними чи недоречними. І тому об'єкти чи явища, які вони характеризують, часто описують не прямо, а за допомогою субститутів, які називаються евфемізмами. У лінгвістиці під поняттям "евфемізм" учені розуміють благозвучне слово або вираз, ужиті для заміни небажаних чи заборонених слів [3]. Евфемізми використовують для заміни явищ, предметів об'єктивної дійсності не звичайними словами, а описовими, прикрашеними, естетичнішими. Вони допомагають загубігти комунікативного дискомфорту. Евфемізми виконують дві основні функції: приховану і завуальовану. Як приховані, діють такі евфемізми, які зображають пом'якшено або прикрашено стан речей, які людині є неприємними. Завуальовані ж евфемізми повинні представляти щось краще, ніж воно є в дійсності [1].

Англійська література відома своєю порядністю, але навіть слова літературного стандарту в різні часи викликали заборону й тим самим сприяли появі нових евфемізмів. Проза Д. Лоуренса відрізняється надзвичайною емоційністю, що характеризується великою кількістю забарвленої та стилістично зниженої лексики. Його романи засуджували й забороняли друкувати, називали ганебними і непристойними.

Однією з провідних тем в кожному художньому творі є тема любові. Це високе почуття нерозривно пов'язане з сексом. Тому, розкриваючи тонкощі людських відносин, письменник вдається не лише до передачі почуттів героїв, а й використовує описи фізичних проявів любові та еротичних сцен. Залежно від авторського задуму та соціальних установок в подібних описах

може використовуватися нейтральна лексика: "It would give him so much *to possess her*" [4: 18]; нелітературно-розмовна лексика (low colloquial): "I guess you've *taken* a few shots at love" [4: 223]; заборонена лексика/вульгаризми: "I thought you said you *boffed* the woman" [4: 231]. Використання Д. Лоуренсом явища евфемії ще більше підкреслило пристрасний характер слів на позначення емоційногостану любові та його сексуальну зорієнтованість.

Детальний аналіз лексико-семантичного поля любові у романі Д. Лоуренса "Коханець леді Чаттерлі" свідчить про схильність автора до евфемізації понять шляхом фразеологізації, генералізації, метафоризації, іронії тощо. Еротична лексика належить до семантичної домінанти в романі, тому зазначаємо більше двадцяти способів творення евфемізмів лише в першому розділі: *love connect, the thing, it, a woman could take a man, love experience, produce an heir, satisfaction, why couldn't a girl be queenly, and give a gift if herself? etc.*

Евфемістичні субститути у прозі Д. Лоуренса як вид експресивного забарвлення лексики мають складнішу смислову структуру. Їм властива конотативна семантика, що вбирає в себе всю інформацію і реалізує оцінку та емотивні функції. Тому в семантиці евфемістичних одиниць переважає прагматичний компонент – інформація про суб'єктивно-оцінне ставлення до денотата чи самої номінації.

Письменник звинувачував руйнівний характер індустріалізації й вбачав єдиний шлях порятунку в ніжних та теплих стосунках між чоловіком та жінкою, в яких одне з провідних місць належить сексуальним стосункам, але не буденним та легковажним, а глибоким та серйозним. Саме у цьому виявляється неповторність лоуренсового стилю та чутливість письменника до естетичних потреб часу.

Результати дослідження можуть бути використані у вивченні стилістичного складу лексико-семантичного поля любові в англomовній літературі та стати об'єктом лексикографічної розробки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кацев А. М. Эвфемия в современном английском языке. Опыт социолингвистического описания. – Канд. дис. – Л.: ЛГПИ имени А. И. Герцена, 1997. – 20 с.
2. Ковшова М. Л. Семантика и прагматика эвфемизмов:

моногр., Мария Львовна Ковшова. – М.: Гнозис, 2007. – 320 с.

3. Літературознавчий словник-довідник, – 2ге вид. – К.: Академія, 2006. – 752 с.

4. Lawrence D. H. Lady Chatterley's Lover. – Digireads Publishing, 2008. – 353 p.

Д. В. Чайка

Хмельницький національний університет

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Ємець

Фоностилістичні засоби: семантичний та перекладознавчий аспекти

Фоностилістика – розділ стилістики, який вивчає частоту вживання фонем у різних стилях, їх сполучуваність і співвідношення. Фоностилістика вибирає з ряду акустико-артикуляторних і лінгвістичних ознак, досліджених фонетикою, ті, що здатні створювати звуковий ефект, вмотивований змістом і образністю тексту. Стилістична фонетика вивчає засоби звукової організації мовлення, виділяє найдоцільніші способи використання природних і функціональних ознак звуків для певного типу мовлення. Фоностилістика відображає фоносемантичні зв'язки між словами в тексті. Вони можуть бути первинними (звуконаслідувальними) і вторинними (звукосимволічними). Наявність фонетичного значення спостерігається у словах, що позначають рух, звучання, якість, форму, колір, світло [1: 156].

В основі звукосимволізму лежать людські відчуття при вимові звуку, сприйнятті цієї артикуляції, насамперед губ, язика, щелепи, тобто зв'язок між значенням і звучанням.

Алітерація – стилістичний прийом, суть якого полягає в повторі однакових приголосних звуків в тісній послідовності. Алітерація не тільки не має самостійного смислового значення, але й не додає додаткових емоційних відтінків значення. Проте мають місце певні теорії, які намагаються довести протилежне, а саме те, що окремі звуки та їх комбінації володіють додатковими відтінками значень та особливою експресивною силою. Вчені й досі сперечаються над цим питанням. Було проведено експеримент, у ході якого італійцю, який не знав української

мови, запропонували визначити значення слів "*дружба*" і "*телятина*". В першому випадку він припустив, що це може бути щось суворе, жорстке, а в другому – ніжне, ласкаве. Вся справа в тому, що звук "*d*" розглядається як звук, що виражає негативні емоції, а звук "*t*", навпаки – ніжність та теплі почуття [2: 271].

На перший погляд звуконаслідування постають як універсальні слова, однак один і той самий природний звук в різних мовах передається зовсім різними звуками мови. Головним засобом звуконаслідування є ономатопея. Ономатопея – сполучення звуків мови, спрямованих на наслідування звуків, вироблених в природі (шурхіт листя, шум моря), наслідування людей (плач, сміх), предметів (машин, інструментів) та тварин (гавкіт, бекання).

В залежності від особливостей культури і географічного розташування народу, склад характерних для мови ономатопів (слова, які своїм звучанням нагадують дії, які вони називають) дуже сильно відрізняється. Крім того, кожна мова специфічно засвоює звучання навколишнього світу, тому ономатопи різних мов не збігаються, хоча часто мають подібності. Очевидно, одна з причин цього криється в тому, що самі звуки-джерела мають складну природу і, оскільки їх точна імітація засобами мови неможлива, кожна мова вибирає одну з складових частин цього звуку як зразок для наслідування. Наприклад, датська качка говорить *rap-rap*, французька – *couin-couin*, а в інших країнах – *gick-gack*, *hap-hap*, *кря-кря*.

На жаль, останнім часом існує тенденція транслітерувати "чужі" ономатопи, не шукаючи український відповідник. Найчастіше це роблять видавництва журналів з коміксами. Наприклад, там, де потрібно було б написати "*ой*", "*буль*", пишуть "*блон*", "*ауч*".

Дуже часто, щоб підібрати назву для нового продукту чи компанії, витрачаються чималі гроші, адже потрібно щоб вона була співзвучною, відповідала суті виробу і нікому не належала. Відомо, що японці витратили декілька мільйонів доларів, щоб знайти приємну для європейського вуха назву "*Sony*", яка асоціюється зі словами *son*, *sunny*, *синочок*. Аналогічним прикладом є також назва магазину побутової техніки "*Comfy*", що асоціюється зі словом "*комфорт*".

На даний час навіть існує спеціальна програма (Vaal), яка аналізує текст, оцінює його емоційний вплив, проводить словниковий аналіз слів та тексту, задає характеристики бажаного впливу й корегує тексти по обраних параметрах з метою досягнення необхідного впливу.

Проблемою передачі фоностилістичних засобів у перекладі є збереження звуку та його звукового ефекту. Адже не завжди вдається зберегти алітерацію, не втрачаючи змісту тексту. Саме тому головним завданням при перекладі є аналіз передачі такого засобу звукосимволізму, як алітерація.

Doom is dark and deeper than any sea dingle. (W. Auden)

Смерть сумніша і страшніша, ніж будь-яка морська лощина.

В цьому реченні алітерація зберігається, але відбувається заміна звуку "d" та втрачається буквальне значення слів dark і deep.

No pain, no palm; no thorns, no throne; no gall, no glory; no cross, no crown. (W. Pann)

Без болю немає волі, без труда немає плода, без митарства немає царства, без хреста немає вінця.

При перекладі цього речення застосовуються різні прийоми одночасно: рими, протиставлення, паронімія. Алітерація зберігається частково.

Pen, Pencil and Poison. (O. Wilde)

Перо, палітра та пігулка з отрутою.

При перекладі зберігається алітерація і використовується прийом додавання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: Стилистика декодирования. М: – Просвещение, 1990.
2. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. – М: Издательство литературы на иностранных языках, 1958.
3. Електронний ресурс. Режим доступу: lingmar.narod.ru/matsko/structura.html

Т. В. Черненко

Буковинська державна фінансова академія

Науковий керівник: канд. філол. наук, професор В. В. Михайленко

Концепт "Finance" у мовній картині світу

Термін "картина світу" виник у рамках фізики на рубежі XIX-XX ст. З 60-х років минулого століття проблема картини світу почала розглядатись у рамках семіотики при вивченні первинних моделюючих систем (мови) та вторинних систем (релігія, поезія, кіно тощо) [2: 48]. З. Д. Попова та І. А. Стернін зазначають, що поняття картини світу досить важливе для сучасної науки, воно потребує чіткого визначення для досягнення узгодженість в описі картини світу засобами різних наук [3: 50].

Картина світу, яку можна назвати знанням про світ, лежить в основі індивідуального та суспільного пізнання. Мова виконує потреби пізнавального процесу. Мовна картина світу розуміється як світ у дзеркалі мови, а картина світу – відображення у психіці людини предметної дійсності [1: 18]. Діяльність людини у різних сферах життя сама по собі передбачає різноманітність "картин світу". На нашу думку, кількість їх та багатогранність не є чимось загрозливим, а тільки спонукає і передбачає глибше дослідження певної галузі людського мислення. Г. А. Брутян, Р. І. Павиленіс, Ю. Н. Караулов, Г. В. Колшанский, В. І. Постовалова, Г. В. Рамішвілі, Б. А. Серебреников, В. Н. Телія та інші розрізняють концептуальну та мовну картини світу. Концептуальні картини у людей однакові через однакове мислення. Концептуальні картини світу можуть бути різними у людей, які говорять на одній мові, і однаковими у людей, які говорять різними мовами, оскільки в концептуальній картині світу взаємодіють загальнолюдське, національне та особисте [2: 51]. Мовна ж картина світу може бути виявлена в мовних одиницях різних рівнів.

Концептуальний простір лексеми "finance" складається з 14 елементів: *accumulation, back, banking, capital account, commercial enterprise, corporate finance, credit, management direction, economics, flotation, fund, investing, refinance, pay*. Що ж до мовної картини світу, то на основі статей тлумачних словників англійської мови, ми визначили, що у системі мови лексема "finance" має наступні значення: 1) *the system of money, credit, etc., esp. With respect to government revenues and expenditures*; 2) *funds or the provision of funds*; 3) *funds; financial condition* та реалізує значення в 28 дієслівних компонентах: *to back, to bankroll, to bear, to capitalize, to credit, to disburse, to endow, to float, to fund,*

to furnish, to guarantee, to invest, to loan, to manage, to obtain, to pay, to pick up, to provide, to put, to raise, to secure, to sell, to setup, to sponsor, to subsidize, to supply, to support, to underwrite.

Отже, слід зазначити, що мовна картина світу більш об'ємна ніж концептуальна картина. Будь-яке виділення значень лексем відбувається на основі зіставлення однієї лексеми з іншою, яка знаходиться в тій самій понятійній площині. Для визначення груп мовних одиниць, які знаходяться та співвідносяться з однією й тією ж площиною було введено поняття "семантичне поле", всередині якого лексеми пов'язані семантичними відносинами. У результаті дослідження нами було виділено фінансову картину світу, а концептуальний аналіз сприяв виділенню компонентів значень лексеми "finance" та побудові лексико-семантичного поля досліджуваної лексеми, саме тому наступним представляється зіставлення структур лексико-семантичних полів досліджуваних дієслів-конверсивів для встановлення парадигматичних відносин між дієсловами-конверсивами, які складають семантичний простір концепту "finance".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Красных В. В. "Свой" среди "чужих": мифилиреальность? / В. В. Красных. – М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. – 375 с.
2. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: Учебное пособие / В. А. Маслова. – Мн.: ТетраСистемс, 2004. – 256 с.
3. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. – 314, [6] с.

О. А. Черниш

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. Е. Сніховська*

Конотативний аспект семантики складнопохідних лексем в англомовних ЗМІ

Слово володіє не лише предметно-логічним змістом, але й наділене емоційним та експресивним значенням, за допомогою якого людина виражає свої емоції та почуття. Здатність людини керувати словесним вираженням емоцій, пропускати їх через ситуативні, соціальні та інші фільтри свідомості, залежно від яких одні й ті самі емоції можуть знаходити різні лексично-семантичні вираження, вказує на інтелектуальність комунікативної емотивності.

Досліджуючи природу конотації, В. В. Виноградов зауважує, що предметно-логічне значення кожного слова оточене особливою експресивною атмосферою, яка є одночасно і знаком думки мовця, і знаком усіх інших психічних переживань, що входять у завдання та намір повідомлення [1]. У свою чергу С. Б. Берлізон наголошує, що емоційне значення є узагальненою реалізацією у слові емоцій, однією із форм відображення людською свідомістю об'єктивної дійсності [2].

За В. І. Говердовським, систему конотатів можна розподілити на п'ять груп, а саме ситуативно-психологічну групу (*doom-watcher, soft-soaper*), соціально-лінгвістичну (*first-nighter, do-gooder*), мовну (*speech-maker, rank-and-filer*), локальну (*Keystoner*) та культурологічну (*sand-bender*) [3].

Як приклад, звернемо увагу на слово *speech-maker*, яке складається з двох самостійних повнозначних елементів *speech* та *make*: "*By reviving this old quotation from a renowned speechmaker (and hardened old New York politician, himself once considered a contender) Mrs Clinton meant none-too-subtly...*" [4]. У сучасному мовленні вживання даної лексики може носити як іронічний, так і офіційний характер. В даному контексті вищенаведений приклад можна віднести до формантів конотативно-іронічного відтінку.

Усе вище сказане дає підстави вважати, що конотативне значення лексичної одиниці поєднує всі співзначення, асоціативну інформацію, яка серед різних мовців набуває відмінних відтінків, де культурний компонент значення домінує у правильному декодуванні інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Стадній А. Взаємозв'язок конотативного та денотативного компонентів у лексичному значенні дієслів // http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Ls/2009_18/18.24_stadniy_konotat_denotat.pdf.
2. Берлізон С. Вопросы фразеологии, стилистики и грамматического строя романно-германских языков. – Самарканд, 1972. – 318 с.
3. Нешко С. І. Афіксальне вираження конотації в англійській мові: Автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.04. – Х., 2002. – С. 6
4. Mirror.co.uk [Електронний ресурс] <http://blogs.mirror.co.uk/hitchens/2008/01/poetry-and-emotion.html>

М. Р. Черношенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка.
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу М. В. Полховська*

Сучасні підходи до визначення дискурсу

Сучасні лінгвістичні дослідження спрямовані на вивчення різних типів дискурсу з комунікативно-прагматичної точки зору, що передбачає розгляд мови не лише як засобу спілкування та передачі інформації, але й як механізму впливу на формування та зміну поглядів на певну ситуацію, що, у свою чергу, визначає поведінку індивідів та суспільних груп [6].

Питання про визначення дискурсу продовжує хвилювати багатьох вчених-лінгвістів. Існують протилежні думки щодо диференціації усього дискурсивного масиву мови, що обумовлює метонімізацію терміну "дискурс".

Дискурс (лат. *aīscursus* – міркування, фр. *awscours* – промова, виступ) – сукупність висловлень, які стосуються визначеної проблематики, розглядаються у взаємних зв'язках з цією проблематикою, а також у взаємних зв'язках між собою. Одиницями дискурсу є конкретні висловлення, які функціонують у реальних історичних, суспільних і культурних умовах, а у своєму змісті і структурі відображають часовий аспект, інтеракції між партнерами, які творять певний тип дискурсу. [4: 26].

Одним з перших вжив термін дискурс американський лінгвіст А. Харріс, який у 1952 р. опублікував статтю "Аналіз дискурсу", присвячену дослідженню мови реклами. Приблизно в цей же час поняття дискурсу сформулював Ю. Хабермас. Він розумів під дискурсом комунікацію особливого виду, специфічний діалог, мета якого – неупереджений аналіз реальності. Учасники комунікації (дискурсу) аналізують реальність, відмовляючись від існуючих мовленнєвих стереотипів. Тут під дискурсом розуміється, скоріше, спосіб одержання істинного наукового знання. У такій інтерпретації дискурс виступає як інструмент пізнання реальності – значимий діалог з використанням визначених методик [5].

Е. І. Шейгал наводить таке визначення: дискурс – система комунікації, поле комунікативних практик, розглянуте в реальному і потенційному (віртуальному) аспектах, де під

реальним виміром розуміється поточна мовленнєва діяльність і її результати – тексти, потенційний вимір являє собою сукупність знаків, що обслуговують окрему комунікацію [3: 42].

Р. С. Попов подає таке визначення: дискурси – слабкі, фрагментарні образи чи способи спілкування, за допомогою яких соціальні сили впливають на суб'єктивні погляди, у результаті чого індивіди починають розуміти й оцінювати своє існування [5]. Заслугує на увагу також і визначення, яке дає В. Кох. На його думку, дискурс – це "будь-який текст (або частина тексту), в якому є ознаки одного й того ж конкретного мотиву" [2: 163].

Основним для цієї статті буде визначення, яке подає український лінгвіст Ф. С. Бацевич: дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, письмову), відбувається в межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних чинників залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [1: 44]. Адже дане визначення розкриває сутність поняття, враховуючи різноплановість та направленість цього лінгвістичного явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. – К.: Видавничий центр "Академія", 2004. – 244 с.
2. Кох В. А. Предварительный набросок дискурсивного анализа семантического типа // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1978. – С. 163-181.
3. Шейгал Е. И. Семиотическое пространство политического дискурса // Полит. дискурс в России. – 2003. – С. 41-48.
4. Язык, личности, дискурс. Межвузовский сборник научных трудов / Под ред. И. Сусова. – Тверь: Тверской государственный университет, 1990. – 136 с.
5. Попов Р. А. Політичний дискурс: проблема теоретичної ідентифікації. Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej2/txts/pol-prav/05prapti.pdf>
6. Тхоровська С. В. Стратегії політичного дискурсу. Режим доступу: [http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1\(102_2\)/10_Thorovska.pdf](http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1(102_2)/10_Thorovska.pdf)

О. Р. Чорнюк

Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

О. В. Горлова

Мовленнєва поведінка викладача іноземної мови як складова ефективного процесу навчання

Мовленнєва поведінка є об'єктом дослідження як вітчизняної, так і зарубіжної науки. Серед вчених, які порушували так чи інакше питання про мову як форму поведінки, слід виділити таких науковців, як І. О. Бодуєн де Куртене, Е. Д. Поливанов, О. О. Леонтьєв, Л. Блумфільд, Б. Скінер, Ч. Осгуд та ін. У наш час дослідження мовленнєвої поведінки проводяться у межах суміжних дисциплін, таких як лінгвістика, риторика, лінгвопрагматика, психолінгвістика, педагогічна психологія та ін. Ми можемо визначити мовленнєву поведінку як діяльність, сутність якої полягає в створенні умов необхідних для ефективного навчання, зокрема навчання іноземної мови. Відомо, що процес спілкування ґрунтується на більш менш свідомому прагненні мовця вплинути на думки чи поведінку співрозмовника. Без сумніву, це ствердження є дуже актуальним для педагогічного спілкування, оскільки, викладач є комунікативним лідером педагогічного процесу. Це означає, що від типу мовленнєвої поведінки педагога в студентській аудиторії залежить успіх навчальної взаємодії.

У процесі спілкування викладач повинен держати в полі своєї уваги й комунікативний вплив на кожного з студентів. Інакше кажучи, необхідно враховувати існуючий у момент спілкування ситуативний контекст і, у разі виникнення потреби, корегувати свою мовленнєву поведінку. Отже, можемо зробити висновок, що одним із її компонентів слід вважати комунікативну ситуацію. Найбільш поширеним є розуміння ситуації як такого збігу обставин, який спонукає людину до мовленнєвої дії, або як сукупність умов вербальних і невербальних, необхідних і достатніх для здійснення мовної дії.

Наступним компонентом, який сприяє побудові ефективної комунікації ми вважаємо так звану риторичну стратегію мовленнєвої поведінки. Риторичну стратегію визначають як "сукупність запланованих мовцем і реалізуємих у процесі

здійснення комунікативного акту теоретичних засобів, спрямованих на досягнення комунікативної мети" [1:18]. Поняття риторичної стратегії пов'язано з поняттям комунікативної інтенції, яку визначають як уявлення про об'єднання вищезазначених теоретичних дій задля досягнення запланованої мети.

Реалізація стратегії мовленнєвого спілкування залежить від вибору комунікативних прийомів або комунікативно-риторичної тактики спілкування, яку розуміють як сукупність мовленнєвих засобів, за допомогою яких досягаються комунікативні цілі у конкретній ситуації. Наявність у індивіда уявлень про успішні та неуспішні тактики спілкування створює його комунікативний досвід.

Окрім вибору відповідної тактики й стратегії продуктивність спілкування обумовлена умінням комунікантів встановлювати та підтримувати контакт під час мовленнєвої взаємодії. Ступінь сформованості означеного уміння в свою чергу складається з відповідних знань комунікантів про норми поведінки в даному суспільстві, тобто знань правила етикету. Етикет визначають як сукупність таких засобів поведінки, які сприяють гармонізації співвідносин між комунікантами, а також встановленню й розвитку контакту в спілкуванні. Без сумнівів, встановлення контакту за допомогою етикетних норм має велике значення також і для успішності педагогічної взаємодії.

Таким чином, формування гармонійних стосунків між викладачем та студентами набагато залежить від того, як буде розгортатися процес мовленнєвої взаємодії, який не в останню чергу зумовлений стилем мовленнєвої поведінки викладача, а саме: його умінням враховувати ситуаційні обставини спілкування та використання їх на свою користь; будувати відповідну до означених обставин риторичну стратегію і реалізовувати її за допомогою комунікативної тактики, керуючись існуючими нормами етикету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ключев Е. В. Речевая коммуникация: Учеб. пособие для университетов и институтов. – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 320 с.

О. О. Чукмасова

Криворізький державний педагогічний університет

Науковий керівник: Л. Ф. Сорочан

Forming foreign language linguistic competence of senior pupils

The concept of teaching foreign languages in the 11-year school notes that the secondary school must form a coherent system of universal knowledge and skills, and also the experience of independence and personal responsibility of students, i.e. form core competencies that define the quality of modern education. The main aim of foreign language learning is defined as forming the target language communicative competence which is understood as the ability of intercultural communication [3]. A. Hollidau, for example, underlines that foreign language communicative competence is the basis of communicative culture of the person who studies a foreign language [4]. Thus, the desired outcome of modern education in this sphere is the use of the target language as a means of accessible communication and writing. One of the most important means to achieve this aim is forming linguistic competence which is one of the constituent parts of communicative competence [2: 42].

Linguistic competence includes knowledge of how the linguistic system of a language operates and appropriate habits. It is the competence that we associate with mastering the linguistic code of a language. It is an area of study which includes grammar competence, lexical competence, phonological competence, reading and writing skills [5: 7].

We are examining the problem of forming linguistic competence at the high school as it is the final stage of secondary education in studying a foreign language. Thus it is of great value to finish forming the target language linguistic competence at this very stage as no further development of language and sociocultural competences is possible without it.

First of all teachers should keep in mind that senior pupils combine the features of teenagers and characteristics of adolescents. Seniors have already formed certain principles of conduct, the image of their own personality, their own values [1]. It means that the communicative orientation of language teaching and creating favorable psychological climate for communication are the factors of particular importance at this stage. In view of that it is extremely

important to select the material for lessons, which should be problematic and thought-provoking with the goal to stimulate exchange of ideas. Thus it would be extremely advisable to combine individual, pair and group work where a teacher serves as a partner or an organizer.

Secondly, a teacher should remember that in high school pupils systematize and generalize their language, speech and communicative experience they have gained in the earlier stages of language learning. Learning methods and activities are increasingly becoming closer to real conditions of communication. It means that while forming the linguistic competence of senior students a highly qualified teacher focuses on use of creative, project, group and interactive forms of work.

And finally, as psychologists have noted, senior pupils possess arbitrary memory, which is effective only in the case when they understand why it is necessary to memorize the material [5]. We can therefore say that a component of motivation occupies a significant place in foreign language learning, and a teacher should always keep this fact in mind working with senior pupils.

Unfortunately, nowadays a lot of teachers in our country don't pay proper attention to the age peculiarities of pupils. As a result a great deal of senior pupils finish schools and continue their further education without properly formed skills and knowledge, beginning first of all with communicative competence of pupils though it is the basis for the further development in studying a foreign language at all. It causes enormous problems both for pupils themselves and for their instructors. That is why we strongly advise teachers to take into account the age peculiarities of their pupils and content of high school teaching.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Кон И. С. Психология старшеклассника: [пособие для учителей] / Игорь Семенович Кон. – М.: Просвещение, 1982. – 207 с.

2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: [підручник] / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

3. Рудакова Я. П. Методичний апарат для засвоєння соціокультурної інформації у процесі читання художньої

літератури у мовному вузі // Іноземні мови. – 1997. – № 3. – с. 39-41.

4. Education and Society Today / Ed. by A. Hartnett and M. Naish. – N.-Y.: Falmer Press, – 1986. – 254 p.

5. Soloviova N. D. Theory and practice of teaching English at schools. Teaching linguistic competence. P. 1 / Natalia Dmitrievna Soloviova. – Krivoy Rog, 2010. – 79 p.

С. П. Шамралюк

Маріупольський державний університет

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент А. В. Гутнікова

Способи номінації банківських установ (на матеріалі німецької та української мов)

Сучасний етап розвитку суспільства пов'язаний з накопиченням капіталу, подальшого його розміщення, використання, вкладання в різні види власності на всіх щаблях суспільного устрою. Цей специфічний вид діяльності входить до банківської справи. Зростання ролі банків, впровадження нових банківських послуг, їхній подальший розвиток та специфіка зумовлює необхідність створення назв нових банківських установ.

Актуальність роботи пов'язана з появою великої кількості банківських установ, необхідністю їх декодування через вилучення інформаційного повідомлення, що лежить в основі назви.

Основою дослідження є положення номінативної теорії мовної діяльності в роботах В. Г. Гака [1], О. С. Кубрякової [2], В. Н. Телія [3], в роботах яких розглядається можливість мовної одиниці виступати в якості номінативної, а акт номінації в якості найважливішого поняття теорії номінації.

Назви банківських установ як одиниці номінації є частиною досліджень з *ономастики* – лінгвістичної дисципліни, що визначає власні назви. *Власна назва* є словом або словосполученням, яке служить для виділення названого ним об'єкта серед інших об'єктів: його індивідуалізації та ідентифікації [4: 94].

Назви банківських установ належать до ергонімів. *Ергонімами* є власні найменування ділових об'єднань людей, підприємств, фірм та інших організацій в виробничій, науковій, політичній, культурній та спортивній сферах тощо [4: 103].

Для німецької мови характерними є однослівні найменування, складені (двослівні та трислівні найменування), декількаслівні найменування та аббревіація як спосіб найменування.

Найбільш продуктивними є сполучення типу "прикметник + іменник" та "іменник + іменник", наприклад: *Erste Bank, Falke Bank*.

Однослівні найменування банківських установ Німеччини утворюються шляхом основоскладення. Другим компонентом у таких найменуваннях, як правило, виступає іменник *die Bank*. Дана модель способу номінації має прозору внутрішню форму, але серед найменувань вона не є найбільш продуктивною, наприклад: *Comerzbank, Postbank*.

Утворення аббревіатур є продуктивним способом компресії багатослівних назв у банківській сфері, бо вони володіють найбільшим ступенем імпліцитності, наприклад: *AKB, WW-Bank*.

Декількаслівні найменування є найбільш уточнюючими, адже містять у собі безпосередню об'ємну інформацію про банківську установу, яка передається за допомогою субстантивного або субстантивно-ад'єктивного ланцюга, наприклад: *Deutsche Bank Privat- und Geschäftskunden*.

Розглядаючи назви банківських установ України за структурними ознаками, слід зазначити, що для української мови характерними є складені (двослівні та трислівні найменування) та однослівні назви банків, аббревіація як спосіб найменування, декількаслівні найменування [5: 27].

Найбільш продуктивними у нашому дослідженні виявилися складені найменування типів "іменник + іменник" та "прикметник + іменник", наприклад: *Банк Кіпру, Східно-Промисловий Банк*.

Однослівні найменування банківських установ України складають 21% від загальної кількості назв банків. Серед однослівних ергонімів розрізняють:

– однослівні відапелятивні, походження яких вдалося з'ясувати, наприклад: *Діамант, Дністер*;

– однослівні відапелятивні найменування іншомовного або нез'ясованого походження, наприклад: *Ексіма, Тахіон*;

– кількаосновні відапелятивні назви, утворені на основі складання, наприклад: *Агроінвестбанк, УкрСіббанк, Брокбізнесбанк*.

Абревіатури утворюються за рахунок збереження ініціальних літер. Серед даного типу номінації в нашому дослідженні зустрічається також тип "іменник + абревіація" або "абревіація + іменник", наприклад: *Банк ГАЛС, ОТП Bank*.

Найменш продуктивним виявився тип декількаслівних найменувань. У нашому дослідженні було виявлене лише одне найменування, утворене за даною структурою: *West Fines and Credit Bank*.

За тематичною ознакою матеріали нашого дослідження дозволяють виділити тематичні типи з посиланням на розташування, адресу або на географічні об'єкти (*Південний банк*), на якість роботи та відкритий характер надання послуг (*Platinum Bank*), на специфічні банківські операції (*Кредит-Онлайн*), на засновника, господаря або компаньйонів (*Банк Демарк*), з вказівкою на великі концерни, фірми (*Автокразбанк*) та на час утворення, надійність, перевірену часом (*Ренесанс Капітал*).

Перспективним видається подальше дослідження даної групи ергонімів у порівняльному, перекладацькому та когнітивному аспектах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гак В. Г. К типологии лингвистических номинаций. Языковая номинация. Общие вопросы. – М.: Высш. шк., 1977. – 211 с.
2. Кубрякова Е. С. Теория номинации и словообразования // Языковая номинация. Виды переименования. – М.: Педагогика-пресс, 1994. – 248 с.
3. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды // Языковая номинация. Виды наименований. – М.: Высш. шк., 1977. – 230 с.
4. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. – М.: Наука, 1988. – 151 с.
5. Шмелев Д. Н. Способы номинации в современном русском языке. – М.: Наука, 1982. – 214 с.

І. П. Шапорда

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Рудик

Фразеологічний потенціал гастрономічних термінів в сучасній англійській мові

Дослідження у галузі термінознавства є завжди актуальними, оскільки формування і функціонування термінологічних одиниць є перманентним процесом [1; 2].

Разом з тим, існують термінологічні одиниці, які є культурно зумовленими і відбивають умови проживання народу, його культурні цінності. До таких одиниць відносять, зокрема, гастрономічні терміни.

Предметом представленого дослідження є англомовні фразеологічні одиниці, до складу яких входять гастрономічні терміни, оскільки саме фразеологічні одиниці, утворені під впливом певних історичних, географічних та інших умов, відображають цінності цього народу.

Нашим завданням є встановити найбільш і найменш поширені гастрономічні терміни, які входять до складу фразеологічних одиниць сучасної англійської мови. Матеріалом дослідження слугували 850 фразеологічних одиниць сучасної англійської мови, до складу яких входять гастрономічні терміни. Опрацьовані одиниці отримані шляхом суцільної вибірки з фразеологічних словників.

Як показує дослідження, найбільш вживаними гастрономічними термінами в англомовних фразеологізмах є наступні одиниці:

egg 41 %, e.g.:

1. *bad egg – a bad person: My neighbor is a bad egg and you should avoid him;*

2. *egg (someone) on or egg on (someone) – to encourage someone to do something (often something bad or wrong or dangerous): The boys egged their friend on to jump into the water;*

3. *good egg – a good person: The man is a good egg. Everybody likes him a lot;*

4. *have egg on one's face – to be embarrassed (because of an obvious error): The man has egg on his face now that he has admitted that he was wrong about his boss;*

fish 31%, e.g.:

5. *fine kettle of fish – a mess, an unsatisfactory situation: It was a fine kettle of fish for me when I lost the keys to my apartment;*

6. *have bigger fish to fry – to have more important things to do: I have bigger fish to fry and I do not want to do extra work for my company;*

and salt 29%, e.g.:

7. *take something with a pinch (grain) of salt – don't consider something 100% accurate: Take Mandy's advice with a pinch of salt. She doesn't always do her research;*

8. *rub salt in (someone's) wound – to try to make someone's unhappiness or misfortune worse: I did not mention the car accident to my friend because I did not want to rub salt in his wound;*

9. *salt of the earth – good/basic/honest/ordinary people: Our new neighbors are the salt of the earth. They are good, basic, honest people.*

Таким чином, одиниці *fish, egg, salt* становлять ядро лексико-семантичного поля "їжа". На периферії ж цього поля знаходяться одиниці:

coffee 0,5 % e.g.:

10. *coffee break – a break from work to rest and drink coffee or tea;*

vinegar 2% e.g.:

11. *as sour as vinegar – sour and disagreeable.*

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні гастрономічних термінів як елементів англомовної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранцев К. Т. Фразеологічний словник англійської мови / К. Т. Баранцев. – К.: Радянська школа, 1956. – С. 10-96.

2. Симоненко Л. О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку / Л. О. Симоненко // Українська термінологія і сучасність: Зб. наукових праць / Відп. ред. Л. О. Симоненко. – К.: КНЕУ, 2001. Вип. IV. – С. 3-8.

3. Сытель В. В. Разговорные английские идиомы / В. В. Сытель. – М.: Просвещение, 1971. – 108 с.

4. Food Idioms. – Режим доступу: <http://www.english-at-home.com/idioms/food-idioms/>

Н. А. Швачій

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

І. Р. Буніятова

Англiцизми в українській мові

Мова – явище, яке постійно розвивається та вдосконалюється. Запозичення слів – один з яскравих прикладів взаємодії мов і культур, створення загальних цінностей. У минулому таку роль в Європі відігравали старогрецька і латинська мови, а пізніше французька і німецька. Зараз таку роль виконує, передусім, англійська мова [2].

Крисін Л. П. вважає, що запозичення в мові відбуваються фонетичними і морфологічними засобами однієї мови морфем, слів або словосполучень іншої мови. Лексика зазнає змін частіше ніж граматики чи фонетика [3].

Відомо, що англійську мову називають "латиною ХХ століття". Це й не дивно, адже англiцизми (запозичення з англійської мови) на даний час заповнили майже всі сфери людської діяльності. Можна виділити наступні причини появи в мовах світу лексичних запозичень: відсутність відповідного поняття в когнітивній базі мови-рецептора. До словника ділової людини міцно увійшли такі англiцизми як *класифікатор*, *ноутбук* і його нові різновиди: *аудіобук*, *пауербук*, *органайзер*, *пейджер*, *таймер*, *сканер*, *тюнер* [1]. Наприклад: "До терміналу не потрібно додатково виїжджати, якщо відбувся збій у системі, тому що сторожовий *таймер* автоматично вирішує проблему" [5]. Наступне – це відсутність відповідного найменування в мові-рецепторі. Брейтер М. А. відмічає, що близько 15% новітніх англiцизмів запозичуються у зв'язку з відсутністю відповідного найменування в мові-рецепторі. До них відносять: *детектор*, *топ-модель*, *віртуальний*, *інвестор*, *дайджест*, *спонсор*, *спрей* [1]. Напр.: "Ксенія Ламбер увійшла до п'ятірки фіналісток на 17-му міжнародному конкурсі "*Топ-модель* Світу", який завершився 23 лютого в німецькому Дортмунді" [4]. Ми бачимо, що переважно вказуються внутрішньолінгвістичні причини запозичення, також варто згадати про зовнішні, екстралінгвістичні причини запозичення англiцизмів лексики:

активізації зв'язків із Заходом, зміни в менталітеті сучасного покоління.

Таким чином, простішим і ефективнішим вважається запозичення вже існуючої номінації разом із запозичуваним поняттям і предметом. Оскільки передові технології сконцентровані на заході, а англійська мова міжнародна, отже, вокабуляр поповнюється за рахунок англо-американізмів. Велика різноманітність косметики, невідомої раніше, наприклад, українській людині, стала причиною запозичення з англійської мови слів типу : *мейк-ап* (make-up – макіяж), *консилер* (consealer – олівець коректор), *лифтинг крем* (lifting-cream – крем підтягує шкіру).

В українській мові активно функціонують англіцизми: *гамбургер*, *фішбургер*, *чісбургер*, *чікенбургер*, виконуючи диференційовану функцію. Лексема сендвіч несе узагальнене значення, тоді як інші слова синонімічного ряду конкретизують значення слова сендвіч: *гамбургер* (усередині біфштекс), *фішбургер* (риба), *чісбургер* (сир), *чікенбургер* (курча).

Термінологія обчислювальної техніки, що склалася на базі англійської мови, легко поповнюється новими термінами англійського походження. Слова *сайт*, *браузер*, *банер* та інші використовуються в мові людей, що мають справу з комп'ютерами, яких з кожним роком стає все більше і більше. Отже, ці англіцизми з суто професійної сфери переходять у використання звичайних людей.

Проте до запозичень носії мови часто ставляться з обережністю. Навіщо щось брати у інших, хіба не можна обійтися засобами рідної мови? Нащо нам "*імідж*", якщо є "*образ*", до чого "*саміт*", якщо можна сказати "*зустріч у верхах*". Чим модний нині в кінематографії "*ремейк*" краще за звичайну "*переробку*"? І хіба "*консенсус*" міцніший за "*згоду*" [3]?

Наші дослідження дозволяють зробити висновок, що більшість запозиченої лексики становлять слова, що позначають обладнання та устаткування, що свідчить про високий розвиток технологій в країні мови-продуцента, а українська, як мова-реципієнт, відповідно, не маючи власних еквівалентів, запозичує саме в цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Брейтер М. А. Англицизмы в русском языке. – Владивосток.: Диалог, 1998. – С. 113-127.
2. Кодухов В. І. Общее языкознание. – М., 1974. – С. 188-201.
3. Крисин Л. П. Иноязычные заимствования в современной жизни // Русский язык конца XX века. – М., 1996.
4. <http://misto.co.ua/frankivsk/news/news.php?action=view&id=393>
5. <http://unipay.ua/2-platiz-term-acso.php?id0=2&id1=1>

Н. В. Шевельова-Гаркуша

Херсонський державний університет

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Л. І. Белєхова

Функціональні особливості ритміко-синтаксичного прийому перенесення (на матеріалі американської поезії XX століття)

У теорії версифікації *анжамбеман* (лат. *gambade*; фр. *enjambement, rejet*; англ. *run-on lines, overrunning, carrying-over, run-over* – "переступання, вторгнення; фантастичний рух, стрибок, несподівана вихватка", рос. – "текущая строка") визначається як незбігання ритмічного членування віршованого мовлення зі змістом і синтаксичним членуванням речень, які належать до його складу [3: 25-26]. *Анжамбеман* як ритміко-синтаксичний прийом часто ототожнюють з *перенесенням* частин речення з одного поетичного рядка на інший (С. А. Матяш, В. М. Жирмунський). У нашій роботі ми розрізняємо ці два поняття, оскільки, по-перше, не кожне перенесення є стилістично забарвленим, а, по-друге, лише *анжамбеман*, який створює своєрідний стокатоподібний ритмічний малюнок, є композиційним прийомом, покликаним інтонаційно виокремлювати семантично важливі мовні одиниці.

У пісенній ліриці *анжамбеман* спочатку не використовувався. Перші приклади використання цього прийому, відомого як "*siobos transgressio*", почали зустрічатися в античних поетичних творах Гомера, Евріпіда, Софокла, тощо, але цей прийом довго вважався недоліком композиційної побудови поетичного твору [2: 13]. У ліричній поезії вживання

"*enjambement*" виникає як контраст до звичного збігу ритмічних та синтаксичних одиниць. Так, поети періоду *романтизму*, *реалізму*, *модернізму* та *постмодернізму* культивують цей прийом, активуючи його лінгвістичні механізми, а поети епохи *класицизму* навпаки, уникають його як такого, що створює прозову інтонацію. У руслі інструменталістського підходу значну увагу аналізу прийому *анжамбеман* та виділенню його основних функцій приділили вчені формальної поетики. Слідом за Б. М. Ейхенбаумом В. П. Москвін класифікує типи прийому відповідно до 1) ступеня помітності та 2) функціональної точки зору. Розмежування ступеня помітності анжамбеман дає підставу класифікувати їх як "*різкі/сильні*" ("*strong enjambement*") та "*м'які/слабкі*" ("*weak enjambement*") [2: 6]. М. Л. Гаспаров та Т. В. Скулачова, співвідносячи силу перенесення з тіснотою розірваних синтаксичних зв'язків, розробили точну ієрархію порівняльної щільності зв'язків від тісних до слабких. Отже, основним поняттям є *синафія* (лат. *junctione versuum* – "зв'язок рядків") – семантичний зв'язок рядків в межах періоду. Синафія є дуже помітною, оскільки стає причиною збоїв, дроблення та варіювання силабічного ритму [2: 10]. *Аритмія*, викликана анжамбеман, базується на ритміко-синтаксичному перебої рядків поетичного мовлення. Це створює рваний, стокатоподібний та дроблений ритмічний малюнок, який викликає ефект спотикання (рос. "*спотыкающийся ритм*"). Як позиційні типи синафії варто виокремити [2: 6-7; 1: 8]: **1) Скидання** (франц. *rejet*, рос. – "*сброс*") – випадок, коли фраза закінчується всередині рядка, яка при аналізі художнього поетичного твору позначається трьома косими лініями (///). **2. Наброс** (франц. *contre-rejet*, рос. – "*наброс*") – випадок, коли фраза починається із середини. **3) Синафія з подвійним скиданням** (франц. *double-rejet*, рос. – "*двойной бросок*"): "...*I was thoughtless and turned a page and gazed on the living / Sun-flower / and heard a voice, it was Blake's, reciting in earthen measure...*" (А. Гінсберг "Псалм IV"). Це створює рваний, стокатоподібний ритмічний малюнок та ефект неочікуваності.

У позиційному відношенні синафія може бути *впорядкованою* (утворює варіацію певного силабічного ритму) та *неупорядкованою* (характеризується аритмічністю та нерівністю рядків). Відповідно до розміщення розірваних частин виділяють такі види зв'язків: *контактні* (зв'язки з нульовим інтервалом),

дистантні (зв'язки з інтервалом в одне/декілька слів) та *строфічні перенесення* (зв'язки між словами із різних строф), як підвиди останніх. На основі проаналізованих американських поетичних текстів ми дійшли висновку, що анжамбеман виконує такі ритміко-синтаксичні **функції**: **1) Композиційну**, яка сприяє організації ритміко-синтаксичної структури виділених (перенесених) рядків вірша, відхиляючись від звичної композиційної замкнутості станси (строфи із структурно рівними рядками). Візуальне виділення створюється за допомогою віршової графіки. *Графіко-зображувальна функція*, яку виконує анжамбеман, дає можливість відтворення графічного малюнку. Цей малюнок покликаний передавати семантичне навантаження слів, імітувати стрімкий ритм дій (танцю, тощо – *міметична функція*). **2) Стилїстичну функцію**, яка актуалізує стерті стилїстичні прийоми, наприклад, метафору, оновлює її (рос. – "*оживление метафоры*") і є обумовленою єдністю віршового рядка. У результаті використання цього прийому значення слів підкреслюється та є емоційно виділеними. У такому випадку інтонаційний розрив є семантично мотивованим, створюючи *семантичний зсув*. М. Л. Гаспаров та Т. В. Скулачова розглядають анжамбеман як *ефект ошуканого очікування* (окрім випадків *механічного членування*) [2: 13]), який формалісти називають "*збоєм ритму*". За допомогою прийому анжамбеман, який виконує *експресивну функцію*, поет може самовиражатися та розкривати свої думки, а завдяки *емоційно-оцінній/емотивній функції* прийом передає певні відчуття автора, створює напруження, ефект здивованості, неочікуваності, драматизації дії, створює емоційно-забарвлене поетичне мовлення. Отже, ритміко-синтаксичний прийом анжамбеман як незбігання ритмічного членування віршованого мовлення зі змістом і синтаксичним членуванням речень відтворює рваний, стокатоподібний інтонаційний малюнок і утворює аритмію (нечіткість ритму) через відсутність ритміко-синтаксичних аналогій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Матяш С. А. Стихотворные переносы (enjambements) в маленьких трагедиях Пушкина / Матяш С. А. // Вестник ГОУ ВПО "Оренбургский государственный университет". – 2009. – № 11 (105). – С. 8-13.

2. Москвин В. П. Стиховой перенос (enjambement): типы и функции / Москвин В. П. // Мин-во образования и науки РФ. Филол. науки. – 2009. – № 4. – С. 3-16.

3. Неборсіна Н. П. Анжамбемент: прийом віршування як герменевтична ситуація // Вісник Київського ун-ту ім. Т. Шевченка. – 2005. – № 39. – С. 25-30.

М. В. Шевченко

Національний технічний університет України "КПІ"

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент С. С. Коломієць

Відтворення синонімії в описах англомовної реферативної інформації про винаходи мовою перекладу

Синоніми (від грец. *Synonymos* – однойменний) – слова, що співвідносяться з тим самим поняттям, мають одне загальне значення, але різняться відтінками лексичного значення, стилістичним забарвленням, сполучуваністю з іншими словами [2: 153].

Вивчення синонімії в описах англомовної реферативної інформації про винаходи заслуговує на значну увагу, адже синонімічні ряди у ній нерідко утворюють слова й вирази, які за своїм значенням зазвичай є дуже далекими один від одного, наприклад, у нетехнічній літературі, і тому при перекладі патентів можуть виникнути певні труднощі з встановленням їх значення у певних ситуаціях.

Синоніми, що вживаються в англомовних описах винаходів, можна розділити на дві групи.

– До першої групи належать словникові одиниці, синонімічність яких виявляється тільки у певних словосполученнях. Так, наприклад, дієслова *to aid better*, *to enhance*, *to improve*, *to increase*, *to raise* є синонімами у поєднанні з іменником *efficiency* і в даному випадку мають одне значення – *підвищити*.

– До другої групи відносяться словникові одиниці, синонімічні незалежно від того, в якому словосполученні їх вжито. Один з найбільших синонімічних рядів цієї групи утворюють іменники, що мають значення *недолік*: *complaint*, *default*, *deffect*, *defective feature*, *deficiency*, *detriment*, *detrimental*

characteristic, disability, disadvantage, disadvantageous effect, disadvantageous feature, drawback, fault, failing, failure, inadequacy, nuisance; objection, objectionable feature, shortcoming, undesirable characteristic, undesirable effect, undesirable feature, unsatisfactory result, weakness.

Цей синонімічний ряд можна продовжити словосполученнями, що складаються з іменника, який має значення *ознака* або *ефект*, та слова, що має значення *незадовільний*: *defective feature, detrimental characteristic, disadvantageous effect, disadvantageous feature, objectionable feature, undesirable characteristic, undesirable effect, undesirable feature, unsatisfactory result* [1: 23].

Синонімія суперечить природі функціонування й призначення терміну, адже однією з його головних ознак є точність семантики. Однак, при описі конкретної предметної ситуації певної науково-технічної сфери терміни не допускають невірної їх тлумачення.

З явищем синонімії тісно пов'язаним є явище тавтології, що широко використовується в описах винаходів США та Великобританії. Сутність тавтології полягає у тому, що декілька синонімічних одиниць вживаються разом у певному словосполученні. Особливо часто тавтологічні вирази зустрічаються у поширених фразах повного опису винаходу: *forms and modifications, modifications and adaptations, the field and scope result* [1: 24].

Оскільки описам винаходів українською мовою тавтологія не властива, її слід уникати при перекладі, використовуючи лише один перекладацький відповідник української мови для декількох синонімічних слів, що утворюють тавтологію, поєднуючись у словосполучення. Наприклад: *to aid and increase efficiency* – *підвищити*, *to avoid and overcome a defect* – *усунути недолік*, *the disadvantages and drawbacks* – *недоліки*, *the invention and discovery* – *винахід*, *new and novel* – *новий*, *to remove or obviate the disadvantage* – *усунути недолік* [3: 199].

Отже, дослідження використання синонімів у реферативній інформації про винаходи має велике значення для забезпечення адекватності передачі змісту тексту мови оригіналу у мові перекладу, адже саме від правильності перекладу синонімів, включаючи тавтологію, залежить правильність відтворення

англійської реферативної інформації про винаходи мовою перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Малёнова Е. Д. Перевод патентов США и Великобритании: от теории к практике: учеб.-метод. пособие / Е. Д. Малёнова, Л. А. Матвеева. – Омск: Изд-во Ом. гос. ун-та, 2008. – 144 с.
2. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
3. Чебурашкин Н. Д. Технический перевод. – М.: Просвещение, 2006. – 319 с.

М. Ю. Шевченко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, викладач Ю. М. Нідзельська*

Концептуальна метафора в сучасному англомовному релігійному дискурсі

Когнітивна лінгвістика впевнено зайняла своє місце в парадигмі сучасного мовознавства. Саме її виникнення і бурхливий розвиток на сучасному етапі є його характерною рисою. У лінгвістиці з'являються нові розвідки, спрямовані на дослідження мови у зв'язку з людиною, її пізнавальною діяльністю.

Актуальність дослідження обумовлена загальною спрямованістю сучасної науки на вивчення концептуальних метафор як ефективних інструментів пізнання світу.

Об'єкт дослідження – концептуальні метафори в англомовних релігійних текстах.

Предмет дослідження становлять мовні та мовленнєві засоби втілення релігійних концептуальних метафор, їх лінгвокогнітивні особливості.

Метою дослідження є вивчення концептуальних метафор у англомовному релігійному дискурсі, які спрямовані на позначення ментальної свідомості релігійної спільноти.

Завдання дослідження полягає в окресленні головних функцій концептуальної метафори у релігійному мовленні, виявленні основних напрямків метафоричного перенесення у релігійному дискурсі, визначенні їх маніпулятивного характеру.

Сучасні тенденції розвитку лінгвістичної науки надають пріоритет когнітивній лінгвістиці, яка підкреслює вагому роль мови в процесах пізнання й осмислення навколишнього світу та співвідношення мовних та концептуальних систем [4]. Серед відомих представників когнітивної лінгвістики варто назвати О. Бабушкіна, Р. Джакендоффа, О. Кубрякову, Р. Лакоффа, Дж. Лангакера, З. Попову, Л. Талмі та інших.

Особливе місце в когнітивній лінгвістиці зайняла теорія метафори. Дж. Лакофф, основоположник згаданого вчення, розглядає метафору як один з основних видів когнітивних моделей, механізм мислення та утворення концептуальної системи. Метафори концептуалізують різні сфери шляхом перенесення їх ознак з однієї концептуальної системи до іншої (зі сфери джерела до сфери мети) [1; 2]. Таким чином, метафори виступають важливим пізнавальним механізмом, який дозволяє пізнавати складне через просте, абстрактне через конкретне, невідоме через відоме. Своєрідність релігійного тексту полягає у створенні психологічного ефекту, який досягається використанням експресивних, емоційно насичених засобів образності для максимального наближення аудиторії до розуміння релігійних істин. Релігійний текст характеризується власною специфічною побудовою [3].

Домінування стилістично забарвлених мовних одиниць впливає на виразність конфесійного мовлення, стає стилеутворюючим чинником. Пріоритетне місце відводиться релігійній метафорі, яка надає тексту образності й емоційності, наприклад: *I am the bread of life (John 6: 47-51)* Людина (Ісус) уподібнюється хлібу життя, відбувається трансформація ЛЮДИНА – ХЛІБ, яка здійснює вагомий вплив на реципієнта. Варто зазначити, що науковці Д. Болінджер, А. Баранов, Ю. Караулов, І. Кобозева, Е. Опаріна виділяють саме емоційно-образну функцію метафор головною у релігійному дискурсі.

Серед характерних особливостей релігійних метафор, можна вважати часте використання абстрактних сутностей [5], наприклад: *I am the way and the truth and the life (John 14: 5-7)*. Отже, ми спостерігаємо перенесення ознак зі сфери джерела до

сфери мети у трансформації ЛЮДИНА – АБСТРАКТНА СУТНІСТЬ, де людина (Ісус) наділяється ознаками шляху, правди і життя, що наділяє згадану сферу святістю, розширює її семантичний обсяг.

Важливу роль у релігійній комунікації відіграють іменні метафори [3], які уподібнюють Бога до кого-небудь або чого-небудь: *King of the Glory, Lord of Lords, God of the Heaven and Earth, Father-Creator*. Вони створюють яскраву образність, мають суттєвий маніпулятивний характер. У прикладі: *I am the gate; whoever enters through me will be saved (John 10:9)*, представлено трансформацію ЛЮДИНА – ПРЕДМЕТ. Людина, яка знаходиться у царині мети набуває ознак зі сфери джерела, адже вхід є початком, зміною, відкриттям нового світу.

Отже, мова, яка обслуговує сферу релігії, становить досить замкнений семантичний простір. Саме в релігійному дискурсі використовуються знаки, які завдяки своїм завуальованим характеристикам, створюють ефект божественного. Розглянуті метафори мають значний маніпулятивний потенціал. У **перспективі** дослідження плануємо аналіз метонімічного перенесення в англомовних релігійних текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов / Дж. Лакофф // Новое в зарубежной лингвистике; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. 23. – С. 12-51.
2. Метафора в языке и тексте / [Отв. ред. В. Н. Телия]. – М.: Наука, Академия наук СССР Инс-т языкознания, 1988. – 176 с.
3. Поліна Г. В. Мовна об'єктивація концепту БОГ в американському дискурсі XIV-XX ст.: автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук: спец. 10. 02. 04. "Германські мови" / Г. В. Поліна. – Х., 2004. – 20 с.
4. Полюжин М. М. Концептуальна система як базове поняття когнітивної семантики й теорії мовної особистості / Михайло Михайлович Полюжин // Проблеми романо-германської філології: зб-к науков. праць. – Ужгород: Ліра, 2005. – С. 5-19.
5. Чернишова Ю. О. Вплив мовної картини світу на релігійну свідомість: До проблеми перекладу релігійних текстів / Ю. О. Чернишова // Проблеми семантики, прагматики і когнітивної лінгвістики: зб-к. наук. праць. – К., 2004. – Вип. 5. – С. 93-100.

О. М. Шевченко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Василюк*

Ономастичні номінації як фактор міжкультурної комунікації (перекладацький аспект)

Еквівалентність при існуванні відмінності є ключовою проблемою лінгвістики і перекладознавства зокрема. Наука про мову не може інтерпретувати жодне лінгвістичне явище, не переклавши його знаки знаками іншої або тієї ж системи. Будь-яке порівняння двох мов базується на їх взаємній перекладності [5: 6].

На перший погляд може здатися, що переклад власних імен не несе особливих труднощів, тому що зазвичай власні назви транскрибуються або транслітеруються. В сучасній лінгвістиці власні імена часто визначаються як називні лексичні одиниці, в той час як загальні слова вважаються позначальними одиницями. Інакше кажучи, у власних імен провідну роль відіграє номінативна функція – називати предмети, щоб відрізнити однотипні об'єкти з-поміж один одного, тоді як загальні імена нарікають предмет задля конотування, передання значення [3: 153-154].

За радянської школи перекладу англійські (та й загалом зарубіжні) власні імена передавались українською мовою за допомоги найпримітивнішої транслітерації: для кожної англійської літери в слові підбиралася відповідна літера українського алфавіту. Але, як відомо, традиційна графічна оболонка англійських слів не завжди відображає їх звучання. Так з'явилися топоніми Ворчестер (Worcester), Гринвіч (Greenwich), Гуль (Hull), антропоніми Гекслі (Huxley), Валлас (Wallace), Вільде (Wilde) та інші [1: 314]. З часом відбувся перехід від орфографічного принципу передачі англійських власних імен до фонетичного, що дозволило зберегти наближеність до оригінального звучання.

Натрапивши в англійському тексті, наприклад, на такі імена, як Alice, Augustus, Benjamin, Christian, перекладач може дотримуватися їх звучання та передавати відповідно як Еліс, Огастес, Бен(д)жамін, Крістіан або ж врахувати в українському іменникові їх відповідники: Аліса, Август, Веніамін, Християн. У

перекладній літературі перша тенденція переважає [4: 59].

Оскільки реалізація англійських та німецьких власних назв в українській мові відбувається з великими коливаннями, виникає нагальна потреба в упорядкуванні правил відтворення чужомовних власних назв графічними засобами української мови та в їх кодифікації.

Для прикладу наведемо 13 варіантів сучасної української письмової передачі англійської назви Cornwall ['ko:nwəl] – назва півострова і графства у Великій Британії та прізвище: Корнуолл, Корнуол, Корнуелл, Корнуел, Корнуель, Корнволл, Корнвол, Корнвелль, Корнвел, Корнваль, Корнуваль, Карнваль, Корн-Уельс [2: 160].

Таким чином, сучасне перекладознавство потребує розробки загальних принципів відтворення українською мовою чужомовних географічних назв, так само як і стандартизації транслітерування українських назв іноземними мовами, зокрема англійською.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Виноградов В. С. Введение в переводоведение. Общие и лексические вопросы. – М.: ИОСО РАО, 2001. – 314 с.
2. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. – К.: КиМУ, 1998. – 252 с.
3. Суперанская А. В. Языковой знак и имя собственное. Проблемы языкознания. М.: Просвещение, 1967. – 280 с.
4. Щерба Л. В. Транскрипция иностранных слов и собственных имен и фамилий // Известия Комитета по русскому языку АН СССР, 1931. – Т. 1. – С. 187-196.
5. Якобсон Р. О лингвистических аспектах перевода. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс. – 1985. – 495 с.

Н. М. Шкодюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. М. Рудик

Функції епітета в повісті Доріс Лессінг "Домівка гірської худоби"

Доріс Мей Лессінг – англійська письменниця іранського походження. У 2007 році вона стала лауреатом Нобелівської премії з літератури за скептичне, пристрасне й пророче відображення цивілізації, що розкололася.

Об'єктом даної статті є оригінал повісті Доріс Лессінг "Домівка гірської худоби" та її переклад українською мовою, виконаний Р. Доценком. Предметом роботи є застосування епітета в даній повісті. Мета полягає в аналізі функцій епітета у творі.

Дослідженням такого лексично-стилістичного прийому, як епітет, займалися багато мовознавців, серед них І. В. Арнольд [1: 88], І. В. Кузнецова [3: 75] та інші. Беремо за робоче визначення епітета, запропоноване І. Р. Гальперінім: "Епітет – засіб виразності, що ґрунтується на виділенні якості, ознаки описуваного явища, яке оформлюється у вигляді атрибутивних слів чи словосполучень, що характеризують дане явище з точки зору індивідуального сприйняття цього явища" [2: 138].

Центральними образами в повісті Доріс Мей Лессінг "Домівка гірської худоби" є образи білого та темношкірого населення Південної Родезії. Отож, цілком очевидним стає підпорядкування усіх лексичний та стилістичних засобів розкриттю цих двох культур, їхнього життя та світобачення.

У своїй повісті Доріс Лессінг застосовує епітети для:

1) опису зовнішності та поведінки персонажів:

Так, Місіс Понд – невисока та опецькувата (*a short, solid woman*) з твердими червоними щоками (*hard red cheeks*), рухливими червоними руками (*energetic red hands*), дрібненькими й випитливими очима (*Her eyes were small and inquisitive.*) та роздратованістю на обличчі (*Her face was ill-tempered.*) набуває в нашій уяві образу не дуже приємної особи, яка прагне тримати все під контролем. Тож нічого дивного, що її завжди супроводжують несхвальні погляди сусідок (*the disapproving eyes of her fellow tenants*).

Емілі Скіннер постає перед нами як розфарбована дама (*highly-coloured lady*) з гострим енергійним обличчям (*a sharp, efficient face*), що вже натякає на імпульсивність та владність її характеру. Подібним персонажем протилежної статі є містер Блек з його уїкендами на сонці й у русі (*his sunfilled and energetic week-ends*).

Натомість Марина Джайлс з виразом недоторки на обличчі (*touch-meat manner*) справляє враження стриманої жінки, а її материнська усмішка (*a maternal smile*) від радості за служників свідчить про м'якість та доброту.

Служник Чарлі з розгубленістю й підозрою в очах (*with puzzled suspicion*) виражає стан невизначеності, який притаманний усьому темношкірому населенню Південної Родезії, а жінка, що продає городину, з заплаканим лицем й неспокійними очима (*whining face and shifty eyes*) та розкритими долонями (*humble palms*) проявляє хитрість та кмітливість, як єдиний спосіб отримати вигоду від білих людей.

2) опису оточуючої дійсності та ставлення до неї:

Найбільш вживаним епітетом у повісті Доріс Лессінг "Домівка гірської худоби" є *white man's town*. Саме він і виражає головний закон, що панує на "Чорному Континенті" (*the Dark Continent*) – повне підкорення представникам білої раси. Решту ж мешканців складають служники, які отримують сміховинну платню (*such an idiotic sum*), черідки скутих наручниками африканців (*a file of handcuffed Africans*) та дорослі тубільці, що знічев'я тиняються туди-сюди (*loitering Africans*) під вихристою рудою хмарою (*a whirling red cloud*) попелу.

Для білих життя на цьому неспокійному континенті (*in that violent continent*) видається ледачим (*a lazy life*). Навіть бажання щось змінити викликає невдовзі лише відчуття втоми й несмаку (*a feeling of fatigued distaste*) у Марини Джайлс. Єдине, що залишається, – мріяти про вільне й привітне життя (*the free and amiable life*).

3) опису почуттів:

Так, усі спроби Марини Джайлс покращити умови життя Чарлі викликають обурені погляди (*resentful eyes*) сусідів та довгі підозріливі погляди (*a long suspicious stare*) служників, а місис Понд сприймає докази своєї неправоти у похмурій мовчанці (*in grim silence*). Свої ревності Тереза виражає за допомогою довгого докірливого погляду (*a long reproachful look*).

Таким чином, за допомогою епітетів Доріс Лессінг вдається:

- 1) розкрити сутність становища темношкірих у Південній Родезії в порівнянні з білими;
- 2) надати більш повний портрет як зовнішності, так і внутрішнього світу своїх героїв як представників цього світу;
- 3) виразити свою прихильність до темношкірого населення, яке потерпає від панівної раси білих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. (Стилистика декодирования.): Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. "Иностр. яз." – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. – М., 1958. – 458 с.
3. Кузнецова І. В. Stylistic in Practice (Стилістика на практиці): Практикум. – 2-ге вид., випр. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 132 с.
4. Лессінг Д. Домівка гірської худоби (переклад Р. Доценка) // Всесвіт. – 2008. – № 1-2 – С. 17-53.
5. Lessing D. Collected African stories. Vol. 1, This was the Old Chiefs Country. – London: M. Joseph, 1973. – P. 231-286.

М. А. Шмалюк

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Засоби вираження концепту WOMAN в англійській мові

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки увага багатьох дослідників фокусується на проблемах вивчення картин світу та взаємозв'язку мови та культури [1]. Спроба виявити особливості мови та її призначення віддзеркалювати життя народу, а також прагнення до осмислення феномену культури як специфічної форми існування людини і суспільства у світі зумовлюють активний розвиток лінгвокультурології. Концепт у лінгвокультурологічних дослідженнях розглядається як гранично узагальнене, чуттєво-образне, сховане в глибинах свідомості поняття [2].

Гендерний підхід у лінгвокультурології спрямований на дослідження особливостей сприйняття, інтерпретації і передачі інформації, культурно обумовлених розходженнями соціалізації статі, її рольової функції в громадському житті соціуму, що характеризується специфічними мовними явищами [3].

Аналізуючи засоби вербалізації концепту WOMAN в англійській мові ми дійшли висновку, що найбільшу кількість національно-культурної інформації увібрали в себе фразеологічні одиниці як продукт метафоричного переосмислення взаємодії мови і культури. Саме тому фразеологія являє собою ідеальний матеріал для проведення концептуального аналізу [4]. Фразеологічні одиниці фіксують менталітет народу, уклад його життя, звичаї, вірування, національні стереотипи та еталони, відносини всередині соціуму, історичні події, все те, що є предметом національної культури. Найбільш яскравими фіксаторами культурно-національних еталонів і культурно значимих концептів, які транслітеруються з покоління в покоління, є прислів'я. Прислів'я та приказки, що характеризують жінку, описують якості, що вважаються позитивними в англослов'янському соціумі, а саме мовчазність: *Silence is a woman's best garment*; вроду: *She, who is beauty is half-married*; вправність, хазяйновитість: *The fingers of a housewife do more than yoke of oxen*; відданість та вірність: *A good wife makes a good husband*; важливість жінки, її роль у житті чоловіка: *Good wife and health is a man's best*.

Серед негативних жіночих якостей, відображених у пареміях, виділимо мінливість у судженнях та висловлюваннях: *Winter's weather and woman's words often change*; конфліктність жінки: *There was never a conflict without a woman*; невміння зберігати таємницю: *If it's a secret don't tell it to a woman*; балакучість: *Woman hair is long, her tongue is longer*; сварливість: *There was never a conflict without a woman*; марнотратство: *A woman can throw out the window more than a man can bring at the door*; підступність: *There are two kinds of women: those who take what you are and those who take what you have*.

Отже, прислів'я відображують місце жінки в англослов'янській спільноті. В англослов'янській культурі засуджується балакучість жінки, конфліктність, мінливість у судженнях, непередбачуваність поведінки, невміння зберігати таємниці та схвалюється стриманість, мовчазність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. – М.: Языки рус. Культуры, 1999. – С. 354-356.
2. Аскольдов С. А. Концепт и слово // Русская словесность. От теории к структуре текста. Антология. – 1980. – С. 10-15.
3. Карасик В. И., Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики / Под ред. И. А. Стернина. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2001. – С. 75-79.
4. Телия В. Н. Культурологический компонент фразеологии. // Язык и культура. Вторая международная конференция. Тезисы. Часть I. / Сост. С. Б. Бураго. – К.: Коллегиум, 1993. – С. 103-107.

І. В. Шпакевич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
С. Н. Денисенко*

Архітектурний код культури у фокусі сучасних лінгвістичних досліджень

Актуальність даної теми пояснюється, перш за все, розвитком соціокультурних процесів (культурних, наукових і економічних контактів країн і народів) та необхідністю постійного міжкультурного спілкування. Виявлення і опис кодів культури та архетипових уявлень, що відбиваються в мові і дискурсі, з однієї сторони, допомагає уникнути комунікативних невдач і небажаних помилок в міжкультурному спілкуванні, що виникають через незнання фонових, культурно-ціннісних реалій, з іншої сторони, сприяє усвідомленню своєї національної ідентичності.

Мета даної статті полягає в розкритті основних типологічних особливостей способів кодування культури в фразеологізмах німецької мови на матеріалі архітектурного коду культури.

Мова є знаковою системою, головним об'єктом семіотики. Семіотика "знаходить свої об'єкти всюди – у мові, математиці, художній літературі, в окремому творі літератури, в архітектурі,

плануванні квартири, в організації сім'ї, в процесах підсвідомого, в спілкуванні тварин, в житті рослин" [1; 5]. Взаємини двох семіотичних систем – системи природної мови та системи культурного коду – рефлектують таким чином, що одне і те ж ім'я, будучи одиницею культурного коду, має значення, які в системі природної мови можуть бути відсутні, але це ім'я як одиниця культурного коду може мати специфіку.

Архітектурний код культури пов'язаний з побудовами та їх елементами. Оскільки архітектура заснована на символічному розумінні простору, вона звертається до символічного змісту будівлі, встановлює відповідності між різними планами буття і формами споруди.

Смисли, закодовані в архітектурних елементах віддзеркалюють різні сторони народного буття. Для позначення сусідства або чогось спільного німці використовують такі фразеологізми, як *Haus an Haus wohnen*; *Wand an Wand, unter einem Dach wohnen*; *mit j-m unter einer Decke stecken*. Часто архітектурні елементи використовуються для позначення ментальних здібностей, а саме відставання чи ненормальності. Наприклад, метонімічне *bei ihm ist es unterm Dach nicht ganz richtig* (*Dach = Kopf = Gehirn*); *er ist nicht ganz richtig unterm Dach*; *er sieht die Welt durchs Fenster (an)*; *mit seinen Gedanken nicht zu Hause sein*; *das schmeißt ihm keine Fenster ein*; *er kann durch (neun) eiserne Türen gucken*. Символ дому використовують ще й для утвердження впевненості, яка підкріплена наявністю власного простору: *Häuser auf j-n bauen*; *mit der Tür ins Haus fallen*; *in seinem Fach zu Hause sein*. Для позначення втрати використовують символ вікна: *zum Fenster hinaussprechen*; *Geld zum Fenster hinauswerfen*; *weg vom Fenster sein*. Відсутність співрозмовника передається за допомогою яскравого символу "пуста стіна": *zu leeren Wänden reden*. Символ вікна вживають для називання певних вразливих або вражених місць на об'єктах чи суб'єктах: *Fenster im Ärmel haben* – *жарт.* рукава з дірками; *j-m blaue Fenster machen* – *розм.* наставити кому-небудь синців.

Двері відрізняється подвійною символікою, означаючи одночасно захист: *bei [hinter] verschlossenen Türen verhandeln*; *unter Dach und Fach sein [kommen]*; і доступ: *offene Tür en einrennen*; *die Politik der offenen Tür(en)*; *ihm stehen alle Türen offen*; *der Willkür Tür und Tor öffnen*. Символіка порогу, як межі, передається за допомогою таких виразів: *die Schwelle des*

Bewußtseins (des zwanzigsten Jahrhunderts, des Todes); der Winter steht vor der Tür.

Будинок у німецькій мові набуває антропоморфних характеристик і символізує певний суб'єкт та його якості, наприклад: *ein fideles (lustiges) Haus; altes Haus! / ein bemoostes Haus; ein gelehrtes Haus; ein kluges Haus; ein patent es Haus*. Для позначення відторгнення або небажання впускати щось або когось до власного простору, маємо наступні приклади: *j-m nach Hause gehen; j-m die Tür weisen; j-n (glücklich) aus dem Hause haben; j-n von der Schwelle weisen; j-n [j-m den Stuhl] vor die Tür setzen*. Стеля символізує межу, попону, бар'єр. *j-m die Decke von den Augen ziehen; an die Decke gehen; bis an die Decke springen*, а як символи завершеності поширені такі ФО: *etw. unter Dach und Fach bringen; das Getreide ist unter Dach (und Fach) gebracht*.

Цікавим фактом є те, що ефект гіперболізації досягається у фразеологізмах за допомогою символіки стіни. Наприклад: *lachen/schreien, dass die Wände wackeln*; *die Wand hochgehen (vor Zorn oder Ärger)*; *es ist, um die Wände [an den Wänden] hinaufzuklettern [hochzugehen]!*; *die Wände vor Freude hochspringen; die Wände haben Ohren*.

Отже, мова в сучасних лінгвокультурологічних дослідженнях сприймається в першу чергу як механізм, що сприяє кодуванню і трансляції культури. Лінгвокультурологічний аналіз архітектурного кодування може сприяти виявленню подібного та відмінного у світогляді представників різних лінгвокультур. Аналіз використання архітектурного коду дозволяє виявити "маски" і "ролі" архітектури, якими її наділяють носії мови і культури, і визначити як загальні, так і специфічні риси даного лексичного матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аврамова В. Архитектурный код культуры // (Шуменский университет им. Еп. К. Преславского, ФГН Кафедра русского языка, valentav@abv.bg). – Diss. Slav.: Ling. XXVIII. Szeged, 2009, С. 5-15.
2. Афонькин Ю. Н. Русско-немецкий словарь крылатых слов / Под редакцией Шаде В. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2003
3. Гаврись В.І., Пророченко О.П. Німецько-український фразеологічний словник – К.: Радянська школа, 1981.

Д. О. Шубіна

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач

Н. В. Горобченко

Особливості навчання студентів першого курсу ВНЗ написання ділового листа як жанру писемного мовлення

Проблемою професійно орієнтованого та ділового іншомовного писемного мовлення займались А. М. Бойко, Н. М. Громова, Е. А. Гуревич, О. В. Пінська, Г. С. Скуратівська, О. М. Устименко, О. А. Щербак. Дослідження підходів до навчання писемного мовлення знайшло своє відображення у працях ряду зарубіжних дослідників: J. Flowerdew, V. K. Bhatia, M. Halliday, G. Kress, C. Tribble, J. Swales, F. Hermanns, D. Brown, B. Burnette, S. Harris, W. Rivers.

Але в свою чергу, незважаючи на результати дослідження вищезгаданих науковців, питання навчання ділового писемного мовлення (ДПМ) у вищому навчальному закладі (ВНЗ) все ще залишається не вирішеним до кінця, що і є об'єктом нашого дослідження.

Як зазначається у Державному освітньому стандарті з іноземних мов [1], володіння письмом передбачає досягнення елементарної комунікативної компетенції, яка забезпечує студентам вміння реалізувати навички писемного мовлення для розв'язання конкретних комунікативних завдань в реальних життєвих ситуаціях.

Завдяки багаторічному досвіду та численним експериментам педагогічний колектив сучасних ВНЗ дійшов висновку, що не має бути місця для таких процесів, як зазубрювання, бездумне завчання текстів на іноземній мові, що не мають практичної цінності для майбутньої життєдіяльності студентів [3]. Студенти мають бути підготовлені на основі якісного сучасного аутентичного навчального матеріалу до свідомого використання іноземної мови в подальшому житті та роботі.

Крім того, Програмні вимоги до студента першого курсу ВНЗ [5] та Загальноєвропейські Рекомендації [4] включають такі вміння:

1. анотувати, рецензувати, реферувати прочитані чи прослухані тексти;

2. писати твори на різну тематику, передбачену програмою;
3. володіти різноманітними способами висловлювання думок іноземною мовою граматично, лексично та стилістично правильно.

Визначивши Програмні вимоги, вважаємо за необхідне, слідом за Скляренко Н. К. [2], виділити 4 етапи формування іншомовної ділової писемної компетенції, до яких увійшли 4 групи вправ:

- 1) для засвоєння знань, формування навичок і вмінь володіння жанрово-змістовою й структурною організацією тексту;
- 2) для формування навичок і вмінь написання ділових листів;
- 3) для удосконалення навичок і розвитку вмінь створення ділових листів;
- 4) для формування навичок і вмінь редагування і удосконалення написаного тексту.

На I етапі – рецептивному – включено групу вправ для засвоєння знань щодо володіння жанрово-змістовою та структурною організацією тексту, а також удосконалення вмінь читання.

Основною метою цієї групи є ознайомлення студентів з автентичними зразками ділових листів. Акцент робиться на розумінні комунікативних намірів авторів текстів та аналізі аспектів їх структурної цілісності.

На II етапі – рецептивно-репродуктивному, метою якого є формування навичок і вмінь створення текстів листів, виконується друга група вправ. До неї входять рецептивно-репродуктивні і некомунікативні та комунікативні вправи на відновлення певних слів та фраз листа чи документа; розташування у належному порядку абзаців (частин) листа, розширення чи завершення речення; комбінування лексичних одиниць, об'єднання зразків мовлення на рівні речення у понадфразову єдність за допомогою засобів міжфразового зв'язку, переклад речень, які містять в собі найбільш характерні для певного виду листа словосполучень; співвіднесення частин одного речення або речень з різних листів.

На III етапі – продуктивному – метою є удосконалення навичок і розвиток вмінь створення ділових листів. Вправи цієї групи можна розділити на ті, що виконуються на рівні понадфразової єдності (написання окремих частин листів) і ті, що

виконуються на рівні тексту (написання цілих листів) за поданими ситуаціями, з урахуванням інформації, певних даних (вербальні та невербальні опори).

На IV етапі – завершальному – має місце самоконтроль, який включає в себе перевірку написаних студентами листів, зокрема: послідовності викладеного, наявності всіх смислових ланцюгів, перевірку структурно-композиційного аспекту тексту, перевірку лінгвістичного та технічного оформлення тексту (відповідність стилю, жанру, правилам орфографії й пунктуації), скорочення зайвих деталей, заповнення пропущених смислових ланцюгів, встановлення зв'язку між частинами листа тощо.

Сучасні зміни засобів міжнародної комунікації покликали необхідність підвищення рівня спеціалізованої іншомовної писемної комунікативної компетенції і забезпечення на цій основі конкурентної спроможності випускників. Оскільки навчання студентів ДПМ є актуальним та необхідним в наш час, вважаємо, що використання системи вправ відповідно до чотирьох етапів, зазначених вище, є ефективним способом формування іншомовної ділової писемної компетенції у студентів першого курсу ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний освітній стандарт з іноземної мови.
2. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3.
3. Тарнопольский О. Б., Кожушко С. П. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К.: Ленвит, 2004. – 192 с.
4. Common European Framework of Reference for Languages.
5. Curriculum of English language development in Universities and Institutes.

Н. В. Шуренок

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Н. Д. Борисенко*

Типологія стратегій і тактик маніпуляції у сучасному мовознавстві

Маніпуляція – це прихований вплив. Її успіх гарантований тоді, коли маніпульований вірить: усе, що відбувається, природне і неминуче.

Починаючи спілкування, людина ставить перед собою певні цілі. Зазвичай мовець прагне змінити розумовий чи емоційний стан слухача, його ставлення до якихось подій чи людей. Адресант також може мати на меті домогтися від слухача здійснення конкретних вчинків, важливих для нього. Цілі можуть варіюватися залежно від ситуації спілкування при незмінному ядрі: прагненні керувати діяльністю співрозмовника. Досягти цієї мети допомагає планування процесу спілкування, тобто використання стратегії, яка виступає вербальним втіленням певної інтенції [2: 22].

Оскільки поняття стратегія було запозиченим прагматикою з військового мистецтва, головним є не кооперація, а перемога, котра розуміється як результативність впливу на слухача, і трансформація його моделі світу в бажаному для мовця напрямку.

У світлі сучасної теорії мовленнєвої комунікації актуальним є вивчення комунікативних стратегій – поетапної організації впливу на співбесідника, тактик – мовленнєвих прийомів реалізації стратегій і ходів – практичного засобу досягнення глобальної мети в різних ситуаціях спілкування. Залежно від установки на консенсус або дисенсус розрізняють кооперативні й конфронтативні комунікативні стратегії [1: 70; 2]. З ними корелюють гармонійний та дисгармонійний діалоги; стратегія солідарності (зменшення комунікативної і соціальної дистанції між людьми зі спільними соціальними характеристиками) і влади (збереження комунікативної відстані при віддаленості комунікантів за соціальними ознаками) [4: 142]; гармонійне (ефективне) й конфліктне (неефективне і неструктуроване) спілкування; кооперативна і некооперативна стратегії; гармонійне та конфронтативне спілкування; кооперативна

(солідарності й такту) і некооперативна (самозахисту й розвідки) поведінки. Кооперативна комунікативна взаємодія є конвенційною, тобто раціональною, гармонічною й неагресивною. Кооперативні тактики дозволяють проявити ініціативу обом співрозмовникам.

Мета конфронтативної стратегії – виставити супротивника в негативному світлі, критикуючи його діяльність. Конфронтація комунікантів проявляється в ініціюванні й підтриманні ситуації конфлікту. Різновидами конфліктної мовленнєвої ситуації є суперечка, сперечання, лайка, сварка, бійка тощо.

Реальний процес комунікації ускладнений мінливістю ситуації та необхідністю вибору й комбінування різних (кооперативних та конфронтативних) засобів досягнення мети. Стратегічна гнучкість, варіативність комунікативної ситуації суперництва полягає у зміні або чергуванні стратегій в ході спілкування одним або обома комунікантами в результаті впливу один на одного [3: 182].

Для маніпуляції адресатом широко використовується тактика "апеляція до авторитету". Для підтвердження правильності висловлюваної інформації здійснюється посилення на авторитет відомих учених, соціологів, політологів, діячів культури. На побутовому рівні авторитетом для партнера по спілкуванню, швидше за все, будуть його батьки, старші за віком друзі, поважний викладач та інші. В ділових переговорах "апеляція до авторитету" часто дозволяє референтові схилити чашу терезів на свій бік, оскільки думка відомої людини має великий вплив на прийняття рішення.

Тактика "так-так-так" – партнерові задається три-чотири питання, на які він обов'язково повинен відповісти "так". Тоді, найбільш імовірно, що і на основне питання він також відповість позитивно. Це одна з найдревніших тактик. Винайшов її великий древньогрецький філософ Сократ і блискуче використовував для переконання співрозмовників.

"Чорний опонент" – тактика, протилежна тільки що зазначеній. Суть її полягає в наступному. Партнерові по спілкуванню задають декілька питань з таким розрахунком, щоб на одне з них він не зміг відповісти. Тоді негайно виголошується мовна формула: "Ось бачите, питання не підготовлене".

При використанні тактики "чорний опонент" слід мати на увазі: питань не повинно бути більше трьох, інакше тактика

руйнується і складається враження упередженого відношення до співрозмовника; питання мають бути досить складними, у деяких випадках нерозв'язними, оскільки, якщо партнер відповість на всі питання, тактика не спрацює.

В статті розглянуто комунікативні стратегії та тактики маніпуляції адресатом, які, як правило, не вживаються окремо, а подаються у сукупності. Застосування послідовності використання стратегій та тактик здійснюється з урахуванням вербального впливу на співрозмовника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 284 с.
2. Мартысюк Н. П. Стратегии речевого поведения как отражение гендерных социальных ролей (в ситуации конфликта): Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04 / Минск. гос. лингв. ун-т. – Минск, 2001. – 22 с.
3. Савчук І. І. Соціально марковані комунікативні стратегії персонажів англomовної художньої прози в ситуації суперництва: ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка (41). – 185 с.
4. Токарева И. И. Социолингвистика и проблемы изучения коммуникации: Курс лекций. – Минск: МГЛУ, 2005. – 210 с.

І. Ю. Щербина

*Криворізький державний педагогічний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. Д. Соловйова*

Формування соціокультурної компетенції учнів при організації позакласної роботи з іноземної мови

Необхідність формування особистості, готової і здатної до міжкультурного спілкування, лежить в основі сучасного соціального замовлення в галузі освіти. Вирішення цієї проблеми при вивченні іноземних мов забезпечується формуванням у учнів соціокультурної компетенції. Саме вивченням проблеми формування соціокультурної компетенції займалися наступні науковці: Л. П. Рудакова, Е. М. Ряховская, І. Н. Іванова,

О. В. Бірюк, О. М. Соловйова, Є. А. Орлова, Т. В. Починок, Т. М. Галушка, І. М. Рахмана та ін.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні змісту та розробці програми гуртка "Країнознавства", спрямованої на формування соціокультурної компетенції учнів під час проведення позакласної роботи з іноземної мови.

Соціокультурний компонент змісту навчання відповідає за потреби, що виникають при використанні іноземної мови як засобу спілкування із представниками інших культур, освіти та самоосвіти, співробітництва та взаємодії в сучасному інтегрованому світі. Соціокультурний компонент змісту навчання іноземної мови як засіб міжнародного та міжкультурного спілкування, спрямований сьогодні на:

- формування вмінь представляти рідну культуру та країну в умовах іншомовного міжкультурного спілкування;
- допомогти учням зрозуміти приклади демонстрування культурно-зумовленої поведінки носіїв мови;
- ознайомити з впливом належності до соціальної, вікової, статевої групи та місця проживання на те, як люди говорять та поведуться;
- підготувати учнів, які вивчають іноземну мову, правильно поводитися в певних ситуаціях, властивих культурі, мова якої вивчається;
- підвищити рівень знань тих, хто вивчає іноземну мову, в галузі конотативних значень слів і виразів;
- набуття школярами досвіду спілкування через розширення спектру ролей у різноманітних ситуаціях сімейного, шкільного та позашкільного спілкування;
- розвиток загальнокультурних умінь збирати, систематизувати та узагальнювати інформацію, культурознавчу в тому числі.

Змістом соціокультурної лінії є: відомості про особливості національної культури, звичаї, традиції, свята; видатних діячів; суспільно-політичних подіях, державній символіці; побут населення міст, сіл, культурно-архаїчні пам'яток, музеїв, театрів і т.д. [2: 30].

Відомо, що *соціокультурна компетенція* складається з *країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій*. *Країнознавча компетенція* – це знання учнів про культуру країни, мова якої вивчається (знання історії, географії, економіки, державного

устрою, особливостей побуту, традицій та звичаїв країни). *Лінгвокраїнознавча компетенція* передбачає володіння учнями особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування, тобто сформованість в учнів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни [1: 42].

Науковці (Л. П. Рудакова, Е. М. Ряховская, І. Н. Іванова, О. В. Бірюк, О. М. Соловйова, І. М. Рахмана та ін.) зазначають, що для формування соціокультурної компетенції використовуються наступні *методи*:

- *порівняльний метод*, що базується на контрастах і містить у собі різноманітні дискусії (на заняттях гуртка обговорюються традиції, звичаї країни, мова якої вивчається у порівнянні з рідною культурою);

- *метод "критичних випадків"*, що ставить за мету висвітлити різницю між вербальним та невербальним спілкуванням. Згідно з цим методом учням пропонується опис ситуації, коли співрозмовники не правильно розуміють один одного у спілкуванні через різницю в культурі та ментальності;

- *метод "короткого викладення культурних аспектів"*. Він сконцентрований на одній із різниць у культурі двох країн, таких як, наприклад, різниця між покупцями у Великобританії та Україні [2: 31].

Окрім наведених методів, застосовують ще такі як: використання автентичних пісень на заняттях гуртка; проведення нетрадиційних заходів під час вивчення свят і традицій англomовних країн; навчання мовленнєвому етикету та розмовної англійської мови; використання таких автентичних текстів, як оголошення, реклама; рольові ігри; використання автентичного відеоматеріалу; звернення до оригінальних художніх творів [2: 29].

Для формування *соціокультурної компетенції* потрібне не знання країнознавства як комплексу наукових дисциплін, а так звані *фонові знання* (background knowledge), тобто знання про країну, традиції, звичаї та її культуру, відомі усім жителям даної країни. Обсяг фонових знань, який може засвоїти учень, нажалі обмежений кількістю годин, які відводять на вивчення предмету "Іноземна мова". Тому чинне місце у формуванні соціокультурної компетенції учнів займає проведення позакласної роботи з іноземної мови.

Нами була розроблена програма гуртка "Країнознавство", спрямована на формування соціокультурної компетенції учнів засобом ознайомлення їх з особливостями національної культури, звичаїв, традиції, свят, державної символіки. *Заняття з країнознавства мали на меті* краще ознайомити учнів з мовою, яку вивчають, дати їм якомога повніше уявлення про суспільний лад країни (Великобританії та США), ознайомити з економічним життям країни, боротьбою за екологічну чистоту навколишнього середовища, розкрити становлення культури, літератури, мистецтва країн, проблеми сучасної кінематографії, поп-музики, сучасного драматичного театру, балету. Програма розрахована на 48 годин і включає в себе 24 теми, серед них:

- "Особливості процесу формування англійської національної мови й культури. Культурні зв'язки між Англією та іншими європейськими країнами";

- "Міста Великобританії, їх демографічні та економічні особливості. Культурні центри країни, їх роль у культурному та науковому житті країни";

- "Сучасні звичаї і традиції англійців в різних районах Великобританії. Дозвілля англійців і найулюбленіші хобі. Кулінарні смаки англійців. Англійські національні свята";

- "Традиційні англійські види спорту, що набули популярності в сучасній Великобританії. Спортивні зв'язки між Великобританією та Україною";

- "Система середньої та вищої освіти у Великобританії. Англо-українські угоди щодо обміну досвідом в галузі освіти в середніх та вищих навчальних закладах" та інші.

Отже, організація позакласної роботи з предмету сприяла підвищенню соціокультурної компетенції школярів, поглибленню їх знань про традиції, культуру країни, мова якої вивчалася, підвищенню пізнавального інтересу учнів до вивчення іноземної мови. Потребує подальшого дослідження проблема пошуку ефективних шляхів та методів формування соціокультурної компетенції молодших школярів та учнів основної школи при організації позакласної роботи з іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Методика викладання іноземної мови у середніх навчальних закладах: Підручник / [заг. ред. С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Рахмана І. Формування соціокультурної компетенції / І. Рахмана // Англійська мова в початковій школі. – 2008. – № 4. – С. 28-31.

Е. В. Щурко

*Барановичский государственный университет
Руководитель: канд. пед. наук, доцент Ю. В. Маслов*

Резервы обучения общепрофессиональным дисциплинам на языковом факультете

Профессионально-педагогическая подготовка на языковых факультетах вузов Беларуси осуществляется по новым образовательным стандартам. Это означает, что возрастает уровень требований к практическим умениям будущих учителей иностранного языка.

Иностранный язык – это не просто *учебный предмет*, а *образовательная дисциплина*, обладающая огромным потенциалом, способным внести весомый вклад в развитие человека как индивидуальности [3]. Для этого школе необходимы учителя иностранного языка, которые в состоянии реализовать эту задачу [2].

Таких учителей необходимо готовить в условиях *трансфертного* обучения (С. И. Архангельский). Оно представляет собой суммирование средств, содержание, методов обучения – соединение ряда предметных комплексов на основе их взаимного соподчинения исходя из целей и задач научной и профессиональной подготовки студентов [1].

Данный подход предполагает интеграцию дисциплин на основе проблематизации их содержания. Он может быть реализован, в первую очередь, в преподавании общепрофессиональных дисциплин – страноведения и зарубежной литературы.

Однако реализация подхода затрудняется целым рядом факторов. Целью нашего исследования выступает выявление

наиболее существенных из них. Для достижения цели мы анализировали тексты устных подготовленных ответов студентов IV курса факультета иностранных языков Барановичского государственного университета на экзамене по дисциплине "Зарубежная литература" (экзамен проводился в январе 2009 г.). Ответы производились на изучаемом иностранном языке.

Методика исследования включала прослушивание аудиозаписей (10 минут звучания), составление стенограмм ответов и анализ полученных текстов по определенному критерию.

Один из самых общих недостатков устной речи, который служит негативным фактором обучения в целом, покажем на примере анализа ответов одной учебной подгруппы (13 стенограмм). По нашим наблюдениям, отрицательной характеристикой большинства ответов выступает неумение студентов строить *завершенные* фразы на английском языке. Так, в среднем каждый студент использовал в ответе 64 фразы (наименьшее количество – 19, наибольшее – 71). При этом число незавершенных фраз составило, в среднем, 28 (в интервале от 8 до 52 фраз), что составляет 45% всего устноречевого текста. Данные по другим подгруппам имеют сходный характер.

Таким образом, одним из основных резервов реализации интегративного подхода к подготовке будущих учителей английского языка выступает развитие умений строить завершенное высказывание.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы: Учебно-методическое пособие / С. И. Архангельский. – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.
2. Маслов Ю. В. Регионализация профессионально-педагогического иноязычного образования и проблема качества подготовки специалистов / Ю. В. Маслов // Кіраванне у адукації. – 2007. – № 8. – С. 17-21.
3. Пассов Е. И. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов. – М.: Просвещение, 2000. – 173 с.

І. В. Юзькевич

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Т. М. Онопрієнко*

Персоніфікація як елемент художнього ідіостилю у прозі Дж. Стейнбека

Наукове дослідження присвячено лінгвостилістичному аналізу художнього стилістичного прийому персоніфікації. Вивчення прозових художніх текстів у цілому та ідіостилів окремих авторів є актуальною проблемою лінгвостилістики. В останні десятиліття в рамках загальної теорії перебудови мови у художньому мовленні активно розробляється і уточнюється лінгвістична теорія тропів і фігур (Н. Д. Арутюнова, Ю. М. Лотман) [1; 2].

Особливий дослідницький інтерес представляють тропи, а саме персоніфікація як один із таких прийомів. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених вибирали персоніфікацію як об'єкт своїх досліджень. Персоніфікація часто трактується не як самостійний троп, а як один з видів метафоризації або як форма алегоричного інакомовлення.

Різні підходи до визначення статусу персоніфікації пояснюються складним філософським і психолінгвістичним характером самого поняття персоніфікації, можливістю "розглядати персоніфікації на двох рівнях: персоніфікація в міфології і персоніфікація як художній прийом" [3].

Творчість Дж. Стейнбека вважається одним з найскладніших явищ у прозі ХХ століття. Його твори характеризує глибина інтелектуальних думок, виражена складними семантико-синтаксичними структурами. Вивчення такого художнього засобу як персоніфікація дозволяє не тільки краще розібратися в творчості Дж. Стейнбека, але й відчувати його внутрішній світ, ближче познайомитися з інтелектуальною та емоційною сторонами його особистості.

Актуальність нашого дослідження зумовлена підвищенням наукового інтересу до вивчення ідіостилів окремих авторів у сучасній лінгвостилістиці та необхідністю лінгвістичного дослідження та інтерпретації персоніфікації в загальній системі тропів. Необхідність лінгвістичного та семантичного опису персоніфікації пояснює прагнення до поглибленого дослідження

індивідуальних специфічних засобів вираження мовної особистості митця.

Метою даного дослідження є виявлення особливостей застосування персоніфікації в прозових художніх текстах Дж. Стейнбека.

Реалізації цієї мети сприяє рішення наступних завдань:

- виділити засоби художнього прийому персоніфікації;
- розглянути семантику персоніфікованих ознак;
- встановити найбільш типові тематичні групи слів, що позначають предмет персоніфікації;
- показати особливості взаємодії персоніфікації з іншими тропами;
- визначити специфіку персоніфікацій в прозових текстах Дж. Стейнбека.

В нашому дослідженні персоніфікація визначається не лише як перенесення ознак і властивостей з живого на неживе, з живого на живе, з неживого на неживе. Значна роль персоніфікації, передусім у художній творчості, зумовлена її роллю медіатора між архаїчним міфологічним і сучасним раціональним мисленням людини, посередника між космоцентричною і антропоцентричною моделями світу.

Діалог двох згаданих моделей світу впливає на визначення самого поняття персоніфікації. Так, у нашому дослідженні ми розглядаємо персоніфікацію відповідно до 4 типів:

1) як перенесення людських ознак і властивостей на феномени світу живої і неживої природи: *A large red drop of sun lingered on the horizon and then dripped over and was gone* [4];

2) як перенесення ознак і властивостей одних феноменів світу живої і одухотвореної природи на інші феномени світу природи. Другий тип персоніфікацій стейнбека складає персоніфікація абстракцій: *And armies of bitterness will all walk together* [4];

3) як метонімічне перенесення, або перенесення ознак і властивостей живого і одухотвореного за віссю частина – ціле, тобто за синекдохічною або власне-метонімічною моделлю: *Al was one with his engine, every nerve listening for weaknesses that may cause a breakdown* [4];

4) як перенесення ознак і властивостей живого на абстрактні реалії психічного і етичного планів: *And some day – armies of*

bitterness will all be going the same way. And armies of bitterness will all walk together, and there'll be a dead terror from it [4].

Персоніфікація – не тільки троп, художній прийом, але насамперед спосіб мовомислення митця. Прагнення усвідомити і збагнути сутність процесу самовираження особистості через такий феномен, що забезпечує розуміння, як персоніфікація, зумовило перспективи подальшого дослідження – системне дослідження основних концептуальних моделей персоніфікації та основних рис ідеїстилю Дж. Стейнбека на основі когнітивної карти концептуальних персоніфікацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Языковая метафора: Синтаксис и лексика // Лингвистика и поэтика. М.: Наука, 1979. – С. 147-174.
2. Лотман Ю. М. Структура художественного текста // Лотман Ю. М. Об искусстве. – СПб.: Искусство – СПб, 1998. – С. 14-285.
3. Потебня А. А. Слово и миф. – М., 1989. – 260 с.
4. John Steinbeck: The Grapes of Wrath. – Publisher: Penguin (Non-Classics); 1st Thus. edition (January 3, 2002). – 464 p.

С. В. Юрчук

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Кузнєцова*

Мовленнєві засоби вираження прихильності / неприхильності в публіцистичному тексті (на матеріалі політичних репортажів та оглядів)

Питання, пов'язані з категорією модальності, належать до переліку тих суперечливих проблем мовознавства, які на кожному етапі розвитку лінгвістичної думки не лише не втрачають своєї актуальності, а навпаки – набувають нових аспектів. Та складність вивчення модальності, на яку вказують усі її дослідники, значною мірою визначається вже тим фактом, що в цій категорії пов'язані такі ключові поняття комунікативного процесу, як об'єктивна дійсність, висловлення та його автор (мовець) [2: 240].

Значний інтерес викликають мовленнєві засоби реалізації суб'єктивної модальності, тобто ставлення мовця до висловленого ним. Таке ставлення виражається у мовленні шляхом різноманітних оцінок, що їх висловлює мовець. Оцінка виражає ставлення адресанта (автора), його функції в тексті, дійових осіб, імовірного реального чи змодельованого авторською свідомістю гіпотетичного читача до описуваних подій, явищ, осіб, їхньої поведінки за абсолютною шкалою "добре – нейтрально(байдуже) – погано" і відносною шкалою "краще – так само добре – так само нейтрально – так само погано – гірше" і т. ін. Оцінка ґрунтується на логічному зв'язку аксіологічної модальності, який виокремлюється модальною логікою.

Дослідники виділяють такі типи оцінок: раціональну (утилітарну, нормативну, телеологічну); логічну (епістемічну, деонтичну); емоційну, що виходить із почуттів (приємний / неприємний); естетичну, що є реакцією на дійсність за допомогою операторів прекрасне / потворне; етичну, яка встановлюється відповідно до норм моралі (моральний / аморальний); сенсорну, що базується на відчуттях людини; кількісну, що характеризує міру, обсяг предмету, ознаки т. ін.[1: 75-85].

Оцінювання як характеристика мовлення має вагомі текстові функції. Так, у публіцистичному стилі висловлення автором оцінка слугує засобом впливу на формування оцінки у читача. Зокрема, у політичних репортажах та оглядах відзначаються усі виділені типи оцінок, однак найбільшою частотністю відзначаються емоційні, сенсорні та кількісні оцінки.

*"We're hard-wired not to always think clearly when we're scared," he told a roomful of doctors who **chipped** in at least \$ 15,200 each to Democratic coffers. [3]*

У даному прикладі спостерігаємо емоційну оцінку, що виражається шляхом використання метафори *chipped*, яка відзначається негативною семантикою і використовується для передачі негативного ставлення до вчинку мовця по відношенню до людей, які фінансово його підтримали.

*Voters just **aren't thinking straight**. [3]*

Автор використовує ідіому *to think straight* (to think clearly (often negative)), щоб показати неадекватність мислення необізнаних виборців.

Подібні приклади відзначаються помітною частотністю і свідчать про доцільність вивчення мовленнєвих засобів вираження прихильності / неприхильності в політичних репортажах та оглядах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Артюнова Н. Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт / Отв. ред. Г. В. Степанов. – М.: Наука, 1988. – 338 с.
2. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності. – Монографія. Тернопіль: підручники й посібники, 2003. – 204 с.
3. Baker P. The Charge Obama Can't Shake / New York Times. – Режим доступу: www.nytimes.com/2010/10/31/weekinreview/31baker.html?_r=1#

Л. Ю. Яковенко

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: викладач Н. Д. Охріменко*

Гендерне спілкування: лінгвістичний аспект

70-80 відсотків того часу, коли людина не спить, вона слухає, говорить, читає, пише, тобто займається мовленнєвою діяльністю, що пов'язана із змістовим сприйняттям мовлення і його створенням (продукуванням). У цій реальності формуються і розвиваються як різні види соціальних відносин, так і психологічні особливості окремої людини, а основою людських взаємин є спілкування. Спілкування – це один із виявів соціальної взаємодії, в основі якого лежить обмін думками, почуттями, волевиявленнями з метою інформування [3: 3]. Існують різні види та форми спілкування, що доповнюють один одного і об'єднуються в цілісну систему. Для спілкування між членами суспільства використовується мова, і в цьому її основна функція – комунікативна. Вся організація, структура мови підпорядкована завданням комунікації, що забезпечують мовленнєве спілкування.

При мовленнєвому спілкуванні, крім мови, важливими чинниками є звичаї, статева мораль, розподіл праці, особливості сімейних відносин, віра, уявлення про світ, природу, людину, обряди, товариську етику тощо.

Статева мораль (гендерні ролі) – це сукупність очікуваних взірців поведінки для чоловіків і жінок. В українців статева мораль пов'язана з громадським побутом, звичаєвим правом, сім'єю і родинною обрядовістю. Звичайно, великою повагою у громаді користувалися старші чоловіки, добрі господарі. Жінка – українка в цілому займала залежне від чоловіка становище, але навіть в умовах патріархальної сім'ї вона зберігала певну самостійність і мала визнані народом права [4: 154].

Ще з давніх часів дійшли до нас назви ремесел, промислів, якими займалися чоловіки. Всі ці назви – іменники мають тільки чоловічий рід: вїйт, коваль, пастух, вівчар, бондар, стельмах, столяр, чумак, отаман, вугляр.

Глибинні гендерні стереотипи відбиті також у фразеології української мови, що має готові сталі формули для оцінювання жіночих чи чоловічих якостей. Особливо продуктивні фразеологізми на означення осіб з негативними рисами їх ознак, дій: стріляний горобець, вовк в овечій шкурі, собі на умі, хитрий лис.

На нашу думку, більшість таких фразеологічних одиниць стосується осіб обох статей, бо кожен фразеологізм виявляє себе в реальному мовному вживанні: гострий (гостра) на язик, згубив (згубила) ключі від розуму, наживав (наживала) п'ятами, він (вона) шкірить зуби, хоч кіл йому (їй) на голові теши.

Суспільство приписує жінкам і чоловікам різні ролі, різні норми поведінки, а також формує в них різні сподівання, що, звичайно, відбито в мові.

У літературі зустрічається термін мовний сексизм – дискримінація за статтю в мові на рівні слова, вислову, речення. До прикладів мовного сексизму відносять так звані родові іменники та займенники: пасажир, кондуктор, водій, лікар, екстрасенс, виборець, депутат, перехожий, психолог. Таке використання цих слів – іменників чоловічого роду для позначення людини, незалежно від статі, призводить до того, що жінки зникають з мовного простору, стають непомітними в мові [5: 464].

Інша ознака мовного сексизму – це іменники, що позначають професії, звання, посади: шахтар, космонавт, льотчик, доцент, професор, декан, директор, юрист, міністр. Деякі із цих професій, посад, звань сьогодні можуть мати і жінки, але через використання іменників лише чоловічого роду, вони є непомітними в мові. З іншого боку, деякі назви непрестижних професій вживаються лише у формі жіночого роду: няня, покоївка [5: 464].

Щодо питання, чи існують розбіжності в мовленні жінок і чоловіків, вчені не мають одностайної думки. Більш поширена точка зору, що в обох статей не лише різні стилі спілкування, а й різні комунікативні цілі.

Отже, гендерна (соціостатева) проблематика в мовознавстві розглядається в двох аспектах:

Зображення чоловіка та жінки в мові;

Відмінності у мовленні чоловіка та жінки.

У 70-х роках ХХ століття виникає новий напрям-гендерна лінгвістика. Сучасні гендерні дослідження дістали назву феміністської лінгвістики, або феміністської критики мови [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРА.

1. Москаленко В. В. Соціальна психологія / Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
2. Основи теорії гендеру: Навч. посібник. – К.: "К. І. С.", 2004.
3. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів, Сполох, 2001.
4. Українська минувшина: Ілюстративний етнографічний довідник. – К.: Либідь, 1993.
5. Фоменко О. С. Гендер і мови – Основи теорії гендеру / Навч. посібник. – К.: Вид-во "К. І. С.", 2004. – С. 456-476.

О. І. Янчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Т. Р. Кияк

Особливості фразеологічних одиниць з лексемою "чорний" (на прикладі англійської та української мов)

Колір займає в житті і свідомості людини одне з провідних місць. Психологія кольорів давно показала, що вони по-різному впливають на людей, викликаючи у людини різноманітні реакції та асоціації – цілком автоматичні й несвідомі.

Кольори використовуються як носії певних закладених значень і можуть бути символами, знаками, а також просто ознаками розрізнення. І саме те, що кольори відіграють важливу роль в житті людини, і спричинило виникнення фразеологічних одиниць (ФО) з компонентом кольору, які використовуються носіями різних культур в літературі, журналістиці, повсякденному спілкуванні.

Використання колірної лексики у фраземах зумовлюється особливостями образного світосприйняття. З огляду на вищесказане, тема даного дослідження є **актуальною** і своєчасною.

Метою роботи є комплексне дослідження лексики на позначення кольору в українській та англійській культурах в лінгвістичному аспекті.

Об'єктом даної статті слугують ФО, до складу яких входить лексема на позначення *чорного* кольору. Матеріал був відібраний з тлумачних та двомовних словників англійської та української мов.

У фразеологізмах української та англійської мов *чорний* та *білий* кольори використовуються найчастіше як першооснова утворення інших кольорів [3: 133].

Характерною особливістю чорного кольору є те, що для всіх народів він символізує негативні явища: смерть, траур, скорботу, меланхолію, приниження, руйнування. Ми розглядаємо зазначений колір в опозиції *чорне/біле* як негативне/позитивне, погане/гарне.

Це простежується у наступних фразеологізмах: англ. *in black and white* (чорним по білому), *prove that black is white* (намагатися

довести абсурдні речі), *know black from white* (розуміти що, до чого; бути обізнаним в чомусь); укр. *видавати біле за чорне* (виставляти що-небудь зовсім протилежним), *чорним по білому* (цілком чітко, зрозуміло) [1: 4].

Колоратив *чорний* має негативне значення в обох досліджуваних мовах. Тут лексема виступає у переносному значенні "поганий". На це вказує яскрава конотація фразеологізмів, в яких можливе використання лексеми *чорний* на позначення вад, поганих вчинків, гріхів людини: англ. *two blacks do not make a white* (чужий гріх свого не спокутує), *to paint somebody black* (намагатись осквернити когось); укр. *чорна душа* (безсердечна людина), *чорна справа* (підступні дії), *нагнати чорну хмару на кого-небудь* (засмучувати когось), *держати в чорному тілі* (суворо поводитись з ким-небудь) [1: 4].

Отже, дослідивши ФО до складу яких входять лексеми на позначення чорного кольору варто зазначити, що колоронім набуває такого семантичного відтінку, який приписується значенню самого кольору. Проаналізувавши ряд лексикографічних джерел, можна стверджувати, що ФО з лексемою *black/чорний* у своєму складі є найчисельнішими і мають компонент негативної оцінки, причому це властиве обом розглянутим мовам.

Подальше дослідження передбачає зіставний аналіз ФО з іншими елементами-колоронімами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український фразеологічний словник [уклад.: К. Баранцев]. – К.: Знання, 2005. – 1056 с.
2. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М.: Русские словари, 1997. – 411 с.
3. Словник фразеологізмів української мови [уклад.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К.: Наукова думка, 2003. – 1104 с.

В. О. Ярош

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент В. В. Жуковська*

Стилiстичнi особливостi сучасних екологiчних рекламних текстiв

Екологія і захист оточуючого середовища в наш час стають однією з найважливіших складових життя всього людства, і екологічна проблематика так чи інакше проникає в комунікативну діяльність соціуму та впливає на дискурсивний простір.

Екологічний дискурс можна визначити як сукупність вербальних та невербальних актів, що використовуються для вербалізації знань про довкілля з метою впливу на суспільну думку. Цей різновид дискурсу, макротемою для якого є довкілля, реалізується в усній та писемній формах. Поряд з цим екологічний дискурс відрізняється широким використанням невербальних компонентів спілкування, параграфеміки, кольорового символізму – ця риса наближає комунікацію в сфері екології до рекламного дискурсу [1; 2].

Екологічна реклама – спеціальний напрям соціальної реклами, який пропагує ідеї і проекти охорони навколишнього середовища, природи, тварин і рослин [2].

Наведемо також більш розширене трактування даного поняття. Отже, екологічна реклама це:

1) реклама товарів і послуг, які є більш дружніми до навколишнього середовища, чим їх аналоги, наприклад енергозберіжних ламп;

2) реклама соціального характеру, що закликає до дружнього ставлення до навколишнього природного середовища;

3) реклама компаній з чітким акцентом на їх екологічну політику і турботу про навколишнє середовище [3].

З метою дослідження особливостей англomовних рекламних текстiв екологiчної тематики нами було піддано комплексному лiнгвостилiстичному аналізу більше двохсот екологiчних рекламних оголошень, широко використовувалася електронна мережа Інтернет, що забезпечило оперативність доступу до нових текстiв з екологiчної тематики.

Під час лінгвостилістичного аналізу досліджуваних рекламних оголошень було встановлено, що добір стилістичних засобів у текстах екологічної реклами здійснюється відповідно до загальних ознак стилю реклами – стандарту та експресії.

Важливим аспектом в створенні екологічного рекламного тексту є використання виразних засобів та прийомів.

За допомогою метафори впорядковується абстрактне поняття "природа". Вода, земля, гори, льодовики як живі істоти страждають і потребують допомоги: *"The greatest wonder of the sea is that it's still alive"* (Greenpeace).

Мода – сфера людської діяльності, яка, зазнавши персоніфікації, сприймається як кровожерливий вбивця, який потребує нових жертв: *"Fashion claims more victims than you think"* (WWF).

За допомогою персоніфікації дикі тварини виступають у ролі бомжів, оскільки людина-варвар зруйнувала природну зону їх проживання через вирубку лісів і експансію: *"Thousands of animals are made homeless every month. Help keep wildlife in the wild"* (BORN FREE). Ця шокуючи реклама створює особливе силове поле емоційного впливу на адресата.

Руйнівна сила природних катастроф асоціюється у нашій свідомості з образом вбивці, що несе смерть: *"The tsunami killed 100 times more people than 9/11. The planet is brutally powerful. Respect it. Preserve it"* (WWF).

Варварське ставлення людини до природи бумерангом повертається назад. Помста природи страшна, навіть вода стає вбивцею. Лексеми *"nuclear explosion"* створюють яскраву картину наслідків використання забрудненої води і мають велике прагматичне значення: *"Polluted river water kills as many people as a nuclear explosion"* (WWF).

Емоційного забарвлення рекламному оголошенню надає метонімія. Так, у рекламі екологічної організації Legambiente *"Happy old year"* старе стає новим. Організація закликає не викидати те, що можна використати ще раз: навіть старий календар стає новим через кожні 28 років.

Отже, використання лексико-семантичних стилістичних засобів сприяє виокремленню найбільш вагомої інформації, відображеної у аналізованих рекламних оголошеннях, і є чинником реалізації комунікативного наміру та прагматичної настанови екологічних текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Розмаріца І. О. Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (на матеріалі сучасної англійської мови): дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 20 с.
2. Екологічна реклама. – [Електронний ресурс] / Словник онлайн – Режим доступу: http://www.akenteva.ru/words/ekologicheskaja_reklama
3. Екологічна реклама. – [Електронний ресурс] / Словник онлайн – Режим доступу: <http://www.xml-sitemap.net/ekologicheskaya-reklama>

О. О. Яцейко

Глухівський національний педагогічний університет імені

О. Довженка

Науковий керівник: старший викладач В. О. Бутова

Можливості використання сучасних інноваційних технологій у навчанні англійської мови

Реальністю сьогодення є розширення міжнародних зв'язків України та її інтеграція до світової спільноти. За таких умов усе більше уваги приділяється вивченню іноземних мов, причому це стосується усіх сфер життя, де іноземні мови є ключем для розвитку міжнародних відносин, проведення наукових конференцій, культурного обміну між представниками різних країн та обміну інформацією. Багатомовність та полікультурність вважаються необхідними для громадян нової Європи, і відповідно – України. Останнім часом набуває великої значущості питання про використання новітніх технологій в загальноосвітній школі. Це не тільки нові технічні засоби, але й нові форми та методи навчання, новий підхід до процесу навчання. Головна мета навчання іноземних мов – це формування та розвиток комунікативної культури школярів, навчання практичного оволодіння англійською мовою [2].

Нове бачення освіти має на меті створення мотиваційного середовища у процесі вивчення англійської мови. Оскільки сучасні інформаційні технології навчання й різні технічні засоби постійно оточують учня в усіх сферах життя, він звикає до них,

сприймає їх дуже позитивно, то цілком логічно широко включати такі технології і в навчальний процес для створення позитивного емоційного фону навчання. Застосування сучасних технічних засобів навчання на уроках англійської мови підвищує інтенсивність навчального процесу, засвоюється значно більша кількість матеріалу, ніж при традиційному навчанні. Крім того, цей матеріал закріплюється міцніше. Комп'ютер забезпечує як всебічний контроль за навчальним процесом, так і допомагає більш об'єктивно оцінити учнів, оскільки відбувається одночасна перевірка знань усіх учнів. Необхідно зазначити, що комп'ютер нівелює такий негативний психологічний фактор, "відповіdebоязнь". Під час традиційних занять різні фактори, такі як дефект вимови, страх зробити помилку, невміння в голос формулювати свої думки, можуть завадити учневі проявити свої реальні знання. Залишаючись наодинці з комп'ютером, учень, як правило, не відчуває ніяковості й намагається проявити максимум своїх знань [3].

Новітні комп'ютерні технології навчання дають змогу організувати самостійні дії кожного учня. Представлений у вигляді електронних презентацій матеріал істотно розширює можливості звичайних підручників за рахунок використання звукового й відеосупроводу та ефектів анімації. У ході роботи з комп'ютером в учнів задіяні слухові й зорові канали сприйняття, що дозволяє збільшити не тільки обсяг сприйнятої інформації, але й міцність її засвоєння [4]. Зміст матеріалу опирається на принцип урахування індивідуальних особливостей учнів з різним рівнем готовності до навчання, що передбачає можливість розвитку кожного учня, а також дозволяє вибудувати його індивідуальну освітню траєкторію.

Мультимедійні технології навчання надають можливість учителю для досягнення дидактичної мети застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їхній набір, тобто спроектувати навчальне середовище. Комп'ютер бере на себе дуже велику частину рутинної для вчителя роботи, вивільняючи йому тим самим час для творчої роботи.

Одним із найсучасніших інноваційних технічних засобів навчання є інтерактивна (мультимедійна) дошка. Інтерактивна дошка (ІД) являє собою периферійний пристрій комп'ютера й виконує роль додаткового комп'ютерного монітора. ІД відрізняється від звичайного монітора поверхнею, яка чутлива до

дотику та має великі розміри – для зручності в роботі з аудиторією [1].

Основне її призначення – забезпечувати можливість управління комп'ютером безпосередньо із поверхні – дотик до поверхні дошки рукою або іншим твердим предметом сприймається як дія лівої кнопки мишки. Можливості інтерактивної дошки:

- коментування будь-якої інформації за допомогою цифрових фломастерів – поверх тексту, графічного зображення, фото- й відеокadrів;

- написання тексту на поверхні дошки за допомогою цифрових фломастерів або набору тексту з екранної клавіатури, стирання або прибирання написаного, збереження в пам'яті комп'ютера всієї інформації, що знаходиться на поверхні дошки;

- редагування інформації в реальному часі, збереження змін, друк на принтері, розсилка електронною поштою [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Бухаркина М. Ю. Мультимедийный учебник: что это? / М. Ю. Бухаркина // Иностр. языки в школе. – 2001. – № 4. – С. 29-33.

2. Гапонова С. В. Сучасні методи викладання іноземних мов за рубежом / С. В. Гапонова // Іноземні мови. – 1998. – № 1. – С. 24-31.

3. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.

4. Papert S. Mindstorms: Children, Computers and Powerful Ideas. – Bridhten, 1980. – P. 21-34.

5. Електронний ресурс. – Режим доступу: [www/smartboard.com.ua/ru/howtos/13.htm](http://www.smartboard.com.ua/ru/howtos/13.htm) – Заголовок з екрану.

ЗМІСТ

<i>К. Г. Антонова.</i> Вивчення особливостей перекладу часткових інтернаціоналізмів	6
<i>К. О. Ахтирська.</i> АНГЛІЙСЬКИЙ ДИВАК як культурний концепт	9
<i>Е. О. Бавикіна.</i> Прагматична адаптація у синхронному перекладі кінострічок	11
<i>О. С. Багінська.</i> Мовні засоби вираження ідентичності підлітка у романі Дж. Д. Селінджера "Над прірвою в житті"	13
<i>Н. С. Барбелко.</i> Виховання міжкультурної толерантності у процесі вивчення іноземної мови	16
<i>Г. О. Батеніна.</i> Класифікації синонімів у сучасній англійській мові	19
<i>К. І. Бежан.</i> Словотворчі типи американського молодіжного сленгу	21
<i>М. В. Білик.</i> Релевантні для перекладу риси функціонального стилю наукової і технічної літератури	23
<i>І. Л. Білюк.</i> Базові моделі комунікативного дискурсу	25
<i>І. М. Бовсуновська.</i> Гастрономічні культурні константи англomовного простору	27
<i>К. І. Богадиця.</i> Семантичні особливості фразеологічних евфемізмів в англійській та російській мовах	30
<i>А. С. Богінська.</i> Прагматична диференціація нової лексики та її зв'язок із семантикою	33
<i>А. С. Богінська.</i> Природа терміна як одиниці спеціального найменування	35
<i>Н. О. Большакова.</i> Мотиваційний потенціал використання спілкування в соціальних мережах у процесі навчання граматики учнів старших класів спеціалізованих шкіл	38
<i>Т. М. Бондарчук.</i> Еволюція текстових форм портретної характеристики персонажа в німецькій художній прозі I-ої половини ХХ століття	42
<i>К. О. Боримська.</i> Англійські терміни опадаткування: структура, семантика, функціонування	44
<i>Б. Ю. Борисова.</i> Переклад і міжкультурна комунікація	46
<i>К. С. Бочарова.</i> Переклад як акт міжмовної та міжкультурної комунікації	49

<i>С. Е. Велішаєва.</i> Роль просодії в реалізації прагматичної спрямованості англійської сценічної мови.....	52
<i>О. С. Вербовська.</i> Мовна репрезентація адресанта та адресата у слоганах німецькомовних рекламних оголошень.....	55
<i>І. Ф. Винокурова.</i> Англомовне фентезі в контексті глобалізації на межі століть. Феномен субкультури	57
<i>Е. О. Вігерт.</i> Засоби вираження полемічності в навчальній п'єсі Б. Брехта "Баденська навчальна драма про згоду"	60
<i>О. А. Войтович.</i> Суб'єктивна модальність як категорія художнього тексту.....	62
<i>О. С. Волкова.</i> Концептуальний аспект в персонажних характеристиках.....	65
<i>Ю. О. Волишебна.</i> Особливості функціонування форм флексивного родового відмінка в сонетах Шекспіра	68
<i>О. В. Воробчук.</i> Специфіка спонукальних мовленнєвих актів у жанрі короткого оповідання	70
<i>І. Г. Вялкова.</i> Комплекс ситуативно-ігрових завдань в рамках комунікативного походу.....	72
<i>О. О. Гайнулліна.</i> Фразеологічні одиниці на позначення негативних рис характеру людини у сучасній англійській мові.....	75
<i>В. В. Галінська.</i> Англійська і німецька мови в умовах глобалізації.....	78
<i>Я. О. Гаращук.</i> Типи складнопідрядного зв'язку в англійській мові (діахронний аспект)	81
<i>Л. Г. Гладкоскок.</i> Співвідношення параметрів сполучуваності прикметників зі значенням "світлий" у сучасній англійській мові.....	83
<i>М. М. Гнітецька.</i> Метафора як засіб вираження оцінності в сучасному публіцистичному тексті	86
<i>Н. В. Говорун.</i> Ендемічні характеристики картин світу носіїв англомовних лінгвокультур.....	88
<i>О. Ф. Голумбієвська.</i> Засоби вираження майбутнього часу в давньо- і середньоанглійській мовах	91
<i>Н. І. Горбачова.</i> Особливості прояву гендерної нерівності у США в публіцистичних виданнях.....	92
<i>І. С. Грицай.</i> Вживання технічних термінів в англомовній художній літературі та їх переклад на українську мову	95

<i>А. П. Гріневич.</i> Зміст та структура соціокультурної грамотності як основа формування вмінь міжкультурного спілкування учнів профільної школи.....	98
<i>Т. В. Грошко.</i> Семантизація концепту "BANK"	100
<i>Н. В. Гуравська.</i> Мотиви формування граматичного компоненту.....	102
<i>А. А. Дегонская.</i> Электронный обучающий комплекс как средство повышения языковой компетенции	104
<i>Ю. О. Десюк.</i> Граматичні особливості заголовків англomовного рекламного дискурсу	106
<i>Г. М. Дзіман.</i> Мовні засоби реалізації зв'язності науково-технічного тексту.....	109
<i>А. В. Дюміна.</i> Ігрові технології як засіб навчання і виховання на уроках англійської мови.....	111
<i>А. В. Ермолович.</i> Дискурсивные особенности лексических единиц синонимического ряда с доминантой "кризис" (на материале англоязычных текстов)	114
<i>А. О. Євтушенко.</i> Формування соціокультурного аспекту діалогічного мовлення учнів основної школи на основі відеокурсу "Family Album, USA"	118
<i>Т. С. Ємцева.</i> Колірні компаративні засоби створення образності у морській прозі Дж. Конрада	120
<i>К. О. Забашта.</i> Політичні події України у сучасних англomовних публіцистичних текстах українського та американського видання	123
<i>Л. Е. Заїка.</i> Військова алюзія.....	125
<i>І. В. Залізнюк.</i> Лінгвопоетичні особливості зображення художнього простору у творах Франца Кафки.....	128
<i>О. М. Зварич.</i> Использование обучающего комплекса HiClass в преподавании английского языка.....	130
<i>Ю. А. Зушенська.</i> Особливості розробки тестових завдань для контролю іншомовних рецептивних навичок та вмінь	133
<i>Т. О. Іванішко.</i> Forming linguistic competence of pupils at the secondary school using lexical games	135
<i>М. В. Іванюк.</i> Характеристика сучасного англomовного наукового дискурсу	138
<i>О. С. Івасюк.</i> Категорія експресивності (на матеріалі ідіом англomовної ідіоматики)	141
<i>І. В. Каленська.</i> Визначення ядра лексико-семантичного поля ІНТЕЛЕКТ.....	143

<i>О. Ю. Камінська. Особливості формування навичок письма молодшого школяра ЗНЗ.....</i>	<i>146</i>
<i>І. В. Керного. Особливості перекладу неологізмів французької мови українською</i>	<i>148</i>
<i>А. А. Когадеева. Семантические особенности космонимов в современном английском языке</i>	<i>150</i>
<i>О. А. Кокорева. Мовленнєвий акт натяку в публіцистичному тексті</i>	<i>152</i>
<i>М. І. Коновальчук. Невербальні чинники імпліцитної інформації англомовного рекламного дискурсу</i>	<i>155</i>
<i>І. В. Коробейник. Вербалізація акціонального коду культури у німецькій фразеологічній картині світу за романом Анни Зегерс "Сьомий хрест"</i>	<i>157</i>
<i>Я. А. Крапчатова. Тестові завдання як засіб само- і взаємоконтролю рівня сформованості англомовної компетенції в аудіюванні у майбутніх філологів.....</i>	<i>159</i>
<i>Г. І. Кременецька. Явище мовленнєвого впливу та підходи до його вивчення.....</i>	<i>162</i>
<i>Ю. А. Кривякина. Основные трудности в обучении чтению на начальном этапе и приёмы работы над ними.....</i>	<i>164</i>
<i>О. А. Кузик. Вербальна атака у заголовках англомовних медіа-текстів.....</i>	<i>167</i>
<i>В. Є. Кузнецова. Основні фонетичні, граматичні та лексичні особливості австрійського варіанту німецької мови</i>	<i>169</i>
<i>Є. С. Кузнецова. Особливості відтворення у галузевому перекладі значень герундіальних конструкцій</i>	<i>172</i>
<i>Н. Я. Кузьмич. Поняття "обличчя" в контексті самопрезентації учасників телевізійних інтерв'ю.....</i>	<i>174</i>
<i>Г. Б. Кучик. Функціональні особливості використання офіційно-ділового стилю в міжнародно-правових документах</i>	<i>176</i>
<i>О. І. Кхеліл. Типи варіативності фразеологічних одиниць в заголовках статей.....</i>	<i>178</i>
<i>Т. П. Лавренчук. Стилiстичні особливості публіцистичного стилю</i>	<i>180</i>
<i>Л. М. Лазанюк. Особливості утворення авторських неологізмів</i>	<i>182</i>
<i>О. І. Лазаускас. Прийоми перекладу юридичної термінології в текстах публіцистичного стилю</i>	<i>184</i>
<i>К. І. Ластовка. Місце комічного у політичному дискурсі</i>	<i>186</i>

<i>О. Б. Левківський.</i> Оказіональні епітетні конфігурації в прозі (на прикладі роману В. Фолкнера "Авесалом, Авесалом!")	189
<i>О. В. Левківський.</i> Характер та ступені негомогенності мовних варіантів	192
<i>Г. О. Леймонченко.</i> Жести та міміка репрезентовані в художньому тексті	194
<i>Ю. В. Лисенко.</i> Гендерні та вікові особливості мовців південноамериканського діалекту на фонетичному рівні	196
<i>Н. С. Лисюк.</i> Сучасний стан висвітлення поняття дискурсу в лінгвістиці	198
<i>Т. М. Ліпівська.</i> Укладання розмовника: принципи побудови, підбір матеріалів (на прикладі англо-українського/російського розмовника за темами: "У готелі", "У лікарні", "У магазині", "На АЗС")	201
<i>І. М. Лукашко.</i> Особливості англійської мови в дельті Темзи (Estuary English)	204
<i>Р. В. Магдич.</i> Англломовні паремії як засіб модифікації нестандартної поведінки співрозмовника	206
<i>І. С. Макаренко.</i> Концепція демократизації у процесі навчання іноземній мові	208
<i>О. А. Малинівська.</i> Особливості формування комунікативної компетенції у дітей дошкільного віку	210
<i>М. В. Малишева.</i> Психолінгвістична характеристика мовленнєвої діяльності учнів національних спільнот в умовах білінгвізму	212
<i>М. А. Малкова.</i> Прийом компенсації в поетичному перекладі ..	216
<i>А. А. Маріянчик.</i> Навчання іноземної мови в умовах соціокультурної освіти	218
<i>О. М. Матвійчук.</i> Експресивний синтаксис	221
<i>Г. О. Матковська.</i> Функціонально-семантичні особливості колоративного компонента у науково-технічних термінах	224
<i>О. П. Мацкевич.</i> Особливості перекладу концепту FAMILY українською мовою	226
<i>Н. О. Машевська.</i> Вживання аксіологічної лексики в текстах художнього стилю	228
<i>В. Й. Мельник.</i> Евалюативи як оцінний компонент лексичних значень слів англійської мови	230
<i>К. Ю. Мельник.</i> Вікові передумови відбору навчальних стратегій у вивченні іноземної мови на старшому етапі загальноосвітньої середньої школи	233

<i>Н. В. Мельник.</i> Місце дейксису в мовній системі	235
<i>К. А. Метельська.</i> Переклад складних модальних присудків з may, might, can, could (на основі науково-технічних текстів)....	237
<i>А. В. Мирончук.</i> Особливості вживання інвертованих речень в сучасній художній літературі	240
<i>Ю. В. Мирошник.</i> Синтаксичні засоби виразності як ознака авторського стилю	243
<i>Т. С. Мовчан.</i> Интертекстуальность как композиционная основа романа С. Кинселлы "Ты умеешь хранить секреты?"	246
<i>Т. А. Мрачковська.</i> Discourse Markers and their functions	249
<i>І. В. Навроцька.</i> Розвиток творчого письма студентів-першокурсників ВНЗ на основі інтегративного мислення	252
<i>С. В. Навроцька.</i> Інтерактивні методи навчання студентів-першокурсників вищого навчального закладу.....	254
<i>О. О. Несвірський.</i> Критерії виокремлення категорії медіопасиву в сучасній англійській мові.....	256
<i>П. Д. Новелліно.</i> Стереотипи у сучасній лінгвістичній науці	259
<i>Р. В. Оробінська.</i> Персональний діалог як об'єкт лінгвістичного аналізу.....	261
<i>Н. М. Осипчук.</i> Критерії відбору стратегій для полегшення труднощів в оволодінні усним мовленням учнів старшого етапу.....	263
<i>Н. В. Охота.</i> Вербалізація концепту "мати" у сучасній лінгвокультурі.....	265
<i>Є. С. Пашаєва.</i> Просодичні особливості концепту ANGER/ГНІВ у американських фільмах.....	267
<i>А. Ю. Пащенко.</i> Українські переклади творів Джека Лондона для дітей	268
<i>Р.-Ю. Т. Перхач.</i> Синонімічні позначення поняття "море" у творах Горация.....	271
<i>О. П. Петрук.</i> Розвиток лексичних одиниць на позначення засобів пересування в середньоанглійській мові.....	273
<i>Ю. В. Пилипенко.</i> Гендерні стереотипи у паремійному фонді української та англійської мов: зіставний аспект	276
<i>В. В. Пилипчук.</i> Відеоматеріали як засіб формування аудитивних навичок учнів середнього ступеня навчання.....	278
<i>Д. С. Поліщук.</i> Лексико-семантичні особливості функціонування англійського дієслова в мас-медійному дискурсі	280
<i>В. В. Прима.</i> Туризм як інтерлінгвальна галузь	284

<i>О. І. Прокопенко.</i> Роль проектної методики у формуванні іншомовної комунікативної компетенції учнів у позаурочний час	286
<i>С. М. Прохорова.</i> Індивідуальний лексикон персонажа (на матеріалі п'єси Б. Брехта "Життя Галілея")	289
<i>К. С. Разгонова.</i> Природа та обсяг поняття "маніпуляція"	291
<i>А. О. Раті.</i> Транскрипція (транслітерація) як спосіб відтворення реалій у художньому тексті	294
<i>О. П. Рибак.</i> Прагматичні функції епітетів у прозі Трумена Капоте	296
<i>Т. О. Рижя.</i> Мотивація до використання іноземної мови студентами спеціалізованого мовного навчального закладу	298
<i>А. М. Романенко.</i> Засоби вираження модальності в англійській мові XVI-XVII ст.	301
<i>С. Я. Романюк.</i> Функціональні особливості прислівників на -ly в англійській мові спеціального вжитку	303
<i>І. В. Рудківська.</i> Психологічні основи формування міжкультурної комунікації	305
<i>А. В. Рум'янцева.</i> Особливості використання рольових ігор на уроках іноземної мови	307
<i>Н. О. Савицька.</i> Зміст комунікативних вмінь майбутнього вчителя іноземної мови	310
<i>О. С. Савкова.</i> Языковой портфель как средство мотивации в обучении иностранному языку	312
<i>М. В. Самолюк.</i> Просте речення з формальним підметом в сучасній англійській мові	315
<i>А. О. Свеколкіна.</i> Проблема адекватності та еквівалентності під час перекладу художньої прози	317
<i>А. С. Свєточева.</i> Міжтекстові реляції: відношення деривації	319
<i>К. П. Селіверстова.</i> Про швейцарський варіант німецької мови та деякі його особливості	322
<i>А. В. Синянос.</i> Функціонування прийменника by в середньоанглійській мові	325
<i>Л. В. Скапа, А. В. Шевченко.</i> Шляхи удосконалення академічного спілкування англійською мовою	327
<i>К. Ю. Скіданова.</i> Теоретичні питання етнічної пейоративної номінації США	329
<i>А. І. Скороходова.</i> Картина світу мовної особистості	332
<i>Н. П. Смірнова.</i> Фразеологічні засоби репрезентації концепту "БАГАТСТВО" у німецькій мовній картині світу	334

<i>О. М. Собченко.</i> Вербалізація концепту WEG/ШЛЯХ (на матеріалі українських та німецьких казок)	337
<i>К. О. Соломко.</i> Формування соціокультурної компетенції у студентів мовних вищих навчальних закладів.....	339
<i>Н. В. Соляр.</i> Лінгвокогнітивний аспект позначення лицемірства у сучасній англійській мові.....	342
<i>Ю. Ю. Сопронюк.</i> Проблема неперекладності мовних одиниць.....	344
<i>Е. В. Станкевич.</i> Особенности перцептивной метафоры в современном англоязычном рекламном тексте	346
<i>Б. В. Стрілецька.</i> Дискурс в міжкультурній комунікації: вербальні й невербальні засоби спілкування	348
<i>І. С. Сушицька.</i> Особливості появи та соціалізація неологізмів у сучасній англійській мові.....	351
<i>О. І. Тарасова.</i> Дидактичний потенціал подкастів як засобу формування фонологічної компетенції майбутнього вчителя англійської мови	353
<i>С. В. Тетерук.</i> Національно-культурні особливості концепту "Pünktlichkeit" – "пунктуальність" в німецькій та українській лінгвокультурах	357
<i>А. І. Толочик.</i> Сучасні підходи до професійної підготовки вчителів у західноєвропейському освітньому просторі.....	360
<i>М. Ю. Туровська.</i> Деякі особливості перекладу юридичного дискурсу (на матеріалі документів Ради Європи)	362
<i>В. О. Турченко.</i> Вербалізація концепту "скромність" в американській лінгвокультурі	365
<i>М. О. Фант.</i> Граматичні особливості мови в гендерному аспекті.....	368
<i>Г. О. Фаусек.</i> Відтворення образної фразеології англійського наукового тексту мовою перекладу	371
<i>Т. В. Фидоренчик.</i> Розвиток вмінь групового спілкування засобами автентичних художніх відеофільмів.....	373
<i>О. В. Філімоненкова.</i> Проблема перекладу фольклоризмів у сучасному перекладознавстві	376
<i>В. В. Хмара.</i> Назви тварин (зоосемізми) у фразеологічних одиницях сучасної англійської мови: лінгвокультурологічних аспект	378
<i>О. О. Хонська.</i> Слова-когнати в німецькій та англійській мовах (діахронічний аспект).....	380

<i>Л. О. Хрустік.</i> Евфемізми як засіб вираження емоційного стану любові прози Д. Лоуренса	382
<i>Д. В. Чайка.</i> Фоностилестичні засоби: семантичний та перекладознавчий аспекти	385
<i>Т. В. Черненко.</i> Концепт "Finance" у мовній картині світу	388
<i>О. А. Черниш.</i> Конотативний аспект семантики складнопохідних лексем в англomовних ЗМІ.....	389
<i>М. Р. Черношенко.</i> Сучасні підходи до визначення дискурсу...	391
<i>О. Р. Чорнюк.</i> Мовленнєва поведінка викладача іноземної мови як складова ефективного процесу навчання	393
<i>О. О. Чукмасова.</i> Forming foreign language linguistic competence of senior pupils	395
<i>С. П. Шамралюк.</i> Способи номінації банківських установ (на матеріалі німецької та української мов)	397
<i>І. П. Шапорда.</i> Фразеологічний потенціал гастрономічних термінів в сучасній англійській мові	400
<i>Н. А. Швачій.</i> Англіцизми в українській мові	402
<i>Н. В. Шевельова-Гаркуша.</i> Функціональні особливості ритміко-синтаксичного прийому перенесення (на матеріалі американської поезії ХХ століття)	404
<i>М. В. Шевченко.</i> Відтворення синонімії в описах англomовної реферативної інформації про винаходи мовою перекладу	407
<i>М. Ю. Шевченко.</i> Концептуальна метафора в сучасному англomовному релігійному дискурсі.....	409
<i>О. М. Шевченко.</i> Ономастичні номінації як фактор міжкультурної комунікації (перекладацький аспект)	412
<i>Н. М. Шкодюк.</i> Функції епітета в повісті Доріс Лессінг "Домівка гірської худоби"	414
<i>М. А. Шмалюк.</i> Засоби вираження концепту WOMAN в англійській мові	416
<i>І. В. Шпакевич.</i> Архітектурний код культури у фокусі сучасних лінгвістичних досліджень.....	418
<i>Д. О. Шубіна.</i> Особливості навчання студентів першого курсу ВНЗ написання ділового листа як жанру писемного мовлення	421
<i>Н. В. Шуренок.</i> Типологія стратегій і тактик маніпуляції у сучасному мовознавстві	424
<i>І. Ю. Щербина.</i> Формування соціокультурної компетенції учнів при організації позакласної роботи з іноземної мови	426
<i>Е. В. Щурко.</i> Резервы обучения общепрофессиональным дисциплинам на языковом факультете	430

<i>І. В. Юзькевич.</i> Персоніфікація як елемент художнього ідіостилу у прозі Дж. Стейнбека	432
<i>С. В. Юрчук.</i> Мовленнєві засоби вираження прихильності / неприхильності в публіцистичному тексті (на матеріалі політичних репортажів та оглядів)	434
<i>Л. Ю. Яковенко.</i> Гендерне спілкування: лінгвістичний аспект ..	436
<i>О. І. Янчук.</i> Особливості фразеологічних одиниць з лексемою "чорний" (на прикладі англійської та української мов)	439
<i>В. О. Ярош.</i> Стилiстичні особливості сучасних екологічних рекламних текстів	441
<i>О. О. Яцейко.</i> Можливості використання сучасних інноваційних технологій у навчанні англійської мови	443

Наукове видання

**СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

МАТЕРІАЛИ
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців

25 лютого 2011 року

Надруковано з оригінал-макета авторів
Підписано до друку 11.02.11. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 26,5. Обл. вид. арк. 21,9. Наклад 200.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м.Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua